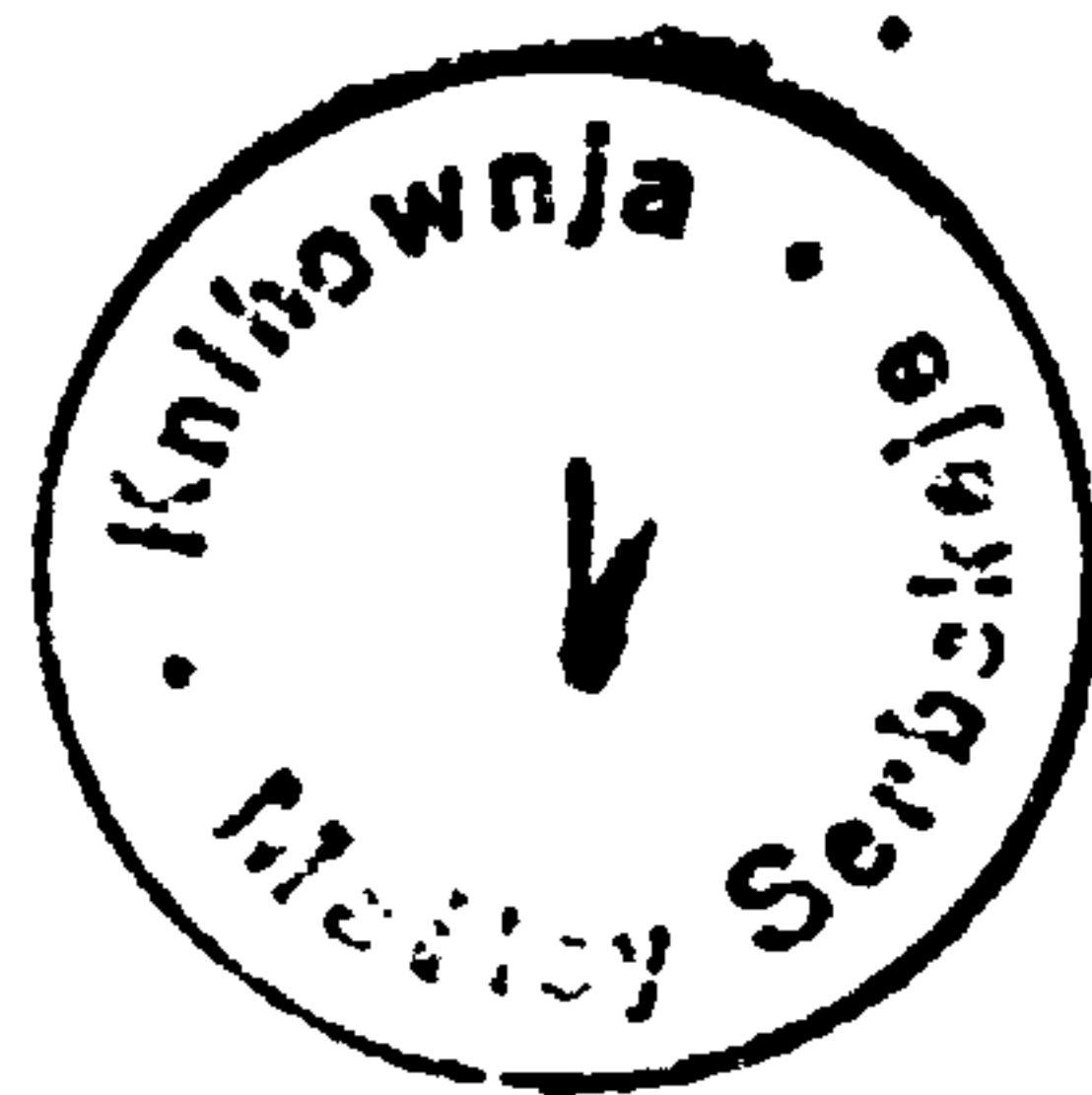

Katholicki Posol.

Cyrilwinski časopis,

wydawany wot towařstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: M. Górník.

Prěni lětnik.

Čisćička L. A. Donnerhaaf w Budyschinje.

1863.

Wopřichjeće.

Budź křwaleny Jezus Křystus.	Str. 1.
Zjenocjenje schismatiskich Słowjanow.	Str. 4.
Serbste pismotstwo.	Str. 5.
Bratrowske postrowjenje z Moraw.	Str. 8.
Najkrótschi pucž do njebies.	Str. 9.
Wužitnosć čítanja.	Str. 10.
Žiwjenje ss. Cyrilla a Methoda.	Str. 11. 18. 34. 57. 70.
Stawizny Křžanta.	Str. 13. 25. 71. 53. 65. 77. 85. 97. 113.
Wozjewjenje pschistupa k našej cyrkwi.	Str. 15.
Missionste powjescje.	Str. 17.
Pohlad na katolsku cyrkej pschi spoczatku lěta 1863.	Str. 29. 43.
Pschipoštane porjedjenje	Str. 32.
Djesata kaznja Boža.	Str. 40.
Mejsta pobožnosć	Str. 45.
Nowa kniha.	Str. 46.
Pucžowanjo katolskeho Bosoka.	Str. 47.
Na Belehrad!	Str. 48.
S. Jan z Nepomuka.	Str. 58.
Swjaty Benno.	Str. 69. 91.
Našci swjeczi patronojo.	Str. 73.
Z missionstwa.	Str. 90.
Pschipoštane.	Str. 95.
Dotal njeczišcane křeslske.	Str. 101.
Wotwrjenje list atd.	Str. 106.
Wobaranjo.	Str. 117.
Pschidaw k wotwrjenomu listej.	Str. 120.
Rozwucjenje w někotrych praschenjach wěry.	Str. 121. 133.
Swjata Khatrna.	Str. 124.
Hdy masch kschizit.	Str. 137.
Polkřeslski wo s. Khatrnje.	Str. 138.
Stajne rubriki: Z Ružich a Sakskeje.	
Cyrtwinstle nowinki a powjescje.	
Naležnosće towarstwa.	

Porjedjenje.

Pobamž tudž jenož tajke, kiž wažne wěch nastupaja a dorozemjeniju wadja.

W Pohladu na katolsku cyrkej w 1863 čitaj tak: Francowska ma pschi 35 mil. katolikow 81 biskopstwow, potajkim jene za něhdže 430,000. Rakuska z wurzacom Beneciskeje licži 68 biskopstwow ze 26 mil. katolikow atd.

W „stawiznach Křžanta“ dyrbi rěčacž na stronje 26 rjadk 15 takle: 1248 město 1247; str. 42,28: mějach; 97 w pschispomnjenju 1682 m. 1692; 98,3 pať 1692 m. 2692; 113 kaplan Peters 1840 m. 1870, str. 114, 4: tórm 1848 m. 1858.

Redaktor.

Prósty a wozjewjenja.

Jelizo móže něchtó přenje a druhe čisło R. Pošta parowacž, je lubje prošeny, jej t lépschomu towarstwa zasť baricž, dofelž žane tuteju čislow wjach na składže njeje.

Dale prošmy naležnje wschitkich tych, kiž hišće njejsu swój pschistup do towarstwa abo swoje pschedplaczenjo na Posol naschomu poštadnitej pošali abo wotebali, zo bychu to scžinili; dofelž mamy hišće wulki doľh pola čišćerja. Tež byrbimy hromadzić na pschichodne knihi, wosebje na bibliste stawizny a Regendu abo žiwjenja Swjatyh, kotrež smy wudawacž sej wotmyslili.

Tež je nascha próstwa, zo chchli so wschitich skoro zas z nowa pschedplacžicž, zo bychmy trochu wjedželi, kať wjele exemplarow mamy čišćecž. Njech kóždy w mjenje dobreje wěchy nasche towarstwo a Posola dale znatoho čini.

Schtož to a druhe čisło Posola abo „Sněhowku“ hišće njeje dostať, njech so wo to zamoľwja pola naschich wosadnych kommissionarow abo w redakcii.

Skónčnje prošmy wschitkich serbskich duchownych, wučerjow a druhich w spisowanju wustojnych, zo chchli po možnosći Pošta z wudžětkami a dopisami podpjeracž.

Wubjerť towarstwa SS. Cyrilla a Methoda.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: Michał Hörnik.

Czo. 1.

Januar.

1863.

Budź chwaleny Ježus Křristus!

Róžde lěto swjećimny narodženjo našeho zbóžnika a róžde lěto wopominamy na ss. Cyryla a Metoda, zo smy tež my ze čimny pohanstwa k swětku křesćanskeje wěry powołani. Ale pschi wschim tym pschiindu tež wěste wopominjeiske lěta, we kotrychž so swjatocnišcho a dleje swěczi zamjedženjo křesćanstwa wot dźakownych potomnikow. Takže jubileiske lěto mamy lěta, pschetož nětko je 1000 lět, zo staj swjataj bratraj Cyryl a Metod k nawjeczornym Słowjanam pschisćoj, a to na Welehrad (Wielehrad) we Wulkej Morawje.

Tola čoho dla mamy tež my Serbja tutón pschisćad ss. japosćotow swjećic? Za wěm dwoju pschiczinu: přenju, dokež je so z čěskich stronow najprjedy křesćanstwo k nam pschinjeło, a druhu: dokež smy Słowjenjo.

Zo je so wot Čechow pola nas najprjedy křesćanstwo pschizalo, to hodži so derje doseć wobkřiciz. Naschi předomnicy w něhduskej Milczanskej (nětko Hornjej Łužicy) a Łužiskej (t. j. nětko Delnjeje) dźeržachu w 9. lětstotku z Čechami a wojowachu wjacn króč z nimi pschecizmo Rudwikej Němstkomu. Tež słusćachu naschi Serbja pod wulkomorawske knježerstwo křesćanskoho Swjatopolka (Swatopluk), kiž wot 870—894 knježesče. Njedyrbjał swjaty wulkomorawski biskop Metod, kiž tał wjele wučownikow rozposćelašče, tež na Serbow myslic? Dale bušćtaj w lěće 874 Borimoi, wjerch nad Čechami (kiž tež pod wyschšim knježstwom Swjatopolka stejachu), a joho mandželska swjata Rudnita wot s. Methoda křczenaj. Wobaj běšćtaj hač do swojeje smjercze (Borimoi wumrje 894 a s. Rudnita bu 921 zadamjena) horliwaj za křesćanstwu wěru; njedyrbjałoj wonaj křesćanskich wučerjow tež na połnocne mjezy stac? To je jara k wěre podobne. A čoho dla němŕny missionaroyo w 9. a 10. lětstotku do wokołosće delnjoho Łobja a Pomorskeje křwataja a njepohladaja do bóle pschisćupnych a bližšich krajnow milczanskich a łužiskich? Woni wjedžachu, so je so tam hižom wot potodniškich stronow křesćanska wěra rozšćerita a zatorjenita. Hdy bychu němŕny missionaroyo pola nas najprěnišći byli, zawěšće njebychu němŕny chro-

nistojo na svojo křwalbu zapomnili. Skřncžnje je zdžerženo serbskeje narodnosće samo dopokazanje, zo je so pola nas mot Słowjanow křescjanstwo pschijało. Hdy by bjez našimi wótcami křescjanstwo žannych křorjenjow njemčło, z wjele wjetškej mocu budžichu so tehdomniški Němcojo přćcowali z němšćimi kolonistami atd. našu narodnosć zahubicž, kaž je so to mot nas k wječoru a k pońnoch stało. Duž wschitko to a hišće tež naša rycž (kaž n. psch. słowa „křescjan, křecžicž“ atd. njejsu mot němšćich, ale słowjanskich missionarow!) dopokazuje, zo je so k nam křescjanska wěra mot Morawy a Čěškeje sem pschinješla!

Dale mamy lětuschi jubilej swjecžicž, dokełž smy Słowjenjo. Swjataj Cyrill a Method stai w słowjanskej rycži, kotraž so tehdom njebe hišće tak daloło rozeschła kaž nětko, křescjanstwo přćdowatoj; njeistaj ludh pschi pschizaczu noweje wěry nuzowatoj nowomu knježerjej so podežisnycž, kaž su to drubdže missionarajo abo wjele bóle jich swětni knježerjo bjes Słowjanami činili. Toho dla swjecža na Morawje a we Čechach jubilej jeju pschihada z tajkej džakownej radošču. Tež Polach čcedža jón na wschelaće waschnjo swjatocžnje woběncž, wosebje we Pruschwicy nad řězorom Goplom; sam archibiskop w Břžnanju je sobustaw swjedženřkořo wubjerka. Haj tež južni Słowjenjo wopominaja pschihad řř. Cyrilla a Methoda k Słowjanam, dokełž maja mot nich swoje piřmo, swoju liturgiju a spocžatki swojoho piřmowřtwu. Njedyrbjeli našchi Serbja tež na to spominacž, řiž su tola tež hišće dotal Słowjenjo? Čhcemy tola mot Němcow, řiž su bjez nami a wokolo nas, křescjansku džakownosć wufurycž. Wřchiteř Němcy swjecžachu w řěcže 1855 wosebje we Fuldže a Mainzu pschihad ř. Bonifaca, japosčtoła Němcow. Woni so tež niepraschachu, hacž je tónle swjaty runje we jich řrajinje był; woni derje wjeđžachu, zo je wón najbóle pola Frisow a Hessow pschebywat, haj tež to, zo je wulki džěl Němcow řižom přjedy mot řř. Fridolina, Kolumbana, Galla (Hawla) atd. wobrocženy był. A tola je cny němřki narod pschihad Bonifaca wopominat a němřcy biskopajo su wjele za tónle swjedžen řkutowali. Duž řežehujmy Němcow a swjecžmy tysac-řlětny pschihad řř. Cyrilla a Methoda k nawjecžornym Słowjanam.

Njenje by było, hdy by něřšto Serbow řěřsa do Morawy pucžowato k rowu ř. Methoda na Welehradže. Tola tež doma můžemy tónle jubilej swjecžicž, jeli nic w cřřtwi, džha tola w piřmowřtwje. Tež našće nowe towarřstwo řř. Cyrilla a Methoda dyrbi wopomniř tutoho řěta bycž. Wone bu drje 13. decembra zařđženoho řěta w Budyschinje dožaložene, ale pocžina tola řařle řěřsa řkutowacž. Hacž runje su wustawki tutoho towarřtwu nimale řižom znate, pschistajimy je hišće jedyn řřocž tak, kaž su wone swětnej wyschnosćři podate a pschizwolene.

ř. 1. Towarřstwo řř. Cyrilla a Methoda čce so z wudawanjom dobrych knihow a časopiřa na podkřžku katholickeje wěry za powucženjo katholicřkich Serbow řtaracž. ř. 2. Sobustaw může řěđdy nad sobu rozřazowacy

Katolič bnež, kiž kóžbe lěto 15 nsl. do polkadnich towarštna zaplaci. Za to dostanje exemplar kóždnch wudatnch knihow a časopis.*) §. 3. Kóždn sobustaw wotebjera sej towarštnowe knihi na postajennym měsće we swojej wosady. Dalishim pschyposczeu so te same po požadanju. §. 4. Dohody towarštna su: a) lětne pschinoschki, b) dobromólne dary, c) wuwikowane pienjez z pschewanja knihow a časopisa, d) dan. §. 5. Wubjerš towarštna wuzwola so we hłownej zhromadzižnje na tsi lěta. Do njoho skusheja tšjo zastojnich a a schtěrjo wubjeršownich. Přenišchi su: 1) pschedshda, kiž ma zhromadzižny pomošaež a wjesč, kaž tež hewaš wšchě džeka wobštaracz, kiž su z pschedshdštnom žjenoczene; 2) pišmawjedžer, kiž je tež redaktor „Katholskeho Pósta“ a korrektor czishežomnch knihow, 3) polkadnik. §. 6. Kóžde lěto je hłowna zhromadzižna, kotraž so w towarštnomym časopisu do přědka wozjewi, a wubjeršowne posedženja wotbhwaja so po potrebnosći.

Wšche pschizacža tutnch wuštawšow buchu pschi dožatoženju wuzwoleni k. šaraš Kuczanš za pschedshdu, podpisany wšar Šörnš za pišmawjedžerja a redaktora tutoho časopisa a k. schulski direktor Šolta za polkadnika; dale k. wšar Herrmann z Budyšina, k. kaplan Dužman z Radworja, k. wučer Šauffa z Kóžanta a k. wučer Šochta z Worflec za wubjeršownikow.

Mamy nadžiju, zo so naše towarštno nic jenož zdžerži, ale tež z kóždnym lětom rozšchěri. Wšchał su we něhdže 100 serbskich wšach katolsch, wšchał je něhdže 50 schtudowanich katolskich w serbskim kraju, a wšchał je tež tóšchto zamožnišch kublerjow w našich wosadach, kiž chcedža tež swoju lubosč k serbskej narodnosći wobšwědčicž a tež wužitne a potrebne wěch podpjeracz, kiž kóždomu narodej k čžescži skuža.

Zo je wudawanjo katolskich knihow a časopisa potrebna wěc, je znate a wosebje w nětcžishim času. Abo kaš wjele knihow maja katolschy Serbja? Jara mało. Hdže su katolske chrkwinške stawizny, hdže legenda Šwjatych, hdže Philothea, Goffine a druge wužitne wěch, kiž dnr- bjaše w kóždnym katolskim domje bnež? Budže-li dobra wola bjez katolskimi wěrimymi, dha serbsch duchowni a wučerjo to wšchitko po času wuwjedu!

Škóncžnje prošču wšchitkich wo pschecželske sobudželanjo na tutym časopisu a wo rozšchěrjenjo našeho towarštna bjez znatymi a njeznatymi. Budže-li wjele sobustawow, móžemy bóržy časopis hišchže jedyn krócž taš wulki wudawacz dofelž — kaž so samo rozemi — sobudželarjo a redaktor ani nowy pienježš za swoju přecu njebjeru. Duž daj Bóh zbožo!

Michaš Šörnš, tachantski wšar.

Žjenocženjo schismatishich Slowjanow.

Wulki džěl slowjanškich narodow: Rusoj, Serbja a Bošharjo, skuscha k schismatishim **) t. r. wot romškeho bamža wottorhnjenym kšchescžanam. We

*) Šchtož njeje sobustaw, płacži za časopis samón 10 nsl.

**) Wo tych budžemy w krótkim wobšchěrnišcho rycžecz.

Redaktor.

wšchelach ejašach a wosebje w najnowišlm prbeuje so romski bamž a wšchelach družu muci, tyčle z katholickej cyrkwi zasj zienocij. W tu khwilu je wosebje w Božarskej (dotal hiščče džel Turkowskeje) wulke hnučo k naškej cyrkwi; wjele tysac (tawšnt) je so jich hižom wobrocžilo. Čežo pōndže zienoczenjo Rusow z katholickej cyrkwi.

Šacžrunje su nam schismatisch we wučbje došč blizch, čcemh so nadži-
ječ, zo budže zienoczenjo tež pschihotowane z čšeczenjom swjateju japoschtołow
Słowjanow. Wubjerna čšška kniha, kotruž je naš čšeczenh pscheczel, wšsolodo-
stojny k. farar Dr. Bily k 1000 lětnomu jubileju wudał, spomina na to takle:
„Naškej swjataj japoschtołaj dyrbitaj takrec mōst byč k zienoczenju rozdwojenh
šłowjanskich narodow w katholickej cyrkwi. Znate je, zo staj ss. Cyrill a Method
tež jenicžkaj Swjataj katholickej Słowjanow (t. r. Polakow a Čechow z wjetšcha
atb.), kotraž tufamu čšecž pola schismatischich wužiwataj. W Serbiskej, Božar-
skej a w cyhym rusowskim mōcnaštwje dawa so mjenomaj swjateju bratrow čšecž;
jeju swjedžen so wot lěstotkow sem hač do džensnišchoho dnja w jednocže ze
ze synowskej lubošču swjeczi. Serbja, Božarjo, Rusojo drje su zabhli, zo so
rom k. Cyrilla (wot kotrohož maja pišmo a cyrkwinške knihi!) w Romje namaka;
zabhwaja na to, zo je bamž swjatoho Methoda za biskopa postajil a wuswjeczil;
zabhwaja, zo su bamž o jō prēni zakitarjo a podpjerarjo našej japoschtołow
bhli; zabhwaja, zo staj ss. Cyrill a Method ze synowskej lubošču štolej swjatoho
Pētra w Romje pschihilenaj bhloj. Ale woni njejsu zabhli, zo smy my pschēz
ss. Cyrilla a Methoda wjedzeni bhli do kšchescžanskeje Cyrkwe. Njeje-li čšec-
čzenjo tejule Swjateju zwjazt, kotrž wottorhnjenh bratrow a wottorhnjene
sotry z nami zienocža? Njesiczi so nam z tym nadžija, zo ze zhromadnoho
čšecčenja wuńdže tež zasj zienoczenjo we wērje a w romskej Cyrkwi? D zo by
Boh wuslyšchal proštw telko millionow prošachch, zo bhšchtaj ss. Cyrill a Method
bōrzh tež bhloj japoschtołaj katholickej Jednoty bjez šłowjanskimi narodami.“

W tajkej myšli je tež hižom w lěče 1852 na Morawje „bratrstwo ss.
Cyrilla a Methoda“ nastalo, kotrež je wot bamža wobtručene. Sobustawh toho
samoho modla so kōždy džē scžehowacu, cyrkwinšch za dobru spōznatu modlitwu:

„O Božo! kotrž sy nas pschēz ss. bratrow a biskopow Cyrilla a Methoda
k jednocže katholickej wērj powołacz chch, zienocž wottorhnjenh wot naš bra-
trow a sotry z Twojej swjatej Cyrkwi, zo by kaž je w njebiesach, tak tež tu
na zemi bhla jena hłowa a jedyn pastyr wšchch prawowērighch kšchescžanow.
Za to tebje prošmy pschēz zaslužbh Jēzusa Khrystusa, na zastupnu proštwu k.
knježny Marije, swjateju Cyrilla a Methoda a wšchitkich Swjatyh. Amen.“

W. Prošchtaj za nas, swjataj Cyrillo a Methodo,

R. zo bhchmy dōstojni bhli slubjenjow Khrystusowhch.

Efi krōčž: Wotce našch — Strowa sy Marija.“

Serbske písmowstwo.

Pšched někotrym časom je rjana modlitna knižka wuschła pod napisom: Khwalće Knjezowe mjeno! Wona je w prawopisu našchoho Poštoła písana a wopšchija wjele modlitwow, z wulkoho džěla přeni króč serbski podaty. Dotal nimamy wjele modlerskich knihow na wubjerť, jenož, „Žězusowu Wincu“ we wschelačich wudawkach a bjez młodošću derje znate „Dobre symjo“ wot F. Rucžanka. Te nowe knižki su we małym formacije; dokeľ někotromužkuli bě format dotalnych modlerskich jara wulki, duž tynj sebi radšo němske do zała. Kať wjele tajkich Serbow, kiž tola derje došč němski njemóža, łhobži z němskimi, modlerskimi knižkami te mšchi! Byrne so němski we wschědnej rycži derje zryčecž mohť, tohodla njerozemisch hiščcže wšofu němčinu a njemóžesch tež tať z wutrobj němski so modlicž! Hdbž sy Serb a serbski myslisch, dhrbiš pšchi cžitanju němskeje modlitwy najpriedy na serbske słowo myslíč a potom haľe na wěc, kiž je z tutym słowom woznamjenjena; hdbž pať haľo Serb serbsku modlitwu spěwacš, myslisch hnydom na wěc samu a móžesch zawěscže nutrišcho spěwacž. Duž njech serbsch K. duchowni na to spominaja a hiščcže wjach modlerskich a powucžnych knihow na wubjerť za swój katholicli lud pšchihotuja. Poła cžištych Serbow je hiščcže wjele stow němskich knihow!

W Časopisu towarstwa Maćicy Serbskeje je rjany poľhěrlusčľ wo swjatej Rhatyrnje přeni króč wocžischčany. Nětko je z chła něhdže 20 tajkich poľhěrlusčľkow znatych. Hdy by ščo žadyn dotal njenapisanych nadeschot, chch jón redaktorej Pošta sobudžělicž.

W serbskej, wot towarstwa Maćich Serbskeje wudatej prothy, kotraž je za našch lub derje pšchihotowana, njenadenžemy tež lěťsa ničžo, ščoť by nas katholiclich raniko. Jenož to nas boli zo so tam našcha „popjelna srjeda“ w „evangel-skej“ prothy zašh „sazna!“ mjenuje; poslednišchi wuraz dhrbi tola jenož wusměschach bhyč. Hdbž sami Němch, wot kotrychž je tola lutherska wěra wuschła, praja „Ascher mittwoch“, cžohodla njedhrbjeli tež luthersch Serbja „popjelna srjeda“ prajíč móc? Dokeľ mamj nětko w tutym Pošte swój katholicli organ, budžemy swěru na to a tamne wotmłowjecž, z cžimž so nam w serbskich knihach a pišmach ľschiwda stawaw! Serbske Nowiny F. Smolerja su njestroniske a po tajkim tež pšhecžiwu podjanskim sprawne; z tymi zawěscže tež pšchihodnje do žaneje polemiki (zwady) njepšchindžemy!

3 Łužich a Sakskeje.

3 Budyščina. Po lětuskej chrlwinstej prothy je w budyškej diöcesh (pod budyškim tachantom) 30 swětskich a w kłóschtromaj Marinej Swěždže (z Róžantom) a Mariny Dole 9 cisterciskich duchownych. W draždžanskej diöcesh (pod japoschtolskim wikariatom) je jich 31, bjez kotrymiž su 3 pensionirowani. Jedyn, do budyškeje diöcesh słuschachch duchownych je prašes serbskoho seminara w Brazy. Serbske wosady z 11 farškimi duchownymi su (za cuzotrajnych katholiclich to pšchistajamy!): Budyšchin, Rhróscžich, Něbjelcžich, Radwor, Rabich, Wotrow; chrlwoje,

hdyž so wšyche tyhle serbscy předuje: Róžant, Marina Hwězda (jara porědlo) a Sdžer (z křapalku). W pruskich Serbach je katolska wosada Kulow, tež z křapalku w Sulšecach. Němske wosady rěkaju: Budyschin (z džela), Scherachow (Schirgiswalde), Dřitřiz, Grunau, Rönigshain, Seitendorf a w woleni přeni króc z fararjom wobsadženy Neuleutersdorf. W Strahwalbe je křapalka z duchownym, kiž tež kóždy měsac missionske bože služby we Žitawje (Žittau) wobstara. Klóštr Marina Hwězda wobstara němske bože služby (6 króc wob lěto) w Špitalu pod Ramjencom. Města z duchownymi w drežďanskej diocesy su: Drežďany, Annaberg, Chemnitz, Freiberg, Hubertusburg, Lipsk, Mischno, Birna, Plauen a Zwickau. Města z missionskimi božimi službami su: Großenhain, Waldheim, Marienberg, Frankenberg, Mittweida, Rochsburg, Stollberg, Wechselburg, Bräunsdorf, Sainichen, Rolditz, Leisnig, Altenburg, Grimma, Döbeln, Riesa, Rosßwein, Auerbach, Reichenbach, Schneeberg a Schwarzenberg. — Katolskich škulow je w budyskej diocesy 22, z kotrychž su serbske: Budyschin (z džela), Czornech, Kulow, Chroscyzich, Njebjelczich, Radwor, Ralbich, Róžant, Schunow, Worflech, Wotrow a Sdžer.

Z Kulowa. Nětko mamy tu štyři, ze schlesynskeje Risy (Reisse) k nam požadane mřosćizne sotry, z kotrychž dwě w holežacych klassach rozwučujetej; třecja wučzi wosebje šhicžo a druhe žónske džeto, a šchtwórtu wopřtuje khoroch. Bóh žohnuj jich skutkowanjo! Čěpie pak by so jim hišćje skutkowało, hdy bychu serbsku rycž znale; ma-li tón křwalobny rjad snadž pólke sotry we Risy, by derje bylo, je do Serbow poslacž, dokelž bychu so w krótkim naschu serbsku rycž nawučile! W naschey schuli pschecy hišćje žanoho serbskoho wučerja nimamy šchtož je tola njenaturski pucž pschi rozwučowanju wosebje wjesnych serbskich džeczi! Bóh pomhaj!

Z Budyschina. Lutherscy Serbja su w lóni „knižowne towarstwo“ zažožili, kiž chce nowe lutherske nabožne knihi a starsche w porjedženyh wudawkach wudawacž. Sobustawow je hižom wjele a pschedšyda je horliwy Serb, k. Zmišch w Hodžiju. Přenja knižka z towarstwa bě tak mjenowany „bibliski pucžnik“, kotrohož je so 2000 exemplarow hižom pschedało, tak zo su nětko nowe 1000 exemplarow czisćjećez dyrbieli. Lutherski chřtwiniski měsacžny časopis „Missionski Bosol“ ma 1000 wotebjerarjom! Ale nadžijamy so, zo budže nasch „Bosol“ tež katolskich bóle k čítanju žbudžowacž!

Z Ramjenca. Kaž so powjeda, budže lětsa pod Špitalom nowa schula twarjena. Dotal džerži so schulska wučba w knježich twarjenjach.

Z Róžanta. Z křwalbnošću mam wozjewicž, zo je nascha chřkej w krótkim času jara krasnje wudebjena. Wulki wohtar wudebichu jena knježna ze Sernjan z dwěmaj nuchawkomaj za 4 tolerje a wjacore druhe knježny, a jena žona z Róžanta, a jedyn młodženc, jena žona a jena knježna z Razka zas z dwěmaj nuchawkomaj za 3 tolerje, a hišćje dale bu tabernakel wot njeznatych z rjanej pletwu wudebjeny. Jena žona ze Scherachowa pak wudebi stolpy wołoko wohtarja z rjanymi wěncami. Tež małaj wohtarjej a spowjednaj stolaj dostaschtaj nowu pchcu pschecy tu Scherachowsku žónsku a Sch. swójbu z Róžanta. Jedyn z pobocžneju wohtarjom bu z nowymi plachtami wobbarjeny. Bóh daj nam wja-

corch tajlich dobroczerjom, zo mohle so wusli wołtat a pischczele naschje cyrkwe
ponowjeć a wuporjedjeć; to sebi pscheje wuczer Hauffa.

Pschispomnjenje redaktora. Derje by było, hdy bychu so czi, kiž
chcedža něšto k božej cžesczi woprowacz, priedy knjezow duchownych prascheli,
ščto by najtrěbnišče było. Tež bychu czi sami potom najlěpje radžicž mohli,
kaž by so to abo tamne najpschihodnišcho wuwjesčž dyrbjało!

3 Marineje Swězdy. Klóschtrski boži dom pschech na krasnosčzi
pschibjera. W loni buchu te krasne wobrazhy na wjeršche dohotowjene wot
cžěskich molerjom pod wjedženjom sławnoho k. J. Hellicha. Nětko su tež wołtarje
ponowjene. To su wschitko spomnjenja a thwalby hódne pschihotowanja na 600
lětny jubilej založenja tutoho knježniskoho klóschtra pschez Bernharda nad Ramjen-
com (1264).

Pschispomnjenje redaktora. Nam by jara lubo było, hdy by něšto
naschim čitarjam wopisanjo tych nowych wobrazow na wjeršche podať.

W Lubinie (Lübben) w Delnjeje Łužicy bu 19. oktobra ž. l. missionste
město wotewriene. Bože služby džerži tam k. Birnbach z Noweje Gale w jenej
stwě. Nětko su počeli na cyrkwicžku abo tola wjetšchi šal hromadžicž.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

3 Morawскеje. Biskop Anton Ernst we Brnje (Brünn) je swojomu
duchownstwu pastyrski list wudať, tysacletny jubilej zawjedženja kschescžanstwa bjez
Słowjanami nastupach. Po tym samym je so k započatkej jubileja 31. decem-
bra wječor psched klafanjom w cyklej Morawскеje ze wschěmi zwonami zwonilo
a wječorna pobožnosčž w cyrkwach so wotdžeržala. Na Welehradže (Welehradže)
budže jubilejski swjedžen pschez cykle lěto 1863 tracž, wosebita swjatocžnosčž pať
we wschěch cyrkwach brnjanskoho a wołomucskoho biskopstwa budže w oktawje
(tydžen) swjateju słowjanskeju japoschtołow Cyrilla a Methoda. Dokelž 9. měrcu,
na kotrymž je so dotal swjedžen ss. japoschtołow swjecziť, najbóle do njepschijom-
noho cžasa (wjedra) a pschech do posta pada, je swjedžen na pschichodne psche-
położeny na 5. julija. Na Welehradže móže so dospołny wotpusť na přědpsane
waschnjo dostacž. Processiony w oktawje maja so welehradskomu fararjej (k. Mo-
litorej) do přědka wozjewicž, zo by tam spowjednikow dosčž bylo. Za putnikow a
hosczi budže w cyklej wosolnosčzi w schěrołosčzi někotrych mil derje postarane (Pschi-
spomnjenje redaktora: Radžijamy so, zo tež někotsi Serbjo na Welehrad pojě-
du), za cžož je so wosebity komitet postajiť. Bože služby maja so w oktawje
5.—12. julija nanajbóle swjedženščy w cykym biskopstwie wotdžeržecž. Jubilejske
lěto skónczi so 31. decembra zash ze zwonjenjom a sławnym „Te Deum.“

(Jesuitojo.) Sławny rjad Jesuitow pschech na mnohosčzi sobustawow
pschibjera. Bjez tym zo mějesche w lěcže 1848 jenož 5000 sobustawow, ma jich
w tu khwilu 7,231, z kotrychž je w Italiskej 485, Žendželskej 265, Jrskej 126,
Belgiskej 542, Francowskej 2203, Němskej 561, Šchpaniskej 742, w ameriskimaj

statmaj Maryland a Missouri 679 (bjez tutymi je tež Serb Injez Brpl, něh-
buschi kaplan w Radworju); Mexiko ma jich 19, italske kraje w hromadze 1438,
Holandska 201.

3 Jendželsteje. W schöttskich horach su katholiccy jara frucze pschi
swojej wěrje wobstali, wosebje we wokriješu Moibart. Woni buchuwot swojich
wosobnischich wjedźiczerjow zakitowani pschecziwo protestantskomu pschesczěbanju,
kotrež tam pschez wjach hacž 100 lět po tał mjenowanej reformaciji trajesche. W
tamnischim wokriješu njeje, kaž dołho pomnja, ženje žadny protestant był. Što
su jendželscy katholiccy za swoju wěru wustali, budžemy w swojim čzasu wobščer-
nišcho wopisowacž.

— Na nowu wotewrjenu katholicstu universitu abo wšofu schulu we
Dublinje (w Irskaj) bu wloni 216,946 frankow nawdatych. Tež Němcy zběraja
nětko na čžiscze katholicstu nowu universitu.

(Kakuski dom za putnikow w Jerusalemyje). W tym samym bu-
džetaj wot nětko pschecy z najmjeńšcha dwaj buchownaj, kotrajž dyrbitaj jeneje
skowjanskeje a němsteje abo madžarskeje rycze mócnaj bpcž.

3 Italskeje. W bamžowym kraju w tu khwilu berje doscz steji. Město
Rom, kotrež chysche Garibaldi tał spěschnje dobyć a na kotrež so sardinski kral
hało swoje pschichodne hłowne město hižom wjeselesche, je w dobrym měrje z po-
mocu francowskeho wójstva. Khěžor Napoleon mjenujch swojoho samneho wužitka
dla sej ženje njepscheje, zo by nasch swjaty wótc Rom a tał mjenowane Marli
zhubił. Ženož tał wjele žda so won pschipuschczi, zo na čzas Romagna (wupraj:
Romanja) a někotre druge džěle (něhdže počojca bamžowoho kralestwa, kiž pał je
toho dla pschecy hišcže wjetšche hacž nascha Saksa, ale z mjenje wobhđlerjemi)
pschi Sardinskej wostanu. Bamž je stromy a wostanje pschi swojich sprawnych
žadanjach; tež su jeho pscheczelojo na francowskim dworje pscheco mócnischi, bjez
tym zo je jedyn z jeho najwjetšich njepscheczelow, prync Napoleon do Egiptow-
skeje zapućował. Nowiny we Francowskej, kotrež su pscheczelne pschecziwo bamžej,
rěkaja „La France“, a we nich su tež hišcže najwěrnishe powjeicze z Roma.

Bratrowske postrowjenje z Morawy.

Nasche lědom založene a hišcže khude towarstwo je hižom ledžbnošč a
pscheczelnoscz žbudžilo pola naschich katholickich bratrow we Morawskej. Mjedawno
dosta mjenujch sekretar towarstwa scžěhowach list w čžeskej ryczi, wot sławnoho
duchownoho a starosty towarstwa ss. Cyrilla a Methoda (založene 1850 w Brnje)
t. Fr. Šušila samorucžnje pisanh, kiž ma so na serbsku rycž pschecoženy takle:

Slawne towarstwa ss. Cyrilla a Methoda!

Thsacletny jubilej pschikhada swjateju Cyrilla a Methoda spoczina so pola
pola nas na Morawje runje džensnischi swjaty wječor a započnje so ze zwo-
stjenjom hałb žytnom powšchitkowateje radoscže. Wasche, Bratřja w cyrkwi a rycži!

nowonastate towarstwo i wudawanju katholicich knihow je pschelubozny ton (klind) i tomule wuzwonjenju, z kotrymž harmonia radošće polneje doměry (Nachfülle) w naschimaj wuschomaj dostawa. To smy sej dawno pscheli, zo by tajke katholicke towarstwo we Waschich stronach nastalo. A spóznamamy za swoju winowatosć, tole swoje zradowanjo nad Wami ze skutkom wobswědčiciz a Wasche towarstwo za sobustaw naschoho „Dēdictvi ss. apoštolu Cyrilla a Methodia“ pomjenowac. Tohodla sczelemy wysche diploma (t. j. zastupny list) wschitke wot nas wubate knihi, kaž daloko hišćće rozpschodate njejsu. Wźmicže je hačo dopokaz nascheje pschitbilnosće a lubosće i Wam, a Bóh popschej Waschim prócowanjam wschitke zbožo!

W Brnje (Brünn), džen 31. decembra 1862.

Wot wubjerka „Dēdictvi ss. Cyrilla a Methodia“,

Fr. Sušil, starosta.“

Bóbla bě krasny diplom (wulki wobraz) a 10 wulkich knihow, kaž stawizny katholickeje Cyrkwy wot Dr. Bilošo, wjach zwjazkow: Žiwjenjopiš Swjatyh atd.

Nasche towarstwo dyrbi za tajke pscheczelne a bratrowske postrowjenje bžakowne bñč a tež po swojich mocach za katholicu wěru z pišmom skutkowac. Ščož nasch wubjerč na to w pschichodnym posedženju morawskomu towarstwu wotmołwi, podamy w pschichodnym čislu.

Najkrótschi pucž do njebies.

Bobožny a wurhčny Jan Tauler zetka junu na ranjo čłowjeka, kotrohož hubjeny a bědny napohlad jeho chłu sobuželnosć zbudži. Tauler pschibliži so jomu a bjez nimaj započja so scžehowace rozrhčjenje:

„Dobre ranjo!“

„„Ženje njejsym schpatne měč!““

„Dha baj Bóh zbožo!“

„„Ženje njejsym njezbožowny bñč!““

Chcu prajicž: „Bóh čini tebi po žadosći twojeje wutrobny!“

„„Mi so pschecy jeno to stawa, ščož sebi pscheju a tohodla sym zbožowny!““

Wucženy njewjedžesche wjach, kač by swoje pschecy porjedžil; tohodla woprascha so ze spodžiwanjom: „Ty sy pschecy zbožowny, hñž tola ničto na swěće njeje dospołnje zbožowny? Abó njemějesche snadž Job prawje, hñž rjekny: „čłowjek je krótki čas živy a z wjele bėdami napjelny? — Sy ty wopravdže zbožowny?“

„„A čoho bla bñč njebñč?“ rjekny khudač z posměwnjenjom. „„Ženje njejsym schpatne ranjo měč: sym pschecy ze swojim wotšubženjom spošojom bñč; ženje njejsym njezbožowny bñč. Ščož wy zbožo mjenujecže, to njetriebam a nježadam; ščož wy njezbožo mjenujecže, to njeznaju: a to je moje zbožo. Wěm, zo ma njebieski Bótc pschecy jeno moje zbožo w myslach, a tohodla jeho khwalu, khwalu we lacžnosći, khwalu we čžwilnej horcoci a we krutej žmje, a wusměšcheja-li mje njeduschničojo, khwalu jeho zas, pschetož derje wěm, zo so to bjez

joho wjedženja nještawa. Pomyslu sebi: Mój Wotcje, ty chceš to a toho dla chce tež ja. A dokež jeno to chce, štož chce Bóh, štawa so mi pschecy, štož chce: a toho dla sym zbožowny. Albo znajecje wjetšce zbožo hač hdyž so cžłowjelej pschecy po joho woli cžini?""

Tauler zrozemi mužej, kotryž we sprostej ryczi hłuboku mudroscž wupraji. Ale tu pschejebje myslíčka joho hłowu a chcšce starcomu pobožnu mysl posphtacž a woprašča zo z wažnym hłosom: „Ty chceš pschecy to, štož Bóh chce? što bha, hdy by tebe Bóh do hele štorcžicž chcł; by tehdom tež hiščcže to chcł, štož Bóh zechce?“

Rhudał posměwčny so zasy a prajesce z rycžnu a z hłosom, kiž wozjewi, tač cžežto jomu je, na tajke sebi pomyslicž: „„A byli mje Bóh chcł do hele štorcžicž, bch tola to chcł, štož Bóh chce. Pschetož, wěžcže, mam dwě ramjeni, a we tymaj mam spobžitnu móc; prěnje: pobbatoścž do božej wole, druge: njesebicžnu luboscž! Z tymajle ramjenjomaj bch so Boha dđeržat, a njebch joho pusčcžit, tač zo bch joho samoho ze sobu scžahnył do hele; a bch wjele rabscho był z Bohom w heli, dhyli bjez Boha we njebiesach. Šela by mi njebyo byla, hdy by Bóh we nej był.““ —

Dolhi čas hižom běšce bohaborožny wučženy najkrótšči pucž do njebies phtał. Proscheł bu joho wučer, proscheł poळाa jomu pucž. Chcžcž, štož Bóh chce — to je najkrótšči pucž do njebies! A što dže tónle pucž? Wěscže tón, kiž so z tamnymaj šlnymaj ramjenjomaj Boha dđerži a we duchu a wěrnoscži so modli: „Twoja wola so stań, kaž na njeju, tač tež na zemi.“ D.

Wužitnosć cžitanja.

Kač wulki wužitk može z pobožnogo cžitanja teje abo tamneje dobreje knihi, toho abo tamnogo powučžacoho časopisa nastacž, dopoळाa nam pschede wschim tež žiwjenjopiš swj. Ignacia z Loyola, założerja towarštwa Ježusowoho abo jesuitiskoho rjada.

We lěcže 1491 we Španskej rodženy bě tutón pozdžišcho ł tajkej swjatośczi pschemobrocženy muž boži swoje prjeńšce lěta na kralowskim dworje Ferdinanda V. pschecžinił, hdyž so bóržy joho zapšchiomneje dusche žadoścž za swětnej cžescžu a za swětnymi wuznamjenjemi zmocowa. Dokež dopjelnenjo tajkich žadoścžow najlěpje w bitwach a wójnach namačacž myslėsce, poda so hižom we młobch lětach ł kralowskemu wójškej, hdyž sebi pschež fhrobłoscž a zmužitoscž wulku cžescž dobu.

Alle w lěcže 1521 potrjechi joho pschi woblehńnenju frutoho a šlnoho hroda we Bampelonje, hłownym měscže Navarskim, te nježbožo, zo nješchecželška kulka nimale chłu joho prawu nohu rozražy. Pschež to bu na dolhi čas na fhore ložo cžisńeny, dokež zahojenjo jara cžežkeje rany jenož pomaku pokrocžowasce. Zo by sebi na tajke waschnjo čas někač zahńawał, žadašce za cžitanjom swětnych knihow, woschnje za tač mjenowanymi romanami, kotrež běchu we tehdomnišchim

czasu so halle nimale započate pisać. Došel pať so runje žana taťla požadana kniha njenamala, bu jomu žiwjenje Žezusowe a Swjathč do rukow pobate. Pšči započatku čžitašče tute knihi jenož, zo by sej čas zahnať, bjez toho zo by najmjenšče wošchewjenje, najmjenšču zabawu sebi z nich čžerpacž mohť; ale po času zalubowa so, došelž hnada boža we nim spłniščo skutkowacž pocža, tať jara do nich, zo z čžitanjom tch samch cyte dny pšhecžini. Pod skutkowanjom tuteje hnady namala we pšchikabach swjathč něšto wjele krasnišče a wšchšče hacž we wšchitich njewěrnch, wunamaťanč romanach a bajkach, z kotrymiž bě priedy swój pomjatt a swoje mysle napjelnjať. Po horchch nutskownych wojowanjach zapšchija nětk pšchewzacžo, swój rycžerski mjecz jenož njebieskej kralownje poswjecžicž a pšchichodnje, kaž běchu swjecži to čžinili, pod khorhowju krala wšchčch kralow wojowacž a so samoho a swět, kotromuž bě hacž botal hoľdowať, pšchewinycž.

Kať krasnje je tute swoje pšchewzacžo wuwjedyť, to wobkrucža nam cyte joho dalšče žiwjenje, kotrež snadž pšchichodnje dale wopisamy. S. S.

Žiwjenje s. Cyrilla a Methoda. *)

Swjataj bratraj Cyrill (kotrež mjeno je pšchod smjercžu pšchizal) abo Konstantin a Method běšchaj synaj sławnoho wojerškoho wšchla w grichiskim městce Solun (Thessalonike) w Macedoniskej, hdžež bě tehdom slowjanska rycž berje znata, došelž běchu we wokoľnosčzi města sami Slowjenjo. Zeju nan Leon, bě bohaty muž a mějesche sydom synow, z kotrychž bě Konstantin najmlodšči a w lěcže 827 rodženy. Method běšče starschi. We mladosčzi hižom wuznamjenjesche so pšchod wšchitkimi Konstantin z wosobnymi duchownymi barami. Hdž bu na schudowanjo dathy, pšchibjerasche na mudrosčzi bóle dhžli wšchitcy družu wučow-
nich. Joho zajimachu wosebje knihi a wučby s. theologa Grjehorja, a hišcže w mladosčzi napisa na scženje swojoho byhlenja pod znamjenjom kščiža tajfule křwalbu s. Grjehorje: „O Grjehorio, z cžělom cžłowjeť, a kaž jandžel sy so wozjewiť. Pšchetož twój hort, kaž jebyn ze Serafinow, Boha křwali a cyty swět rozswjetla na prawu wěru pokazuj. Z tym pať pšchizmi tež mje nakřilenoho tebi z lubosčžu a wěru, a budž mi z rozswětlerjom a wučerjom.“ Konstantin zhubi hať schthracželětny hólčžec swojoho nana a grichskohěžorowy wučer, logothet (t. j. kencleť) Theoktist, křschiwšchi wo joho mudrosčzi a pilnym wufnjenju, wza joho na křžorski dwór, zo by so z křžorowym synom wučil. Tónle princ rěkašče Michal, a bě halle tfinacže lět, hdž jomu nan zemrje, a wón knježerstwo nastupicž byrbjesche. Tu pšchindže z nim w lěcže 842 mlody Konstantin do słownoho města Carjohroda abo Konstantinopla. Knježerstwo za mlodoho křžora wjedžesche joho macž, swjata Theodora, z dwěmaj zařtararjomaj Manuilom a Theoktistom, kotryž bě pšhecžel Konstantinej. W Carjohrodže bu Konstantin wšchelařim wučerjam pšchepodathy, čžitašče grichiskoho basnjerja Homera, nawuľny

*) Wobšchěrnishču knižku wo tym pšchihotuje redaktor, a poda tu samu wubjerkeť i wudacžu za sobustawow našchoho towarštwu na lěto 1863.

gumierstwo a wubolonesche so pod Leonom a Žolom we filosofiskich (mudrowskich) wědomnosćach. Tež rycnistwo a hwězdarstwo wón wufnjesche.

Joho pscheczel Theoktist widžich, zo wón tał we wschěch wědomnosćach potrocžuje, ba jomu móc we swojim domje, a wón smědžesche do kžžorskeho palasta kchodžic, hdbžkuli chchysche. Potom chchysche joho woženicz ze swojej mótku, a pschisluhowasche jomu wěste wjerchowstwo (kraj) wot kžžora a zo chce joho za stratigu abo wojerskeho wjedžiczerja pomjenowacz. Ale tomu wschomu pschecziwjesche so Konstantin a joho pscheczel wobzantny, zo chce joho na duchownstwo swjeczic, dac a joho za knihownika pschi chrtwi s. Sofije wuzwolicz. Tał so sta, ale Konstantin tam mało pobu, džesche k uskomu morju, skhewa so w jentym kłochtrje, tał zo joho lědma za poł lěta nabeněžehn. Ale hdbž so z nim do Carjohroda wrócžichu, njemóžachu joho nikał k tomu pschiwjescz, zo by potrocžował we službie pschi knihowni pola s. Sofije; wón jenož pschija wučerske město, w kotrymž swojich krajanow a cuzych we filosofii (mudrowstwje) rozwucžowasche. Wot toho časa mjenowachu joho filosofa.

W tym času mějesche Konstantin, hiščez młody, po kžžorskim rozłazu wučene zwadne rozrhcžowanjo wo čšescžowanju swjecžatow z wotsadženym patriarchom Anniom, kotryž bu dla swojoho njembrjenja pschecziwo wobrazam w chrtwi wot swojeje dostojnosće wotsadžen.

Hdbž bě Konstantin 24 lět star, pošlachu joho z druhim wučencem k Saracenam (mohamedanskim) a to najskerje k emirej Melitskomu. Pschicžina tohole pucžowanja bšesche saracenske pscheproschenjo k rozrhcženju z kšescžanami wo wěrje. Konstantin wuńdže hało dohycer pschi tym, pschijawšchi tež jěd wot njepscheczelskeje ruki, kotryž jomu ničžo njeschodžesche. Wrócžiwšchi so z toholo pucžowanja wuzwoli sej Konstantin samotne žiwjenje, a poda so k swojomu staršchomu bratrej Methodej na horu Olymp w Thessaliskej.

(Potracžowanjo.)

Pschirunanjо pismikow: čž=č, čž=č, sch=š, ksch, psch, ts=kt, pr, ur.

Staležnosće towarstwa.

Swoj pschinosch (15 nsl.) su do polkadnich zapłaczili scžehowacy knježa: wučer Bräuer z Radworja, kapłan Duczman z Radworja, kubler Wojnač ze Smolic, wučer Kochta z Worklec, wučer Kral z Radworja, kłamač Polant z Wnischonca, J. Grubert z Radworja, pschekupc Hornič z Khrósczic, pschekupc Hornič z Worklec, witar Hornič z Budyschina, kubler Jaworč z Mitocžic, direktor Schotta z Budyschina, J. Bělka z Budyschina, J. Koplanski z Budyschina, J. Wenta z Budyschina, wučer Žur ze Bžerje, kubler Rězał z Džěžnilec, kubler Guba z Džěžnilec, schosač Jaworč z Wtelna, bratr z rjadu Rupucinow Jaworč z Rumburka, młyny Krawczil z Rumborka, senior tachantstwa Pječ z Budyschina, scholastil tachantstwa Buč w Budyschina.

J. Schotta, polkadnič.

Čžischczat L. A. Donnerhał w Budyschinje.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 2.

Februar.

1863.

Stawizny Mōžanta.*)

Bobat P. L.

I. Marina Hwězda.

Wuczinjene je, zo ma so klóschtram chće cžłowjestwo w kóždym času mnohe a wschelaše dobroty bžakowacž, bhrnje dosč tajkich bylo, kotřiž chcedža to zaprěcž. Klóschtry buchú najprjedy tam založowane, hdyž nětč z tucžnej trawu wobrosčene zahony, płodne derje wobdžěfane pola a wulke města widžimy. Žich najprěnišči bžělami wobhdylerjo zespuschčachu mjenujch njepschistupne lěšy, cžinjachu wulke kručy naturškeje džiwiny wočoło tutych klóschtrów płodne a zawostajichu tať rjenje pschewobrocžene kraje a zahony nam, swojim potomnikam. Klóschtrška regula najwjacy muskich mnichowskich rjadów pschifazowasche to cžinicž k powšchitkownomu lěpschomu a wužitkej cžłowjestwa! A tať nastachu nic jenož jednotliwe wsy, ale tež města; klóschtry buchú magaziny a wustawy, w kotrychž kóždý bžěło a zežiwjenjo namaka. Najwjacy pať skutkowachu klóschtry za duchowne zbožo cžłowjekow, pschetož běchu kóždý čas hacž do nowišchoho časa šydo kumšchtow a wědomoscžow a wocžahnychu w swojich murjach mužow, kotřiž w křwalobnym wopomnjeću cžłowjekow wostanu. Wosobuje běchu klóschtry we kóždym času města k hajenju, k wobkručžowanju a k rozšchěrjenju křesčansstwa; z nich wurědžechu japoschtołojo wěry.

Tež w hornich Łužicach bě w starym času wjele klóschtrów, kiž so z tej samej staroscžu za naschu wěru a chrěj starachu hacž do časa Lutheroweje reformacije; bě jich hromadže 11, 7 za mnichow a 4 za mniški (klóschtrške knježny). Spomnjenja hōdnishe klóschtry za mnichow běchu: w Žhorjelcu, we Kamjencu, we Budyschinje a klóschtyr coelestinow na horje Džbinje pola Žitawy. Tutón bě najrjenišči a najwjetschi; křěžor Karł IV. jón založi a z kralowskej darniwoscžu wuhotowa. Wot wschitkich tychle klóschtrów staj džens we nětčisich hornich Łužicach jenož hišćje dwaj zbytknaj, mjenujch klóschtyr cistercijskich mniškow Mariny Doł a Marina Hwězda; wschě druge su krawne wójny, kiž buchú wěry dla wjedžene, najbōle wutupile a wuhladujemy na tym měscže, hdyž stojachu, jenož

*) Pschirunaj Ticinus: Epitome Historiæ Rosenthalensis. Pragæ 1692.

zrudne powoſtanſki abo twarjenja, t wſchědnomu ſwětnomu wužiwanju poſtajene. Zda ſo ſkoro, zo bě ſwjata Marija, kotrejež mjeno noſytaj, ze ſwojej zaſtupnej proſtwu jenicžka zaſitarſka, kotraž móžeſche tutej dwaj klóſchtraj wot powſchitkow-
noho zahubjenja wumožicž.¹⁾ Nutrny džal Božej maczeri, zo je wona naſchej chrſtwi w tutym kraju teſle dwě debjenſtwje katholicſkoho žiwjenja praſtarhč (uralt) časow zdžeržala. Ščto by z wulkohe džela katholicow byſto, hdy byſchtaj tež wonaj zběhnjenaj byſtoj a ſčto z wulkeje mnohoſcže potrebnhč a khubhč, kiž maja džens hiſcže wot teju klóſchtrow ſwój khlěb? Załoženjo wobeju katholicſkeju klóſchtrow Marinoho Doſa a Marineje Swězdy ſo nam tač wažne zda, zo dhrbimh nuzuje najtrěbniſche tu naſchim katholicſkim čžitarjam ſubudželicž, priedy hač t ſobudželenju woprawdžithč ſtawiznow „ſwj. Marije w Róžencze“ pſchen-
džemy. Doſelž pač derje wěm, zo čžitarjo „Katholicſkoho Boſla“ najwjach jenož poſleniſchi klóſchthyr znaja, čcemy drobniſcho tež jenož wo tutym we ſwojim naſtawku rycžecž.

Mariny Doſ kaž tež Marina Swězda buſchtej založenaj w 13. lěſtrotku. Klóſchthyr Mariny Doſ bližko Oſtrica (Boſtrowca) ležach bu založen wot čžěſkeje kralowny Kunigundy, mandželſkeje Wjacſława IV. w l. 1234. Tón klóſchthyr bu zahe hižom wot wſchelafich wjerchowſkich parſchonow bohacže wobdarjeny a wobſedži džens hiſcže měſto Oſtric a 18 wſow. Klóſchthyr Marina Swězda je něſčto pozdžišcho a to w lěcže 1264 založen w jeſuita Ticiuſ, rodžen w Kulowczan, nam joſo založenjo we ſwojich róžencžanſkich ſtawiznach ſtr. 46 takle wopisuje.²⁾ „Hdyž junu wypoſodoſtojn hnež Bernard, 27. miſchnjanſki biſkop a knjež nad Ramjencom na hoitwje ſo wjeſeleſche a na te měſto pſchiindže, hdyž nětk klóſchthyr ſtoji, poda ſo, zo ze ſwojim konjom hlubočo do bahniſcžza zapadže. Doſelž ſej ze ſwojimi mocami z njoho wjach wupomhač njemóžeſche a dlěſchi čas hižom podarmo to ſphtowaſche, dha wobrocži ſo t nutrnej proſtwu t Bohu a t najſwjecžišchej knježnje, ſlubjo, jelizo budže z tejele ſtraſčnoſcže wumoženy, na tym ſamym měſcže klóſchthyr natwaricž a ſwjatej Mariji poſwjecžicž. A hlaj! bě hižom ranjo, dha wuhlada wón z jenym dohom pſchi ſwěcženju jutnicžki pſched ſobu kłowu, z blukim, blhſkotachy ſchlewjerjom (Schleier) debjenu. A lědom bě to widžal, počnje zemja ſo ſydowacž a twerdnycž a biſkop wucžekny zbožownje hubjenej ſmjercži. Wón khwaleſche nětk Boha a zapocža bóržy, njezabywſchi ſwój ſlub, tam, hdyž bě joſo kón ſo zapanhł, klóſchthyr twaricž w lěcže 1264. Wón mjenowaſche jón Marinu Swězdu, doſelž bě ſo jomu ranſcha hwězda (jutnicžka)

¹⁾ Mějeſchtaj drje wobaj klóſchtraj dla reſeſſa, kiž je pſchi wotſtupjenju Ružich wot Čžěſkeje 30. meje 1635 ſčžinjeny a dla konſtituciſkeje liſčžiny wot 19. decembra 1832 a 17. novembra 1834 prawo ſwojoſo wobſtacija, ale ſčto je druhdy najwjecſche prawo, jelizo čcedža ludžo je ranicž abo wotſtronicž? Najnowiſchi čas je naſ w tymle naſtupanju zrudne wěcny wucžik! Bóh je po prawym jenož wobkedybowat prawa, doſelž je knjež čžłowjeſkich wutrobom.

²⁾ Tutón klóſchthyr wobſedži w Pruskej 1 měſto a 8 wſow a w Saſſkej 1 měſto 39 wſow a wot 17 wſow wjeſche abo mjeſiſche džele wobſedženſtwa.

a swjata Marija, macz Boža, tam zjewila. Klóschtyr bu w lécze 1284 tak da-
lofo hotowy a wutwarjeny, zo móžachu knježny, ze swojoho najprěnišchoho klóschtra
w Ramjencu, kiž je hižom 1249 wot knjezow nad Ramjencom natwarjeny był,¹⁾
do Marineje Swězdy pscheczahnyč. Njenje natwarjena cyrkej bu poswjeczena i
czěsczi swjateje Marije, swj. Jana kschćenika a swjateje Wórsche, kotrychž wo-
pomnjeczo so hiščcže nětko kóžde lěto hacž na najrjenišcho swjeczi. Nabožny za-
ložer klóschtra biskop Bernard bě po tutym podawku hiščcže 37 lět živy a wu-
mrje 11. oktobra 1321 zbóžnje smjercze. Město, hdžež je wón ze swojim konjom
zapanył, je mała kšapalka, kščižownomu kšodej pschitwarjenja, we kotrejž knježny
husto najswjeczišči sakrament dostawaja, město pač, na kotrymž jeho czěło wot-
poczjuje, woznamjenja krasny wopomnik pschod wulkim woltarjom, w kotrymž jeho
a jeho najnutrnišchoho pscheczela Hendricha, knjeza nad Ramjencom, koscze so
khowaju.“ Njane napismo we kaczanskaj ryczi debi wopomnik a rěka serbski takle:

Zastań, o puczowarjo! hdžež so zapadny Bernard. Spodžiwasch so padej,
kiž so jomu je stał na hoitwje? Njespodžiwasch so, wschač bě kóžer duschow, honjenja
njewědomy. Tohodla wosta, wrócziwšči so k kójenju duschow z powołanja, wobtwor-
dženy z rybakowym pierschczenjom, tšjach w tymjenišczju, wón, kiž so pschihili priedy
zemi. Zemjace lubujo, njenamaka na zemi twerde a padnywšči wjazny; njemócný stacza,
byrne tež kamjentow doscz wobsebjit, knjez Ramjenca. Nakožujo pač zemjace k za-
ložanju (klóschtra) a z nohomaj teptajo, namaka, hdžež móžesche stacz. Bernard tamny
(swjaty) bě wulki dobroczer Cistercišči, spodžiwna wěc! Zo je Bernardom po kne
Cistercium²⁾ pač mjedonoschny w ryczi, pač bohaty w smilnych darach. Zaběža so
bohatstwa, spěšnišcho dyžli Merkur. Chcesch jim czěkanjo zastajicž? Wobtrucz je we
skale: Wěz pač, zo skala tale je Khrystus. Jeho křudym pschimisnikam njedch pokladny
zwólnje so dadza; czinja wěcznoho darjerja z bohatstwom, hdžž płodža naschoho mjena
stajnu njesmjertnoscz. Kónc by wzał tudy Bernard, njeby-li bohatstwa zhubit pschcz
slub założenja klóschtra. Zhubiwšči je, kaž sam chychsche, namaka wumnoženjo, wón
jich zacpějer. Wobroczi jomu křibjet Fortuna (zbožo) w podobje Diany, a nimale
zahubi swojoho sobuhrajerja: Grajer pač zacpěty zwólnje woteda swoje, a doby z tym
sebje samoho. Czitasch-li to czitarjo? Scžěhuj Bernarda mowoho a budžesch z nim
živy po smjerczi.

Póbla je tež grichiske napismo, kiž ma so pschekložene takle:

Bernard zwěrinu honiwšči, tu zapanny njenadžich do rozsčěrjeneje spcže nje-
wěšteje smjercze. Živy, knjez Ramjenca: nětk sam kamjenjej tu podleži! Njedch jomu
je lochka zemja. Tudy potajkim so khowa Bernardowe czěło: njekhowa so pač jeho
duch, hdžž so sběhny nad hwězdy.

(Potracžowanjo scžěhuje.)

Wozjewjenje pschistupa k naschej s. cyrkwi.

Schismatisch dotal Bolharjo w biskopstwoje Tirnowo (t. j. Czernjowo).
su scžěhowach wotewrjeny list podpisałi a rozpoštali:

¹⁾ Bu 1295 pschewobrocženy do šchpitala.

²⁾ Tak rěkasche přeni klóschtyr tutoho rjada.

„Wschitkim Bołharjam! W drohotnych powoſtanſach naſchoho ſtaroho
časa, we naſchich zakonjach a chrtwinſkich knihach, kotrež ſu pſcheſczěhanjam
Grichow wuczeſke, namaſaja ſo dopoſazma, kotrež zjawnje wobſwědčuju, zo we
ſpocjattu bołhaſta chrtej ze ſwjatej japoſchtoſkei romſkei chrtwju w zjenoczen-
ſtwje ſtejeſche, kotraž naſchei chrtwi wuſtawu da a kanoniſku a ſamoſtatnu hie-
rarchiu (rjad duchownſtwa) wobkrući. Ale grichišch patriarchojo (biſkopojo) w
Konſtantinopolu ſu w hordoczi a [częſczelaſomnoſczi we wſchelafich časach a
ze wſchelafim pſcheſlepanſtwom naſche chrtwinſke prawa ranili a je ſo jim ſkón-
ežnje radžiło, bycžo naſcheje narodneje chrtwje cyle zaniežicž, hdyž nam z mocu
grichiškich (bołhaſch njeromeznychch) duchownych, kiž ſu wot wſchitkich kſcheſczan-
ſkich pocžintow zbaſeni, pſchinucžichu.

Tať njefe bołhaſki narod, poſhileny pod ſpſchahom fanariotſkich (woſob-
nych z Konſtantinopola) Grichow, pſchez někotre lětſtotki zło njeſprawnoho
knjejſtwa a njezakonſkoho chrtwinſkoho zarjadowanja. Ščo mohł we wſchitkich
jenotliwoſczach te hubjenſtwo a te kſchidny wopisacž a wupowjedacž, kotrež je
naſch lud wot tych ſtarých a zaſaſnych njeſpſhecželow naſcheje narodnoſcže czer-
piecž dyrbjat? Pſchez tónle chł čas bu ſprawnoſcž wot nich ranjena; duchowne
zbyželanjo bu zadžewane, naſcha narodna doſtojnoſcž bu pſchez najbóle ranjace
wudma wuſměchowana; naſcha rycž, jenicžke wopomnjecž naſchoho bycža, bu
pocžikſczowana; najdoſtojniſchi mužojo naſchoho duchownſtwa buch u z kraja
wupoſazani a k wěcžnomu jaſtwu wotſudženi; naſche wuſtawy běchu a ſu hiſch-
cže pſchiſkobženjam a pſcheſczěhanjam wuſtajene; z jenym ſłowom: dónť bołhaſ-
ſkoho naroda je pſchemoch fanariotſkich Grichow poddath. Hacz do tutoho čas
nochce grichišta chrtej w Konſtantinopolu, ta „wulka chrtej“ (kaž ſo radny mje-
nuje) wot toho wotpuſzczicž, zo by naſ ſwětnych wotpohladanjow dla ſtajnje
pod ſwojim grichiškim knjejſtwon dđeržala, a z politiſkich pſchicžinom Bołharjom
a Grichow do jenoho luda (wě-žo grichiškoho) změſchala, ale hiſchcže wjach:
pod lartu nabožniſteje jenajkoſcže poſtracžuje wona we pſcheſczěhanjach pſhecžimo
naſchei narodnoſczi, haj podwoja te ſame.

Bjez ſwojeje wole ſmny do bjezdna zloho a njeſprawnoſczow cžehnjeni, z
kotrehož ſo ſkónčnje zaſny wumožamy, džat budž miſoſcžiwomu Bohu, kiž je na-
ſchich dobrých wjerchow rozſwětlit a ſcžiniť, zo ſu nam tón jara požadany ſrědť
bowolili, z kotrymž móžemy woblaſowanjo, naſchomu ſwědomju pſchez te błudy a
ſwětnie wotmyſlenja grichiškeje chrtwje cžinjene, zaſny wotmycž, naſche dotal wob-
ſchłobžene wobſhadženjo z druhimi narodami polěpſchicž, zahubne a ſkažene grichiške
duchownſtwo wot ſo wotſtronicž, a ſo tať wot njeſprawnoho a njezakonſkoho
mocowanja tuteje chrtwje, kiž je jenož „wulka“ pſchez ſwoje žłoſcže, wuſwobodžicž.
Tohodla:

wozjewjamy my Bołharjo biöceſy Tirnowa, ſwětſch duchowni a laiſojo
(njeduchowni), ſwjatoho ducha na pomoc wołajo, z tutym ſwjatocžnje a zjawnje,
zo my njezakonſke a njeanoniske mocowanjo grichiškoho archbiſkopa (t. r. kiž
naſ hiſchcže ſwojich mjenuje) w Konſtantinopolu wotpoſazujemy.

Ěbž tať wſchitke wobſhadženjo a wſchitke zjenocženjo z nim a cħym grħiſkim duchownſtwom puſchcžim, wrócžam ſo po pſchikladže ſwojich předomniłow pod załonſku a łanonſku (t. r. w cħrwiniſkim prawje wobſrucženu) móc ſtoła ſwjatoho Ľetra, wiercha japoſchtow, a wobnowjam ſwoje zjenocženjo ze ſ. romſkei nawjecžornei cħrwju. Tohorunja proſhm Ľoho Swjatoſcž bamža Ľiusa IX. naſ do jednoty tuteje pſcheczħneje cħrwje Ľėžuſa Ľħryſtuſa pſchizacž, a tež haťo zaſady a waſħnjo zjenocženja ſcžėhowace wumėnjenja pſchipoznacž a dowolicž. (Nėtko ſcžėhuja wumėnjenja, kaťež je romſka cħrkei tež bruhdže pſchiſtupowachm ſchiſmatikaſm dowoliťa; žadaja ſamoſtatne boľħarſke duchownſtwo, ždžerženjo ſwojich dotalnych wobrijadow abo ceremonijow, ſłowjanſku rycž pſchi božich ſkužbach atd.) (La Bulgarie.)

Miſſionſke powjeſcže.

W zajimawych rozprawach jenoho ſtarſchoho miſſionara (přebarja kſchecžanſkeje wėry bjez pohanami), Ľ. Ľierza, wo joho ſkutkowanjju bjez Otchipwe-Indianami w poľnėcnej Americe cžitam ſcžėhowace. W žymje l. 1860 wumrije kral tohole indiſkeho naroda; doľež njeť mőžno, pſchec joho ſmjercžu hiſcžke miſſionara, za kotrymž jara žadaſche, pſchizjezč, ba ſej wėn cžornu draſtu, duchownſkei podobnu, ſcžinič, woblecže ſo ju a prajeſche: Nėtko wuhłada mje tėn wulki duch (t. r. Ľėh kſchecžanow) w duchownſkei draſcže a ſpőznaje z toho, zo ja miſſionara lubuju a wot njoho žadam kſchcženy byč. Wėn wobželnoſcžeſche pod wjele ſylzami ſwoje Ľrėchi a wumrije poľutniwy. Doľež bėſche we wėrje hižom derje doſcž rozwucženy, a doľež bu joho kſchcženca pſchecž nėťotre žadžėwſi wotſtorcžena, ſmėm ſej myſlicž, zo wėn pſchecž kſchcženca žadoſcže Ľ wėcžnej žbőžnoſcži pſchińdže. — Pſchi jenym kraſnje ležachm jėžoru nadeńdže Ľ. Ľierz 300 pohaniſkich Indianow w Ľromadže. Ěbž bė jich tħdžen doľho w najtrėbniſchich nabožniſkich wėrnoſcžach rozwucžowať, praſcheſche ſo jich, Ľacž ſu jomu rozemjeli a Ľcedža-li joho nabožniſtwo (Religion) pſchizacž. Tu poſticži jomu Ľłowniľ (Hauptling) ruťu a praji: Ľubhy wotcže, ja ſhm žėſtaril a njeſhm dotal žanoho duchownoho předomacž ſkſchať; nėť Ľaľle ſpőznawam, kaťi rozdžėľ je bjez doľrym kaťoliſkim kſchecžanom a wboħim pohanom. Woſtań jenož pola naſ, lubhy wotcže, ja Ľcu twoju wėru poſluĽacž a ſo kſchcžicž dacž, a ja myſľu, zo budža wſchitcy moji poddani cžinič kať ja. Duchowny praſcheſche ſo na to bruhich Indianow, kotſiž kať podwolne wowcťi wokoło njoho na žemi ſedžachu, Ľacž maja ze ſwojim Ľłownikom jenajfe žmyſlenjo. Woni wotmoľwihu: Ľaj lubhy wotcže, a dachu jomu jedyn po druhim ruťu. Miſſionar paľ ſľubi jim, zo Ľce w pſchicħodnym naľėcžu zaſhy pſchińcž, abo jim druhoho duchownoho poſťacž, kiž by jich doſpoľnje dowucžil a kſchcžil. — Ottawa-Indianoj, bjez kotrymiž bė Ľ. Ľierz 15 ľėť ſkutkowať, ſu nėť wſchitcy kſchecženjo a byďla we ſchecžich rjanach wulkiſch wſach, z kotrychž ma kőžda ſwoju cħrkei: woni ſu ſo wobohacžili, a doľež ſu derje doſcž ždžėłani, ſpőcži jim ſnježerſtwo ſtata Michigan wſchitke prawa

bělych krajovníkŏw. To same by so pola Otčpwe-Indianŏw wuſtutkowalo, hdy by tam doſcž miſſionarŏw bylo, kiž bychu jich rozmucžowali a haſo duchowni pola nich woſtali. Nic jenož tŏnle narod, ale tež Siourojo a druhe indianſke ſplahi we ſtacze (kraj) Minneſota žadaja zaſy a zaſy katŏolſkich miſſionarŏw, njemoža pač žanych doſtacž. Z toho wiďiće, lubi čitarjo, kač wažne je podpjeranjo miſſionſkich towařſtwŏw (kaž Iyonsſkŏho atd.), kotrež ſrěbſi k wobſtaranju duchownych za tele po žbŏžnoſczi žedžace luby žhromadžuja. — Pſchichodnje hiſčcže wjach z miſſionſtwa pſchinjeſem.

Žiwjenje ſſ. Cyrilla a Methoda.

(Poſracžowanje.)

Method bě někotre lěta křěžorſki bohot jenožo mjerchowſtwa, potom pač wŕda ſo wſchitkŏho a woteńdže do kľoſchtra na ſpomnjenej horje Olymp, hdyž do duchownŏho žienocženſtwa ſtupi. Tu nětko wobaj bratraj ſo wjele modleſchtaj a poſcžeſchtaj. Z tajkŏho pobožnŏho žiwjenja buſchtaj na dobo zaſy wot křěžora dale powoľanaj. Poľdžimi lub Rožarŏw mjenujch, kiž bjež čŏrnym a kaſpiſkim morjom w nětcjiſchej Ruſŏwſkej pſchebhwachu, běſche křěžora doměrnje wo pſchipoſtanjo wucženych ludži proſy, kiž bychu rožſudžili, hač dyrbja Rožarojo wěru Židŏw abo mohamedanſkich Saracenŏw ſebi wuzwolicž; pſchetož kŏžda ſtrŏna chchſche jich k ſwojomu nabožniſtwu wobrocžicž. Duž podaſchtaj ſo ſwjataj bratraj po čŏrnym morju do pſchekupſkŏho grichifkŏho měſta Chersona, kiž pſchi wuliwje (Mündung) rěki Dněſtra ležſche. Tu chchſchtaj wěſty čas woſtacž, zo byſchtaj židŏwſku a ſaracenſku rycž nawuktoj. Tež žbudžowaſche Konſtantin tamniſkŏho biſkopa k pytanju rowa a powoſtanſkow ſ. Klimanta, romſkŏho bamža, kotryž bě wupoľazan w tch ſtrŏnach pſchebhwat a ſkŏncžnje z kŏtwicu (Unter) za ſchju do morja potepjen (w lěcže 101) a potom na bližkej kupje pohrjeban byk. Nad jŏho rowom běchu poźdžiſcho kſcheczenjo chrtwicžku natwarili, kotraž pač bě pſchi za puſcženju Chersona a wŏľnoſcže rozpadnyła, tač zo w 9. lěſtŏtku ničtŏ wjach tŏn row njewjedžſche. Z božej pomocu pač namała Konſtantin row a tež koſcže ſ. Klimanta a pſchinjeſe je do měſta Chersona w l. 861. Derje pſchihotowanaj podaſchtaj ſo ſſ. bratraj po mŏotiſkim morju k Rožaram. Wjerch tch ſamych poſka jima wŏľobnych muži napschecžŏ, zo bychu jej powitali. Dobyſchtaj drje bŏržy lud za Žežufŏwu wěru, tola mējeſchtaj z mudrymi Rožarami, ze Židami a Saracenami wjele rozrhcžowanjom, kotrež je Konſtantin potom napisač a Method poźdžiſcho do ſkŏwjanskeje rycže pſchekŏžik. Kŏnc a wunoſch tchle rozrhcžowanjom bě, zo bu 200 najwŏľobniſch Rožarŏw z mjerchŏm ſamym kſchcženych. Tŏnle mjerch džaľowaſche ſo jara grichifkomu křěžorej, kiž bě jim teju wubjerneju wucžerjom poſkač. A tež jima chchſche ſo džaľowny wopoľazacž, prjedy hač byſchtaj jŏho kraj wopuſcžikoj. Tola mēſto wſchitkich poſlicženych darŏw wuproſy ſej Konſtantin 20 zajaty ch Grichŏw, ſwojich krajanŏw, wo kotrychž zajecžu wjedžſche. A proſtwa bu wuſkſchana; čzi zajecži ſmēďžachu ſŏbu domoj pučžowacž. W Chersonje zadžeržſchtaj ſo ſwjataj bratraj a wŕaſchtaj drohotne powoſtanſki čžek ſ. Klimanta ſŏbu

do Konstantinopola. Někto bě Konstantin krótki čas tudy živy pschi chrkwi ss. Zaposchtolow, a Method bě abt kláštra Polychrona, w kotrymž bě 70 mnichow.
(Pokračowanjo.)

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

„Katolički list“ w Zahřebje (Agram) piše, zo budže tysačlětny jubilej słowjanskich zaposchtolow tež w Romje swjatočnje swjećeny; haj tónle swjedžen je po programnje, wet bamža wubatym, so hižom započal. Trajacy wopomnił tutoho tysačlětnoho jubileja budže založenjo „Chryllomethodstoho kollegia“. Kollegium S. Hieronyma je k tomu kónce 1000 tolerjow dariko a chle wobdželenjo swojoho domu wotstupiko, w kotrymž budže so móć 16 hač 20 křowancow (Zöglinge) zastaracz. Zahřebjske archibiskopstwo, potom biskopstwa Džakowarske, Senjske, Řichizewacse, Zadrse a Dubrowniske maja prawo, do toho kollegia na joho křósty jenoho mlodocho duchownoho skacz.

Z Prahi. Wulka nowa chrkej k cžesczi ss. Cyrilla a Methoda w pražskim ludopólnym pschedměšcžu Karlinje, hdyž dotal žana chrkej njebě a w tu křwilu hišcže drjewjana křapala steji, je z dobrowólnymi darami hižom w loni we zwonkownym dotwarjena. Po chlych Čzechach su dary hromadžili, wšelach zamožiči wulke dary podali. W poslednišim času su někto tež w nutškownym hižom wjele twarili a wobstarali, tak zo budže drje chrkej psched lětuškim 5. julijom dohotowjena, snadž hač na wobrazh na wjeršce. Na jedyn woltař w tutej chrkwi, woltař swjatocho Wójcžcha (fiž je Polakam a starym Prusam hačo missi-onar předomal) su Polach hromadžili. W tu křwilu pschihotuja Polach w Prahy bydlach koncert, z kotrohož dohodom je džěl na dohotowjenjo tutoho wolta-ria, džěl pak za wupyschenjo chrkwe we Welehradze, tutym słowjanskim Betlehe-mje, postajeny. Tak kšecžanska bratrowska luboscž ze zjenocženymi mocami wšchudžom wulke wěch dokonja. Wjedžmy sebi tajke pschikady cžasto k wutrobje!

Francowska. Na město zemrjetoho archibiskopa kardinala Morlota bu k. Darboň, biskop w Nancy, powolany. Bohřeb njeboh kardinala zaplacci knježerstwo z džakownoscze; pschetož wón chle kždolětne dohody 200000 frankow (nertow) k miloscžiwym skutkam nałożowasche a toho dla křudy wumrije. — Slawny biskop Dupanloup z Orleans'a napominasche w jentym swojich poslednich předomanjow tak mōcnje k podpjeranju potrebnych džělaczjow (tkalcow), zo poslucharjo po tym samym bōržu pschez 15000 frankow k tomu nawdachu.

(Lubozny skutk swjatocho Wótca.) Žene parizske nowiny pišachu psched někotrym časom: W romskim kraju nima sudnistwo žane prawo rozsudžicž, hdyž so pschecžiwu spisanyh testamentam skorži, a jenož bamž hačo krajny knjez ma mōć, testamenty pschemenicž abo za njeplacžace wuprajicž. Někto so powjeda, zo mlody muž k bamžej pschindže a tam skoržesche, zo je joho pobožny nan 40,000 frankow, pokojcu swojoho zamoženja tomu duchownomu wotkazal, kotryž by na tym a tym dnju w tej a tej chrkwi božu mschu měl. Žoho Swjatoscž da nje-

wěšte wotmłowjenjo; ale na tym dnju, kotryž bě w testamencie postajeny, poba so bamž sam do postajeneje cyrkwie a djeržesche sam božu mschu. Na tajke waschnjo pschpadžechu jomu te 40000 fr., kotrež wón bóržy džaťownomu herbje pschepoda.

Italiska. We lěcze 1862 bu wot sardinskeho knježerstwa pschěz 70 mužskich a žónskich klóštrów po wotehnaczu wobhdlerjew najbóle za wojakow wzatych a wobsadženych. W někotrych hšcze wobštejacych klóštrach je žalosna nuža. Tak je w jonym jena knježna žymh a hlodu dla wumrjela. W Romje su za tajke klóštry nětko dobrowólne darh hromadzić počeli.

Turkowska. Grichiski schismatiski archbiskop we Sofii je k naschej katolskej cyrkwi pschestupil. To je třeczi archbiskop, kiž je w poslednišim času tule krocjel scžinit; taj druhaj staj archbiskopaj z Dramh a Eudoxiady.

Grichiska. Bjez tym zo so w susodnej Turkowskej k katolskej cyrkwi pschidawaja, je ta sama tudh hšcze wšchelaťo potłoczowana. Tak dhrbjachu wóndanjo schulke sotry swoju schulu z Athenow do Bhräa pschepoložicž a njesmědža žane grichiske džeczi wjach do schule bradž. Dofelž so we wšchelatich grichiskich nominach katolikam lšchinda cžini, su cžisami wobžanknuli, katolske nowiny založicž, kotrež nětko jene towarštwo na kupje Santorinje wudawa. Na teje kupje, hdžež je 700 katolikow, ma rjad Lazaristow wulku a tež rjad mišcžiwych sotrow mjeńschu schulu a schpital. Tež je tam biskop z 8 kanonikami a něhdže 20 duchownymi. Spomnjene nowiny skutkujä hižom spomožnje na schismatiskich Grichow.

Schlezyska. Cyrkwinke nowiny naschoho wulkeho biskopstwa wobsmědcžuja, kať wjele woporow naschi katolschj wosadnicy pschinoschuja. W kóždym cžisle widžimh darh zapisane za missionstwo, Bonifaciowe towarštwo, za towarštwo swjatoho džeczatšwa, za s. Wotca, za dotwarjenjo kölnskeho doma, za katolsku němsku wosadu w Londonje a Parizu, za Botharjow, za cyrkwie w Lubinje, Rüstrinje, Nowej Gali atd.

Bołnócna Amerika. (Zakon pschecžiwu wopitcam.) Tam je zakon, kotryž wopitcom wrótnym porno štaja a praji, zo tamni njemóža swoje zamoženjo sami zarjadowacž. Kóždž wopile dóštanje hacž do swojoho polěpschenja (te z ředka pschindže!) zastaracžerja (Wormund), a kóždž forcžmar, kiž jomu spritowy napoj (palenc atd.) podawa, so kručze pothosta (schtrafuje). Njedaťno bě wěšth palencar we štacze Ohio tule kaznju pschestupil a znatomu wopitcej z pscheměrnym posticženjom palenca k pjanošczi dopomhať. Hdžž tónle muž domoj dóndže, zwadži so ze swojej žonu a wotruba jej štop. Ta wobschłodžena šloržesche, a tón forcžmar dhrbjesche 5000 dollarow (dollar je runja 1 tl. a 10 nřl.) k zarunanju schłodh zapřacžicž. Podobny zakon njebh w naschich krajach ničž schłodžil! Wosebje dhrbjeli so tež cži khostacž, kiž pschi drjemowhch aukcijach palenc we wulkej měrje dawaja, kaž běchu to Serbske Nowiny psched někotrymi njedželemi buschnje rozpowjedale!

(Spowjednik psched sudnistwom.) We Glasgowie w Šhótskej šta so psched něšchto njedželemi scžěhowach podawť, kiž je katolske wobhdlerštwo ja-

ra rozhněwacž dyrbjat. Jednu iriski džělacžer chysche punt sterlingow (t. j. 6 tolerjow a 20 nsl.) domoj pošlacž, a žadašche jenožo pschecžela, zo by jožo list z pjenjezami na pošť donješt. List dońdže na postajene město, ale te pjenjez pobrachowachu. Wě-žo bóržy na tamnožo pschecžela tuřachu, ale dopokazacž jo-
mu to njemóžachu. Wón bě tež wopradowje paduch, ale fajesche so swojoho skutka, spowjedasche so tón samy swojomu duchownomu, a wróczi po poručnosći tutoho te franjene pjenjez w listže bjez podpisma, kotrhž běšche pať jožo spowjedniť pišať. Nukopis bu spóznaty a tón spowjedniť psched magistrat (měšcžansku wšchnosć) žadaty, zo by prajiť, wot koho je te pjenjez dóstať. Ale wón, kotromuž běšche so tón paduch w spowjedži dowěriť, wotpořaza tajke žadanjo, fajtež so w žanym kšescžanskim kraju katolskim spowjednikam ani nještaja; bu pať toho dla wot magistrata dla hanjenja sudnistwa k 30 dnjam jastwa wotřu-
dženj!! Wě-žo je so tón duchowny jastwa runje tať maľo štróžik, kaž swjaty Jan z Nepomuka, hdyž so w Pražy pschihotowachu jožo do Wolťawy čisnycž. Samo jene protestantske nowiny w Londonje schwiřaja Glasgownčanow dla jich njezněsliwosće pschecžimo katolskim duchownym.

Australia. We Melbournje, hłownym měscze počobniščeje Australie wuřadžeja katolske nowiny, kiž maja zajimawe powjescze z tamnožo biskopstwa, kotrež chlu provincu (krajinu) Wiktorija wopšhija. Třecžina wobydlerjow Australie je katolska. W chłej Wiktorii je nětko 50 duchownych pschi wobydlerstwoje poč milijona duřchow jara wšchelakich wěřymuznacžow a 130 katolskich škulow, kotrež su w pscheměrje wot 60—70 šchulerjow wopřutowane. W Melbournje je dom miľosćiwych sotrow, kotrež maja tež dom za tajke služownicy, kiž žaneje služby ni-
maja. Druhi dom toho řjadu je we Geelongu. We woběmaj městomaj staraja so wone za syroty. Biskopska chřkej k čěsczi s. Patrika budže, hdyž dotwarjena, najřenišche twarjenje we hłownym měscze. Biskop wocžakuje w trótkim schtyř sotry z řjadu dobroho pastyrja. Něhdže 20 seminariřtow z diöcesy je we wšche-
lakich seminarach Australie a Europy, a pschichodnje ma so samostatny biskopski seminar we Melbournje založicž. Nowi miřšionarojo pschihadžeja. Melbournske biskopstwo je 32,500 frankow k podpjeranju řhudych w Řřskej, 21,750 fr. pětrowo-
woho pjenježa na l. 1862 a 7500 fr. hižom na lětusche lěto wotpořkalo. To su zwjeselace powjescze!

Z Řoma. Bamž je poručik, zo by na džen swjatožo Silwestra jedyn kardinal z chřkwe s. Hieronyma k čěscženju řř. Cyrilla a Methoda processiu z najswjećišchim sakramentom wjedť a zo bychy so w tej samej chřkwi pschěz chle lěto modlitwy a litanije k řř. řłowjanskimaj japoschtolomaj džeržake. Na džen 5. julija budže tam wulka liturgia, Boža mřcha w starořłowjanskěj rycži (w fajtejž je tež žienocženym řłowjanam grichistoho wobřjada abo ritusa město řacžanskeje domolena) spěwane. Tehdom budže tež torhosćcžo s. Hieronyma swjatocžnje wotwětlene. — Nětcžišchi řrancowski pošćanc je jara pschecželnje pschecžimo bamžej žmyřleny. — Řo najnowšchej lětnej rozprawje (Jahresbericht) chřkwinskoho řtata (křaja) je 11 kardinalřkich dostojnosćow a w chlym katolskim kšescžanstwje 106 biskopřtowow njewobřadženych. Řicžba wřchitřkich diöcesanskich biskopow do řromady

je 852 a licžba biskopow in partibus (t. r. kotrychž sypła su nětko w kraju nje-katho-likow) pač 237. — Jožo Smjatosčž je stajnje stromp.

3 Wjelechrodu. Mištrowski J. Zeleny z Brna wobnowja krasne wo-
brazp na wjersche tamnišcheje wulkeje cyrkwyje.

3 Wokomuca. Archbiskop je 50,000 ščěsnaŕow k podpjeranju nižšich
duchownych k pschiležnosći 1000lětnoho jubileja pschitħada ss. słowjanskiju ja-
poschtołow wultomyslnje darik.

3 Łužicy a Sakskeje.

3 Budyschina. Nasch ģnadny knjez biskop Ludwik Formert je lětuschi
póštny pastyrski list wudał, kiž budže so pschichodnu njedželu w naschich cyrkwyach
cžitacž. W tym samym napomina so bjez druhim k podpjeranju znatoho ģhon-
stoho towarštwa k rozsčěrjenju wěry (pod mjenom a zašitom s. Franca Kaverstoho
w lěcže 1822 založenoho) a podpjeranju w l. 1849 založenoho towarštwa s. Boni-
facia, japoschtoła Němcow, kotrež so za duchowne zbožo rozpjerschenych katholicow
we Němskej swěru stara. W połnócnjej Němskej je hišće jara wjele naschich
wěrybratrow, kiž su wjele mili zďaleni wot najbližšcheje katholickeje cyrkwyje! Duž
je nasch ģnadny k. biskop na wschě pschichodne lěta dwoju zběrku wupisał,
prěnju na jenej z póštnych njedželi k lěpschomu ģhonstoho towarštwa, druhu
(lětsa přeni krócž) k lěpschomu Bonifaciowoho towarštwa njedželu psched abo po
5. juliju. Wšche toho budže so kaž w loni psched abo po 29. septembru Přetrowy
pjenježt žhromadžowacž. — Lětuschi pastyrski list, pschekoženy kaž wschitke prie-
dawšche wot smjercže kantora ģaschki sem wot k. fararja ģuczanka, je přeni, kotryž
je tež w cžisheczu wuschot. Duž móža jón tež cži katholicy ģerbja, kiž su njedželu
Quinquagesima wot kemschi wotďerženi, k pschecžitanju domoj dostacž; pschetož kóďej
serbskej cyrkwi budže něšchto cžisheczanych exemplarow pschipoštanych. Toħodla
budža naschi ģerbja k. biskopej jara džakowni.

3 Budyschina. Přenje lětusche serbske přěďowanjo w dřeďďanskej
dwórskiej cyrkwi budže 1. njedželu posta. Kaž je znate, dđerži tute přěďowanja
šchtyri krócž wob lěto wot někotrych lět sem wysokodoštojn k. J. ģuczank, farar
nascheje serbskeje wosady. Nadžijamy so, zo budža tež pschichodnje katholicy ģer-
bja w Dřeďďanach a wokołnosći tu posticženu duchownu dobrotu z džakownosću
wužiwacž. Tež wěmy, zo kóďdy krócž tež někotři dřeďďanskcy ģolakojo na tuto
serbske přěďowanjo pschitħadžeja. Nam by jara lubo bylo, ģdych jedn z dřeď-
ďanskich ģerbow wot kóďdyh serbskich katholicich kemschi rozprawu do R. ģóska
podał, kaž to dopisowar ģerbskich Nowinow bóržy po kóďdym serbskim lutherskim
kemschenju cžini.

3 Dřeďďan. Póndželu 26. januara bě tudy kaž ģižom wjele lět kon-
cert a bal k lěpschomu tudomnoho towarštwa s. Wincencia. Někotre sobustawy
kralowskeje musitalneje ģhapale a džiwadla (theatra) pschecželnje pschi koncercže

sobustutkowachu. Bjez pschipošlucharjemi bč wjele wosobnych knježich, tež z kralowskeho dwora, wosebje tež zwudowjena kralowna Marija. — Spomnjene towarstwo je wloni po njeboh pryncesynje Sidonii 4144 tolerjom herbowało, kotrež buchu k dozaplaczenju kěže za wosproczene a wopuszczene džeczi nałożene. Hewal mějesche towarstwo w loni 3058 tol. dofhodow. Wudawki wučžinjachu 3017 tol.; z toho nałožo so 85 tol. za kupjenje rozdželenoho khlěba, 61 za tepjenje, 85 tol. za lěkarstwa a lěkarstu pomoc, 732 tol. za hólczu ashl (dom wučžela abo zastaranja) z 13 džeczimi, 433 tol. za hólczu ashl z 8 džeczimi, 392 tol. podpjerow k woczehnjenju hišcže druhich khubych džeczich, 35 tol. na wobjedne marki, pohrjebne wudawki, za džeczi k přenjomu s. woprawjenju wjedzene, 598 tol. k wotplaczenju kapitala, danje, dawkow a twarnych wudawkow towarstwomeje kěže. Tež bu na poruczenjo towarstwa 81 khorych wot towarstwowoho lěkarja darmo lěkowanych. To je zbožowne skutkowanjo!

3 Lipska. Nasche chřtwinste nowiny wuhabžeja nětko pod pscheměnjnym napismom „Katholisches Kirchenblatt, zunächst für Sachsen“ pod redakciu k. fararja Fr. Stolle a placža za lěto we 24 čisłach 20 nsl. Tež lětsa hromadža so w redakcii dary za swjatoho wótca a za pomocnu pokladnicu we khoroscžach katholicich wučžerjow a jich wudowow. Tute dary so na kóncu kóždoho čisła wozjewjeja.

3 Kamjenskeje wokolnosće. Naschi katholicy Serbja dyrbja po poručnosći, kaž je znate, tež tak mjenowanu němski amtsblatt*) z Kamjenca w kóždej wsh mčž. Zo tón samy jara stronich piša, dyrbinu husto zhonicž. Tak steji w čisł 6. wot 22. januara takle: Zo hišcže chly italski kraj pod jentym a tym samym kralom njeje, je wina tón kamjen, kiž bamžowje (ale my tež!) skatu swjatoho Pětra mjenuja a na kotrymž bamžowy stol abo trón steji. Zo by tónle kamjen pohorsyka (!) wotpanyl, je jendželste ministerstwo bamžej Piusej IX. kupu Wlastu posćicžalo, bamž pak je na to wotmołwil: Byrne tež wěra hory pschesadžika, dha so tola skala s. Pětrowa njehodži pschesadžicž, kaž so Jendželsta pschesadžicž njehodži. A my k tomu pschistajamy: Kaž tón knjez, kiž je tónle artifel piša, njebh swoju rjanu kěžu rubježnikam podať a so do cuzoho kraja šynyl, hdžež mohł skoro zasť wuhnaty bhcž, tak je swjaty Wótce prawje činiť, zo njeje tele falschne a złomyšłne posćiczenjo pschimžal.

P. B. K.

*) Hdy budža serbske gmejny, katholicke kaž lutherste, na to myslíč, zo bychu serbski „amtsblatt“ žadate? Wšak je pschi kóždym sudnistwje, do kotrohož Serbja skusheja, po prawje a prawdže serbski tołmacžer; su po tajkim serbske sudnište wozjewjenja njemóžne? Wo tajke něšto prosyč je dowolene! Někotryžfuli předsťejer nima, wothladujo wot wšchoho druhoho, ani khwile te wulke němste pschehladowacž! Redžbujcže my, čescženy knježe dopisowarjo! na kamjenski amtsblatt, my jami hcemy druhim na porsty hladacž.

Redaktor.

Maležnoscje towarstwa.

Sara zwojelace je, zo našchi latholschy Serbja ze wschitkich serbskich wosadow do towarstwa pschistupuja. Tola je hišcže wjele tajkich, kiž móhli tež pschistupicž; duž prošmy, zo chcyli čitarjo našoho Bóska druhich na to ledžbných činicž we mjenje dobreje wěcy. W pschichodnym čisle podamy pschehlad, kał wjele sobustawow w kóždej wosadze je. Našch lud wjele čita, ale tał wjele pschecy hišcže nic kaž jendželsti, hódžež ma tež kóždy džětaczer swoje nowiny we domje.

Sobustawy dóstanu pschistupny list, wobraz ss. Cyrilla a Metheoda, z podpismom swojoho mjena z pschichodnym 3. čislom.

Schřož je so dotal jenož na časopis pschedpłacził z 10 nsl., móže kóždy čas do sobustawow pschestupicž z pschipołożenjom 5 nsl. Potom so jeho mjeno tež sobu woczišcži.

Za sobustawow pschihotuje so rjane powjedańcžo k čisłcžu.

Na „Katholski Posol“ móže so nětko tež na wschitkich póstach pschedpłacžecž, hódžež na lěto z póstskim pschiražkom 12½ nsl. płaczi. — Po knihkupskim pucžu móže so za 10 nsl. pschez kommissiu Smolerjoweje kniharnje do wschitkich krajow dostacž, kiž su z Lipskom w zjednoczenju.

Knjes kapłan Duczman z Radworja je našomu towarstwu 50 brošchurowaných (zeschitych) exemplarow swojeje modlitneje knižki: „Chwalcze Knjezowe mjeno!“ k rozpschedaczu darik. Wutrobny džak!

Sobustawy towarstwa a tež wotebjerarjo R. Bóska njedch wozjewja, hódže chcedža knižki abo časopis póstany měcž.

Michał Hórnik.

Pschinoschř (15 nsl.) na tute lěto su do pokładnich towarstwa dale zapłacžili čile knježa: M. Maj z Budyschyna, farař Kuczan z Budyschyna, kubler H. L. Guda z Dalic, Marija Duczmanowa z Hrubjelcžic, kubler M. Domšch z Bozanec, registrator J. Banda z Budyschyna, M. Rhilan z Radworja, Jakub Herrmann z Radworja, Hanža Lehmannowa z Radworja, Jakub Rhilan z Boranec, Jan Wóski z Stróžisłcža, kubler Pětr Duczman z Bozanec, Jan Almert ze Zdžěrje, Madlena Thomasowa z Radworja, Hana Frenclowa z Měrkowa, tachantski wifar Wjels z Budyschyna, Marija Měrczinfec z Bělcžec, administrator Benno Kral z Róžanta, kooperator Ludwik Angermann z Róžanta, wučer Haušša z Róžanta, klamar Jakub Glausch z Róžanta, pjekar Józef Libsch z Róžanta, kubler Michał Jurk z Róžanta, Michał Bjedrich ze Smjerdžaceje, Michał Libsch, młynk w Sernjanach, kubler Pětr Kral ze Smjecžec, wučer M. Hida w Kalbicach, Jurij Rózler z Nowoslic, kubler Mikławsch Matejczka z Nowoslic, Jakub Leschawa z Pěšec, Jakub Žoska w Dobroschicach, tachantski wifar J. Herrmann z Budyschyna, farař J. Nowak z Radworja, Madlena Bjarschowa z Rhelna, žiwnosčer Kofla ze Zajdowa, Madlena Donatowa z Rhelna, Hana Balantowa z Nachlowa, farař a kanonik J. Wornacž z Wotrowa, kubler Smoła z Rashec, kubler Krawcžik z Jamory, khěžkar Bryl z Jamory, kubler Weclich ze Žuric, khěžkar Koch z Krěpjec, khěžkar M. Kjenč z Wotrowa, khěžkar J. Kjenč z Rashec, khěžkar Čžumpjel z Wotrowa, klamar Schokta z Wotrowa, kubler Schokta z Wotrowa, farař Jakub Bjenssch z Kalbic, kubler Net z Kalbic, kubler Kral z Róžanta, kubler Klimant z Róžanta, murjer Wjenk z Róžanta, khěžkar Kjelka z Rosłowa, kapłan M. Smoła z Khróscžic, druhi kapłan J. Wornar z Khróscžic, burski syn Michał Kofla z Khróscžic, khěžkar J. Nowak ze Stareje Cyhelnicy, žiwnosčer M. Libscha z Hórkow, kubler Wolman z Čžornec, kubler M. Domšch ze Smjecžec, Jakub Schócka z Hórkow, Jan Gröhlich z Bóschic.

W Budyschinje, 8. februara 1863.

Pětr Schokta, pokładnik.

Katholski Posol.

Grkwiniski časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metoda w Budyščinje

Redaktor: Michał Hórník.

Czo. 3.

Měrc.

1863.

Stawizny Nôžanta.*)

(Pókracžowanjo wo Marinej Swěźdže).

Hdyž smy horjeka wo założenju klóštra powjedali, kaž je nam Ticinus wopisuje, dyrbimy nužnje něšto pšchistajić. Hacž runje Ticinus wobfrucža, zo je tamny podawł tač na přenim łopjenje jeneje (1661) abbatissy Maracze Dornec poswjeczeneje čisćcžaneje knižki namała, a hacž runje ludžo we wołosći klóštra podawiznu runje tač powjedaja, dha da so tola napscheczo nej wšchelaše prajić a smy na wscho waschnjo wěščischi, hdyž to za wěrnno džeržimy, šćtož nam stare lisćiny (urkundy) (jich je bohužel jara mało) wo założenju klóštra pisaja. Wo nich je klóštr drje na horjeka spomnjene waschnjo założeny był, ale tojšćto přjedy, a nabožny założer je tež přjedy wumrjel (hižom 1299), hacž so powšćitkownje praji.***) Najstarsche tutych pismow rěčji wo założenju w lěće 1248; druha lisćina pač z lěta 1264 wožjewja, zo je w tymle lěće założenjo kamjencskich knježow, wot Brandenburgskich markhrabjow Jana a Oth, w tamnym času knježiczerjow Łužich, wobtwěrđene było; potajkim dyrbjesche klóštr z najmjenscha hižom woło 1260 wot knježnow wobhdeny byč, bhrnje tež 10—12 lět na nim twarjene było. Zo po dotalnych wopisanjach 20 lět došlo na klóštrje twarjachu, njeda so myslić. A mamy woprawdže njezapřejomne swědczenjo, zo je tomu tač było, pšćetož w klóštrje khowa so tež lisćina, w kotrejž so praji, zo přenja abbatissa, po podawiznje Hilžbjeta mjenowana, wot mischnjanskoho biskopa w tymle času t. j. (woło 1260) privilegium (prawo) dósta, zo smě so w klóštrskej cyrkwi pohrjebacž dacž; duž dyrbjesche klóštr hižom wobhdeny byč. — Čyła wšchelašć, z kotrejž so założenjo klóštra

*) Njane napismo, w čisłe 2. sobudžělene, je z pšchěhladanja hačo napismo „wopomnika“ wotčisćcžane; je to wot jesuity Ticina a namała so jenož w jeho historiji. Na wopomniku je jenož wobraz założerja, džen a lěto jeho smjercze a datum 21. haprěla 1629, na kotrymž buchu jeho powostanći z nowa do rjenšchoho wopomnika podate.

**) Połazuje-li tež wjetřny kamjen na rjanym wopomniku datum 11. oktobra 1321, dha njedyrbimy zabhč, zo bu tele napismo hačle w přjedawšćim lěstotku pod abbatissu Rordulu wobstarane wot něšto, kiž přenju lisćinu njeznajesche.

Marineje Hwězdy powjeda, tohodla jenož z toho wulhadžo, zo nělotši mjenje wob-
honjeni spisowarjo lěto wobtwerdženja 1264 za lěto załoženja 1248 bje-
rjedu, ščož je wulki zmólk, pschetož wobtwerdženjo wschitkich nabožnych załože-
ninow srědnjoho časa sta so skoro wschubžom wjele pozdžišo hač załoženjo;
najskerje pať njemějachu tamni spisowarjo žanu wědomosć wo spomnjenej zało-
ženstej lisczinje. Bě-li pať klóschtr hižom woło 1260 wot knježnom wobydleny,
dyrbi so tón zmólk wuporjedzić, hdyž so praji, hačo bychu knježny halle 1284
z jenocho 1249 w Ramjencu załoženoho klóschtra do Marineje Hwězdy psche-
czahnyli. Za wěc ma so bjez wschoho dwěla takle. Wo Ramjencskim archiwje,
(kiž Sartorius w swojim piśmie Cistercium bis Tertium pag. 1120 citiruje) je
Wrótslawski biskop Domaich hižom w lěće 1222 spomnjeny klóschtr w Ramjencu,
w kotrymž hač i tomule lětu kanonikowje swj. Hawšchyna (canonici regulares)
běchu, samowólnje wotstupił, a móžachu tohodla knježny jón z dobom po
1222 wobsadzić, a tohodla tež wjele prjedy hač 1284 do Marineje Hwězdy
pscheczahnyć. Je-li horjeka prajene, zo załoženjo do lěta 1247 pada, dopořazane,
zasłuži to nětki wosobnje w našej wołočnosti bóle wozjewjane być; došelž
su wschelaše nowiny pišale, zo klóschtr w pschichodnym lěće 1864 swój 600 lětny
jubileum załoženja swjeczi. To njemóže być. Tónle 600 lětny jubileum dyr-
biesche so hižom 1848 swjeczić, ščož bohužel tehdomnišči njeměr njedomoli. Tak
smy trochu wujasnili čas załoženja a wobtwerdženja našcho klóschtra. Ščož
dalše jeho stawizny nastupa, dha je skoro njemóžna wěc, wo tym wjele pišacž.
Žadny klóschtr nima tak mało starych zawoštajenych pišmow, kaž Marina-Hwězda.
Kaž spisowar tutoho nastawka w klóschtrje słyschesche, je klóschtr junu wulki a
wubjerny poškad starych lisczinow měl, tesame pať so wschě žhubichu w třiceci-
lětněj wójnje. Tehdom chcyšche mjenujch klóschtr swój archiv psched zahubjenjom
wobwarnowacž a pošta tónsamy do Budyščina, hdyž so pjecza w Pětrowej chrkwi
khowasche. Tale chrkej pať bu spalena a tak je i škodže cyłeje wołočnosti tež
cyły archiv spaleny z wuwzacžom małych w klóschtrje zachowanych lisczinow.
Wschitko, ščožkuli wo klóschtru hišcže ze starych časow wěmy, su najbóle jenož
hortne podawizny, kiž su so hač do džensnišchoho zdžeržale. Zo je klóschtr w
času Husitskich rořoczenjow murubjeny a skoro čisćže zapuščeny był, zo knježny
w času wjacorych wójnow čěfacž a tón samy na dlěšči čas wopuščćć dyr-
bjachu, zo klóschtr w tajkich zrudnych časach jara wulke nakładžene wojeršće dawki
dawasche, zo tež boži wohen wjacyrócž jón domaphtasche a zo bychu přenjoťne
twarjenja z džěla zasť z nowa natwarjene a pschemobrocžene atd., wscho to so
powjeda a je lochko i wěrjenju.*) Ščož so z wěstosću hišcže sobudžćlicž
hody, nastupa najbóle chrkej, jeje powořtanke, a wopomniki, wosebne te nabožnoho
załožerja, a podawizny z nimi zjenosćžene. — Jenož mało katholicich chrkwi je, w
kotrychž bychu so tak mnohe a žadne powořtanke namakale, kaž w klóschtrškej Ma-

*) Mariny Doť bu 1427 wot husitow chle spaleny a zapuščeny, a knježny
dyrbjachu 30 lět doťho w Žhorjelcu bydlicž, skoro wschě klóschtršće twarjenja bychu
wšćřocž wotpalene, dyrbjachu z nowa natwarjene być a maja swoje nastacžo halle
wot lěta 1683 sem.

rineje Hwězdy. Su tam mjenujch a to skoro wot časa jeje založenja sem wjacore čěta swjatyh, hačo swjateje Wiktorije, a swjateje Pauliny a 78 hłowow swjatyh knježnow towarškow swj. Wórsche. Poslenje buchů hižom wot založerja klóštra z wulkimi wuložkami z města Rölina sem do chrkwy wobstarane; wone su rjenje a drohotnje zawalene a su na džen swj. Wórsche na knježnjachm chorje, na wołtarju wustajene. Někotre tutych swj. hłowow su tónsamy džen tež na wulkim wołtarju deleka w chrkwi wustajene a noscha so po skónčěnych božich službach k počěscžowanju w processiji po klóšthyrskim dworje. Tele powořtanke buchů wosobnje čěscžowane w času wulkoho mora w lěčje 1364. W tymšamym lěčje je mišchjanský biskop Konrad na swojim hrodě Stolpne pastyrski list wupisak a čěscžowanjo swj. Wórschinyh towarškow martrarnicow swjatocžnje pschiporucžik, kóždomu wotpusk 40 dnjow wudžělujo, kiž by klóšthyrsku cyrkej džen swj. Wórsche wopysak a přědkpisane wuměnenja k dobhežu wotpuska dopjelni. Tež druhe biskopske piřmo wot mišchjanskoho biskopa Raschpora 7. haprěla 1457, w kotrymž so powořtanke klóštra jednotliwje wopowjeduja, pschiporucža čěscžowanjo tutych powořtančow. Z takim wužitkom buchů tele swj. reliquije w času mora čěscžowane, to pokazů so nic jenož 1364, ale tež pozdžischo a to na parschonach, kiž běchu daloko wot klóštra žiwi. Bě w lěčje 1648 (Tic. pag. 51), hdyž bu Praha wot Schwajdow njenadžich napadnjena a wobřadžena. Tu nasta tež bjez wulkei mnohosčju tam zhromadnje bydlacoho luda, mór a řahasche tak žalosnje wořoko so, zo w krotkim wjac hřac ludži wumřje. Bjez tñmi, kotsiž wschitko nařožowachu, řalosnej řmjercži wucžětněč, bě tež řalowski pokladnik a primator řrahi, Jan Diezler z Dieřfelda. Na Wlařej Stronje, hdyž mór najwjach woporow řadasche, byřlo widžesche wón najhubjeřschu řmjercž kóždy džen psched wocžomaj. Tu řlyřchesche wón, nic bjez wořobnoho wjedženja božoho, zo so w Marinej Hwězdy powořtanke swjatyh Wórschinyh towarškow hižom wot řaroho časa hačo patronke (řakitarke) psched morom čěscžujů. A to řlyřchowschi nejkomdžesche so wumožěnjō phtacž. Wón čěřasche mjenujch z dowěrnosčju na Boha řloženej tež pod řakit swj. Wórsche a jeje towarškow martrarnicow, řich nutnje wo řastupjenjo pola Boha proscho a řim k čěscži řlub čřinjo. A pokazachu so swj. Wórscha a jeje towaršcke hačo dobre řastupnich, pschetož wón a řoho chly dom bu psched morom wobwarnowan. Tež w lěčje 1679 a 1680, hdyž řrahu podobna řla řhorosč domapřasche, dřakowasche so wón řwoje wumožěnjō a wschitkich řwojich domjacyh po řamotnym wuřnacžju po Bohu tež čěscžowanju řpomnjenych swj. powořtančow. Z wjesokosčju wón 24. junija 1691 na řergamencě řisane řwědcženjo klóštrej pschiposřla, kiž tole wobřrucža; řwoju dřakownosč řak wón hižom řriedy pschěz to pokazů, zo klóšthyrřkej chrkwi řjany řlěborny řheluch dari. — Wot powořtančow řpčžo, je tež řpomnjenja řodne, řchtož so řoda, hdyž buchů powořtanke řakozerja w lěčje 1628 dla wobnowjenja wopomniřa z běhřjene. Dosta mjenujch pschitej pschiležnosčři jena řara čěřžo řhora řnježna, řaž Ticinus drobniřcho (pag. 59) řowjeda, z dobom řwoju řriedawřchu řtrowosčž. Řěřasche řpomnjena řnježna řarija Mildner, řodžena ze řlanřnowa w Čěřřej. Wona čěřpiesche hižom 10 řět dořho na řara bolosčřiwu řhorosčž, na wicřniwosčž a nejpschidžě tuton chly

cčas ze swojeje samotneje stwicžli a kaž husto so to sta, jenož z pomocu dwěju sobusotrow. Hdyž wona ze wschitkimi druhimi po zběhnjenju pomostankow pschez měru luboznu wóna pytny, kotraž tši dny a noch chly klóschtry pscheczahny, žadašče wona nutnje, zo bychu ju t wotčzinjenomu rowej njeboh załožerja wjedle. Tam pschischedschi modlesche so ze wschej nutnosću a čzinjesche slub, jelizo wotfhorje, džen přjedy lětnoho wopomnjecza za załožerja, kaž džen wopomnjecza samoho stajnje z posćenjom, modlenjom a čzišče pobožnym wobstaranjom pscheczinicž. A jeje próstwa bu dopjelnjena, pschetož w timsamym wošomifnjenju móžesche wona bjez wscheje pomocy druhich stanycž a Boha khwalo so do swojeje cale wróczič. Powjesč wo tym so bóržy we chlym klóschtrje haj w chlej wošomnosći klóschtra rozschěri a bu wot klóschtrského propšta Seemüllera krótko potom Ticinej w jěnym liscže wopisana a wobkrucžena.

Na kóncu toho nastawla hoby so tež wo wopomnikach na mnohich rowach w klóschtrskéj cyrkwi słowčžo rhyčecž. Cykla cyrkej, kotraž je so t wulkomu džělej z cžasa załoženja zdžeržala tak kaž nětko je, bě přenjoťnje z chhelemi wufadžana. Wospjetowaných pohrjebanjow dla žhubi so bóržy tuta chhelna dložba (plestr) znajmjenšcha srjedž cyrkwie a blizko wulkeho wołtarja. Chhele buch u mjenujcy pschi kóždym pohrjebje precž wžate a na jich město rowne kamjenje z napismom sadžene, tak zo je cyrkej z cžasom t wulkomu džělej z tajsimi wopomnikimi kamijenimi wudložena byla. Jenož schłoda, zo buch napisma tutch kamijenjom najwjacy hižom wuteptane a zo so, hdyž bu wloni stara dložba ujerunosče dla wotewžata, wjac cžitacž njedachu. Spomnjenja najhódnishe wopomniki widžimy nět hysčje na rowach wjacorych abbatissow hafo: Ottilije Hentschlec († 1710, rodženeje z Budyschina), Maraty Dornec († 1667) Kathariny Bjenadžic († 1697); jich wopomniki su pschittwarjene stolpam, na kotrychž wjelb cyrkwie wotpoczjuje blizko wulkeho wołtarja. Rowy druhich abbatissow nimaja nět žane wotznamjenja wjac. Namakaju so pať z wopomnikami a bjez wopomnikow tež rowy druhich, swětných paršchonow w cyrkwi, wot kotrychž tu jenož najwosebnishe mjenujemy, hafo row wjercha a sakského guverneura Antona Egona z Fürstenberga, rodž. w Heiligenbergu 1656, † 10. okt. 1716 we Mjedžichowje. Jeho cžěto wotpoczjuje w wumurjowanym rowje z wóšlowym woblicžom w tšojim sakščžu, wot kotrychž posleni 1718 čzinjeny a pschistajeny 800 tolerjom płacžesche. Dwoji wopomnik ma dale row barona a komornika Raimunda de Leplat († 1741) a jeho mandželskeje (1774). Dalšchi wopomnik ma Marija Hana Franciska Sulkowsta, mandželska Alexandra Józefa Sulkowskeho, z wosobneho pólskeho wjerchowského šplaha rodžena. Skóncžnje wotpoczujaja hysčje w cyrkwi najbóle bjez wopomnikow: Hrabja Sidonius z Hohenzollern († 1719), hrabina a knježna Marija Hilžbjeta de Anguisola († 1619); Baron z Gluth († 1722); wjerchowka Marija Chřistiana Montleart, rodžena hrabina Sachsen-Kurland († 19. novembra 1852). Na sakščžu poslednisheje stojitaj sakščzej jeje džowkow Eudowiki a Berthy; tšecza princššyna de Montleart leži wosebje pschi muri. Dale ležitaj tam dwaj mlodaj hrabje de Castelli, (jedyn † 1825, drugi † 1726); hrabja Józef († 1788) a

Ramillo Marcolini (+1809) Karl, princ pólstocho krála a wójwoba Rívonsti (+1796) atd. We cyrkwi su tež wschitcy kłoschtrscy duchowni, w kłoschtrje wotemrjeczi pohrjebani. —

Pohľad na katholickeu cyrkej pschi spoczatku l. 1863.

Raž Khrystusowa wěrna cyrkej kóždy čas pschi najwjetschim pocziščowanju a nadpadowanju swojich njepscheczelow nanajbóle znutštownje so posplyni, a zwonka sebje nanajmócnišcho so rozwijesche a pschibjerasche, tať je so tež w poslednimaj lětomaj pschi wschelakich potajnych zapšchisahancach a pschi njepscheczelstwach wosebje ze strony sardinskeho a z džěla tež francowskeho knježerstwa z njej měło. Katholicke hnuczo bjez słowjanskimi Božharjemi, schismatiskimi Grichami possicza zbožomnje zapoczatej džělawosczi nascheje cyrkwe wulle polo! Tať je bamž Pius IX. w poslednimaj lětomaj zasť 17 nowych biskopskich sydlow založil, w Europje jene we Božharskej, wsche toho je japoschtolski wikariat w Stodholmje (we Schwejdskej) na biskopstwo powhscheny; w Asii tsi, mjenujcy w Madiatu we Mesopotamskej (syriske), w Sebašte we Mlakej Asii (armenjanste), kotrejž běšchtej trěbnej dla pschistupowanja tamniškich schismatikow, a tšecze w Sutčunu w Chinesiskej; w Africh buchu pschi Senegalu a we Zanguebaru japoschtolske präsektury (prědsťejerstwa), na Madagasčarje a w srjedžnej Africh japoschtolske wikariaty založene, Kongo bu wosebite biskopstwo, skóncžnje Dahomejska, kraj hróžbnych cžłowjecžich woporow, z prědsťejerstwom wobstarana; w Americh schěšč, a to w Marysville w Kaliforniskej, w Chatamje w Nowo-Braunschweigskej, Puno w Bernanskej, w Quinch a japoschtolski wikariat w statach horach Połnocneje Ameriki a w Sandwichu w britskej (jendželskej) Americh, w Australii skóncžnje biskopstwo Inselbai w Nowoseelandže.

Z mienowanymi licžesche nascha katholicka cyrkej na spoczatku tutoho-lěta 908 diöcesow (biskopstwow a biskopskich wosadow) z wokoło 200 milionami katholicow; z tamnych pschińdže 603 ze 147 milionami wěrimych na Europu, 148 z wjacy džgli 42 milionami na Ameriku, 98 z wjacy džgli 2 milionamaj na Asiu, 38 z wjacy džgli 5 milionami na Afriku a 21 z wjacy džgli 4 milionami na Australiu. Sdžž so zhromadne wobhđlerstwo Europy nětko na 276 milionow licži, pschińdže na njekatholski džěl wschitkich tych wschelakich wěrywuznacžow a nabožnistwow 129 milionow, tať zo katholicke wobhđlerstwo wschitke druge zhromadnje hisčče wo 18 milionow pschewažuje. Wotebjerjemy-li wot poslednišcheje licžby hisčče 7 milionow Mohamedanow (woprawdžitych Turkow, turkowskich Słowjanow atd.) a 3 miliony židow, wostanu za njekatholske wěry wuznacža hisčče 119 milionow. Z tamnych 603 europskich biskopstwow je Italska sama z 263 wobdžělena, zo pschi wobhđlerstwoje 25 milionow na kóžde biskopstwo 95000 wěrimych wukhadža. Francowska ma pschi 35 mil. wobhđlerjacych 81 biskopstwow z 26 mil. katholicow, Pruska pať z wonka Němskeje 3 ze 1,600,000 katholicow. Němska z wuwzacžom někotrych t bundej pschilicženych ratustkich krajow, ma 21 biskopstwow pschi wobhđlerstwoje 12,332,000 katholicow, po tajkim

w pscheměrje pschez poł milijona na 1 biskopstwo. Britiske kralestwo wopschija w Europje 45 biskopstwom z wobhyblerstwom 11 mil., Španiska 58 pschi 17 mil., Rusowska 16 z 8½ mil. katholicow, Portugalska 17 pschi 3 mil., Turcowska 15 pschi 1 mil., Niderland 6 pschi 1,240,000, Belgiska tež 6 pschi 4,570,000, Šwajcarska 5 pschi 1,071,000, Grichiska z joniskimi kupami 6 pschi 40,000, Šwejdiska a Danska 3 pschi 10,000 katholicach.

Štož do mnohosće katholickeho wobhyblerstwa sčěhuje za Europu bórzh Amerika, katholicke nabožnistwo ma tam runje tajku a hišće wjetšu pschewahu, dolež t tutomu nimale dvě třeczinje słušatej. Z cyla je tam wočoło 70 milionow wobhyleri, z kotrychž je 42 mil. katholicich, najbóle w sriedžnej a połodniškej Americe, zbytk rozpadyje na njesměrnu ličbu protestantskich wotschcžepow, na židow a pohanow, najbóle w połnocnej bydlachch. Pschi wschim tym pschibjera katholicke wobhyblerstwo najbóle w połnocnej Americe, hdyž je nětko w zjenocženych statach (kiž w tu chwilu wójnu wjedu) na 4 mil. postupilo, sčtož pač je hišće mało pschi 31 mil. zhromadnoho wobhyblerstwa. Zola njesměny pschi tym zabycž, zo je so pod předawšim počisčcžowanjom a pschi njedostatku duchownych, chrkwow a škulow runje tač wjele duschow za našu chrkej zhubilo. Wopomnimy-li pač, zo bě ličba katholicich na spocžatku tutoho lětsotka w zjenocženych statach lědom 80,000, dha je tam katholicke wobhyblerstwo w runej měrje z cylum wobhyblerstwom rostlo. Njesměrne wupšchestrienjo fraja dama mysličž, zo dyrbja pschi pschibjieranju wobhylerjow stare diöcesy pschecch zasb dželene byčž, tač zo jich we zjenocženych statych nětko hižom 50 namakamy. Na kóždu diöcesu pschindže tam 81,632 duschow. Ze zbytknych 97 diöcesow pschindže jich 19 na britisku połnocnu Ameriku z 2 milionomaj katholicow, 13 na republiku Mexiko z 8 mil., 11 na křžorstwo Brasilisku ze mil., te druge 56 diöcesow rozdžela so a połodnišcu Ameriku a na wječornoindiske kupy.

Asia, najwjetšy a najludaczšy džěl swěta, wjach dhyli počojca chłoho cžłowjestwa je wobydla, tamna kolebka křšescžanstwa, ma drje dotal 101 biskopskich sydkow, ale ličba wěrnych njesteji ani z tym, ani z něhduskej mnohosčju křšescžanstwa tam w prawej měrje. Hdyž bě křšescžanski křhiž wot mohamedanskoho počměšaca wotčisčcžany, hdyž běchu stare sławne sydla wulkich wótcow narašchich chrkwow zanicžene, krasne chrkwje pač zapušcžene pač do mječcžow (mohamedanskich modlernjow) pschewobrocžene, zandžechu chle lětsotki, předy hacž zasb zahorjeni missionarjow křšescžanstwu wěru tam rozsčěricž počachu. Přocowanja s. Franca Xaveriskoho běchu jara žohnowane, ale japonska chrkej podleža bórzh najhróžbnishim pschescžehanjam, kiž budu nic tač pschez pohansku spjecžiwosčž tač pschez zawišč křšescžanskich Hollandžanow započate; bjež tym pač móžachu zatraschne pschescžehanja, kotrež mějesche naša chrkej w Šhinesiskej, Tonkingiskej a Kuchinchinskej wobstacž, ju drje we rozwicžu zadžeržecž, ale nic počisčcžecž. Tež bjež schismatikami w Asii wozjewja so žadosčž za zasbžienocženjom z Romom, žiwej sriedžiznu chrkwje, cžohož dla su hižom něotre biskopske sydla za wěrnych, ze schismy nawrocženych, založene.

Ze 660 mil. cźłowjetow w Afii skuscheja lědom 3 mil. te katholickej cyrkwje, z kotrychž něhdže 1 mil. na britiske wobsedźenstwa, poł mil. na Turkowsta, poł mil. na Anamstu, něhdže 330,000 na Chinesisku pschindu. Tute 3 mil. katholickich křesćjanow su do 102 diöcesow rozdjelene, z kotrychž su 38 w turtowskich wobsedźenstwach, 27 w Chinesiskej, 19 w britiskej Indii, 8 w Anamskej, għtne w zadniskej Indii, Persiskej atd. W pscheměrje je w turtowskich a chinesiskich diöcesach po 13,000 wěrnych, w Indii po 50,000. W turtowskej Afii bħdlach wěrni skuscheja pať nic jeno kaczanskomu wobryadej (ritus), ale tež syriski, armeniski, chaldasski a melchitski su zastupjene, bjeztym zo nowe wosady w Indii, Chinesiskej, Tonkingskej atd. jenož kaczanskomu pschiskuscheja. W přeniskich je toho dla často, zo su w jenej a tejsamej malej diöcesy 2 — 3 biskopjo, kaž w Diarbekiru, Damaskusu, Tarakusu (z jenož 1500 wěrny).

Afrika, kotraž kaž Afia w najpřeniskich časach krasnje so rozwijacu cyrkej wobsedźeše, je haće w najnowišim času po dohycju rubježneje Algirskeje pschez Francowzow za katholicke missionstwo znamjenita. Ĥdžež bě sydko f. Sawšthna, Hippo, je nětko zasj nowe křesćjanske město, Bona, toho runja pschibjera katholicstwo w Egipťowskej; z Chartuma wupschestrěwaja missionarajo z Rakuskeje z woprowanjom swojoho žiwjenja wučbu katholickej cyrkwy, w křěžorstwje Marokko je po dohyczerkej wójnje Španjanow swobodne skutkowanjo katholickich missionarow haće jene z wuměnjenjow měra wučinjene bħlo.

Licžba katholicow Afriki wunoscha, hħž ma Abysiniska 2 mil. křesćjanow, něhdže 5 mil., kiž so do 34 diöcesow dħla. Jadro katholickeho wobħdlerstwa leži na afrikanskich kupach, z wjetřa wot Španjanow a Portugalcžanow wobħželanħch, na kanariskich kupach z 270,000 wobħdlerjemi w 2 diöcesomaj, na Azorach z 246,000, Madeira z 100,000, Malta ze 130,000, Bourbon z wjach bħžli 100,000, na Makarenach a na kupach zelenħch pschedorow po 100,000, potom w Algirskej z wjach bħžli 230,000 katholickich. Njemotwisnej muroskej kralestwje Kongo a Angola licžitej hiřće z portugalskeho knježenja sem bjez 9 milionami wokolo 1 mil. katholickich křesćjanow we 3 diöcesach, bjez tym zo ma Egipťowska we swojimaj dwěmaj diöcesomaj, Alexandria a Kairo, jich 30,000, pod Ĥendželskej stejach Kapland, sydko jandželskoprotestantskich missionarow hižom 12,000. W Tunisu skuscha 15000, w Tripolisu 8500, w Maroko ze španiskej Ceutu 17000 katholickej cyrkwy, biskopstwo St. Thomas pschi zalije (Meerbusen) Guinea licži něhdže 13,000, laposchťolska přäfektura St. Louis w Senegambiskej pschez 10,000, niedawno založena přäfektura Senegal w nawječornej Africe hižom 6000 katholickich. Zajimawe w missionstwie Afriki su nětkotre male kupy Sechelle. Přiedy f Francowskej skusach buchu wobħdlerjo, hħž bħchu z wjetřa katholicke wěru pschizali, tež wot francowskich missionarow zastarani; hħž pať tele kupy Ĥendželskej pschipadnħchu, pscheczahħchu francowsch kolonistjo na druge francowske wobsedźenstwa, katholicch duchowni buchu wupořazani a jendželskoprotestantsch duchowni pschindħchu na jich města. Ĥacž runje bħchu jenož cykle kħudži tam domjach ludjo a někotři Europjenjo zamostali, njezamožachu cži Ĥendželeženjo swoju wěru rozřććić, starschi rozwučowachu sam.

swoje bjeżi w najnużniŝich kŝeŝczanŝkich wuczbach po możnoŝci, a nabżiachu ŝo pŝecy na nawroczenio katholicich duchownych. Woprawdże pŝchindżechu tam nělotŝi Rapucinojo w pjeczbżefatych lětach (po 1850), a hacżrunje jendżelŝte knjeżerŝtwo jim na ŝpoczatku jara zabżewasche, dżrbjesche jim tola po zjamnej porucżnoŝci miniŝterŝtwo ŝwobodu w miŝŝionŝtej dżelawoŝci domolicż, a po někotrych lětach bęchu wŝchitch wobhdlerjo, 7000, ŝtawy katholicŝeje cżrtwje. Tute kupy buchu do japoŝctoŝŝeje präŝektury zjenoczene, kotraž pod wjedżenjom duchownych Rapucinow ŝteji.

Naraniŝche pobrohi Afriki, Mozambique, licża woŝoło 20,000 katholicich wobhdleri w 11 ŝarach, bjeż tym zo bu w najnowiŝim cżasu też ŝriedżna Afrika, kupa Madagaŝkar, a Dahomeyŝta pŝchi Guineiŝkim zaliwje z miŝŝionarami zaŝtarana. Madagaŝkar, nětko ŝtoro cħle pod francowiŝkim wliwom (Einfluß) licżi pod 4½ mil. wobhdlerŝtwo hiżom pŝcħeż 1000 katholicow, kiż pod japoŝctoŝŝim wiŝarom z jeŝuitŝkoho rjaba ŝteja.

ŝkoncznje dońdżemy ŝ pjatomu dżelej ŝwęta, Australii, kiż pał we ŝpęŝchnym rozwicżu a rozŝchęrenju katholicŝkoho kŝeŝczanŝstwa nima poŝlenie męŝto, woŝebje ŝchtoż tej dwę wulkei woprawdżitu Australiu tworjacei kupje Nowy Holland a Vandiemensland naŝtupa, hđżeż katholicjo ŝŝeczinu wobhdlerŝtwo wucżinjeja, kiż 1 mil. hiŝcħe njeŝpŝchewyŝchuje. ŝylne pŝchicżahowanjo z Europy ŝ tomu woŝebje pomħa, ŝchtoż pŝchi tych druhich mnohich kupach jużnoho morja (Südsee), kotreż w ħromadże Oceaniŝka reĝaja, ŝtoro cħle njeje. Katholicŝe wobhdlerŝtwo Nowoho Hollanda a Van Diemenslanda, něhdże 325,000 duŝchow, je do 9 diöceŝow dżelene, kotreż każ te 8 biŝkopŝke ŝybla zbytknych kupow pod metropolu archbiŝkopŝtwom w Sidneħ (ĝłowne męŝto) ŝteja. Wobhdlerŝtwo tych poŝledniŝkich kupow wunoŝcha 90,000 duŝchow, po zbacżu mało z pohladom na njeŝmerne prócowanjo ŝwjatych mužow, kiż ŝu tu dołħe lęta ŝtutkowali a na tu droħotnu krej martrarjow, kiż bu tudħ rozlata, ale doŝcż wulka mnoħoŝcż z dżiwanjom na njeczłowjeŝtu wuħrutnoŝcż a dżiwjoŝcż tamniŝkich ludżiżracżkow. Też domjach krajenjo Nowoho Hollanda doŝtawaja z Porte Viktorie wot Benediktinow kŝeŝczanŝkich wucżerjow.

Tola też ŝchpaniŝkej ŝluŝchace philippinŝke kupy licża ŝo ŝ Australii. Tute maja nimale cħle katholicŝe wobhdlerŝtwo z wjach dħżli 3½ mil. duŝchi, kiż ŝu do 4 diöceŝow dżelene; Manila na kupje Luçonje je archbiŝkopŝtwo z 1 mil. węrimych. Tał je tam zħromadne wobhdlerŝtwo 4 mil. katholicow we 21 diöceŝach. (Pŝchichodnje ŝkonczjenjo.)

Pŝchipoŝlane porjedżenjo.

Zara rozŝchęrene nowe cżiŝchczane přębowanjo, kotreż je ŝ. ŝarać Zmiŝch z ĝobżija na gustav-adolŝŝtim ŝwjedżenju loni w Þorŝchicach dżerżał, wopŝchija wŝchelate wuprajenja, kotreż dħrbimħ tudħ cżim bóle porjedżicż, dołelż ŝmy ŝpomnjenje přębowanjo wóńdanjo też w katholicich rukach widżeli. Njechamħ pał na wŝchitko ŝpominacż, ŝchtoż je tam ŝtroniŝch lutheriŝke abo z pŝchęhnacżom powje-

dane abo z chła wopacžne, n. psch. wo zbožownosczi Husowch wučebow a potomniow, wo hroznych jesuitach, wo tym biskopje hluboko pod zemju dżeržanym; pschetož i wschomu tomu njebošaha město w našim Běstu. Zenož dwě wěcy chcemy porjedzić a dopořazacž, zo so wudawać předomanja njeje wo zhonjenje wěrných pobawlow prócować. Wón pišče, zo we Morawskej a Čěskej ewangelske wosady sem a tam kaž ze zemje wuroscžuja, a powjeda nětk zadžiwanim poslucharjam, zo je chła morawska wjes Čawčtlica, něhdy wot 800 duschow wobhđlena, z jenym dobom i protestantismej pschestupika.

Tutón chły pobawł, i pschetrasnjenju protestantisma powjebanč, wopščija tať wjele njewěrnoscžow, zo je porjedjenje prócy hđbne. Přěnja njewěrnoscž je, zo spomnjena wjes Čawčtlica chła pobjanska je abo bč, kaž i. přebať wudawa, pschetož po statistiskim chřtwinskim schematismje wot lěta 1855 licži Čawčtlica tsi wěrwužnacža ze 340 katolikami, 952 protestantami a 33 židami. Z toho scžěhuje druha njewěrnoscž, zo je mjenujch Čawčtlica jenož wot něhđže 800 duschow wobhđlena, pschetož $340 + 952 + 33 = 1325$. A dolež ma jenož 340 katoliktow, móža dha cži pschestupicž? We Čawčtlicy je dale jena katolska fara, do kotrejež susodna chle katolska wjes Klötten (z 444 duschami) słušča, a chła fara je na katolikach wot 1855 tať pschibjerała, zo schematismus wot 1862 i chłej farje hižom 882 katoliktow licžesče, potajkim rozmnóži so katolski lub tam we 7 lětach za $12\frac{1}{2}$ na kóžde sto a wo pschestupjenju dotal njeje žana rycž. Chle hornišče powjebancžto wo tym wulkim pschestupjenju nam Winske nowiny „Presse a Volksfreund“ cž: 227, 2. oktobra 1862*) wujasnjeja; powjebaja mjenujch, zo je jedyn katolik — praju jedyn katolik — z mjenom Wilhelm Pleuß z města Přerowa w Čawčtlicy i protestantismej pschestupik, a 12. augusta zandženoho lěta wot wołomucskoho arcybiskopa dla wotpada a spjecžiwoscže z katolskeje chřtwje wuzantnjenč byl. Tať wjele wot Čawčtlicy; — ščo dha so njebopomni na bajku wo elefantu a musče?

Druha wěc, kotruž chcemy tola porjedzić, je tale:

We Přazhy, kaž i. přebať praji, maja pjecža ewangelskoluthersch bratsja (1200 sblni) w najhubjenskim kucžitu města w nětajkim schěrym twarjenju lubju za boži domcžt žalosnje maťu, a ta lubja je tať rozpadanju, zo je policajstwo jim hrozčto, tu lubju zantnycž a jim jich smjercžstrasčne kemschenjo zadžewacž. To su tež runje won prajene lute njewěrnoscže. Přaha ma nimale 150,000 katoliktow a 4700 židow a jenož 1406 protestantow. Čžile protestantowje pať su tsojoho wěrwužnacža:

a) protestantowje helwetskeje konfessije, najbóle Čěchojo, powostanki cžěskich a morawskich bratrow; jich je 749. Woni maju rjanu starogothisku chřtej swj. Klimenta we Klimentскеj hasč; b) protestantowje zjenocženeje němскеje ewangelskeje wosady; jich je nětko wołoko 600. Woni dawaja sej tež

*) Dolež tuto wujasnjenje w času, hđžež bu to předomanje dżeržane, njebč znate, dychjesče so z najmjenscha w cžisčcžanym předomanju porjedzić.

„Augsburška konfessija rětač a maju tež jara rjanu cyrkej na garbarskej haš; c) protestantowje čžěsteje evang. wosady augsb. konfessije (luthersch). So je jich po tajkim w Prahy jara mało, móže sebi po horjela spomjenym kóžby wulicžicž. Pšchindu-li potajkim tež tam a sem někotři protestantowje tutoho wuznacza z wonka Prahi do jich božoho doma, je a wostanje jich mnohosć tať maťa, zo woni žanu wulku cyrkej njetrjebaju. Za to pať maja woni storo 70lět božho we bldarškej haš čž. 1113. wulku, z tamjenjom natwarjenu salu, ze wšchim derje wuhotowanu, kiž pať so ženje ani z počojcy z pšchipošlučarjemi njenapjelni. Spisar tutych rycžkow je tu samu sam pšched někotrymi lětami widžal; wot łubje tohodla njemóže žana rycž byčž a runje tať maťo wot tym, zo je tutón boži domčžl i rozpadanju atd. d) Wšče toho su w najnowišchim čžasu protestantscy wojacy wot wojerskoho árara jara rjanu cyrkej i čžesczi swj. Jana Nepomuskoho swjecženu dostali na Gradščinje i djerženju božeye služby, tať zo protestantowje města Prahi, hacž runje je jich jara mało, 3 krasne cyrkwyje a jenu rjanu „modlernju“ wobsedža. Jelizo potajkim i. předar „tónle rjanu sal“ łubju mjenuje, kžmanu i rozpadanju a tať maťu, so luthersch bratřja městna nimaja, a jelizo wón hewať wobhđlerjow Prahi za intolerantnych (nježnješlimych) wuwolacz čžchť, dha prajimy jomu z tajkimi dopolazmami w ruch, zo je wón jara žmolit. P. L.

Žiwjenje ff. Cyrilla a Methoda.

(Pofracžowanjo.)

W tym samym čžasu staj ff. bratraj wotmyslenjo zapšchilaťoj, zo čžcetať wosebje słowjanske ludhy za kšchescžansku wěru dobhcz abo, tola w tej samej wobtwjerdžicž. A tomu so tež wosebje hodžeschťaj, dofelž jeku narodne měřto bč z počojcu słowjanske, tať zo słowjansku rycž derje znajeschťaj. Ale na tym njebč došč. Wšchšče ždželanjo čžłowjela njeje móžne bjez piřma a bjez knihow, duž dhrbjesčťaj pšchihodne žnamjenja za słowjanske žynki mčcz. A hlejcz, mudry Cyrill wunamata za słowjansku rycž wosebite piřmo (abejcei), kotrež po nim hiščcže něťl cyrillšte rěťa*): najwjacy piřmiřkow wža z grichšsteje rycže, a za te žynki, kotrež w grichškim njeřsu, wutwori z cyľa nowe. To so řta wokolo l. 855. Potom počža bóržy ř. řcženja t. ř. řruchi ze řwjatoho piřma pšcheložecz do teřdomniščeye bolřarsšsteje rycže, kotrež bčchu wšchč druhe słowjanske bčle podobne dylři něťl.

Najprěniřchi słowjansři lud, bjez kotrymž řwjatať bratraj řkutřowasčťaj, bčchu Bolřarjo. Čžitamy mjenujcy we wěryřhodbnych řčřkach, wosebje w řiwjenje-piřu ř. Řlimanta, zo je ř. Method hiščcže přjedy hacž je ze řwořim bratřom do Morawy pšchishoť, bolřarsřkoho wjerčha Borisa we řšchescžansškej wěrye rozwučžř. W tymle žmužitym bolřarsřkim narodže, kotryž něťotre słowjansře řplaři sebi pob-

*) Na pšchistupnym wobrazu widžřřch něťotre cyrillšte piřmiři; to řu řřowa: Sti (řřřřřřene měřto řwjeti) Methodij i Kyril, apli (měřto apostoli, t. ř. japořřoľaj) Słowjan (t. ř. Słowjanow).

czišnywšči pozdžišcho sam słowjansku rycž pschitwža, pocža so tehdom pomału kšesćjanstwo rozšchěrjeć. Ale bolho trajesche, priedy hacž so kručže zaforjeni. Snježiczerjo běchu hišcže pohanscy, a duž pocžišchězowachu kšesćjanstwo a družu cžinjachu po jich pschikadže.

Tola Bože pucže so njebošlěbžite. Wufrutnym pohanskim wjercham pomahšche wóinske njezbožo i wozbožacomu pschewobroczenju. Kral Boris, postróženy pschez tajke njezbožo w kraju a zmješčženy pschez słowa swojeje sotry, hižom kšesćžanŭi, pocža kšesćžanam bóle pschihileny byčž. Ale priedy hacž bu wopravdže a cyle wobrocženy, skutkowachu w joho a w susodnym kraju kšesćžanscy missionaroyo grichisteje a káčžanskeje cyrkwyje. Krótki čas pať předomaschtaj tež naschej swjataj bratraj bjež tamnišchimi Słowjanami, kiž pod grichistim a bolhatškim knježerstwom stejachu. Wěra, we wójnach pocžišchězowana, zasť kčžejesche bjež Bolharjemi a Słowjanami. Tu dostaschtaj š. bratraj tež pschistup ke kralej Borisej a to so powěrnyhóbných powjesčžach takle sta.

Pschi surowoscži krala běšche joho wobroczenjo cžežke. Wšchě spytanja joho sotry, grichistoho duchownoho, Rufana, haj tež Methoda zdachu so pobarmo cžinjene. Šhrystusowa wučžba wo pokorie, scžerpnosčži a luboscži bližšchoho so tať hordomu a knježstomu kralej lubičž njemóžesche. Duž wuzwoli Method bruhŭi pucž i joho wutrobje. Dokelž bě wubjerny wobrazar (moler), pocža wobraz poslenjoho suda molowacž. Krala joho džělo tať zajimasche, zo njemóžesche dokonjenjo docžatacž. Žena powjesčž praji, zo je sam kral Swjatošo namolwiť prajo: „Namoluj mi wobraz toho, šchtož je na swěcže najštraschnišche!“ Pschez swjatošo Duchu wjedženy wotžnamjemi Method na wobrazu pschihad bójštošo sudniša ze syłami jandželow, wjesołoscž sprawnych na joho prawich, kotrychž jandžel i njebu wjedže a žrudobu a cžwilu zatamaných na lěwich, kotrychž jandžel do hele storša, a to wschitko tať žiwje a mócnje, zo bu kóždy wobhladowar spobžiwnje hnuty. Tu pschińdže tež kral a stróži so widžo tón wulkotny a štraschny wobraz, kotryž tohodla na swjecžatkach tež sam džerži, kaž na naschim pschistupnym liscže. Wšchě toho wułoži rycžnimy š. moler kralej hišcže bóle cyty wobraz: Boža miłosčž dokonja skutk joho wobroczenja. Zo by štraschnej wěcžnosčži wučžetnyť, žadasche kral š. Methoda, zo by joho we kšesćžanstwoje wuwučžit, a potom bu kšcžženy w lěcže 862. Joho pschikad scžěhowachu poddani z wulkoho džěla. Šdyž so někotři kručži pohanjó pschecžiwó kralej zběhnychu a joho w šamsnym hrodže woblehnychu, poražy jich ze swojimi swěrnymi, z cžimž bě nětko kšesćžanska wěra dospołnje dobyła. W swojej luboscži ke Šhrystusej, pošla Boris i bamžej Mikławschej a žadasche duchowných, zákonje a wschelaku radu. Sta so to w tym časť, hdyž swjatej bratraj hižom w Morawškej předomacž pocžeschtaj a hdyž w Konstantinoplu pocža spjecžiwoscž pschecžiwó romškomu stołej pschibjeracž.

(Pschichódnje dale).

Chřtwinſke nowinki a powieſcje.

3 Prahi. Třſaclětne jubileum zawjedženja křeſcjanſtwa w čžſtoſtowjanſkich krajač ſwjeczjeſche ſo 9. t. m. a ſčžehowacu cħlu oktavu (tydženi) tež w Čžechach. Čžěſch knježa biſkopojo ſu tohodla paſtyřſke liſty wudali. Woſebje pucžowachu proceſſiony do Čžewoho Ĥróbca pola Prahi, hčžž je přenja křeſcjanſta cħřtwicžla ſtala. Tudy mějeſche pſcheb ſwjedženjom 8. t. m. popořdnju we 3. hodž. we Ĥřownej cħřtwi na Ĥróbže Joħo Eminencia Ĥ. kardinal archbiſkop ſam nřſchpor a čžěſte litanije ze ſwjedženskim čžahom do Ĥhapale ſ. Wjacſtawa. Na ſwjedženju ſamym bě tam čžěſte a němſte přebowanjo a w 11. hodž. mějeſche Ĥ. kardinal ſam ſwjedžensku Božu mſchu. Cħly tydženi bčchu tam ſpěwane Bože mſchě a cħla ſwjatocžnoſčž ſčoncž ſo 16 t. m. ž „Te deum.“ Na ſtaroſtawnym Wpſchehrobže, hčžž je ſ. Wlethod pobřl, mějeſche probſt tamniſcheje kapitole ſwjedženſku Božu mſchu, pſchi čžimž čžěſte ſpěwanſke towarſtvo ſtarocžěſtu cħoralnu mſchu ſpěwaſche. Tež tam bě čžěſte ſwjatocžne přebowanjo. Mabožny lud ſo na wſchim tym bohacžje wobdžěli.

3 žabnjei Ĥomorſkei (200 ſčthřiróžtnych mil. wulkei) je ſo pruſke knježerſtvo doťal mało za ſwojich kaťholſkich pobdanow ſtarało. Wot Ĥeňſchoho je tam jenicžki a přeni wojeřſki duchowny, řiž we Rołobřegu pſchi naraňſchim morju bybli. Ale to je mało; doťež w někotřych druhich městach je wjele pólſkich a kaſchubſkich kaťholſkich mlodžencow pſchi Ĥralowſkim wóřſtu.

3 Morawy. Chřtwinſki čžajopiſ „Hlas“ (t. r. Ĥřos), jara rožſčěřieny po čžſtoſtowjanſkich kaťholſkich krajinach, řaž to ſwojeje wubjernoſčže dla zaſtuža, podawa tež powieſcje ž Budyſchina a ž Lužich, řotrež w naſchim Ĥoſle čžita. Smy jomu jara džałowni, žo ſwojich čžitarjow na naſchu kaťholſtu wokołnoſčž ředžbnych čžini; pſchetož to wubudža nam wřſche wřchoho druhoho abonnentow, bjež řotřymž mamy Ĥižom jednoho knježa ž Morawy.

3 pólſkim žběžtarſkim wóřſtu ſu řaž we ruſowſkim tež duchowni, žo bychu čžěžch ranjenych pſchi ſmjercži poſhlnejeli; tež miłoſčžiwie řotř ſu tam pſchiſčte. Křeſcjanſta luboſčž njeznaje žane politiſke mjěžy! W řřymſkei wójnje Ĥhwatachu francowſke knježny tež Ĥ ruſſkim ranjenym a wobſtarachu je.

3 Roma. Ĥbžž bě francowſke knježerſtvo žhonilo, žo je Ĥendželſta bamžej řupu Maltu abo druge ſwoje wobſedženſtvo za řyďlo poſſicžala, je francowſſi miniſter žwonkownych naležnoſčžow wuprajil: „Je-li bamž, ſčtož čħch Ĥoħ wotwobrocžicž, nužowaný Ĥtalſku wopuſchčžicž, nječ řadſcho do Ĥrancowſkeje pſchicžehnje bžžli na jendželſke wobſedženſtvo.“ Ĥele řorhanjo bjež Ĥendželſkei a Ĥrancowſkei, žo byſčtaj Ĥiuſa IX. doſtałoj, je naiłěpſche dopořazanjo, žo bamž ani do Ĥrancowſkeje ani do Ĥendželſkeje Ĥicž njebyřbi, ale žo byřbi w ſwojim Romje woſtač a nad řať wulkim řajom knježicž, žo njeby niťoho řřebať. Ĥamo jedyň republikaň wóndanjo piſaſche, žo je lěpje, hčžž bamžowe řaje jomu woſtaja; pod nim mőža města we wjele wěcach ſebi ſamym rožłazowacž, ſčtož pod řarbinſkim řalom njeje mőžno.

(Spodžiwne jubileum.) We weſťalſkim měſcže Münſteru běſche 7. februdara

spodžitnyh swjedzen, kiž rozpominanjo w dalšich stronach zastuži. Běšče tehdom mjenujch 50 lět, zo bu tšinaczelětna holczka Lubowila Etzthalerec, w czežlich czerpjenjach na thore ložo položena, kotrejž mot tohole časa po njewuslědžitej woli Božej njebyrbjesche wopušćić. Boddata a sczerpna, znjesa wona z bžeczacej pobožnosću swoje dołholětne czerpjenja a tradanja, kaž žiwe přebowanjo za wschittich, kotsiž ju widžachu. Zo by so tele jubileum jeje czerpjenja dostojnje wobeschło, běchu so někotre knjenje zjenocžile, a podpjerane mot wschittich kotrymž swój zamysł sobudželiču, wuwjedžechu tu wěc derje. Rano zahe wudželi l. farar Schlun tej pobožnej czerpjerch swjatej sakramentaj a woprowasche na to w bližej chrtwi božu mschu za nju, kotrejž běchu czi pschitomni, kiž so na tym swjedženju wobdželiču. Snědanjo we wupyschenym domje jubilarke zhromadži wschittich, pschinjesechu jej zbožopschecza a wschelate darj. Wočko 9. hodžiny pschinbže najdostojnišči knjež biskop, dari jej rjane swjeczo z alabastra, a rycžesche t tej thorej tak krasne a nadobne skowa, zo bě wona ze wschěmi pschitomnymi hlubočo hnuta; wón wudželi jej swoje biskopske žohnowanjo a pschepoda jej potom w mjenje pruskeje kralowny znate knihi „kroczenja za Xhrystusom“, do somota zwjazane a ze skonowinu (elefantowym zubom) wudebjene, do kotrychž bě wpsola dariczerka postwjećeniške skowa a swoje mjeno napisala, — jara rjany s. kschiz, kotryž móže (kaž kralowna pisasche) pschi ložu thoreje stajne město dostacž, hačo pospłnjenje w czerpjenju a wumrjeczu — a znamjenity dar we pjenjeczach, z wutrobnym postrowjenjom za wbohu thoru. Njech Bóh ze swojej hnadu tu thoru dale pospłnja we sczerpnosći, zo by po zbožnym skonczenju jomu we njebiesach swój bžat za wschě czerpjenja pschinjesč mohła!

W Openhagenje, hlownym měsće Dansteje, bu w januaru misijon mot jesuitow P. Roša a Juristrafena wobdžeržany. Hacžrunje jenož po němstu a po francowsku přebowaschtaj, mějeschtaj tola jara wjele posłucharjow, wosebje tež protestantskich. Tamniška katolska wosada ma tšjoch duchownych za 1000 duschi. Róžde poslenišchich lět je tam wjele wosobow t naschej chrtwi pschestupiko.

Z Anamskeje w Asii. Nětko je tam kschesczanstwo, kaž so zda, lěpsche cžasch docžakało, ale poslednjeje lěče běschtej žalostnej. W auguscze 1861 pschilaza tamnišči kšěžor, zo byrbi so kschesczanam wschitke wobsedženstwo zebracž, zo byrbja woni po chłym kraju rozehnaczi bycz a t wusměschenju dwaj pismilaj na wobliczo wupalenej dostacž. Jedyn pismil ma woznamjenicž nabožništvo a druhi wokrjes, w kotrymž czi wbozh pschebhwachu. Woni podčjisnychu so ze zmužitoscju wschitkim martram, hbyž buch do wschelaticch krajinow anamskeho kšěžorstwa rozwezeni. Mnohoscž podleža njewurjeknitym tradanjam. W měsće Nambingu zemrje jich 250 mot 300 z hlodom. W meji l. 1862 poruczi tón samy wutrutnil (tyran), zo bychu kschesczenjo do chła zabubjeni byli. A buch pať scjinani, pať po hromadach paleni, pať žiwi pohrjebani, pať dwaj a dwaj abo po pjecžich zwjazani a do wodhy mjetani abo wobjescheni. Giornale di Roma (romske nowiny) kšonczi tute powjescže ze straschnym bodawkom, zo bě jenicžch we dwěmaj wikariatomaj licžba skoncowanych něhdy 16,000, do motrocžstwa (sklabinstwa) pať bu na 20,000 wotwjedženych.

Z Jeruzalema. Pucžowanjo do swjatoho kraja je bohužel pscheco hyschcže straščne boscz. Hdyž su putnicy wjezenjo po srjedźnokrajnym morju zbožownje pschetrali, maja so na puczu wot morja hač do swjatoho města rubježnikow bojecz. Towarstwo swjatoho rowa w Jeruzalemje stara so toho dla wo załoženjo missiowskih domow, hdyž mǒhli pucžowarjo bjez bojoscže pschenocowacz, kaž w tu khwilu w Naplusu. W loni sta so w tamnych stronach hyschcže tele njezbožo. Hdyž běchu tsjo pobožni pucžowarjo z Nazaretha do Jeruzalema pucžowajo do wsh Sanghnila blizko pola Silo wołoko 11. hodžiny w noč dǒschli, lehnuchu so na zemju k wotpoczinkej. Ale lědom běchu wusnyli, dha pschijechachu dwanaczo Arabojo (mohamedansteje wěry) derje wobronjeni, zestachachu z loni a poczachu jich ze sufatymi kijemi bicz. Z putami pohłuscheni, buchuw s wojich pjenjez a drastwom wurubjeni, na cžoz so Arabojo tač spěschnje zasozhubichu, kaž běchu pschischli. Na ranjo roženbže so powjescz tutoho njezboža a tón missionar, kiž we Ram-Allah bǒbli, khwatasche k pomoch. Jedyn tych wurubjenych, kiž bě cžezch ranjeny, mumrje džen po swojim pschishadže do Jeruzalema. Druhi tež cžezch ranjeny, je nětko chle wustrowjeny, bjez tym zo je tseczi, kotryž bě pschi biczu swojemu towaršchow kaž za mormoho ležal a so wurubicz dač, bjez wobschłodženja woteschol. Turfowski Surraja-pascha drje je tu wěc pschephtowacz a wuslědžicz poruczil; tola to kaž hewal tež tón krocž žanoho wunoschla njezměje. — Najwjach putnikow do swjatoho kraja pschishadža z Francowskeje a Italskeje; cžobozbła su tamnišchi katholiccy duchowni a missionarajo najbǒle Italianojo.

Amerika. Wěste nowiny z města Cincinnati powjedachu njedawno scžehowach podawł. Wlěcže 1861 jědžesche kłoschyrski duchowny, nam tudy derje znaty, na železnich. Z nim sedžesche w jenym wožu bohaty (wobsedžesche po milijona dollarow) a njeħanbicžiwje hruby quākar z małoho městaczka w Pennsylvaniskej, kiž bě z njesměrnym zagłobjenjom pscheczimo katholicam a wosebje pscheczimo katholicim duchownym napjelnjeny. Wón spǒzna w swojim sobupucžowarju katholiccho duchownoho a wuži pschiležnoscz, zo by joho pohanił a wusměchowal, joho wotposłanoho antikrysta z cžemnoho Roma, bamžowoho wotrocžka a podobnje pomjenowal. Tón duchowny widžesche, zo toho zawjerczenoho quākarja dowucžicz njezamože, a wotmołwi jomu měrnje: „Mój knježe, ja was njezafliwam; moje powołanjo je, jenož žohnowacz, ale snadž pschindže bǒrzh cžas, schto wě, snadž bǒrzh, hdyž budžecže wjesolh, hdy hyschcže mje ze swojimaj woczomaj widžecz mǒhli!“ Quākar nětko wotmjelstny. Wo někotrych dnach pač dǒsta tónle njeznjesliwy wusměchowar toho duchownoho raka do woczow a — woslepi chle. Wubženjo zhubiwšchi bě hyschcže lěto pschi žalostnych boloscžach žimy, doniž joho skǒncžnje smjercz wot cžwilowachch cžerpjenjom njewumoži. Joho džeczi, kiž běchu wo tym podawłi na železniškim wožu schscheli, wobžarowachu wuprajenja swojoho njeznjesliwoho nana, ale ta wěc so njedasche wjach pscheměnicz. Bǒh sam bě tohole wusměchowarja nabožnistwa a zaslepjenoho nje-pscheczela swojich měschnikow žjawnje potchoł.

3 Ružich a Saksteje.

3 wokołnosće Kłoschtra. Sym sebi předbłwzał 3 krotka te wobrazy pomjenowac, kiž so na wjeršce Kłoschtrsteje chrkwe namakaja. W tym božim domje je dwanacze stolpow w dwěmaj rjadomaj. Wot hłownoho wołtarja na prawu stronu pod wjerchom na stolpach namakaju so sczěhowace wobrazy: na přenim je obraz našoho zbóžnika, kotryž ma khorhoj w swojej ruch a bellach napismo Salvator mundi (t.r. wumožniš swěta); jomu napscheczo steji obraz sw. Jana křćenika, a potom sczěhujaj wobrazy dwanacich japoschtołow, hdyž je pod kóždym obrazom jedyn artifel našoho wěrhwuznacza we łacžanskej ryczi; kóždym ma tež knihi hač brón słowa božoho w rukomaj. Na lěwej stronje steja wobrazy swj. biskopow a knježnow, a to na přenim obraz swj. Marije, macjerje božej, a potom sczěhujaj wobrazy swj. Dionysa, Blažija atd. Wjerch je jasnomódreje barby. Wšce hłownoho wołtarja namaka so znamjo Boha Wótca 3 jandželemi wobdatoho. W sriedžiznje wjercha je obraz našoho Zbóžnika; dale su po chłym wjeršce Jandželojo wotznamjenjeni, kotsiž wšelake napisma a wšelaku brón, 3 kotrejž je naš Zbóžnik martrowane a morjeny w swojich rukach dźerža.

3 Róžanta. Hižom husto je so wo tym rycžalo, hač njeby móžno było, kłětku našej chrkwe bóle wot wołtarja zdalič a tak posłucharjam trochu pschibližič. Nětko su so wšelach zwólnimi wuprajili, zo chcedža k tomu potřebne pjenježne darj sšadowac, jeližo so na wšchschim měscze dowolnosć k pschestajenju da. Hdyž wjacj zhonimj, chcemj pschěz Bosoka to sobudželič, zo móhli tež dališchi wopptowarjo našoho božoho domu swój wopor k wotmyslenomu skutkej pschinjesč.

3 Róžanta. Tudy je wot spocžatka lětuschoho posta něšto nowe zawjedžene, ščož so cyłej wokołnosći jara spodoba. 3 dowolnosću hnadneje knjenje abbatissy a wšofodoštojnoho knjeza probsta w Kłoschtrje Marinej Swězdže je tudy (kaž to w Scherachowje a druhdže maja) schtwórtk wječor zwonjenje k wopomnjeczu Žezusowoho smjertnoho stysa a pjatk popołdnju zwonjenje k wopomnjecza Joho wumrjecza. Našch wšofodoštojny k. administrator B. Benno je, kaž kšchschimj, k tomu pschisšuschnu pobožnosć w Budyschinje čisšcžecž dał.

3 Drežďan. Džen 12. februara wumrje tudy wšofodoštojny knjez Józef Lorbacher, friedrichstadtski farar, na šlabosć. Wón bě rodženy 29. februara 1796 w Erfurče, a dósta duchownu swjeciznu 7. měrcu 1819. Dólhe lěta bě farar w Chemnitzu. Tudy je sebi njebočicžki česć dobhl ze swojej pschilladneje starosću ha swoju wosadu, za katholicke schpital a podpjeranje wšelaticj dobročesćich wšstawow. Bóh baj jomu wěčny wotpocžin!

Či miłosćiwje sotry w Jaworniku pola Zhorjelca šutkujaj jara zbožownje. Wóndy kymalesche je zdoenje jedyn protestant w Zhorjelškich nowinach „Zeitung für die Lausitz“ a prajesche, zo tež tamniški židža a lutheranojo jich dobrotu sebi wšofko waža. Bóda napomina, zo bychu ščoncžnje protestantojo namjetowanj dom diaconissow (po waschnju katholickich miłosćiwych sotrow zjawowanjch žonskich) tam založili.

Dżesata Łaznja boża.

Róždomu je znate, zo je załazane, za tym žadacź, ščož sobucźkowjeleń pschisťuscha: a tola so tale łaznja czašto pschestupi. Bóh khosta tajku njesprawnu žadoscź za cuzym kubłom, wěscje we wěcźnosći, czašto tež hižom tudy na zemi. Chcu tudy z woprawdźitym podawłom połazacź, zo tajta žadoscź škłodu pschinje.

Młody cźłowjet dźěšče do města a bjez druhimi próžnymi myslemi mějesche wosebje tule: hdy by tola něchtó, kiž pschede mnu dje, móscheń pjenjez zhubiť a ja ju namałať.“ We tajkich myslach pschebywajo mějesche radoscź, laž hdyž by namałanu móscheń hižom z rukomaj dźeržať. Ščož wón žadasche, so nješta: ničtó psched nim ničtó njezhubi a wbohi njemóžesche tohodla namałacź. Ale něšto druge so sta, něšto chle njewocźałowane: wón sam zhubi tónsamy džen swoju móscheń z nětorrymi tolerjemi pjenjez a njeje ju wjacj dóstať; škłodu, kiž priedy druhomu pschejesche, mějesche nětko sam. Běšče nětko tež tať wjesoty, laž priedy pschi swojej hrěschnej žadosczi? Tola wón bu z tuteje wot Boha dopuschćeneje škłody mudy a namudy z nowa znač łaznju: „ty njedyrbišć po-žadacź swojoho bližšchoho kubła!“ Časna škłoda budže tomule młobźencej wěcźny dobhyť za duschu, jeli so pschichodnje tež kóždeje njepraweje žadoscze zdźerži.

D.

Naležnosće towarstwa.

Pschinoschť (15 nřl.) na tute lěto su do połkadnich towarstwa dale zapłacjili cžile knježa: Dr. Lotze z Lipska, kłóschťrřski kapłan Tadej Ratusch z Marineje Ğwěźdy, rendant Besser z Marineje Ğwěźdy, Madlena Bogtowa ze Swinjarnje, Ğurij Knczer z Mikoczi, kłóschťrřski kapłan Alberik Hecht z Marineje Ğwěźdy, Jan Ğulť ze Ğdzerje, student J. Ğascha w Prahy, J. Ğascha ze Ğajdowa, Ğandrij Ğajcź z Bělcjec, kubler J. Pech z Khrósczi, zahrodnik J. Besser z Khrósczi, zahrodnik M. Pózer z Khrósczi, wuczer J. Pjetasch z Khrósczi, kubler J. Ğulť za Ğyic, Ğakub Wawriť z Noweje Wjeski, blidať M. Kral z Khrósczi, schewski miřtr M. Ğulťasch z Khrósczi, Ğurij Ğróz z Ğadworja, Ğurij Bjarřch z Boranec, kapłan Ğawřchťyn Ğischer z Děřschiny pola Plzna w Čzechach, kubler M. Kucźant ze Swinjarnje, korcźmar J. Ğofťa z Ğěwřec, kubler Wawrij z Ğawory, kubler Ğubrach z Ğawory, Ğichať Ğjencź z Ğawory, zahrodnik Bobiť z Ğotrowa, wuczer Ğowaf z Ğjebjelczi, kubler Ğobel z Ğjebjelczi, Ğarija Ğaschporkowa z Ğadworja, Jan Ğjencź z Ğrjemjenja, progymnasialny direktor J. Ğulť z Ğreźďjan, wachmiřtr P. Ğulť z Ğieřy.

Dobrowólne dary darichu: k. tachantski witar a dopokłniřski přebať J. Ğerrmann z Ğudyřchina 1 toleť, Dr. Ğerrmann Lotze z Lipska 15 nřl., njeznaty pólřski Ğłowjan z Ğilna pólřa 4 řěborne ruble z tajkim pólřsim pschipřismom: Na wspomoženje (t. r. podpjeranje) majucego wychodziť pisma dla ořwiaty (t. r. powučenja) Ğerbów katolików posyła się rubli čtyry. Ğutrobj dźať za tute dary! Po tajkim je našć Ğosol hižom daloť znaty!

W Ğudyřchinje, džen Ğ. Ğ. Ğyrilla a Ğethoda 1863.

Řěťr Ğcholta, połkadnik.

Čiřchćať L. A. Ğonnerhať w Ğudyřchinje.

Katholski Posol.

Chrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Metboda w Dubyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 4.

Hapryl.

1863.

Stawizny Różanta.

II. Najprėnisze sledy swjeczatk a S. Marije, a nastaczo najprėniszeje rōżenczanskeje hnadneje khapski.

Jutniczka, kotraž junu blyskotaca na njeby stojesche a zbōžnomu biskopej Bernardej swj. knježnu Mariju pokazajo pomoc pschinjesje, dopomni joho wšchědnje na sczinjeny slub a bu wina stworjenja drugeje hischcze rjenisheje hwězdy, Marineje Swězdy. A tak blyskota Marina Swězda hižom pschez 600 lět, hačo na božny zaklad pod lužiskimi horami, kōždomu swětnozmyslenomu swjatocznie pschiminajo: „Zbožo cžłowjeske njeje wot tutoho swěta, ale namaka so we pytanju Boha a w joho službie.“ Kunje kaž pač so jutniczka sama za so njeswětli, ale swoje swětlo zasj radu sobudželi druhomu stworjenju, tak bě tež Swězda Marije w duchownym nastupanju wot cžasa swojoho zeskhadženja sem hwězda, kotraž na wschě boji rozschěri swětlo dobroty a hnady. Zene tajke swětliwe promjo Marineje Swězdy padny snadž wot cžasa založenja sem na Mariny Rōžant.

Swjaty poklad, kiž so we poslenišchim khowa, swjeczatto s. Marije zjencuje tele město pschez wschitkōn cžas tak kručje z Marinej Swězdu, zo je sebi takama dla swojoho stajneho spěchowanja pschislušchnoho cžesczowanja tutoho swjeczatk wopravdzity džak zaslužita. Šhtož cžas založenja hnadnoho města Rōžanta nastupa, njeda so won z wěstoscju prajicž. Ticinus drje pschi swojim powjedanju po wěstej rukopisnej chronicy w Prahy mjeno Karla Bulkocho pschistaja; ale tōn ženje ze swojim wōjskom do naschich stronow doschof njeje. To je jenož njedokladne wupychenjo teje powjesce, zo je po wotcžehnjenju wěstoho wōjska to swjeczatto na wotrowskim Hrodžischcju so namakało. Najskerje je jedyn wojak je sobu nosyl a cžesczil. Podobnje pišasche w lēcje 1661 Ticinej pscheczel a rodženy Serb, Jurij Molitor*) (Mlyn): Najstarschi mužowje we wokołnosći Rōžanta powjedaja nastaczo džimocžinjacoho swjeczatk, kotrej su wot svojich džědow pschez pradžědow dostali, takle. Bulki wojerški wyschšči,

*) Molitor rodž. 1596 bě 16 lět we stawnym jesuitskim rjedze žiwj, bu z rektorom kutnohorskeho a pražskeho kollegia a potom pschindze do Brna, hōžež juliusbergski konwikt za młodžencow wjacore lěta wjedžesche a tam na kōncu lěta 1661 wumrije.

(joho mjeno njeje znate) je na jentym městce njebaloto Róžanta (Ticinus mjenuje Botrow) lěhwo rozpołożił, kotrohož wotznamjenja su džens hišće t widženju.*) W tymle času widžachu knjeni fralowskeje majestoscze lěhwo sem a tam wobkubdžecž; po wotcžehnjenju wójska je pať ta sama t spobžiwaniu rjana husto widžana była kchodžaca na susodnych polach a łukach. Šdžž skóncžnje junu sernjanskli knjež Lucianus na swojich ležomnoszczach honjesche, wuhlada wón tufamu knjeni. Wón pať chcyjo wjedzecž, ščto a fajka wona je, kakny konja z wotrohami a prócowasche so, ju dosahnyčž, ale pobarmo; pschetož bě pscheco jenať baloto wot njeje. Šdžž bě, na tele waschnjo stajnje za nej jěchajo hacž t hórch wysche Róžanta tam, hdžž lipa psched khapaku stoji (t. j. w lěcze 1661) pschischot, dha žhubi so rjana ščtałtnosczž, z jentym dobom psched joho woczomaj. Wón zběhny swojej woczki na lipu a wuhlada tam na lipje stolpiť swjateje knježny.**)

Molitorowe swědcženjo, ze podawiznow joho prawótcom sem wžate potajkim Ticinowe swědcženjo wudospołnja; wuczki nas mjenujch, zo je swjeczatko ždobom po wotcžehnjenju wójska pschcz spobžiwne wustupjenjo swjateje Marije sameje wot jenoho Sernjanskoho Knježa z mjenom Lucianus na starej lipje namakane bylo. Po podawiznje (Ticinus p. 78) je tón samy maľu khapaku z drjewu natwaricž dať a swjeczatko do njeje postajit.

Tsecze swědcženjo, kiž na starobu swjeczatka pokazuje, a we něčim Ticina dopjelnja, je liscžina, woczischčžena we łacžanskim wopisanju „wščěch cistercijskich klóštrów“ (Cistertium Bis Tertium) wot Sartoria pag. 1074, hdžžž wón wo załoženju Marineje Šwěždny rycži. Sartorius z klóštra Osseggia wokoło 1690—1700 pisajo, wuzběhny pschi sobudžělenju tuteje liscžiny wosobnje, zo je wona po joho mēnjenju jenicžka w tamnym času znata, z kotrejež pomocn so praschenjo wo załoženju a nastacžu hnadnoho města w Róžencze wujasničž hodži a tohodla dyrbju cžitarjom na nju nuznje ledžbnych cžinicž. Z tuteje liscžiny, kotruž mějach z ruki t. klóštrskoho propsta samoho, so spóznawa, zo psched 236 lětami, potajkim wokoło l. 1460 starocalski prälát Allan jenn fundaciju wot klóštra za Róžant wobtwjerdži z wotpohladanjom, cžescženjo s. Marije we Róžencze hišće bóle rozmnohoszczicž a spěchowacž. Čžitamž-li pať tule liscžinu po słowje, dha pytnjemž ždobom, zo cžescženjo swj. Marije w tamnym času hižom

*) To poslednišče je zašy žmyľt; hrodžishčžja su z pohanskich časow.

**) Dotelž tutón podawit, kaž někotre druge pozdžishcho pod napisnom „Džiwny pschcz zastupnu próstwu swj. Marije w Róžencze so wopakazace“ sobudžělene, naschim cžitarjam so snadž wurjadne a wyschenaturske ždacž budža, wozjewjam hižom tudny, zo njetrjebaja tele džiwny hať wot japoščotkškoho stoťa pruhowane a approbirowane wobhladowacž, ale jenož kaž druge pschcz wazne winny a pschicžiny podpjerane powjedanja ze stawiznow, kotrež njedham nikomu nanucžicž. Njech tohodla tež wščitch cžitarjo tu wjedža, zo chcu w tutnych stawiznach decretum sanetæ inquisitionis wot l. 1625 a 1634 runje kaž wustadženjo Urbana VIII. wo tutym dekrecze tudny dopjelnjentny mēcz. [Derjerožwucžentny a nabožny njecžisnje je tohodla tola cžiscze hať bajki!]

nicžo nowe wjach njebe, ale zo bu dawno a dawno hižom prjedy 1460 wot klóschtra powjetšene a spěchowane. Słowa, z kotrymiž spomnjeny pralat hafo wšitator Marineje Swěždy, jeje fundaciju za rōženczansku křapačku wobtwerdži, su tele: „Ze nam wot stronj naschich we Křřstusu lubowanich sotrow z Marineje Swěždy swj. Marije cistercijskeho rjada sobudžělene bylo: my chychli wobkřćić tamne pobožne čěscžowanjo Božej maczerje, kotrej su jich prjedomnich w Rōžencze tak křwalobnje založile a wone same hač do džensnischoho dnja pscheco so rozmnožić wupřocowale, wosobnje 200 marlow wschěbneje minch (pecuniae ordinariae), kiž buch wot jich wotcowstkeho sobupschinjeseňeho zamoženja zhromadžene na te mjeno, zo by jedyn mēschniš spomnjenoho klóschtra w Rōžencze w rōženczanskej křapačce (bjez tym z dubotneho drjewa derje došč natwarjenej, doňž so z nabožnej jałmožnu woporuch darow pomału kamjentna njenatwari) kōždy mēšac dvě božej mšči za žiwych dobročěrjow wotdžeržal. My tohodla za dobre spōznajo tamnu fundaciju z tutym pismom wobtwerdžamy a poručamy wsch toho bratram, naschomu zastaranju podčisnjentym (t.j. w Marinej Swěždže postajentym klóschtrskim duchownym) na swědomjo pod swj. poslušnosčju, zo bychu tele nabožne založenjo na wsche waschnjo spěchowali.“ Tak skoro po słowje tamna liscžina, kotruž mēšesche Sartorius sam w rukomaj. Potajkim wobstojesche Rōžant po tutej liscžinje z najmjenšcha hižom 2—3 lētstotki prjedy 1460, haj snadž je Rōžant hižom po založenju klóschtra samoho (1248) wobsťal; hewať njemohť spomnjeny abt we liscžinje prajić, zo su hižom prjedomnich klóschtrskich knježnow čěscžowanjo swj. Marije založile. Klóschthyr najskerje kēžbny pschēž džiwych, kiž so na tym mēšcze pschēž čěscžowanjo swjeczatka s. Marije stachu, wobda je ze dowolnosčju Sernjanskich knjezow z pschistojnischim zwonkowym nahladom a doby sebi pschēž swoju stajnu starosč za tele hnadne mēšto swj. Marije mjeno založerja, kaž w nowischim času tež mjeno wobsedžerja wokōlēžachch lēšow a polow.

Pohlad na katholicku cirkwi pschi spocjatk L. 1863.

(Stōncženjo.)

Schtož wulłosč a wobhydlerstwo w jenotliwych dišcesach nastupa, su te same wē-žo jara wschelake. Z nich licža 26 pschēž 1 milion dušchi, haj Mexiko ma 2 mil. Potom pschindu za sobu a maja: Lwow (Lemberg) 1,865,600 dušchi, Paris 1,727,500, Wrōtšław 1,633,000, Fernambuco (w Braziliskej) 1,600,000, Praha 1,542,000, Przemysl (w Galicii) 1,443,000, Wołomuc 1,380,000, Win 1,330,000, Rōln 1,323,000 atd. Šydom dišcesow ma wot pol hač do chłoho milijona, 377 ma wot 1—500,000. Najmjenšcha dišcesa je w tu křwilu Kaisarich w Malej Asii ze 250 armenskim konvertitami.

Najstarschej biskopaj staj nētko biskop we Rio Janeiro a archbiskop we Freiburgu, kōždy pschēž 90 lēt starych, bjez tym zo je biskop we Wichu w Schpa-

niskej haſke 26 lět. Genotliwe ſtaty abo kraje po mnohoſczi katoľſkoho wobydlerſtwa, ſcžěhuja taſle za ſobu: Francowſka (z kolonijemi) ma 35,400,000, Ruſuſka 27 mil., Španiſka (z kolonijemi) 22,310,000, Italiſka (z wuwzacjom Roma a Benecianſkeje) 21 mil., Britiſka (z kolonijemi) 15,500,000, z kotrychž je w Europje 11 mil., Ruſowſka z Poľſkej 8,300,000, Mexiko 8 mil., Braſilſka 8 mil., Pruſka 6,650,000, Portugaliſka (z kolonijemi) 6 mil., Belgiſka 4,570,000, Poľnócnóameriſka unia 4 mil. W Niederlandach je bjez 3,643,000 wobydlerjemi w Europje 1,240,000 katoľikow, po taſim tſecžina, we Šwajarskej bjez 2 mil. wobydlerjemi 1,071,000, poľnóčne kraľſtwa Šwejska, Norwegſka a Danſka pať bjez nimale 8 mil. haſke 10,000, doſelž je tam katoľſka cyrkej jara po- cziſchcžowana.

Swětſkich duchownych je z chſa 320—325000, z kotrychž na Europu ſamuwjach dychli 260,000, a z tutyh 115,000 na Italiſku pſchindže. Francowſka licži woſoło 50,000, Španiſka 31,800, Němſka 30,000, britiſke kupy 4000. W Italiſkej pſchindže w pſcheměrje 1 duchowny na 269 duſchi, w Španiſkej na 701, w Francowſkej na 708, w Němſkej na 917, Britiſkej na 2417 atd.

Duchowne rjady a nabožne zjenoczenſtwa pſchibjeraja, bhyrne je bóle pſchecžěhali we wſchelach krajach. Nětko je hiſchcže 8000 mužſkich klóſchtrow z woſoło 120,000 rjadnikami (Ordensmann). Najwjetsche a najwažniſche rjady ſu: Franciſkanojo (50,000 ſobuſtawow) ſchulſch bratſja (16,000), jeſuitojo (8000), miſoſcziwi bratſja (6000), benedikfinojo (5000), dominikanojo, auguſtinarjo, kar- melitojo, ciſterciensarjo z trappiſtami, kóždy po 4000 ſobuſtawach.

Žónſke rjady licža něhdže 190,000 ſobuſtawow, z kotrychž na Europu 162,000 pſchindže. Z tutyh je zaſy we Francowſkej 100,000 knježnow, w Italiſkej 30,000, w małej Belgiſkej 10,000, w Němſkej 8000, w Španiſkej 7000, w Žendželſkej 4000 atd. Po Europje je w Americi najwjach klóſchtrow, w poľnóčnei je 10,000 knježnow a w poľodniſchei najſerje tež telko. Aſia ma 4000, Aſrika z Aſtraliu 1000. Po mnohoſczi rozdžěla ſo taſle: Miſoſcziwe ſotry (vincentinki) maja 28,000 ſobuſtawow, franciſtinki (tu a tam tež z wet- hľadowanjom khorhch) 22,000, ſchulſke ſotry 20,000, ſotry du sacré coeur 10,000, jőzefinki 8000, kongregacia ſ. Marije 8000, ſotry z Notre Dame 7000, miſoſcziwe ſotry ſ. Karla Borromeiſkoho 5000, ſotry ſ. kſchiža 6000, dominikanky 4000, ciſterciensarki 2000 atd. K tutyh rjadam pſchizamkaju ſo hiſchcže wſchelaſe wu- ſtawy k zaſtaranju khubhch, khorhch, ſchulſkich a mjeńſchich dječzi, ſľužobnicow atd., kotrež w hromadže tež 40,000 ſobuſtawow licža.

Duž ma z chſa rjadniſki ſtaw 310,000 mužſkich a žónſkich, njepſche- winjomne wójſko wojowarjow, kotrež njepſcheſtawajch wojuje za božu cžecž pſche- cziwo njepſhecželej cžłowjeſkoho ſplaħa; hdyžtuli ſo wobrocžimy, pod pala- chym ſłóncžkom Aſriki, bjez dživimi ludžizracžkami w pſchipoľdniſchim morju, na lodowhch polach poľarnych krajow, wſchudžom widžimy jich we tym ſamym ſľutku džěľawhch, božu luboſcž přědowacž a wuſonjecž, wſchudžom hotowhch frej a žiwjenjo woprowacž za ſwjatu wěc božu. Džjeje to papjera (bhyrne na nej chſa biblija byľa), kotruž woni rozſchěrjeja a kotruž wětſiľ wotnjese, ale je to

žive slovo Bože, kotrež weni prěduja spominajcy na Rnježowu poručnosć. A Bóh je z nimi a z jich skutkowanjom, a jich mnohosć njedosa, potrebnosći a žadosći ludow dosć činic, bjez tym zo póstojó wottorhnyjch wot cyrkwie pschi wschěch milionach biblijow, kotrež rozděleja, a pschi wschej mnohosći wsche-
laſich traktacijow najbóle wschudžom próznu skomu młóča, kaž móže so z jich samstnych swědčenjow a tych wot nahladnych protestantskich spisowanjow dowižec. Za naschich bywa polo pschecy wjetšce; w Chinesiskej a Anamskej su pschescž-
hanja kschescžanow pschesta, missionarjow smědža swobodnje skutkowac bjez 400 milionami pohanow; tež Siamska a Birmaska stej katholicnych duchownych pschi-
jakej, Japanska, něhdy sławne spłisčcžo kschescžanstwa, jich tež dostanje, präfet-
tura ze srjedźnu Afriku so tež załožuje, a duž pobrachuje jenož pschecy hišcže
na rukach, tule wulku rolu wobdžělac. Žně su wulke!

Nječujesč so, luby čitarjo, pozběhnjeny, hdyž wulkosć nascheje cyrkwie
wopominasč a ju wopisowac štyschisč?

Mejska pobožnosć.

Bóržy docžakamy zašy tón rjany mejski měšac, kotryž tał wjele wěrimych
t česći najzbožnišcheje knježny Marije poswjecža. Tež w naschich serbskich cyrkwach
wotdžeržuje so rjana pobožnosć, kaž je ju cyrkwinška wyschnosć za dobru spoznała.
Róždy džen tohole měšaca wottorhnu so tež najpilnišcy ludžo wot swojeho džěla,
zo bychu pschi nahilenju dnja, hdyž su čućime wutrobny nabožnomu hnucžu
wotewrjene, so w cyrkwi zhromadžili, a Bóh jim nazbacžnu skombu bohacže za-
runa. A na cžo žložuje so tale mejska pobožnosć? Někotryžtuli to derje wě,
druhomu pał je to njeznate.

Zawjedženjo mejskeje pobožnosće wukhadža z teje wěrnosće, zo s. Mariji
wosebite a wjetšce česćenjo*) sluscha džyli druhim Swjathm, a duž je tež
pschištojne, zo so t tym wobstejachm swjedženjam, kiž so pał hafo swjate dny
kóžde lěto wrócžaja, pał na sobotach wot wěrimych so wotdžeržuja, hišcže po-
božnosće poswjecža pschcz jedn chly měšac.

Meja je so t tomu wuzwolila, došelž je najrjenšcy měšac lěta a pschcz wotu-
cženjo božaje stwórbny kóždoho napomina, zo by tež duchownje wotucžil a z pohla-
dowanjom na swjatu Mariju swoju duschu z nalětnimi róžemi a kwětkami dobrych
pocžinkow wudebil. Tež je so na to myslilo, zo so w meji hewak žadny swjedžen
s. Marije njeswjeczi a zo móže so tohodla tehdom tajka pobožnosć najpschihodnišcho
zawjesć a wotbhwacž. Tale pobožnosć je so hafole w nowišchim času z Italskeje
sem rozščěriła; bamž Pius VII. je ju w liscže (breve) 21. měrc 1815 nic jeno
za dobru spoznał, ale jej tež z poklada zaslužbow pschcz Khrystusa a Swjathch
w cyrkwi nahromadžnych wotpuski t. r. spuschcženjo časnych schtrafow (wězo po
dostatym wodacžu wěčnych) pschipołazał. Róždy wěrimy, kiž tule pobožnosć w

*) Česćenje kćerje je na tym dale rozwucaciz. čitaj Tecelinowu knihu: Česćenje

cyrkwi abo doma so modli, dostanje wotpušt 300 dnow, wšče toho je jomu dospołny posćiczeny, hdyž wón na jenym dnju mejskeho měsaca swjataj sakramentaj polutny a wostarja dostojnje dostanje a za naležnosće cyrkwie po mēnjenju swjatoho wótca so modli; tež može tutón wotpušt po waschnju zastupjenja tħudym duscham pschibowroczeny być. Duž wužijmy tu posćiczenu łnadu!

Pšchispomnjenje redaktera. Wěmy, zo na pschiklad w Rħrósczicach jara na mejsku pobožnosć tħodža. Nam by luby było, hdy by so tudy ze wschěch wosadow hdyž je zawjedžena wozjewilo, kať je wopytowana była.

R o w a ƒ n i ħ a.

Ƣolo katholickeho serbskeho pišmowstwa, kiž je drubdy wjele lět puste ležalo, wobdžěluje so nětk ze wschej trěbnej pilnosću. Zasty je kniha wuschła, kotraž je nic jenož wužitna, ale nuznje trěbna; dokeľ nicžo podobne dotal njemějachmy. Ĥlósćthrski duchowny, knjez P. Ƣ. Ĥudwik Angermann, kooperator w Rħžencze, je njenujch wudať knihu pod napismom: „Katholic a jeho cyrkej. Rozwucžace knihi za katholic Serbow, a wschitkich, kotsiž chcedža katholicu cyrkej pschisłuschnje rozsudžecž.“ W prijenim wotdžělenju tħchle knihow so jasne a wobschěrnje dopořazuje, zo je naša katholic cyrkej ta prawa a wěrna cyrkej Rħrħstusowa, pschicžimž može cžitari wjele namuľnyć a sam te wschelať druhe nabožne zhromadnistwa a cyrkwicžli rozsudžecž. Druhe wotdžělenjo rħcži wo regirowanju našeje cyrkwie a jenotliwe paragrafy maja tele napisma: „Załoženjo bamžstwa. Ĥomski bamž, jeho prawa a winowatosće. Šchto njepschecželojo bamžstwa a njewucženi ludžo na bamžstwoje porokuja? (Tutón paragraf je w našim cžasu wosebje wažny za cžitariow wschelach němskich lutherskich nowinow!) Šchto z bamžom dale našu cyrkej regiruje? Wo založenju biskopsteje moch w našej cyrkwi. Wo winowatosćach a prawach katholic biskopow. Pschidawť a skoncženjo.“ Wdy njedwělujemy, zo naša Serbjo tule knihu z radosću powitaja, zo budža ju zasty a zasty cžitacž; pschetož to je woprawdžite duchowne wjeselo, hdyž nic jenož prawej cyrkwi pschisłuschesch, ale tež zamołwenjo wotpołožicž wěsch, cžohodla jej pschisłuschesch a žaneje druheje nochcesch. Za tajke posćicžene duchowne wjeselo a pscheswědcženjo wo wuznawanej wěrnosći dħrbja so naša Serbjo Ĥ. spisaczerjej džakowacž, kať tež za tu lubosć, z kotrejž wón bjez Serbami, wot swojeje wschnosće pošlany, za Serbow šutkuje. Wón je drje rodzeny Němc, ale je w študentkich lětach hižom cžěstwu, a Ĥaťo duchowny w Rħžencze ze swojej njewustawacej pilnosću našu lubu serbsku rħcž namuľnyť. Šdy bħchmy so njebojeli jeho štomnosć ranicž, budžichmy wjele wjacy Ĥ jeho tħwalbje prajili. Wħh žohnuj jeho šutkowanjo! Škoncžnje spomnu, zo ma jeho kniha 220 štronow w oktavje a zo so za 10 nřl. pschewawa w Rħžencze a tež po kniħisłupškim

Pucžowanjo katholickeho Posola.

(Pšhipostane.)

Bóh je dobročiniw a wulkeje miłosće, kotraž wschitke jeho skutki pšchetriechuje, tola poštaja wón sam čas a města k wudželenju swojeje smilnosće, dokež je we wschitkich wěcach swjaty a sprawny. Zo pať bychmy jeho dobročinitosć, móc a předschidžownosć prawje spoznali, dawa nam druhdy na swoju pomoc dlěšči čas čałać; my dyrbimy sebi, pschěz wěru, dowěrnosć a wobstajnosć we žadosći z ponižnym podaćom do jeho wótcowskeho zastaranja zaslužić džělbraczo na jeho bohatstwie.

W dalosći skónca, w najkrótšim dnju w času žymy, hdyž wschitke ludu Boha wjacy njeznajachu, z wumzacjom Židow, hdyž bě hišće mała licžba wěrných Israelitow: tehdy narodži so Chrystus, zo bychy z jeho pschibadom z pschiběranjom swětkeho dnja, tež nasche dusche rozswětlene byle w pschiběrachy spoznacju wulkeje njeskónčnuho Boha a naschich winowatosćow. Katholicke Posol dyrbi tež dar bóžskeho swětla być k naschomu spomoženju. Zo by nam spomožny był, dyrbimy jomu dowěrime napscheczo pschincz a podpjeracž dobre prócowanje.

Pšchi pucžowanju katholickeho Posola dopjelnuja so tež te słowa swjatoho pišma: zo budže kudy wjesela powjesć dawana, bjez tym hač czi do časnych kublow zalubowani tu a tam kwiłu k čitanju nimaja, poprawym pať jim jenož brachuje na woli.

Swjataj Cyrill a Method, patronaj naschoho towarštwy prosytaj Boha za jeho žohnowanjo k započatomu skutkowanju za pokročowanjom a spěchowanjom wudospołnosćenja křesćanskeho žiwjenja a křesćanskeje wědomnosće. A wobroczi so jedyn k tomu dobromu ze wschej nutnosću a kědžbliwosću, zo by we wschym swojim činjenju a wostajenju spodobny był Bohu, naschomu spocžatku a zaměrjenomu kóncu; dha powjetšči so wjeselosć runja jandželam.

Raž čłowjekjo husto kudy su na słowach a ryczi, prawoho zrozemjenja dla; tak su tež kudy w spoznacju wěrnosće a sprawnosće. Pschetož kza a njemudrosćje, pschitomne hinite wobwjeselenja wěčnje trajachy do předsa čahnyć. Tajch budža zawěsće předy abo pozdžišcho prajicž: „Tak smy so zabłudžili wot pucža wěrnosće a swětke sprawnosće nam njeswěćesche.“ Zež to słuscha k sprawnosći, kóždej wěcy swoju wěrnou płacžiwosć pschicpjecž.

Tak wažne njedyrbja nam być nasche nutnich, hraczo, reje, nic wopominanja próžnych a njewužitnych wěcow, zo bychmy časa njeměli za měsac jene listno powucžacoho pišma pschecžitacž. Wch wschať dyrbimy nělotšizkuli we poniznosći wuznacž, zo hišće tak dospołni njeismy w bóžskich wěcach, we spoznacju nascheje swjateje chrkwy, zo bychmy z chrkwinkeho časopisa abo z nabožnych knihow wufnyć njetriebali.

dobrej věcy. Zo snadž so druhdže wužadzenjo „Katholisko Bōsta“ rad nje-
widži, to nas w našim pschewědczenju a skutkowanju ženje zamolicz njemōže;
budžemy so wjele wjacj staracz z pomocu našich duchownych bratrow a druhich
pscheczelow wo wudospołnjenjo našchoho časopisa. Redakcia.

N a B e l e h r a d !

Z pokazowanjom na 7. čisło našchoho Bōsta pscheproschuju z tutym katholic-
skich Serbow, zo chcili so z najmjenjša někotři w swjedženiskej oktawje swjateju
Cyrilla a Methoda lětsa wot 5.—12. julija do Belehrada w Morawskej podacz.
Tam počeschtaj swjataj japoschtolaj Słowjanow swoje zbožowne skutkowanjo bjez
natwjećornymi Słowjanami, kotrymž tež my pschisłuscamy; tam wotpoczujaj koscje
s. biskopa Methoda; tam su dżakowni přjedownich nětčisich Morawjanow klōschtr
a wultotnu chrkej natwarili; tam prōcujaj so nětčischi narobowcy staru sławu
Belehrada wobnowjecz; tam puczujaj pschecz chle lěto njepschegladne sply nabožnych
ludži na dospołny wotpusk, wot bamža 5. decembra lōnschoho lěta wudželeny.

Duž puczujmy a wobswědcujmy, zo smy hišcže czi nabožni Serbja a
Słowjenjo, za kotrychž nas tež cuzy dżerža, zo dżakownje wopominamy wěcznu
dobrotu praweje wěry ze swojimi bratrami we wěrje a krewi. Wuproschmy sej
tam pschecz zaslužby ss. Cyrilla a Methoda wot miłosćiwoho Boha, zo by wěra
a nabožnosć trafa a hišcže pschibjerata bjez nami Serbami we wótenym kraju!

Wozjewjam, zo da-li Bōh strowosć jedyn duchowny z Budyschina a naj-
sterje hišcže jedyn drugi 6. julija na Belehrad wotjēdže, dokež puczowanjo
pěšchi žada wjele časa. Po železnich pak mōže so jēcž z Budyschina pschecz
Liberc (Reichenberg), Pardubicy (w Čzechach), Brünn, Lundenburg (słowjanscy
Bržecław) hacž do Wuherschoho Gradzišcža (Gradisch), z kotrejež železniskeje stacie
je něhdže hodžina hacž na swjate město našchoho puczowania a tu mōhli serbski*)
spěwajo z processiu hicž. Za džen tam nimale dojēdžesch a w 3. klassy płaczi so
pschecz 7 tolerjow za jedyn pucz. To drje za někotrohōžkuli zamožitocho Serba
njeby wjele bylo, hdyž tež na dompucz tak wjele wuda a něšto tolerjow na
druhe wudawki pschiliczi. Dompucz mohl so po spodobanju snadž někotrohōžkuli
pschecz sławne město Prahu wjesć, sčtož je drje něhdže 10 mil wołoko, ale tola
jara hōbne wchladacz.

Kotryž Serb chce so tomu wotmyslenomu puczowanju pschizanknecž, njech
to po spodobanju redaktorej Bōsta wozjewi, liž budže potom do Morawskej
pisacz a pschihad Serbow znaty činicz. Skōncžne zřeczenjo mōhlo so tež 2. julija
na swjaty džen domaphtanja swjateje Marije w Rōžencze stacz. Redaktor.

*) Litanije k ss. Cyrillej a Methodej a druge pschisprawne moblitwy pschetoži
a wobstara redaktor hišcže w prawym času.

3 Ružicy a Safsteje.

3 Budyschyna. Póndželu 13. hapyła počachu pschitwarł nascheje serbskeje farsteje cyrkwe torhacž. Čžohodla? to chce Bosot tym powjescž, kiž hišcže nicžo wo tym njejsu sřhšcheli. Nascha cyrkej je mjenujch, wosebje sčtož mužske města nastupa, hižom dawno njedosašaca. Duž je so dlěšči čas na powjetschenjo abo pschitwarjenje mysliło a skóncžnje so ze wschěch stronow k tomu potrebná domolnosć dostała. Tachantske konsistorium je hačo nascha duchowná wschynosć rady wudawki z cyrkwinskeje pokladnich pschizwolilo a plany ze wschej swěru pschepřtało; ale tež swětná wschynosć, wosebje měšcžanska rada je sej z podatej domolnosću džakowne pschipoznacžo zaslužila. Cyrkej ma po pschedležachch rěsach na zadnim kóncu hač te kamjeńtnym kěhelam, nětko tam stejachym, pschitwarjena bhyčž; tónle pschitwarł budže tak wysoki kaž sej to přédkowny džěl žada a wězo w tym samym gothiskim sthlu z rjanej frontu, z pschistojnym portalom, gothiskej rožicu (rosette) a kšchžom we wysokoscži. Přes tajke wuwjedženjo dostanje žitne torhosch cžo jara rjanu přchu. Murjerški mischthyr pschi tym je k. Marche, a čžěsliski k. Hójbjan, kotraž staj slubitoj, zo budžetaj w měsacu augustu hotowaj. Bóh daj! Ale tež w znutsčownym nascheje hižom nětko rjaneje cyrkwe stanu so jara pschispramne pscheměnenja. Chory (klubje) njebudža wjach tsi, ale jedyn schěrofi, tak zo budžetaj dwě wołnje nětko trochu zatwarjenej potom chle wotewřjenej. A k wschomu tomu dostanjemy rjane nowe pischcžele (bhyrgle) wot wuwolanoho mischtra Rohla, kiž chce je do septembra dohotowicž. Duž so hižom do přédla radujemy na tón ponowjeny tempel. Zo so njeby pschěz měru zaproschilo, budže detałne znutsčowne wot zadnjoho kónca z desłami zabite. Přchispomnju hišcže, zo bu cyrkej posłeni frócž w l. 1690 dotwarjena. Přěni frócž bu 1240 (nic dołho po załoženju tachantskwa) za Serbow załožena a sobu hačo cyrkej pschi pohrjebnišcžu psched bohatymi wrotami postajena, 1429 bu wot husitow spalena, 1443 pschiwža ju wosada s. Mikławšcha sobu za swoju. We wohnju 1620 bu jara wobšchodžena a 1634 a 1686 chle zahubjena. W lěcže 1813 džeržachu w nej tež protestantow bože služby, došelž bu pětrowska cyrkej dlěšči čas hačo šchpital nałožena. W lěcže 1839 dosta nowe zwonny, kotrež drje su dobroho klinka; ale schłoda, zo tak nízko wisaja!

3 Budyschyna. Tónle tydžen pschěbhwasche wosobny a daloko znaty hóscž bjez nami, jesuita k. Břyl, rodženy z Grubjelcžic. Kaž je znate, bě kapłan w Radworju do lěta 1846, potom zastupi w Rafuskej do sławneho rjadu jesuitow. Po wotpołoženju rjadniškoho sluba bu do Francowskeje a bóržy na to do Drana w Africh pósłany, hdžež bě nimale 6 lět bjez Arabami a tamnišchimi Francowzami z missionarom. Na to běšche nimale 8 lět w połnóčnei Americh, wosebje w městach New-York, St. Louis a Philadelphia hačo wučer w kollegiach. Wosebje je we wulcich městach jako spowjednik a we wschelach schpitalach zbožownje skutkował, došelž je wjacorych rycži derje mócnny, wosebje pał jendželskeje a francowskeje. Posłenje 6 měsacow běšche wón pólny kapłan (z dostojnosću kapitana) w unionskim wójsku. Po 16 lětach je zasř swoju serbsku wótcžinu wopřtał a rycži hišcže derje serbski. Došelž je khorowaty w schiji, je z Ameriki do Wina

powołany (wón skuscha do rakuskeje provincy) a wozjačuje tam dalšce rozkazb. Snabž wostanje w Rakuskej, ale myšli tež, zo do Australie pschindže, hbjěž na jendželšč rječachch jesuitach pschi pschibjeranju katholickeje cyrkwyje tam pobrachuje. Bóh zbjerž dołhe lěta w swjatym powołanju tohole nahladnoho muža!

Z Drežďan. Po krótkej chorosczi wumrije tudy 14. měrca kralowsta princyčna Augusta, wójwodka saksa, dźowka njeboh krala Bjedricha Augusta Sprawnoho, w starobje 80 lět a 8 měsacow. Džen 18. běšce w dwórskaj cyrkwi swjatocžne requiem, 23. we wschitkich druhich cyrkwach kužiskeje a herbstotrajneje diocesy. Njeboh princyčna bě hačo dobroczetka w chłym kraju znata, w herb-
stich krajach je tež wjele za potrebnoscze křudych katholickich cyrkwow a missiow dawala, a w testamencze bjež druhim tež 1000 tol. katholickim křudym a dźěćom w Drežďanach wotkazala.

Z Njebjelczic. Tachantški wikar, k. Wels, kiž bě na křwilu k pomocy sem pošlany, je so do Budyschina wrócił, a pschindže k nam nětko k. kaplan Nowak, kiž je w tu křwilu w Kulowje.

K cyrkwinскеj statistice w Sakskej. Z ludlicženjom w Sakskej je wibjeć, zo so mnohosć katholicow stajnje pschisporja, haj zo licžba katholicow we wjetškej poměrie roscze bžgli protestantow. W lěcze 1858 bě 38,709, w lěcze 1861 pač 41,363 katholickich wobydlerjom w Sakskej. Hbjž chle wobydlerstwo 2,225,240 wunoscha, dha pschindžetaj na 100 wobydlerjom nimale 2 katholickej. Tola rozmnožichu so katholicjo wot lěta 1858 do 1861 wo 6 na kóžde sto, bjež tym zo protestantjo jenož 4 na sto. Bjež tym zo w naschej kužich katholicstwo porjadnje pschibjera, njemóže so to wo herbstich sakskich krajach rjec. Po licžbje pschicžahowachch a so zaschylachch katholicow (wosebje z Čech a Bayerskeje) dhrbjało tam wjele wjac bjež, hbj bjež telko měščanych mandželstwom njebyło, a telko tež katholickich staršich (wosebje w prjedawskich časach) swoje dźěći protestantstwu njepšchepodało abo dla pobrachowanja schulow we wjele městach pschepodacž było njedhrbjało. Wosebje so tež tam krajny zakon hačo schłodny za katholicku cyrkej wopokačuje, po kotrymž dhrbja dźěći, kiž su hačo pschěz 10 lět stare lutherske schule wopytali, lutherske wostacž. W Drežďanach je bjež 128,152 wobydlerjemi 6,380 katholickich, kiž su so tam w tsjoch lětach wo 13 na sto rozmnožili.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Z Čech. Wot 9. měrca je so chly tydžen w čžestich a tež němstich cyrkwach swjedžen ss. Cyrilla a Methoda swjatocžnje swjecił.

Z Morawскеje. Z Tischnjowic zhonichmy, zo je tam w Pschedlšochtrje nětečischa patronka, abbatissa Gabriela z kužistoho klóschtra Marinoho Dola nowe staciony na křchowje stajicž dala. Na spocžatku měsaca novembra dostanje, tamniški klóschtr po nimale 100 lětnej pschestawch zasch klóschtrstke knježny z cistercištho rjada, wosebje pschindu tam Serbowki z Marinoho Dola.

Z Pólskeje. Kralowski „Czas“ pschinjese wóndy žadosć 16 ranjenych

Majerczałej, zo by so na bamža z wobczěžnosću wobrocził sczěbowacoho podawla bla: Džen 19. měrca wobstarowasche duchowny z kłóschtrfłoho rjadu reformatow Ant. Majewski powužijo wozjewjenoho powołanja, zo so duchownym a lětarjam njezakazuje pola ranjenych „zběžłarjom“ winowatosće swojoho powołanja dopielnječ, w swojich duchownskich draščach rjanjenych we wójsku wutrobitocho diktatora Rangiewiczža ze s. sakramentami. Rusowsch wojach pał pocžadhu runje, hdyž wón spowjedž jenoho ranjenoho skyschesche, z bodakami do njoho kašacž a zakłochu joho. Biskop Majerczał dyrbi tohodla t bamžej prěstwu pólacž, zo by wón z polazowanjom na tónle pschikad pola rusowskoho knježerstwa wustutkowal, zo by so duchownym w jich winowatosćach wjacj njezabžewalo.

Z Pariza. Bratrowc Abdel-Radera, znatoho wojowarja pschecziwo Francowzam w Algirskej, je so w Parizu kschczicž dał a sej francowsku mandželstu wzał. Wón chce so do Sahary w Africh podacž, zo by tam kschescžansku wěrurozschěrjował.

Sardinska. W lěće 1861 su sardinsch sequestrarjo 122 kłóschtrów wobsadžili a wziali, a 877 rjadnikow do swěta wustorcžili. Hacy do kónca 1861 bu w chłej Italskej 721 kłóschtrów zahubjenych a 11,800 mnichow a mnischłow rozpjerschenych. W jenicžkim lěće 1861 su kubła 104 kollegiatnych zakładow wziali, kotrchž lětno dothody pschěz poł milijona frankow wucžinjachu. A tola ma ta polkadnica, do kotrejež je sequestrarjo dawaja, biskče dołh!

Z Roma. Kaž so powjeda, pscheje sej nasch swjath wótc, kiž drje je druhdy khorowaty, ale so tola zas wustrowja, zo by po nim wucjeny a njestračocžiw biskop Corsi w Bish za bamža wuzwoleny był. Tón samy wojuje kručje za bamžowe prawa a njeje tohodla wot sardinskoho knježerstwa rady widžany. — W poslenim wotdžeržanym konsistoriu je bamž tež na Polakow w swojej rycži spominal a tomu njezbožownomu katholicomn krajej wscho dobre pschal. Ruski półane je rady chcył, zo by bamž list wudał pschecziwo pólskim wojowarjam, njeje pał nicžo wustutkowal. — Swjath wótc dyrbi spotojacu strowoscž mēcž, dofelž je wschitkim pobožnosćam martrownoho tydženja pschitomny był. Psched tróttim bě t njomu statny sekretar nowoho lětarja pschipoštal. Hdyž tón proschesche, zo směl so z joho prjedawschimaj porjadnymaj lětarjomaj radžicž, praji Pius IX.: „Žiwjenje cžłowjeta steji w božej ruch, hdyž pał dyrbiu so, zo bych swojim podobatym po woli był, waschim rukam doměricž, dha pschizwolam.“ Čži tšjo lětarjo radžachu so wo nužnosći drugeje jědmjenych (fontanell). Kaž je znate, cžerpi bamž na nohu. Najskerje budže dotalna jědmjenca zawrjena, a druha wotežinjena.

Z Wuhersteje. Tež biskop w Bystricach (Neusohl) Schczěpan Moyses je pastyrski list pschi składnosći 1000-lětnoho jubileja pschikhada ss. Cyrilla a Methoda wudał, dofelž je s. kral wuhersti Schczěpan pschěz Adalberta posrědneho wucžownika ss. bratrow wobrocženy a kschcženy był a dofelž su džěle kraja Wuherstej pschipadnyke, w kotrchž staj Cyrill a Method skutkowatoj. Njebželu 15. měrca běchu w joho dičesy, wot Slovakow Němcow, a Madžarow wobhblenej, pschisprawne pobožnosće a wosebje dyrbjesche w slowakskich předomanjach na dobrotu, kotraž je so chłomu slowjanskemu narodej pschěz ss. bratrow stała, spominane bhyč.

Amerika. We Washingtonje, sławnym mjeście swobodnych statow, je knjezerstwo 7 wulcich szpitalow twaricž bało a chcysce je swětnym wothladarštam pschepodacž; ale lětarjo so tomu pschecžiwjachu a žadachu miłosćiwu sotru, kotrej buchu woprawdže tež pomołane. Šdyž tam wójna wudhri, pošicžachu miłosćiwu sotru ministrej wójny swoje služby; tehdom buchu wotpořazane. Nětko prosy je knjezerstwo, zo bychu wjedženjo szpitalow na so wzałe.

Z Ameriki. Tudy katoliska cyrkej rjenje pschibjera. W mjeście Boston wotkupichu w běhu lěta katolikojo tši protestantske cyrkwy, dokež dotalne njedofahachu. Njebawno rěkasce, zo chcedža tež tamniški presbyterianojo jenu wulku cyrkej pschecž, jenož nic katoliskim wěriwym, nětko pať su předsčejerjo tamneje wosady wozjewili, zo mōža tu cyrkej tež katolikojo dostacž (wězo za dobrh pjenjež) a su došč zrozemicž dali, zo bychu ju radh wotstupili. — W New-Yorku wophtuje 15000 dječzi katolske schule, w kotrychž so darmo wucži. — W (New-) Oldenburgu w stacje Indiana, najbōle z Němcami wobhdenym, steja hišcže pomostanki drjewjaneje cyrkwy, kotruž tam srjedž tehdomnišich puscjinow a lěšow pschec 14 lětami nadeńdžechu; někotre lěta pozdžišcho bu wulka lamjentna cyrkej twarjena; w decembru ž. l. bu nowa po gothiskim waschnju twarjena, 162 stopow dołha 65 st. ščěroka a 45 st. wšoka cyrkej, kotrejež kšōšty 25000 dollarow je wosada sama znjesła, wot biskopa swjecžena. Cyrkwi z napschecža steji rjany kšōštyr sotrow s. Franciska, kiž ma 50 knježnow, 200 schulerkow w mjeście samym a 1000 we wosom druhich nowhch šydlišcžach. — Franciskanti w mjeście Cincinnati, kiž nazymu 1858 swój skutk z ničim zapocžachu, maja nětko rjany wulki szpital, w kotrymž je na 100 khorhch, z kšapalu. — Po pschikladže Cincinnatia, kotrej zdobnje „ameriski Rom“ mjenuja, wotmyslichu katolsch wobhderjo Philadelphie tak mjenowany „katoliski wustaw“ t wocžehnjenju katolskich młodžencow a tež t zhromadnomu katoliskomu zabawjenju (Unterhaltung) załožicž. Tele towarstwo je so w juliju ž. l. załožilo a ma hižom pschec 100 płacžacych sobustawow. Za nje staj dwaj katolikaj hižom twarjenjo kupitoj, mjenujch rjanu cyrkej methodistow (t. j. protestantski wotschcžěpf), kotraž bě dołha dla na pschecan pschischka. — Sławny biskop Baraga w Michiganie ma nětko w swojim 1857 hafle załoženym biskopstwje 15 duchownhch a dweju kandidatow, 31 cyrkwjow (dotal su wschitke drjewjane) a 18 bohoslužbnych městnow, 1 knježnjacy kšōštyr, 13 hōlcžich a 13 hōlcžich schulow z něhdže 400 dječzimi a wokoło 13,000 wěriwhch, bjež thyn zo tam pschec 8 lětami chle wobhderstwo wjetšce njebě. — Tež archbiskopstwo Oregon-City a biskopstwo Nesqualy kčējetej.

Mexiko. Tudy je bamž nowe rozdželenjo biskopstwow pschecowzať. Licžba biskopskich šydlow budže wot 10 na 17 rozmnožena. Wot archbiskopstwa Mexiko budžetaj nowe diöcesy Queretaro a Tulancingo wotdželenej. Biskopstwo Michoacan je za archbiskopstwo pomyschene a biskopstwo Puebla je na tši rozdželene, a z Guadalaiaara stei nětko dwě.

Katholski Posol.

Cyrkwiniski časopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cjo. 5.

Meja.

1863.

Stawizny Mōžanta.

III. Wo hnadnych swjeczatkach pscheczynie a rōženczanskim wosebje.

Smj wo namakanju swjateje Marinoho swjeczatka powjedali, ale cžohodla dha wo jenym swjeczatkum tak wjele pisamy? Njezda so to storo tak, hafo bchu katholiccy Serbjo z tymle swjeczatkum kus pschibójstwa hnali? Mōžno, zo někotři cžitarjo Bōsta tak rjeknu, wosobnje hdyž z napisma dowidža, zo chcemy tón frócž jenož wo swjeczatkum pisacž. Tutech njech změruje a w něčim wo naschim swjeczatkum rozmucži wjetšy džel pschitomnoho nastawka.

Zo tu wo rōženczanskim swjeczatkum tak wjele pisam, stanje so wschelašich winow dla. Najprjedy, dofelž bě spomnjene swjeczatko pschicžina abo wino nastacž a rōženczanskeje chrtwie, wosobnje pak, dofelž je to jene hnadne swjeczatko t. j. tajke, z kotrohož cžesczowanjom je Bōh luby Rnjež hižom mnohim ludžom wschelaše hnady wopokazał. Njekatholiccy na swjeczatka nicžo njeđeržy, haj tamaja cžesczenjo swjeczatkow hafo počint pschibójstwa wobkručžicy, zo so my katholicowje k swjeczatkam modlimy. Što dyrba woni tohodla hašle strašneho wo swjeczatkum w Rōžencze myslić, hdyž ludži we wěštych časach z processiami tam pucžowacž widža! Hdy bychmy my, kaž njekatholiccy wudawaju, k tomule swjeczatkum kaž tež k druhim so modlili, wězo potom njebychmy přenju božu kaznju wjacž spōznali a bychmy z tym jich porokowanja ze wschim prawom zaslužili. Ale to my runje njecžinimy, my k žanomum swjeczatkum so njemodlimy, khiba zo moht jedyn jara ledžbliwy pschecžiwnik nam wopokazač, zo my kruč rjenje wurězanoho drjewu abo molowanoho płatu jenoho swjeczatka za Bōha djeržimy abo jomu bōjstwu cžescž wopokazujemy. Wšak mamy my katholicowje tež wucženych ludži došč, kotřiž bchu so tajkeje pohanskeje dživjoscže a njewědomoscže hanibowali, hdy by tomu tak było, kaž protestantscy wucžerjo husto došč wucža a wudawaja. My cžescžujemy jenož nasche swjeczatka kaž druge cžesczowne wěch tu na zemi, a to tohodla, dofelž nas wone na Bōha abo božich swjatyh dopomnjeja, dofelž wone nam pschewocži stajeja hnady bože abo swjate žiwjenja a skutki božich swjatyh, a dofelž so wone za nas runje tohodla tafrjec zwonkowne zmysłajće muhndžace srědky muhierne nocžinki a bōccžiwoscje božich swjatyh (na

pschecziwnich wjedža, zo je s. Marine swjeczatko, kotrej so w Różencze częsczuje, Bóh sam abo něšto bójske, a tohodla njemóžemy tež k tomule swjeczatku so modlicz; my njedžeržimy tele swjeczatko ani za swjatu Mariju wjedžich, so je wona we njebiesach, ale jenož za jeje wotznamjo, kiž nas na nju dopomnja a nam tohodla częsczowne bhyč dyrbi. — Runje tak njewěrimy, zo „w tymle swjeczatku“ wšchenaturśka potajna móc nutska bhydli, kotraž džimy a znamjenja čini. Pšchetož to by wuczbje nascheje chrtyje napschecziwo bhylo. „Swjeczatka, praji wona (Conc. Trident. sess. 25.), a to płaczi wo wšchitkich swjeczatkach, dyrbja so na pschisłuschny waschnjo częsczowacz, nic tak zo so wěri, hačo by w swjeczatkach t. j. nutska w swjeczatkach jena potajna móc bhyła, kotrejež dla dyrbja częsczowane bhyč abo tak, zo něšto wot nich něšto žada abo swoju dowěrnoscž na swjeczatka staji atd.“ Potajkim njedyrbi a njemóže žadny katolič tež wěricz, zo swjeczatko same za so džimy čini. Stawaju-li so tohodla džimy pschi tajkich swjeczatkach, kaž to nabožny katoličski lud wot swjeczatka w Różencze wěri, njemóža tele džimy pschez drjewjane, morwe swjeczatko činjenje bhyč, ale pschez druhu móc, kotraž na wěšte waschnjo swoj wliw (Einfluß) na nje pokazuje, a to je pschi s. Marinych swjeczatkach móc žiweje swjateje Marije we njebiesach. Wona psched swojim swjeczatkom na pomoc wołana zastupuje tych, kotřiž ju tam na pomoc wołaja, pola swojoho Syna, a jeje Syn nětk pomha tym „pschi swjeczatku swojeje maczerje so modlacych.“ Pomocnik je a woštawa tohodla pschi tym Bóh, swj. Marija je jenož najprěnišča wina naschoho wusłyščenja dla zastupjenja, hnadne swjeczatko pač je takrjec zwonkowny srědk a wutoč, pschez kotryž a pschi kotrymž Bóh tón wšchohomócnny hnady wulwa do rukow częsczowariow s. Marije. Hač runje je a woštawa pschi wšchim tym swjeczatko jenož swjeczatko t. j. morma sama wot so njemóčna wěc, dha je wone tola wažne „a częsczowne.“ Pšchetož wothladane wot toho, zo je pschez modlitwy měščniła swjeczene a do zařita swj. Marije (abo druhoho swjatocho) stajene, maja ludžo psched nim swoju pobožnosć dofonjejo najbóle wjetšchu dowěrnoscž do božeje wšchohomócnoscže, wjedžich, zo je hižom mnohim ludžom pschez zastupjenje swj. Marije (a druhich swjatyh) pola Boha psched nim pomhane bhylo, a to pohnuje jich k wjetškej pobožnosći a bhywa wina jich wusłyščenja. Zo Bóh tohodla runje pola tajkich hnadnych swjeczatkow hušto swoje hnady wudžěla, komu dyrbjało so to po runje prajenym spodžiwne ždacž? Abó chcył něšto šnadž na móžnosći dwělowacz, zo móže sej Bóh k wudžělenju swojich hnadow, koždu jomu spodobnu wěc, tež jene drjewjane swjeczatko wuzwolicz? Njech tola tajki njewěrimy wotčini swjate piśmo; tam won čita, zo Bóh pschez Móžesowych kři wjele znamjenjow a džimow činjesche (Exod. 4, 2; 7, 19; 10, 12 atd.) pschez kascz slub a w najwjetškej nuzy israelskomu ludej k dobyczu pomhasche (Josua 2, 11—18; 6, 6) a pschez wotznamjo tamnoho hada mnohich wumóži wot najbolsčiznescheje smjercze (Num. 21, 8). Móžesche-li Bóh w starym zakonju pschez tajke a hinajsche jednore wěcy džimy činicž,

cžohobla njebyrbjať wón to džens hščcže zamoc pšchez swjecžene swjecžatka swojeje macjerje (abo druhich swjathč)? Wšče toho mamy pať tež žiatwne wopokazmo w rukomaj, zo Bóh to cžini; katholicki lud skoro po wščech krajach w ophytu je tajke hnadne swjecžatka, wuwolane dla džiwow, kiž so pšči nič stawachu, zo by pšched nimi sebi pomoc wuprosyl w svojich cžělnych a duchownych potrebnoščach. Italška ma Loretto, Rakuska swój Mariaszell, Španiška swój Montserrat, Francoska swój Souissons, Uermont atd., Bajerška swój Altöttingen, Pólska swoju Čženstochowu, Čžěška swoju swjatu horu pola Přibrama, Krupku, Maria-kulm atd. Sami kralowje a kžězowje na tele městach druhdy pucžuju a njeħanbujaju so, tam swoju pobožnosć dokonjeć, tež slubjenja cžinjo a pšched tutym swjecžatkim swoje dary woprowajo. Tele powščitkomne waschnjo katholickeho luda w cžesczenju hnadnych swjecžatkow, dawa nam potajkim zawěščženjo, zo powjesč mo džiwach, kiž so pola nič stawachu a stawaja, njeje wunamaka na abo z časow „stareje pščiwerch“ sem zdžeržana, ale zo byrbjať so džens hščcže založecž na wěste a wěrne podawki a wobswjedčjenja. Pucžuje-li tohodla w našim času tejo katholickeho ludži tež k swjecžatku swjateje Marije do Róžanta, dħa móħa sami njeħerwi abo cūzowħerwi z toho spóznacž, zo byrbjať to swoju winu měčž, ħewať njeħch tam pucžowali. Swjecžatko swjateje Marije w Róžencze stoji mjenujch pola ludu tež w nahladnosći „hnadnoho swjecžatka“, Bóh je tež ħižom mnohich, kiž tam pšči nim swoju pobožnosć wufonjachu dla zastupjenja swjateje Marije ħnadny wudžělil, tohodla su tam skoro w kóħdym času cžescžowarjo swjateje Marije.

Njeotromužkuli cžitarej Pólska njebudžej najškerje po nětk rozestajenym njeħubo, wopisanjo hnadnoho swjecžatka a ħapalki, w kotrejž bu w starym času ħowane, tudy namakacž, a tohodla so přenišče tudy pšchistaja, kaž bu je ze samotnoho wobhladanja cžerpane.

Swjecžatko namaka so nětko we rjanej wulkej róžencžanskej chrkwi wšče wołtarja w ħamorčku ze schleńčžanymi durjemi a maħymaj woħnomaj na boħomaj. Wone stoji na dubowym podstavku, wšče njoho pať staj na wjeršchu ħašcžizla dwě ħrónicžch wobħrucženej, jena za žnamjo s. Marije a jena za džěčžatko, sedžace k lěwicy. Na přeni pohlad so widži, zo je swjecžatko powostanť ze staroho čžasa, pšchetož chħa joho schatnosć je po starym modelu tworjena, přenjoťna barba je sem a tam wotdrjebjena a wobłědnjena, ale tola hščcže k spóznacžu derje doščž zdžeržana. Swjecžatko same je z twerdoho drjewa wuržžane ze svojim podložkom, na kotrymž stoji, nimale 1 stop 1 1/2 palcow wšsofe. Sħowa swjecžatka je wobwěncowana z wěncem bělych a cžerwjonych róħow. Wuwjazane wisajaja dale dolħe wlošħ dele, chħe ramjenja wobdawajo ħacž do pasa. W prawicy ma cžerwjenu ħrusħej, z lěwicu džerži božej džěčžatko, kaž tež wone swojej rucžch na plóħ poħoħa a tónsamy džerži. Woblicžo swj. ħnježny je dotal derje ħacž do najmjenšchich wurazow (Gesichtszüge) zdžeržane, rjane a ħuboħne na pohladnjenje, pšči tym pať nie ħjež wěštej ħrutoščej. Chħe cžěħo je pšchifħte z purpurowym plášcžom z ħwěždžicžkami a ħwětkami wudějenym. Nutsħowne plášcžž

je čornozelene, joſo wobrubcžl pač ze zločzanymi nitkami wobſadženj a wſchelalo wupyſchenj. Wyſſe toho ma ſ. Marija pod plaſčczom dołhu žoſtu draſtu, ſtoro runje tač z kwečkami debjenu kač plaſčcz, kotryž doſaſa hač do pjaty a lěwu nohu ſobu pſchifrywa. Tale chła draſta je ſkóncžnje hromadu dđeržana pſchez čerwjeny paſt. — Stołpiſ ſ. Marije ſam je wſchitkóu čaſ woblecženy ze židžanej draſtu chřwinskeje barby toho čaſa, kotryž ſo runje ſwjecži; tohodla ſo hewał wot ſwjeczatka tež ničžo njewidži hač njepſchifryte woblicžo ſwjateje knježny a božoho dđeržatka. — We wſchelatim čaſu buchu wot hnadnoho ſwjeczatka tež wotznamjenja činjene, kiž ſu bóle abo mjenje radžene. Tajke wobſtarachu Jurij Molitor w l. 1661, budyſki kanoniſ Matej Witžl 1687, najrjeniške pač Jurij Franc Zynba křóſcžanſki ſarač 1690 (in regali folio) tač wulke kač ſwjeczatko ſame, z podſtejachm wobrazom wołkoſcže Róžanta. Mjenſſche wotznamjenja w dwěmaj družinomaj, wobſtarane hačle w nowiſchim čaſu, móža ſo doſtač na róžencžanſkej adminiſtraturje.

Hižom horječa bu prajene, zo je ſwjeczatko wot tamnoho namaſarja ſernjanſkoho knježa do křapačkſi ſtajene było. W kotrym čaſu bu tale křapačka wot njoho natwarjena, njeda ſo z weſtoſcžu poſtajič, dočelž ſo tež lěto namaſanja poſtajič njeda. Ze křětrej weſtoſcžu pač da ſo prajič, zo bě tale křapačka taſama ſtara křapačka, wo kotrejž liſčžina, we 4. čžiſle Boſka mjenowana, rycži. Wona bě, kač ſpomnjena liſčžina wot 1460 praji, w tymle čaſu křětrje ſtara a porjedžjenja hódna, tohodla bu hižom tehdom žadanjo wuprajene, tej ſtarej z dubowoho drjewja natwarjenej křapačcy jenož tač dołho hiſčče wobſtačž dacž, doniž ſo z nabožnej jačmožnu wopornych darow pomalu kamjenitna njenatwari. Čaſ, w kotrymž ſo to ſta, bě lěto 1537. Žena knježna z Budyſchina z mjenom Křyſtina, kotraž do kłóſchtra ſtupi, da k natwarjenju tejele druheje křapačkſi ſwoje ſobudoſtate wótcowſke zamoženjo. Ticiſ powjeda (81), zo tež wołko Róžanta bydlach kublerjo a bóle zamožičži hoſpodarjo k natwarjenju kamjenje a drjewo pſchimožowachu; abbatiffa Marata Metzradec wza pač z konwentom 166 marlow a 46 křoſchlow hiſčče na ſo, zo by twarba dopłacžena byla. Tale křapačka bě 24 kóčczow dołha a 9 ſchěroka, mějeſche dwoje durje a 5 wofnow a rjany wjelb. Twarjenčžo doſta pſchez abbatiffu Dorotu Schubertec 1628 rjany wołtarč, na kotrymž w kaſchčžiſu z gročžanej lěſhcu (Gitter) začžinjenym ni-male 6 kóčczow wot zemje hradne ſwjeczatka ſtojeſche hač do čaſa natwarjenja nětcžiſcheje rjaneje chřwje. Abbatiffa Marata Dornec da tule křapačku (kač wjetſchu bližlo ſtojacu, na kotruž ſo bóržy ſpomina) z murju wobdacž 1652, a jeje potomnica Křathrna Bjenadžic 1689 ſkóncžnje z rjanym žwóncžkom zaſtaráč po wobnowjenju mačeje wěže z chnowym blachom. Wołtarč, na kotrymž ſwjeczatko bě, bě w Ticiſowym čaſu debjenj ze ſlěbornej božej martru a ze ſchthrijomi ſlěbornymi ſwjecžnikami, křapačcy darjenymi wot křěžora Leopolda, doſta pač bóržy hiſčče rjenſche debjenſtvo pſchez Ofſegſteju praelatow Pawrienca Scipiona a Benedikta Wittweriga, kotrejuž poſleni po woli ſwojoho wumrjetoho prjedowniſa w lěčže 1693 ſtoro chle ſlěborny tabernakl ſčžiničž da. Zo w 16. a 17. lěſtottu tež wjele druhich nabožnych ludži w teje křapačcy wſchelaſe a bohate

biskopaj joho słowjanskoho luda bycz. To njebešche možno bjez pschizwolenja z Roma. Wšche toho chchšchtaj Cyrill a Method k bamžej, zo byšchtaj poddatošč k romskej cyrkwi wobswědcžkoj, tam rozprahu podaťo wo namaľanych powo-
stanach s. Klimenta, a mot naměštnika Chrystusowoho samoho z nowa pošlanaj
byťo do lubowaneje winicy. Tehdom sedžesche wjelestawny Mikławsch I. na
stole s. Pětra. Na toho wobrocžichu so Rosčizław a ss. bratraj z listom a
bamž powoła tuteju w pscheczelnym pschipsimje do Roma. Nadoštnaj nastupišchtaj
dalši pucz a wzašchtaj někotrych swojich wučownikow sobu, kotrychž biskopskoho
zastojnstwa hōdných dđeržeschtaj.

(Pschichodnje dale.)

Swjaty Jan z Nepomuka.

Tutón bjez patronami čěškeje zemje z wosebithm swětkom so blšchczach
swjaty čěsčzi so we cyłym swěće, hōžejkuli so našča katholicka wěra wuznawa,
haťo martrať, kiž rabscho swoje žiwjenje woprowasche, hač te najmenšche słow-
czko ze spowjedže pscheradži.

Runje w tutym měsacu swjecžim joho wopomnjecz; njebudže tohōdla
we njeprawym času, zo joho žiwjenje z krōtka wopischemy.

Jan narodži so we schtwōrthym abo pjatym djesatku schthrnatoho stothlka
we čěškim městacžku, djesacz miť mot Prahi zdalnym, z mjenom Nepomuk abo
Pomuk. Wšche domu joho starscheju poľaza so w samsnej hōžinje, we kotrejž
so wōn narodži dalšo widžana swětkosč, haťo by poľazowala na nowu swěcu,
kotraž so tu runje na cyrkwinškich njebiesach zaswěcži. Džecz poľaza hižom zahe
wosebne duchowne dary zjednocžene z wutrobnej dobročiwosčju, a joho pobož-
nej starschej kublaschtaj joho na kšescžanske waschnjo. Wschēdnje khwatasche
hōlcž do blizkoho klōschtra cisteriskoho rjada, zo by tu mēschuikēj pschi božej
mšchi słužil. We schuli tutoho klōschtra wuznamjenjesche so Jan we pilnosčzi a
pōccžiwosčzi bjez wschēmi druhimi, a po někotrych lětach wopušcžzi tule schulu,
zo by so do Prahi na wšchšche schule podať, a tu wjetšchu zdželanosč dobhl.

Jan čujesche hižom we swojich najmōdschich lětach wulku nakhlilosč
k duchownstomu powoľanju; we Žēzusowej winicy dželacz, mējesche za najwjetšche
zbožo. Po pilnym pschihotowanju a swědomithm pruhowanju sebje samoho, pro-
šchesche swojoho biskopa we wulkej ponižnosčzi, zo by jomu duchownstwu
swjecžiznu wudžělil. Bu so najprjedy z kžēžorskim notarem, a po někotrych
lětach hižom z přēnim notarem we archbiskopskej kencli. Za svoje zaslužby dō-
sta we lěče 1381 faru pola swj. Hawla we Prahy. Haczrunjež mējesche haťo
farať za duchowne zbožo swojich farskich džecz wjele dželacz, schtudowasche tola
hischče pōdla tať pilnje, zo we lěče 1386 najwšchšchu akademistwu dostojnosč,
doktorat we cyrkwinškim prawje dosahny. Bu nětko za kanonika pola swjateju
Pětra a Pawoła na Wšchehradže a za přēdarja pschi hłownej farskej cyrkwi,
Macžeri božej poswjecženej, postajeny. We lěče 1390 powoła wschubžom čěš-
czowanoho a lubowanoho mēschnika archbiskop Jan z Jenschtejna za swojoho

generalbiskara (t. j. zastupnika we swojim duchownym zastojnstwie), a Pražska metropolita pschija joho bjez swojich kanonikow. Nětko přebowasche we hłownym domje psched kralom Wjachsławom IV. a joho dworom z japoschtotkskej horliwoscju a z wulkej swědomitoscju wěrnoscje nascheje swjateje wěry. Joho hlós, kaž něhdy hlós wołacoho we puscjinje budžesche, změrowasche, khostasche a hnujesche wschěch posluharjow; haj samy njeporadženy, lohkomyslny syn wulkocho Karla IV., kral Wjachsław, bu pschez jadriwe słowa hnuty, a pytasche ze wschej mocu swoje žiwjenje polěpschic, spózna wulke zaslužby Janowe a chchsche jomu Litoměřiske biskopstwo dac, a joho za Wyschegradského probšta postajic, tola wobě wysokej zastojnstwie zacpějo pschija jenož město kralowskeho jałmožnika. Nětko móžesche, sam křudny, z kralowskeho poklada potrebnym wudželec, a bu pomocnik a wótc wschěch křudnych, wschěch syrotow a wudowcow. Pschi tym zastawasche Jan z bjezprócnej horliwoscju spowjednistwo; sama kralowna Sofia, krajna a nabožna mandželska lěschtarškeho krala Wjachsława wuzwoli sebi Jana z Nepomuka za swojoho spowjednika a duchownoho radžicjela; a runje z tym zasluži sebi Jan swoje matrarstwo. Kralowa nadenbže we nim, sčtož bě pytała — radžicjela, troschtarja, wjednika, kotromuž z dowěrnoscju wschě potajnosce swojeje wutrobny žiwi. Kral pač bu pschez to wosebnje na mischtra Jana, — tač joho powšchitkownje mjenowachu — kědžbliwy. Čim mjenje Wjachsław sam mandželsku swěru wobkřowa, čim bóle bě žarliwy (eifersüchtig) na swoju mandželsku, a wubudži so we nim žadosc, zo by wot spowjednika zhonił, čžoho je so joho mandželska wuznała. Da joho k sebi pschińc, a započja, zo je wón — Jan — jenicžli, kiž móže jomu wutrobu změrować, jeli jomu mjenujch žiwi, sčto je so jomu kralowa spowjedala, dofelž, džesche dale, ja hačo kral a mandželski směm zawěscje wschě jeje potajnosce wjedžec, a tež zawěscje žanomu ničž njepraju.“ Tola Jan znajo pschikaznju, zo za wschě pokladny chčeje zemje ze spowjedže ničž žiwič njesmě, wotmołwi na tute njekničžomne požadanjo ze słowami swjatoho písma: „Kadscho wumru, hacž zo bych žakon boži pschestupil (2. Maf. 7, 2).“ Žasy a žasy wospjetoawasche kral swoju žadosc, ale Jan z Nepomuka wobsta hačo statny stražnik spowjedneho potajnstwa. Kral hrožesche drje tež, nježwaži so swoju hrožbu wuwjesč, ale pytasche k tomu druhe žiawne winy, kiž bychu joho psched swětom wusprawnicž mohle. Wschelake druhe wonkowne pschekory, kiž běchu z njedowolenych kralowych wustupowanjom pschecžimo duchownistwu we chrkwinškich naležnosczach nastale, běchu tohodla kralej witana wěc. Jan so we tym tež nježmyli, ale jasnje stojesche psched joho profetiškim wołom pisane, zo su dny joho žiwjenja licžene, zo bóržy hačo wopor padnje. Na samej klěty, hžjež bě husto z božim słowom wutrobny hnul, wozjewi to, hžžž posledni křócž rycžesche wo słowach Jan. 16. 16: „Ženo hiščež křótki čas, a wy mje wjach njewidžicž, dofelž ja bu k wótcej.“ Žižom tute słowa same ze swjatym pohnučžom wot Jana wunjesene žbudžichu powšchitkownu kědžbliwosc pschemnchich posluharjow, dofelž lohch móžachu sužicž, zo z tutymi na swoju blizku smjercž pokazuje. A bóržy bu tež wopravdže do jašwa sadženy.

Žunu ze stareje Bóleslawy, wjeski něhžje sčtyri hodžiny k połnocy wot

Práhi zbaleneje, hdyž bě so pobožnje modlił, so do Práhi wróczo, džešče pschez kralowski dwór; tu wuhlada joho kral, a hnydom da joho k sebi pschijescz. Z hrózbú zawoła na njoho: „Bój so, měšchniko, njewuznajesc-li hnydom wscho, sčtož je so czi kralowa spowjedała, dyrbiš wumrjecz! — Jan mjelczi, to zamjerza krala hšcže bóle. „Z mojich mocžow“, zanjembri, „khostanju njewuńdžesc.“

Kral da Jana do křoby sadzicz, po zbaczu drje horjela spomnjenych wonkowych pschorow dla, do kotrychž drje běchu hšcže něotre druge wosoby zapleczene, kotrež pať so po krótkim času zash puszcžichu. Jan pať, božu kaznju wysche wažo hacž kralowe zakonje a wosebnje hacž kralowe hrěšne požadanja, radšcho swoje žiwjenje woprowasche, hacž zo by swoje najswjećišče winowatoscže njedopjelnit. Surowy kral, prawu winu Janowoho zajecža psched swětom a ludom zamjelcžo, da joho martrowacz; bě sam pschitomny, tola wscho podarmo. Swój zapeczaty njeskutk pať dyrbjesche dofonjecz, połmormoho da joho we nócnej hodžinje, zo by cžma tutu njesprawnoscz zafyła, pschez měšcžanske hasy na móst, tehdom hšcže njedofonjany, dowjescz a tudy do žołmow Moldawy cžisnych. Sta so to sčtwórtk 20. měrca 1393.

Powjeda so, zo so tať křěťe hacž so swjaty martar we žołmach podnuri, wysche njoho płomjenjoita swětkoscz pokazá, podobna tamnej, kiž pschi joho narodže wysche wótcowskoho domu widžachu; sama kralowa wo nahlej smjerczi swojoho spowjednifa nicžo njewjedžo widžesche ze swojoho křža tule swětkoscz. Kral pať njepschipusczzi za tsi dny ani jednoho cžłowjela k sebi, a jene nježbožo trjechi joho po druhim.

Janowe cžělo pať bu ze wschej cžesczu we cyrkwi swj. Wita pohrjebane, we tej samej cyrkwi, hdyž bě tať husto bože słowo předomáť, hdyž bě hšcže psched krótkim swoju blizku smjercz wěšcžit. Pschi joho rowje sta so wjele dživow, a wosobnje pschez to rozščěri so bóržy joho cžescz; z blizka a daloka pschińdžechu wulke slyty luda, zo bychu joho wo joho zastupnn přóstwu prošli. Dopokazma, kiž su k swjatoprajenju potřebne, so hižom dolho hromadžowachu a pilnje pruhowachu; we lěcže 1719 pať wotewri so joho row a hlej, jazhl martrarja běsche, bjez tym zo běchu druge džełe cžěla zahinyle, dochla cžerstwy. To bě zawěšcže žiawny džit boži, zo bě runje tutón džel cžěla, z kotrymž bě swjatu spowjednu potajnoscz wobkhowáť, tať rjenje zdžeržany; bamž Benedik XIII. pschija joho pschez tať wjele druhich dživow pschepokazany tež bjez swjatych katholickeje cyrkwie a postaji joho swjedžen na 16. meje. Ze to wulki swjaty džen w Prahy a w clych Čechach, ze wsčěch krajnow pschicžahnu wulkotne prozessiony, a z daloka wjele cuzych hosczi, zo bychu tutón wažny džen na tych samych městach swjecžili, hdyž je swjaty Jan cžerpit a hdyž martrarstu křonu dobu.

J. K—ski.

3 Ružich a Safsteje.

3 Budyschina. Gutse 17. meje budže w dwórstej cyrkwi w Draž-
džanach lětusche druhe serbske přebowanjo, kotrež budže nasch f. farar Rucžant
džeržecž.

3 Budyschina. Zandženy tydženi poda so nasch hnadny knjez biskop
Ludwik do Karlsbada w Čzechach, zo by po lěkarškim wukazanju tamnišce ku-
pjele pschez schthri njebžele trjebał.

3 Budyschina. Tudomny přeni kaplan f. Jakub Wels je do Roma
zapućował a je swoj posledni list hižom z Benediga pošlał. Pschez rakuske kra-
lestwa a kraje jědžo je won we Wuherškim Hradčischcu w Morawiskej železnici
wopušćizil a so do sławnoho Welehrada podał hačo přeni serbski pučowar.
Won pišasche nam wot tam takle: „Welehrad leži w rjanym dole, we wokolnosći
su wjetšce hory, kaž hora Buchlow, hižom wažna w pohanskich časach. Wele-
hrad bě wulki cistercijski klóschth (1190 založeny), bu po zběhnjenju pschez křžžora
Józefa w l. 1784 pschedath, a sluscheja kubla w tu khwilu baronej Sina.
Wysche knježich zastojnikow bydli tam nětko farar z dwěmaj kaplanomaj. Chr-
tej je jara wulka z krasnym kulotwarom (Ruppel) a rjanym portalom (burjemi).
Na wjeršce su znamjenite wobrazy, kotrež so nětko wobnowjeja. Presbyterium je
z wubjernymi režbarškimy džělami debjene. We lóžži pod kulotwarom stejitej ko-
lossalneje (jara wulkeje) postawje swjateju słowjanskeju japoschtolow Cyrilla a
Metoda z běłoho marmora. Chle nowy marmorowy wołtar je wot archbiskopa
w Romje skazany, ale hišćje njeokonjany. Na f. Marka sym w tutej krasnej
cyrkwi Božu mschu džeržal. Wysokodojny f. farar Molitor powita mje jara
pschecželnje a pschifaža mi, zo bych so hačo přeni lětuschi pučowar z cuzoho
kraja do wulkich knihow welehradského 1000-lětnoho jubileja zapisał. Na druhi
džen pschiindže hižom jara wulki procession z Čžěsteje, kiž bě schthri dny na pu-
cžu był. Morawjenjo sami pschiindu z processionami z kóždoho dekanata (z 10
a wjach faršich wosadow w hromadže). W swjedženstej oktawje wot 5. — 12.
julija budža tu wosebje tež wschelach biskopojo a prälatojo z rakuskich kralestwow
a krajow. Dokelž je we Welehradu jenož mało wobydlenjow, pschihotuja so we
wokolnych wsach a městach f hospodowanju. Tola ja nochcu dale pišacž, dokelž
Ty dali Bóh tež sem pschijěbžesč. Je so Čži hižom schto f sobupućowanju
wozjewil? Pišaj wo tym f. fararjej abo kaplanej Pawlikej atd.“

3 Budyschina. Njedawno bu jene z wupróznjenych stipendiow njeboh
probsta Dr. Mahra z nowa wobsadžena. Z chła je sydom tajkich stipendiow,
kiž buchu 1859 přeni króč wudželene, a to: 1) dwě po 80 tolerjach za schtudentow
na wysokej schuli (Universität), kiž duchownstwo, prawa, lěkarstwo abo filologiju
schtubuja; schtipendiaty na gymnasiu z wuwzacžom najwyscheju klassow móža
jenož 50 tol. dostacž; 2) tři po 50 tolerjach za tajkich, kiž so na wučerstwo,
kazeństwo (chirurgiju), hórništwo abo hajništwo pschihotuja; 3) dwě po 30 tolerjach
za tych, kiž so f umjenistwu (Kunst) abo rjemjeslu (Handwerk) podawaja. Pra-
wo na tute stipendia maja jenož Serbja t. r. serbskeje rycže mócní katolskeho

wuznacza. Hižom wjach króć su brje hižom tajch wo stipendium Dr. Wabra žabali, kotrychž nan abo macž serbski rycžitaj, ale nasche wpsolodostojne tachantstwo, kiž ma administraciju, je jich po prawje wotpořazalo.

3 Drežďan. J. M. zwubowjena kralowa Marija je wóndanjo inspekciju Józefininoho wustawa (Josefinenstift) na so wzała. Kaž je znate, mějesche pschez bolhe lěta njeboh princesa Augusta spomnjenu inspekciju.

3 Drežďan. Mejska pobožnosć wotdžeržuje so lětsa w dwórstej chrłwi w 4^h hodžinach popołdnju.

3 Lipska. Džen 6. hapyła mějesche tudomne towarstwo katholicich rjemjesniškich towaršchow abo wotrocžkow druge lětne wopomnjeczo. Pschedshda f. kapłan Zuhř dawasche rozprawu wo zańdženym lěcže, f. kapłan Buř džeržesche swjedženisku rycž, potom pschednoschowachu sobustaw wšchelake spěw atd. A swojim žhromadžiznam, na kotrychž so čžita, rozwucžuje a spěwa, je towarstwo z nowa jedyn sal najalo. Tam pschecžinja katholic młodžencow swoj próžny čas wužitnišcho dychli w korečmach.

Cyrkwinšte nowinki a powjescze.

Češska. Na wšchelakich stronach tutoho kralestwa pschihotuja wulke processiony do Welehrada. Tak je jedyn z Klóschtra Ždžara wozjewjeny, kiž pschez wšchelake farše wosady pórůdže, w kotrychž kóždej so duchowny z pucžowarjemi swojeje wosady pschimda.

Pólska. Žalostna wójna postanjenych Polakow pschecžimo rustomu knježerstwu hišćže w počnej mocy dale traje a njeje tež žanoho kónca tak bóržy so nadžijecž. Cuže mócnarstwa su brje za stare prawa Polakow, ale krocža jara pomaku do přědka. Archbiskop Felinški džerži nětko tež bóle z narodom a je za to skutkowal, zo bychu so we Warschawje na kschizowny tydžen tež processiony wotdžeržecž mohli.

Throlska. W Meranje swjeczesche hrabja Karl Moor, kiž bě po smjercži swojeje manželskeje do rjadu jesuitow zastupit, swoje přěninu (Primic) t. r. džeržesche přěnju božu mšchu. Jeho wóšomlětna džowcžicžka bě tak mjenowana duchownska njewjesta, kotraž pschěd nowym duchownym pschi swjedženiskim čžehnjenju do chrłwje, hđžežtuli to waschnjo je, wěnc njeje.

Schwaicarska. Čžasopis „Bernerbote“ powjeda: Bježbožny čžłowjek, kiž bě so křwalit, zo móže najlěpje sakrowacž, bu wóndy pschi swojim sakrowanju nadobo něm. Wón rěka Jan Ritter. Wjach króć bu wot svojich towaršchow warnowan, boniž skóncžnje boža schtrasa na njoho dóńdže a wón rycž, nic pař skřschenjo žhubi.

Rusowska. Na přóstwu francowskoho póstlanca we Petersburgu je rusowske knježerstwo twarjenjo katholickeje chrłwje a schule za tamniškich 10,000 Francowow pschilazalo. Archbiskop Žylinski (Polak) je kapłanej pschi póstlanstwoje dowolnosć bař, zo smě za dokonjenjo toho skutka tež w chrłwjach barž hromadžicž.

Benželska. Na sejmje (parlament) buchu wudawki za duchownych, kiž katolskich jacych wobstaraja, domolene. — W nowej Pětrowskej cyrkwi w Londnje bu wóny wot archbiskopa kardinala jara rjany nowy zwón swjeczeny.

Italiska. Klótko abo wustorczenjo z cyrkwy, kotrej je bamž na wobschodžerjow prawa w swojim kralestwje wuprajil a kotrej bjezbožni ludjo tehdom wusměchowachu, ma tola něšto na sebi. Kral Viktor Emanuel ani w swojim kraju wjele wjacj njeplaczi; Garibaldi je wot italskeje kule ranjeny a wónbanjo je kralowy pomocnik Farini wotrótnik; garibaldiowski wšch a potom zastojnik pschi železnicy Antonio Rizzzi je so w Milanje z cyrkwy dele czisnyl a swał wojowoweje z Geny je so pola Aquia zatsělil. — Bamž chce na Bože spěcžo we hłownej lateranskej cyrkwi da-li Bóh kemschi bycz a swjatki požohnowanjo urbi et orbi (t. r. městej a swětej) tam wudželec.

Hollandiska. Hdyž Napoleon I. 1810 tónle kraj z Francowskej zjenoczi, bě tudy jenož 15 klóschrow, kotrej buchu w l. 1812 hač na dwaj zběhnjene. Po 1830 rozmnožowachu so zaš a 1862 ličachu tam 39 mužskich a 137 žónskich klóschrow a zjenoczenstwom, woboje ze 3003 sobustawami, štož je na 1,200,000 katolikow hižom rjana ličba. We wschelašim nastupanju móže so prajic, zo tam katolska cyrkej kčěje.

Turkowska. W Damaskusu je zaš njeměr bjez křesćanami a mohamedanami. Wjele křesćanow dyrbjesche czěfac, jedyn bu morjeny. Konsulojo (poslancejo cizych mócnarjow) žadaja wjetsche wobkěžbowanjo wot knježerstwa. — Podobnje běchu so wónbanjo Turkojo w Bosnianskej zapšchisabali, zo chcežja wschitkich křesćanow sfóncewacz. Tola bu ta wěc w prawym času pscherabžena. Hewač je wschudžom wulka njespołojnosć bjez Serbami a Bolharjemi w Turkowskej. — W Časarei (w Asii) je so wot 20,000 schismatiskich Armenjanow w běhu dweju lět 5,000 k naschey cyrkwi wobrocžilo. Katolska cyrkej tam stajnje pschibjera.

Francowska. We hłownej cyrkwi Notre-Dame w Parizu bě jutrowničku rano 4.000 mužskich k swjatomu woprawjenju. Dwa duchownaj woprawjeschtaj dvě hodžinje dołho. Znaty k. P. Felix sfóncež tu swjatocžnosć z nadonej rycžu. Žónste tam tehdom k s. woprawjenju njeńdu; ale wjele bě jich na chorach, zo bychu so w modlitwje ze swojimi synami, bratrami a mandželskimi zjenocžile.

Amerika. We Philadelphia firmowasche biskop Wood w jenej tamnišich cyrkwojow 200 wosobow; bjez nimi běšche wósom konvertitow (pschěstupjenych). — W Leavenworthu w Kansasu wotrijeń so 30 wosobow błudneje wěrby. Jesuita, kiž bě jich ze swojimi předomowanjemi wobrocžil, bu wot wěstych stronow na duell (sam a sam) žadany, ale kaž so rozemi, wón na tajše směšne žadanjo njebył wasche. — We St. Louis'u dzeržesche znaty P. Weninger mission. Tři tysach wěriwych křiwatachu k swjatym sakramentam a dwachcžo protestantjo buchu z 15 džěczimi do swjateje cyrkwy pschizaczi. Z chła w Americi wjele wschelašich protestantow k nam pschěstupuje.

Chinesiska. Missionsti wotries wokolo město Hong-Konga ličži nětko

pschěz 1,500,000 buschi. Su tam nětotre křapacki a nětotre šhule. W zań-
bżentym lěcże bu w cylej missii křchcżentych 91 dżęczi katholicich Chinesow, 600
wot pohanskich staršich, a 50—60 wotroscżentych. Něhdże 60 dorosćżentych
pschihotuje so nětko i pschijeczu swjateje křchcżenich. Bohanske dżęczi bżwaja wot
mnischkow (kńjeżnow) pschijate, najbóle hdyž su smjerczi blizke; mnischki dżrbja
za nje płacżicż 6—9 slěbornych; potom so dżęczi pschcżija, a wumru-li, pscho-
waja so na křosty mnischkow. Najbóle wostanje 10 ze 100 dżęczi pschi žiwje-
nju. Naschomu zacżuczu so pschecżiwja, hdyž skřschim, kať chinesiscy staršci za
snadny pjenjez swoje dżęczi pschedawaja; ale tajke pschipady su w Chinesiskej wschě-
dne. W tychle dnjach, kať pisa dopisowar, widżach, kať jedyn nan swoje samśne
dżęczi pscheda, holeczka a holeczku 12 a 13 lět stareju, za hubjentych wóśom dola-
row. Kať chinesiske dżęczi najbóle, kať běschtaj tež teje rjanej, strowej a spłnej.
Wjeselu so, dokeľž bórży budżetej katholickej. Za něśhto stow dolarow by tudh
móžno było doścz wulknu schulu z dżęcżimi napjelnicż. W tu křwilu je tu naboż-
nistwo swobodne, ale njewěrju, zo budże doľho bjez pschescżěhanja.

Należnosće towarstwa.

Swój pschinoschł (15 nřl.) na tute lěto su dale zapłacżili řl.: pschekupc Jan
Hornig w Kulowje, Jakub Gantusch z Radworja, kublerka Žurichowa w Křróscżicach,
kubler J. Herrmann w Křróscżicach, kubler J. Čžěřla w Křróscżicach, kubler J. Ducż-
man w Křróscżicach, łowar J. Wawriř w Křróscżicach, žiwnosćer M. Kńencż w
Jasěnych, Mikkawřch Ducżman w Dżěžnikewach, pjekar P. Żelnať w Kulowje, P.
Lulawřch w Křasowje, zahrodniř M. Schpihel w Radworju, žiwnosćer P. Hascha w
Zajbowje, kubler Kral w Čżemjericach, Mikkawřch Kńencżť w Břjemjenju, Michať
Hejtmant we Worflecach, zahrodniř J. Kofla w Nowej Wjesch, řchosať M. Čżoch we
Worflecach, čžěřla J. Wiucať w Worflecach, kubler P. Kobel w Křróscżicach, kubler
J. Wawriř w Kulnich, žiwnosćer J. Lebza w Kulnich, kubler M. Ducżman w
Kulnich, Michať Wjerab w Křelnje; kubler J. Čżornať w Konjecach, kublerka Jana
Schotćżina w Konjecach, žiwnosćer J. Schpitant w Schunowje, gmejnski předsťejer
M. Brust w Schunowje, łorcżmar P. Schotta w Schunowje, mřynť Jakub Hille w
Schunowje, łowar J. Rachel w Schunowje, Michať Kocor w Schunowje, Mikkawřch
Wojnať w Křžencze, Bosćżij Schuster w Křžencze, kubler Mikkicż w Pěřfecach, Jakub
Kittel w Swinajrni, kubler M. Křehoť w Konjecach, kublerka Madlena Kronsowa
w Nowoslicach, Michať Libřch w Pazlicach, Jakub Bjarřch w Schunowje, kublerřski syn
Mikkawřch Čżornať z Kalbic, łorcżmar M. Schotta z Kalbic, řarať J. Mřóz w Gru-
nowje, Madlena Wowćerřec z Wudworja, kubler J. Kofla z Křróscżic, Jan Kubant
z Křelna, J. Kubica z Křasowa, kubler M. Wjenta z Pozdec, kubler J. Křchizant z
Pozdec, wucżer Jencż z Čżornec, kubler M. Kofla z Pozdec, Michať Schotta z Wu-
dworja, kublerřski syn Pěťr Běťr ze Břjic, Michať Kucżant ze Smjerdżaceje, řychťar
M. Pórnacż w Konjecach, žiwnosćer M. Krawc z Jamory, žiwnosćer P. Krawc z
Jamory.

Dobrowólne dary: kńjez J. Mřóz, řarať we Grunowje dari 1 řlr. 15 nřl.
Jara wutrobny dżak! —

W Budyřchinje, 12. řapřyla 1863.

P. Schotta, pokladniť.

Čżiřchcżak L. A. Donnerhať w Budyřchinje.

Katholski Posol.

Chrkwinski časopis,

wydawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Metoda w Budyščinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Czo. 6.

Junij.

1863.

Stawizny Róžanta.

IV. Postracžowanjo wo křapacy a chrkwi. Džiwj.

Skoro poł třecja lětsotka stojesche tale kamjentna křapacka, a wobkřowawce sebi hnadne swjeczatk, hač so po wotběženju tutoho časa nowe přcheměnenjo ze špólom s. Marinoho swjeczatk sta. Stojesche něotre kroczele wot křapacki, kaž hižom spomnich, wjetšcha stara chrkej, tak zo mějesche Róžant křapacku, kotruž česćowarjo swjateje Marije wopytowachu a kětrje wulku chrkej, w kotrejž buchu wěšte dnj za tutych bože služby wotdžeržane. Tale chrkej, kotraž bě hižom w Ticinowym času tak stara, zo ničto wo jeje załoženju ničto njewjedžesche, dprbjesche wino bjeć nowoho wulkocho přcheměnenja. Natwarjena zawěsće w tym času, hdyž bě česćenjo hnadnoho swjeczatk w přenjeji s. Marinej křapacy bóle přchibjerało a na zjamnosć stupilo, bě we spoczatk poštajena, zo by wěšte swjate dnj, wosobnje dnj swj. Marije přchibadžacy lud, kiž w křapacy města njemějesche, tam zastupicž a božim službam přchitomny bjeć mohl. Hodži so myslić, zo tale chrkej najprjedy tak wulka bjeć njetriebašche, přchetož tehdom njebuchu štajnje bože služby w njej wotdžeržane kaž nětk a njebě w najbližšej wokotnosći Róžanta tak wjele ludu kaž nětk, kiž chrkej wopytowašche. Pokaza so pak zahe došć, zo bě tale chrkej jara mała, přchetož wothladane wot toho, zo buchu w njej pozdžišcho hač filialnej chrkwi wot Šhrósczic kětrje husto polne bože služby wotdžeržane a wschě druge chrkwinske služby dokonjane (z wuwzacjom pohrjebow), přchibjerasche tež bóle a bóle česćenjo swjateje Marije, tak zo

*) Cyła chrkej bě po Ticinu (pag. 85) 36 łochow dołha, dołha 1688 wot spomnjeneje abbatissy tež nowy jara rjany woltar, na kotrymž rjenje wuržane skoro 7 stopow wysoke s. Marine swjeczatk stojesche po modelle hnadnoho swjeczatk w křapacy. A wotdžerženju luda bě woltar a pomjenowane presbyterium přchěz železnu lěšcu wot tutoho wotdželeny. Namakaschtaj so tež we łódži (Schiff) dwa małaj woltarjej; jedyn k prawich, kotryž 1629 natwaricž da křóscjanski farar Jakub Lebza, drugi k lěwich ze swjecjecjom schwikanocho wumožnika, kotryž klóštrski propšt Guilielm Seemüller w lěcze 1689 poštaji na tym samym městě, hdyž 1619 křóscjanski farar Jurij Šokol woltar s. Madleny natwaricž da. Chrkej mějesche tež dwě wěži (tórma) a bě po powjetšenju hižom tak wulka, zo mějesche po Ticinu wjele ludži w njej ruma.

chrtej wjach mnohosć pobožnych wopytowarjow w sebi wopščijecź njemóžesche. Tohodla poruczi abbatissa Rhatyna Bjenadźic, kiž bě hižom 1680 drjewjanu wjerch chrkwe potorbacź a rjanu wjelb stajicź dała, 1683 k njej hišćje 18 łoch-
cłow na rańšim bołu, hdžež wulki wołtar stojesche, pščitwaricź.*) Hdžž běšche z
tymle powjetschenjom chrkwe na čas najwjetschej potrebnosći wotpomhane, po-
kaza so hižom bóržy zasť, zo bě tež nětko hišćje jara mała, wosobnje hdžž bě
a Róžant swoje samotne stajne duchownstwo dostał (1727) a wot Rróscźic w
lěcze 1754 chle wotdželeny. Pšchetož móžachu-li přjedy bože sťužby dla pobrach-
wanja „stajneju w Róžencźe bhdlaceju“ duchowneju jenož wěšty čas
wotdžeržane bycź, hdžež mějachu Rróscźanscy duchowni wotendženjo, dha buchu nětk
bože sťužby stajnje wotdžeržowane, a ludžo so tak pšchuwucźichu, róžencźansku
chrtej wopytowacź, zo wona wosobnje njedžele a swjate dny k wopščijeczu luda
wjach njedosačasche. Tohodla da Rróscťyr pod abbatissu Klaru Trautmannec
nowu rjanu chrtej, kotraž džens hišćje stoji, na měscze stareje natwaricź. Talc chrtej
bu w lěcze 1778 zbožownje dotwarjena, hdžž běchu wjach lět na njej twarili.
Rhapalka wot 1537 sem stojaca, nětk skoro chle porno rjanej wulkej chrkwi na-
hladnosć zhubi, a dokeľž bě Rřodženjo z Rhapalki do chrkwe a z chrkwe do Rha-
palki za wopytowarjow druždny wobčežne a dokeľž tež wšchelafe druge winy jich
zjenosćenjo na jenym měscze žadachu, bu wona w lěcze 1786 kassirowana
a s. Marine swjeczatko 8. junija tohosamoho lěta swjatocźnje do noweje chrkwe
pšchenjesene, w kotrejž so hacź to džensnišchoho dnja namała. Potajkim so sydło
s. Marinoho swjeczatka wjachRrócź pšcheměni a njebě nabožnomu namakarjej
swjeczatka do myslow pšhiščło, zo so ta wot njoho natwarjena drjewjana Rha-
palka w běhu času do tajšeje rjaneje chrkwe pšchetwori, kotraž nětk husto wjach
wjach hacź dwaj tysacaj nabožnych wopytowarjow w sebi Rřowa.

Raž napišmo nastawka pokazuje, čcu tež na džimy spominacź najpřjedy
pšchězchynje a potom na te, kiž so w Róžencźe stachu. Je so hižom spomniło, zo
Bóh pola hnadnych swjeczatkow hnady wudžěla a tež druždny džimy čini, a zo
su najbóle toho dla hnadne swjeczatka wot ludži wopytowane. Ta sama wina
bě w starym času a je dotak tež wina, zo je s. Marine swjeczatko w Róžencźe,
dokeľž tajke swjeczatko je, tak pilnje wopytowane. Stawachu so mjenujch pola
tutoho tež hižom džimy, kiž so z dobrym swědomjom sobudžělicź a pšhecziwo
njewěrje zastupowacź hodža.

Raž bě swjeczatko po podawiznje hižom pšchěz spodžimny podawł nam a-
tane a takřec pšchěz najpřenišči džim Róžant za hnadne město postajeny,
tak spodobasche so Bohu w běhu časa hacź do našich dnjow, tež wjach dru-
hich džimow činicź, pšchěz kotrejž Róžant mjeno hnadnoho města (Wallfahrts-
ort) doby a hacź do džensnišchoho dnja pola Róždoho nabožnoho katholicu
wobRřowa. Slowo „džim“ kliczi drje w našim „mudrym“ lěstotku někotrym
ludžom spodžimnje; woni so směja, je-li wo džimach rycź, haj džerža toho zo
hlupoho, kiž jim žewi, zo so na tajkich městach džimy hižom stawachu a druždny
so hišćje stawaju. Hdžž to hižom z džimami wot japoschtotkskoho stoła a p p r o -
birowanymi (wobRřucženymi) činja, tak wjele wjach dyrba to hišćje činicź

z dźiwami na hnadnych městach, kiž najsóle dla wschelakich wobczěžnosćow pschi pschepytanju bjez najwšchšchoho pschepytanja a approbirowanja wostanu. Ale njedch so tajch směja, jich sobuželnosćiw smějot njebudze nas w lěpschim pschepo-
kazanju mylicž. Swjate pismo a stajna chrkwinška podawizna dyrbi nam wjach płacžicž hačž woni ze wschej swojej wučženosću. Swjate pismo nam praji, zo je Syn Boži Jězus Khrystus swojim japoschtolam dar dźiwow dał a na zemi zawostajil*) (Mark. 16; Jan 14); je-li pał Bóh jim tutón dar zawostajil, sudžim dale, cžohobla njebyrbjał jón tež wschitkim swjathm a wosobnje swo-
jej macžeri džens hiščže dacz, taž zo móže wona swojim cžescžowarjam, je-li trěbne, tež pschez džiw h pomoch pschińčž? Abo by něchtó taž njewědomh a sleph był a myslil, zo by Jězus mjenje swoju macž cžescžil džgli swojich wučžownikow a japoschtolow? Šchtož Jězusa za Boha džerži a swjatu Mariju za joho macž, tón njemóže jej tule móc wupresčenja džiwow pschez zastupnu próštwu motrjec. — Stajna chrkwinška podawizna a chrkwinške stawizny dale pokazuja, zo je Bóh dla zastupjenja swjateje Marije a druhich swjathch džiw h žiom skutkowal, a wobstačžo hnadnych městow a jich stajne wophtowanjo wot khorhch a wschelaku nuzu cžerpjachch to taž slynje dobofazuje, zo kžetrje wulka njewěra k tomu skuscha, džiw na tutych městach směšchne cžinicž abo zaprěcž! Pschetož prajicž chchčž: zo nabožni ludžo, kotřiž skoro po wschěch katholicich krajach na hnadne města pucžuja, tam hnadne swjeczatka jenož „próž-
neje mysllicžki dla“ wopytuja; je tola kžetrje kžrobke a njesprawne wobkru-
czenjo. To njerěka skoro ničžo hinajsche, hačž wschitkich tych tajencow mjenowacž, kotřiž chcedža pał sebje samych pał druhich zjebacž, šchtož nijeje k wěryje podobne. Po tajsim wostanje pschi wobkručenju: Džiw na hnadnych městach njemóža so přecž, haj dyrbjachu so stawacž. Dadža-li so džiw na hnadnych městach z dobrhm swjedomjom pschecžiw njewěryje zastupowacž a zašitacž, dha njedyrbi tež wot druhoho boka wscho za „džiw“ wohladowane byčž, šchtož so husto hačo džiw wudawa, a wjele mjenje směny za džiwami žadosćiw byčž. Šdhž je wulka njewěra w nastupanju džiwow hrěch, dha je tež to pošlenje hrěch, pschetož džiwow žadosćiw, kotromuž k lubosći dyrbjal Bóh lubh Knjez stajnje swoju wschohomócnosć wozjewjecž, wonjecžescž a tufamu a wobhladu je Boha takrjec za služownik, a jara ločka a jara spěšch na wěra do džiwow pscheradža njedospolne spóznacžž božoho skutkowanja. Žžiom w starhm zakonju so džiw stawachu, ale jenož w tej mēry, w kotrejž bēchu trěbne; haj bēchu cžasy n. psch. schthritštotki sudnikow, cžas wot zašnatwarjenoho templa w Jeruzalemje hačž do Khrystusa, hžjež so džiw jara rēdko stawachu. Šdhž Jězus Khrystus pschińdže, cžinjesch wón jenož taž wjele džiwow, hačž bē jich trěbnhch,

*) Jara rjenje sw. Sawšchym (De civ. lib. 22. cap. 5.) tajsim njewěrimhm pschiwoła: „Abo wěricž, zo su k wobkručenju katholickeje chrkwinje džiw cžinjene abo nic? Wěricž-li to, dha je trěbne tež za wěrne džeržecž, zo je jeje wěra prawa a wot Boha pschińdže; njewěricž-li pał, potom njedch so wam to hačo jenicžki džiw a wulki dosć wozjewi, zo je cyly swět tule wěru, kotraž so mjasu a krewi taž pschecžiwja, bjez džiwow pschiłal. —

tať zo židža, kotřiž běchu po džiwach a znamjenjach žadoscziwi, husto dosć žane
 i widženju njedostachu. A njemóže to hinať bjeć, hižom wopšchijeczo stowa
 „džiw“ poławuje, zo je to spodžiwny podawť, řiž so jenož jara ředko stanje, tať
 zo jón kóždy na měscze dla wurjadnosće a ředkosće haťo džiw spóznaje.
 Džiwu bęchu pšhestale „džiwu“ bjeć, hdy bęchu so tať husto řaž druge wšchědne po-
 dawki stawale. Potajkim su a wořtanu džiwu ředke a tón so mpli, řiž so
 tu nadžija, zo budu jomu wjele džiwow z roženczanskojo hnadnojo města wopo-
 wjedowacź. Džiwu, řiž tudu so řtachu, móža pšchěd njewěru zařitane bjeć; druge nje-
 dęrbja so pať wonjecześcizć pšchěz lochtu wěru. Ze řnadž něfotřeřfuli wustro-
 wjenjo řhoroho jenož po naturřkim puczu so řtalo, a wustrowjeny džerži to
 wšchelafich nazdaczných winow dla za džiw; abo wustřwřenjo w tej a tamnej
 wulfej nazy je jenož jednoru pšěd modlitwow abo řtutť božeye pšchěd-
 widžiwosće, řchtož wumóženomu hižom haťo džiw pšaczi. A wopradowe ma
 Bóh luby Řnjez řředkow dosć w swojej ruch, na ř tež po naturřkim puczu z
 wulkojo nježboža wumóžicź bjez džiwu; joho pótajne řtutřowanjo wo nasče
 řpomóženjo je bjez mjezow a nam jenož maľoho džěla znate. Řdęž pať so dla
 runje prajenoho wopowjedowanjo mnohich džiwow njemóže wote mnje řadacź,
 dęa njeda so to tež drugeje winy dla cžinicź. Řm hižom wjach řrócz řpom-
 niť, zo so wšchě řtare piřma, řiž Řóžant a řlósčthyr nařtupachu, cžajřch wójnow
 dla řhubichu, tať zo wot přeniřchoho ani wěřte lěto řaľoženja njewěmę.
 Zo dęrbjachu potajkim ze řhubjenjom řtarřch piřmow a řiřcžinow tež te we nich
 cžinjene řjewjenja wo hnadnym měscze a joho džiwach so řhubicź, to spóznaje kóždy.
 Řicinus haťle, wokoľo 1690 řpocžina w řwójich řnihach we wosebithy wotdžělenju
 tele džiwu powjedacź, a to wot řřónčženeje řřicecžilěťneje wójnę haćž
 do řwójoho cžasa. Řórko, z řotrohož wón cžerpařche, běchu najbóle řobudžě-
 łene wobřwědcženja řhróřczansřkich řararjow, pod řotřymiz hnadne měřto haćž do
 l. 1754 řtojesče. Dolež měřachu woni „dla řwójoho řařtojiřřtwa“ winowatosć,
 wřcho pod řwóju ředžbnosć wzacź, řchtořfuli so na hnadnym měscze řtawarřche, a
 doľež buchu ř nim tež wřchelafe dary a wopory přchijesene, řiž ludžo po dořta-
 tej hnadje džakownosće dla Bóhu woprowachu,*) ředži so rořřudžecź, řať balo-
 řo so řhmle tam wopřřanym a tudu z nowa wozjewjanym džiwam wěřřhódnosć
 přchipřřowacź da. Řimaja dře approbaciju jařo řchtoľřřkoho řřoľa, njedęrbji
 pať tu řamjelcžene bjeć, zo bu řiřřkovej hnadnojo města husto dosć wo tamniř-
 řchich džiwach powjedane, hať zo tutón druhy řhróřczansřkonn řararjej poru-
 cži, jednotliwe džiwu bliže přchěpřtacź. Zo Řóžant tež w Řomje njeznaty
 njebě, dopoľazuja wotpuřřki wot wřchelafich bamžow řobudžěłene, přchetož 13
 wotpuřřkow da so mjenowacź, řiž móža we wřchelafim cžasu wot wopřřowarjow hna-
 dnojo města dobyťe bjeć, a tež tale wěc řycži za wěřřhódnosć toho, řchtož řch-
 něť řobudžělicź. Řhcemę něfotře nam wot Řicina řobudžěłene a w druhyh řta-

*) To řtawa so řiřchcžje něťřko, a móža w Řóžencze wřchelafe dary poľazane
 bjeć, woprowane wot řhch, řotřiž móc najřwjećřiřcheje řnježny pať hižom řhonichu,
 pať haťle jeje řařřupřenjo poľa Bóha řej řawěřcžicź řchchch.

rych knihach nam hako tajke zamostajene motpisacz tať, kaž su napisane a po možnosći tež po wěštnym rjedze časa, w kotrymž so stawachu. Prěni spodžiwny podawł a dźiw, kiž Ticin naspomina pod napismom: „Bože schtrašy njewěrnych“, je z třicetčlěrneje wójny. Znate je, zo schwejsch wojach tehdom swoju křesćanskość wosobnje na katholicke chřtwje zložowachu, tať zo skoro křesćanow wopytachu a z njej wurubichu, schtož jim do woczow padny. Tajka dźiwja črjoda pschindze tež do Róžanta. Tež tudy wurubichu wscho, schtožkuli jim jenož trochu pschistojesche, haj schroblichu so, do křapalki křwatajo tež hnadne s. Marine swjeczatkó z wołtarja wzacž a k druhim rubjenym wěcam na wulki wojerški wóz čisnycž. Hižom běchu z Róžanta swjeczatkó wotwjezli a k najprěniškim polam pschischli, kiž mjez činja bjez Róžantom a Smjerdžacej, poda so spodžiwna wěc, kiž tež dźiwich wojakow njemalo zastróži. Lědom pschindze wóz blizko Smjerdžaceje, dha njezamóžachu konje (a jich bě wosym porow) wóz dale čahnycž. Kolesa buchů kaž pschěz njewidžownu móc zadžeržane, wóz njehibnjeny stojesche a čjam wjach wojach konje nabichu, čjam křesćansko stojesche wóz. Tu wustupi jedyn wot wojakow jatý smjerdžecžanski muž z mjenom Donat Schimanť a zjewi spodžiwanim wojakam winu jim njeluboho zadžerženja. Wjedžo, zo su wojach hnadne swjeczatkó sobuwžali, zjewi jim: zo jim najsterje zadžewa te swjeczatkó, kotrež wobhdlerjo chćeje wokołnosće tať česćuja. A wuprajenjo katholickeho muža so bóržy hako wěrne wopokaza, — wojach wžachu swjeczatkó z woza a tón wóz, kiž přiedy njemóžesche wot 16 konjow hnuty bncž, dalsche so k spodžiwanju wschittlich tať lochko dale čahnycž kaž hdy přiedy. Z bžakownosće dachu wojach jatomu katholickeho, kiž bě jim derje radžiť, swobodnosć a swjeczatkó z porucženjom, tesame zdomom fararjej toho města, z kotrohož swjeczatkó wotwjezechu t. j. křesćanskeho zasť donjesć. Tutón z mjenom Zalus Lebža, kiž tež 1629 do stareje rōžencžanskeje chřtwje wołtar stajicž da, mějesche pschirōcženju swjeczatkó pscheměrnje wulku wjesoloscž a staji je zasť na stare město do křapalki. Ticin wobkřucža, zo bě hišćje 1689 w Smjerdžacej 80-lětný muž žiwý z mjenom Handrij Nowak, kotryž tónle wopisany podawł w towarštwje wjele ludži psched křesćanskim fararjem runje tať powjedalsche a wobswědcžowalsche.

(Potracžowanjo.)

Swjaty Beuno.

Najwažnišči wschittlich biskopow w Němceje je swjaty Beuno, rodženy hrabia z Bultenbura, po druhich z Woldenbura. Wón narodži so w lěće 1010 w měscje Hildesheimje (w přjedawšcej Delnjej Sakskej, nětko w Hannoverškej). Hako hōlczec bu wón pod wobkřesćowanjom swojoho wuja s. biskopa Bernwarda w Hildesheimje křesćaný. Wot toho bu wo pōccžiwosćach a wot priora Wigera pschi swjatym Michale w Hildesheimje we wědomnosćach wudošpōłnosćený. Z křasnymi samotnosćemi ducha a wutrobny wudebjený stupi wón po smjerczi swojoho nana a wuja Bernwarda w swojim 21. lěće do klōschtra w Hildesheimje.

a bu l. 1042 mot sobubratrow toho rjada za abta wuzwoleny. Zejele dostojnosće pał wzda so po tšjoch měšacach zas, dofelž chysche radšcho nizki mnich bpcž.

Joho wosebitosće injewostachu pał njeznate, tež kžžor Hendrich III. je pōzna. Tōnsamy powoła joho za duchownoho w kžžorskej cyrkwi w Goslaru. Zow scžini wōn z tehdomaischim klōschtrskim probstom, kiž je pozdžischo hafo archbiskop Anno w Rōlnje znaty, pscheczelski zwjazk. Pschez radu toho bu Benno w l. 1066 hafo biskop w Mišchnje wuzwoleny, kotruž dostojnosć tež 40 lēt dołho wobkhowa. Z wulkej pilnosću a krutosću wobkędžbowasche wōn zadžerženjo swojich pōdbatych duchownych a džěsche jim we wschim z najlěpschim pschikladom do prěbka. Mnohe džiwy su joho japoschtolske skutkowanjo pschekrasnike a tšfacy (Tausende) su mot njoho swjaty sakrament kšćenich dostali. Wōn wumrje 16. džen junija l. 1106 w swojim 96. lěče. Hžom w 13. lětstotku bu joho row w hłownej cyrkwi w Mišchnje pobožnje čěscžowanj.*) Džen 31. meje l. 1523 bu wōn mot bamža Hadriana VI. do rjada swjatych stajeny l wulkomu mjerzanju Luthera, kotryž tohobla swoju knihu: „Wider den neuen abgott und alten Teufel, der zu Meißten soll erhoben werden“, wuda. Po swjatoprajenju buch joho kšće mot biskopa Jana VII. a biskopa Adolfa z Merseburga we pschitomnosći wójwody Jurija Brodatoho, joho dweju synow, wójwody Hendricha atd. zas won wzate a do marmorowoho rowa položene; ale 1539 zběhny a zadžewasche wójwoda Hendrich čěscžowanjo swjatoho Benna a tač buch kšće swjatoho na wschelake města a w lěče 1576 do Mnichowa (München) pschenjesene, hžej kšće nětko we hłownej cyrkwi swjatoho Benna hafo patrona chłoho města wosebjě čěscža. Tež w nětčiskej Sakskej a w naskej Łužicy (kiž bu hafo 1635 Sakskej wotstupjena) čěscža s. Benno hafo patrona; tohobla je nasch nětčischi hnadny kněz biskop porucžil, zo dyrbja wěriwi wobeju joho diocesow (nascheje Łužiskeje a herbstofrajneje) mjeno s. Benna we litaniji wschittich swjatych po s. Mikławšcu pschistajecž. (Stōncženjo pschichodnje.)

Žiwjenjo s. Cyrilla a Methoda.

(Stōncženjo.)

Hdž swjataj bratraj do Roma pschindžeschtaj (867), bē runje pschēd nětco- trymi bna mi bamž Mikławš wumrjē, a hdž Hadrian II., joho nastupnik, kšchesche, zo Konstantin powostanki čžla s. Alimanta sobu njese, bē wōn wul- chšnje zwjeseleny, džěsche z duchownstwom a ludom jima napšecžo a powita jej ze wschittlej čěscžu. Tu počachu so we pschitomnosći s. powostankow pschez mōc wschohomōcnoho Boha džiwy stawacž a kžždy khoru, kiž powostanki s. mar- trarja počescži, bu wustrowjeny. Toho dla žadowasche so bamž a chly romski

*) W lěče 1270. da biskop Wittigo kšće sw. Benna z chora, hžej bē so wōn pohrjebacž bač, won wzacž, z winom wumhčž a do sriedž cyrkwy pohrjebacž, a row ze železnym płocžikom wobdacž. Z tym winom buch wjacori khoru pomazani a wustrowjeni.

lub a bjałowasche so Bohu. Te powoſtanſki paſ buchu w chyrkwi ſ. Klimanta z częſcju zapołożene. Doſełž bamž poddatoſcž ſſ. bratrow k romſkomu ſtolej wi-
bžeſche, njeſombžeſche ſo žadoſcž Roſcžiſława dopjelnicž a poſwjecži 5. januara
868 ſſ. bratrow za biſkopow, jeju wucžomnikow paſ za duchownych a diaſonow.
Konſtantin doſta pſchitym wot bamža mjeno „Chryll“, kotrež bě w romſkej a
grichliſkej chyrkwi ſławne; bamžoj pſcheměnichu druhdy mjena nowoſwjecženych,
kaž n. pſch. teſ Winfried potom Bonifaciuſ rēkaſche, po pſchiladže Ježusowym,
kiž mjeno japoſchtoła Symana do Pētra pſchemobrocži. Po njewuſlědnej radže
Božej njebyrbjeſche Chryll ſwoje ſtađło w Morawſkej wjach wohladacž. Wón
cžežch ſchorje, pſchihotowaſche ſo 40 dnow na ſmjercž a proſcheſche bjez druhim
ſwojoho bratra: „Njemotrjeſni ſo wucženja w Morawſkej pola toho dobroho lu-
du a wucž jón wo Božej prawdže.“ So modło wumrje 14. februara 868, haſle
42 lět ſtarh. W chřym Romje bě wulka žrudoba. Bamž paſ ſo ſtaraſche za
pohrjeb, kiž bě taſ ſwjedženſki kaž tehdom pola bamžow ſamych. Hdyž byrbjeſche
cžežo do rowa položene bycz, proſcheſche Method bamža, ſo ſměł je po woli
ſwojeje maczerje w cuzbie njewoſtajicž, ale do joho kłoſchtra pſchemjeſcž. Bamž
chchſche domolicž; ale romſch biſkopojo, duchowni a chř lud proſchachn, zo by
tón ſławny a bjałanajhōdnich muž we ſławnym mēſcže ſławny row namaſał.
Duž myſleſche bamž joho w chyrkwi ſ. Pētra pohrjebacž; ale Method wuproſy ſej nětſ,
zo by w chyrkwi ſ. Klimanta khowany był, ſchtož ſo teſ z wulkej częſcju ſta. Nad rowom
ſ. Chrylla bliſko woltarja bě wobraz wotznamjenjenh a Romjenjo počachu ſo k njomu
modlicž haſo ſwjatomu, doſełž tam Bōh wjele dživow cžinjefche k częſcži ſwojoho mjena.

Duž woſta Methodej ſamomu tón wulki nadawł, pola nawjecžornych
ſłowjanow ſamoſtatnu diōceſu (biſkopſku woſadu) załožicž a wodžicž. Hadrian II.
powyſchi po woli Roſcžiſława Morawſku a Pannonſku (nětčžiſche krajiny Slo-
wakow a ſłowincow) a wudželi Methodej tam archbiſkopſku prawomōcnoſcž
(juriſdicciu). Z taſtej mocu wobdarjenh pſchiūdže do Morawſkeje k žrjadowa
chyrwinſke naležnoſcže; teſ poča tu ze ſwojimi ſłowjanſkimi duchownymi božu
miſchu a chyrwinſke modlitwy we ſłowjanſkej rycži dđeržecž, ſchtož drje bu w l.
873 a 879 zaſy zaſazane, ale po proſtwje Methoda domolene, hdyž ſo jenož ſwjate
ſczenjo prjedy łacžonſch ſpēwa. Hdyž paſ bu Morawſka pſchēz wōjnu, kotruž
němſki kral Karlmann pſchecžimo Roſcžiſławej wjedžeſche, ſtraſchnje zapuſczena a
Roſcžiſław wot ſwojoho bratrowoho ſyna Swjatopolka jaty, taſ zo bě Method
w ſwojim ſkutkowanjū zadžewany, poda ſo wón w. l. 870 do ſwojoho pannonſko-
ho wotrjeſa, hdyž bu wot ſłowinſkoho wjercha Rocela z radoſcju powitany. Tu
poſrocžowaſche wjach lět w ſwojim ſwjatym džełe a woforjenjowaſche wſchelaſe
pohaniſke počinki. Tu paſ poſaza ſo ſalzburgſke duchownſtwo njepſchecželſke
pſchecžimo njomu a wobſkorži joho pola bamža Jana VIII., kotrhž 873 legata
(poſłanca) do Pannonſkeje poſła; tola pſched tym ſamym byrbjach ſalzburgſch ducho-
wni ſamoſtatnoſcž morawſko-pannonſkeje diōceſy pſchipožnacž. Po ſmjercži Rocela
(něhdyže 878) wrōcži ſo ſ. Method zaſy do Morawſkeje, hdyž Swjatopolk knježeſche.

W lēcže 878 ſta ſo tudh wažny podawł. Hižom 8 lět prjedy bě moraw-
ſki wjerch dla wōjnow z Němcami z cžeſtim wōjwodu do pſchecželſkoho zwjazła

stupil, kotryž bě pohnuća došć, zo so tež knježerska swóšba w Čechach z křesćanstwom zezna. A tak bu w spomnjenym lěće čěšći Worioj na hrobje Swjatopolka wuffschceny, z čimž křesćanstwo tež bjez słowjanskimi Čechami pschewahu dosta, tak zo móžachu nětk susodni Serbja Žěrusowu wěru sterje hač wěrnú spóznać dychli pschěz tehdom njepscheczelstkich Němcow.

Zastu bu f. Method wot domojpóstaných passauskich duchowných falschnje wobskorženy pola bamža a bu l wuzamoštwjenju do Roma pscheproscheny. Radu posluhasche Method, zo by te stajne pschescžěhanja skónčnje pschewiny. W zhromadžižnje biskopow, kotruž bamž sam wjedžesche, bu wo wěry a zakonjach pruhowany a za prawowěrimoho spóznał. Duž wobtwjerdži jeho bamž w dotatnym archibiskopskim zastojnstwoje a pisasche w lišće Swjatopolkej 880 bjez druhim: „Postajamy, zo bychy mješnych, diaconojo a duchowni kóždoho rjada, njech su Słowjenjo abo kajkohožkuli naroda, kotsiž w mjezach twojoho kraja bydla, naschomu bratrey, waschomu archibiskopej podčisnjeni byli.“ Po rozestajenju pschěz f. Methoda bowoli tehdom bamž wužiwanjo słowjanskeje rycze a pisma pschi božich službach a pschl wšchěch chřtwinskich wobštaranjuch.

Tak wotědže f. Method hač dobycer; ale jeho njepscheczelow (wosebje nowoswjeczenoho biskopa Wichinga w Nitrje) mjerzasche rjane swědcenjo bamžowe, tak zo wšchelafe njeluboznosće a zadzewki f. Methodej činjachu. Wón wobroczi so w swojej zrudobje z listom na bamža a dosta 881 změrowace wotmolwjenjo. Rěto pozdžišcho pschesta njepscheczelstwo pschecziwo f. Methodej a Swjatopolk pschiwobroczi so bóle l wjerchej swojich nětko cyłe křesćanskich poddanow. A tak móžesche f. Method tola poslednje tři lěta bjez zadzewkow swoje zastojnstwo wuřonjeć.

Šdych bě f. Method 17 lět archibiskop w japoschtolskim duchu byl, dčdž na mjezu swojoho žiwjenja. Duchowni jeho blizku smjercž pschewidžo praschachu so, ščo dychal po jeho mēnjenju jeho nastupnik byč. A Method pokaz na swojoho wučownika Morawjana Gorazda prajo: „Tole je syn wascheho kraja, muž swobodny, wučeny a prawjewěrimy. Tón njech je z wolu Božej, z waschej lubosću kaž tež po mojim pscheczu mój nastupnik.“ Wotmončnu njedželu 885, tehdom 4. haprěla, zastupi f. Method pschi wulkej mnohosći ludu do chřtwje, mējesche krotku rycž, žohnowasche wjercha, duchowných a cyły lud a praji: Rědžbujče pschi mni, džěčatka, hač do třecjoho dnja.“ Tak so tež sta. Šdych třeczi džěń zaswita, rjekny wón: „Knježe, do twojeju rukow poručam swoju duschu.“ A tak wusny bjez rukomaj duchowných 6. haprěla 885. Jeho wučownich wopkazachu jomu pschistuschnu česć, spěwachu modlitwy „po mormych“ łacjansk, grichisk a słowjansk, pschinjesechu najswjećišchi wopor a pohrybachu jeho we hłownej chřtwi na Wjelehradje. Njefkónčna mnohosć ludu pschindže l jeho pohrybej a wšchitch płakachu psche toho, kiž bě „wšchitkim wšchitko byl, zo by wšchitkich dobył.“ (1. Kor. 9, 22.)

Wopomnjeczo ss. bratrow swjeći katolska chřtwje 9. měra wot 14. lětstotka sem. Jan biskop we Wotomucu postaji w l. 1380, zo by so na tymle dnju swjedžen ss. biskopow Cyrilla a Methoda hač japoschtolow a patronow Morawy

stawnje swjeciſt. Jeho pſchitad ſcžehomaſche chſta romſka chrſej a ſwjećeſche ſſ. bratrow 9. měrca; woſebje buſchtaj wot čaſa Karla IV. tež haſo čžſtaj patronaj čžeſcženaj. W augſburgſkim biſkopſtwje je ton ſwjedžen 13. měrca ſub ritu duplici; w Morawſkej ſu jón z dowolnoſcju bamža na 5. julija pſchepołožili. Njemohł ſo džen ſſ. bratrow tež w ſerbskich woſadach w chrſwi ſwjećicž?

Naschi ſwjecji patronojo.

Hacžrunje my wſchitkich ſwjatych a wſchitke ſwjate čžeſcžimy, hacžrunje ſwjatej Mariji wjetſche čžeſcžowanjo wopoſazujemy dychli druhim ſwjatym, dha podawamy ſo tola tež woſebicže do zaſitanja wěſtych ſwjatych a čžeſcžimy jich haſo zaſitnych ſwjatych, haſo patronow abo patronki.

Taſ ma kždby wot ſwjateje kſchcženych ſem hižom ſwojoho patrona, kotro- hož zaſtupnej proſtwje je wot ſwojich ſtarſchich abo zaſtarariow porucženych. Taſ ma tež kždba kſhapalka, kždba chrſej, kždba woſada, kždbe bratſtvo a někotrež- kulitowarſtvo ſwojoho patrona. Ale tež hiſchcže wjetſche zhromadženſtwa wuz- wola ſej patronow — kždba biſkopſka woſada, kždby kraj a lud. A wotychle patronach, kaž daloſo Serbow naſtupaja, čcu porhčecž, dolelž ſo na nich w ſchulſkich knihach po zdoſnoſcži njepomina a dolelž ſo předarjam maſo pſchilež- noſcže k tomu dawa, hdyž žadny tychle patronow njeje pſchikazany ſwjaty džen. Patrona paſ dychbimy značž, přiedy hacž móžemy ſo pſchēz naſtupjenjo do jeho ſtopow a podobne ſwjate žiwjenjo jeho zaſtupjenja hōdnych čžinicž.

1. Šchtož najpřiedy naſchu biſkopſku woſadu a jeje patrona naſtupa, dha je ſwjaty Benno přeni patron, ſ. Jan ſcženik a ſ. Donat*) paſ ſtaj druhotnaj patronaj. A čžohodla ſu runje čžile wuzwoleni? Šwjaty Benno bē 10. biſkop w Miſchnje, a dolelž bu wōn pozbžišcho haſo patron miſchnjanſtobo bi- ſkopſtwa čžeſcženych, dha je a budže wōn to w tym džele biſkopſkeje woſady, kotryž katholickej wěrje ſwěrnny woſta pod administratorom a ordinariom biſkopſkeje woſa- dy we Lužicach, ſchtož je w tu kſhwilu naſch hnadny k. biſkop.**). Žiwjenjo ſ. Benna podawa naſch Boſoſt a pſchinjeſe hiſchcže wjach wo nim. Kaſ ſo džen ſ. Benna ſwjecji? Džen 16. junija je duplex primæ classis cum octava t. r. ſwje- džen přenjoho rjada z tydženjom, taſ zo ſo kždby džen modlitwa k ſ. Bennej w Božej mſchi ſpěwa. Ale ſwjecji ſo jenož w chrſwi. Naſch nētcžišchi wypoſo- doſtojnny knjež biſkop je z tym čžeſcžowanjo ſ. Benna powjetſchik, zo je z dowol- noſcju bamža w litaniji k wſchēm ſwjatym, w kotrejž ſo hewat žane pſchikawki čžinicž njepmēdža (Congr. S.R. 22. měrca 1671), mjeno ſ. Benna pſchikajik.

*) Přiedy piſachu ſo budych tachantojo „Administrator episcopatus Mis- nensis per utramque Lusatiam,“ po dželenju Šaſteje a wettorhujenju někotrych hornjołužických katholicich ſarow jenož Adm. ep. Misn. per Lusatiam Superiorem ditionis Saxonicae.

**) Wēm derje, zo ſo ſ. Donatus w někotrych ſerbskich knihach „Matuſch“ mjenuje, ale poſledniſche mjeno je ſkerje poſerbschcžene Mathæus; pſchirunaj čžžſki Matouš, pōlſki Mateusz. Donat pſchikabža tež čžasto haſo ſwōjbne mjeno.

— S. Jan sczenil a s. Donat staj druhotnaj patronaj mišchnjanskeje biskopsteje wošady, dolelž bėšchtaj patronaj hłowneje chrkwe w Mišchnje (wot 1539 luthersteje), do kotrejež biskop Gerung (w 12. lėtstotku) tež nėkotre powoſtanti s. Donata pſchinjeſe. Źiwjenjo s. Jana je znate. Tola njeſwjecziſmy s. Jana haſo patro-
na na joſo ſwjatym dnju 27. decembra, ale 6. meje haſo duplex I. classis cum
oktawa (ale modlitwa ſo druhe dny njewrőcſa), hdyž je s. Jana „pſched łacſan-
ſkimi wrotami“ t. r. na dnju wopomnjecſa joſo martry pſched „łacſanſkimi“
(latina) wrotami w Romje w lėcſe 95. Tehdom bu wón pod ſurowym kėžorom
Demitianom z Ephesa w Afii do Roma pſchwyjedzeny a na ſpomnjenym mėſcſe
do kotoła z wariacym wolijom napjelnjenoho cſiſnjeny, z cſohož pał pſchež Boſe
zaſitanjo njezranjeny wuńdſe, tola bu bőrzny na ſupu Patmos w grichyſkim mo-
rju do wuhnanſtwa poſłany. Naſch ſwjaty Donat (toho mjena je wjele ſwjatych)
bė po ſwėdczenju s. Hriehorja Wulkoſo ſwojich dobrzych pocſinkow a ſwojich dſi-
wow dla znaty. Hdyž bėšchtaj joſo ſtarschej wėry dla rady ſwoje Źiwjenjo wo-
prowaſoj, poda ſo Donat z mnichom Hilarianom do Arezzo w Etruriſkej (w Italii).
Haſo kſcheſcſan a prėbar kſcheſcſzanſkeje wėry wot kėžorſkoſo bohota Quadrati-
ana pod Julianom Wotpadnikom (t. pohanſtwu) zajaty bu wabjeny, zo by pſchi-
boham woprował; ale wón to njecſinjeſche a bu t. wſchelakiſim ſurowym martram
wotſubzeny. Tał bu jomu huba z łamjenjemi rozbita a ſkőncſnje bu z mjecſom
morjeny wokoło l. 362. Dſen s. Donata ſwjeczi ſo 7. augusta haſo duplex II.
classis t. r. ſwjedſen druhoſo rjada. — Kaſ my w dſėle nėhduſchoſo miſchnjan-
ſkoſo biskopſtwa s. Benna haſo prėnjoho a s. Jana a s. Donata haſo druhotneju
patronow ſwjecziſmy, tał ſwjecſa we wrėtſlawſkej (břeſlauer) diőceſy, do kotrejež
jenicſka ſerbska katoľſka woſada Kulow ſluſcha, ſwjatu Hedwiju.*)

2. Kaſ biskopſte woſady tał maja chle kraje abo ſtaty (hdyž tež joſo
mjėzhy njejſu mjėzhy biskopſtwa) ſwojich patronow, n. pſch: Pőľſka s. Mariju,
Cſėſka s. Jana z Nepomuka a s. Wjacława, Bajerſka s. Benna atd. Saſka, do
kotrejež naſcha Łuſica wot 200 lėt ſem ſluſcha, a Pruſka, kotrež je kulowſka wo-
ſada wot l. 1815 pſchwydata, nimatej haſo krajei z lutherſkim knjeſerſtwom (je-
nož naſch kral je katoľſki) a wjetſchinu lutherſkich poddanow ſanoſo s. patro-
na. Duſ tež my katoľſch Serbja w Saſkej a Pruſkej ſanoſo krajnoſo s.
patrona nimamy. Hdyž potajkim w ſerbskich modlerſkich a ſpėwarſkich ſteji „pa-
trona ſaſkoſo abo ſerbskoſo kraja“ abo podobnje, dſa to njeje chle prawje,
dolelž Saſka nima patrona a my Serbja ſadny woſebity kraj abo ſtat njewucſi-
njamy. Tež chrkwinſte knihi (miſſal a brevir) ničſo wo tym njewjedſa.

3. Skőncſnje ſu tež patronojo ludow, a my katoľſch Serbjo dſrbimy haſo lud
cſeſcſicſ ſwjateju biskopow a wuſnamariow Chrylla a Metſoda, kotrejuž
Źiwjenjo je naſch Boſoł prėni w ſerbskej rycſi z krotka podał. Mjėzhy ludu nje-

*) Nėkotromuſkuli mohło ſo dſiwno zdacſ, zo je w naſchich ſcſenſkich kniſach
(bohuſel hubjenje ſerbskich!) leſcijon a ſczenjo na dſen s. martrarja a romſkoſo mėſch-
cſana Bonifacija, 14. meje. Tutőn je mjėnujcy druhotny patron kulowſkeje chrkwe,
w kotrež ſu joſo s. powoſtanti a hdyž ſo jara rjenje a ſwjatocſnje ſwjeczi.

trjeduja so pschech z mjezami krajow, a toho dla česćimy w naschej cyrkwi tež patronow wěstoho luda, kotrychž kóždy ma byrne mjenschi tola swoj nadawt a swoje žiwjenje. Zo my w cyrkwi bjez ludom a krajom rozděl čininym, spóznaje hižom kóždy, kiž tón nowy pschistawt w modlitwje po předomanju skyschi. Tam so praji „My prošmy tež za našch zhromadny němski wótcny kraj“; tola my nje-prošmy z tym za němski narod abo lud, ale za te kraje abo štaty, kotrež w tu křiwilu t tak mjenowanomu němstomu zwjazkej skuscheja a w kotrychž my Serbja ze schlezynskimi Polakami atd. tež bydlimy. Raž nětko Němcojo tež w naschej diöcesy s. biskopa a martrara Bonifacija hačo japoschtoła Němcow 5. junija hačo duplex swjecza, tak skuscha so nam Serbam, kiž s. Bonifacija wě-žo sobu česćimy, zo bychmy tež ss. biskopow Cyrilla a Methoda swjeczili. Dotal pak nejstaj wonaj pola nas ani w missalu ani w breviru wopomnjenaj. Duž dyrbjaše so nasche serbske wosady na najdosťojnišeho knjeza biskopa z přóstwu wobrocžic, zo by so to stało a zo by so w serbskich cyrkwach ss. Cyrilla a Methoda w cyrkwi swjeczilo. Nasche towarstwo, kiž pod je zašitom tuteju swjateju, budže so wěšće dale za tule naležnosć a za česćenje ss. bratrow staracž! Swjaty Benno, proš za nas! Swjataj Cyrillo a Methodo, proštaj za nas!

3 Łužicy a Sakskele.

3 Budyšcina. Nasch najdosťojnišchi kněz biskop Ludwik je so stromy z Karlsbada wrócił a pschewywa wot 6. t. m. zas w Budyšcinie. — Raž skychimy, je mejšta pobožnosć w Křošćicach, Wotrowje, Kóžencze a Marinej Swězdže jara wopytowana byla.

3 Marineje Swězdy. Pšchi lětuschim swjatkownym processionje do Krupki běšche pschěz 350 ludži.

3 Budyšcina. Tudy smy wědanjo zrudny pohřeb měli. Talentny a pilny student Jan Hascha, šlaw serbskoho seminara w Prahy a sobuštaw naschoho towarstwa, na kotrymž mějesche tež wosebite spodobanjo, je w Zajdowje pola swojeju staršcheju po dlěšchej khorosczi na suchocžiny wumrjel w starobje hačle 21 lět. Wschitch, kiž smy toho nadžijepolnoho mlodženca znali, smy jo-ho lubowali a wjele we nim zhubili. Wón wotpocžuj we měrje! Wóh pak zdžerž našchich serbskich a němšich studentow stromych a pschi wschej dobrej woli, zo by nam w bližšim času a ženje njepobrachowało na duchownych! Raž drje je znate, tež němšych duchowni w Sakskej njedosašaja; tola Němcow móžemy, hdyž je nuza, sferje z druhich krajow dostacž.

3 Budyšcina. Nasch serbski krajan kněz Břyl je nětko w Přesburgu, hdyž je pošlany, zo by so wulěkował. Raž nam pišasche, je jomu z Boha hižom trochu lěpje. Wóh daj jomu zas dospołnu strowoscž! W swojim liščje so wschitkim džakuje, kiž su jeho pschi pobyczu we wótcnym kraju tak pschecželnje powitali. Wón pscheje Serbam wschitko dobre! Serbska rycž je jomu tež w Přesburgu jara wužitna, dokelž je tam wjele Slowjanow, mjenujch Slowakow a Serbow.

Cyrilwiske nowinki a powjescze.

Z Morawsteje. Za oktavu ss. Cyrilla a Methoda na Welehradze pschihotuje so wschitko nanajlepje. Tež hižom předarjo za wschitke 8 dnjow (wot 5. — 12. julija) su hižom postajeni. Přeni džen budže biskop z Brna předomacž, druzi jedyn kanonik, třeczi farar Dr. Bílý atd. Słowne bože služby změje kóždy džen jedyn biskop abo wšofski přalat. Pucžowarjow tam pschecy wjach pschihadža. Wóndanjo je tam processjon z Čechy dospoł, kiž bě 6—7 dnow na pucžu. Tež wot nas by 8—9 dnow přechi bylo; tať dołhoho časa a druhoho dla njejsmy to našim Serbam radžicž móhli, hacž runje je nas něšto wo to žadať, a smy jenož pscheproschenjo k jědženju po železnich wozjewili, kotrež z tutym wobnowjanym. — Za pucžowarjow na Welehrad a k 1000-lětnomu jubileju su wschelake čěste knihi wuschke. Pschi skladnosćzi spominam, zo budže moja knižka wo Cyrillu a Welehradze atd. hable po pobyczu na Welehradze da-li Bóh hotowa.

Z Prahi. Na s. Jana z Nepomuka běšče wjele ludu sem pschischko, tola nic tať wjele kaž wloni.

Ze Zahrijeba (Agram). Raž „katolički list“ wozjewja, je po dostatnym dowolenju wot swětneje wschnosćze nětko tež z Roma dowolnosć pschischka, zo móže so swjaty džen ss. Cyrilla a Methoda w Rhormatskej a Slawonskej z 9. měrca na 5. julija pschepoložicž a na festum pr. I. classis cum octava powyschicž. Něotre nowiny, kaž Glasonoša, wupraja hižom žadosć, zo by dospołny swjaty džen tež „pro foro“ był.

Z Pólskeje. Něotrhyžtuli čłtat snadž so hóršchi na wojnu w Pólskej a boji so słowow „zběžt“ a „zběžtar.“ Ale wón pomysli: zběžt w derje zarjadowaných statách abo krajách a zběžt w nježbožownej Pólskej, kotrejž slubjene prawa njejsu dđerželi, je něšto cyle druge. Sam bamž je so za Polakow k carej z listom wobrocil, a najwjetsche mócnarstwa: Zendželsta, Francowsta a tež Ruska su so zjenocžili a čcedža nětko z nowa pola cara za Pólsku kručze žadacž narodne zastupjerstwo (sejm), knježenjo wot rusowskeho ministerstwa wotdžělene, wužiwano pólsteje rycze hacž w najwyschich zastojnstwach, swobodu we kublanju a wjerje, amnestiu a pschiměr t. r. pschestacž wojowanja na lěto. Zo rycze za nich same njecžahnu a zo budže skóncžnje (nětko so hišćcze derje dđerža) cuza pomoc jim trěbna, to Polach sami jara derje wjedža.

Italsta. Bamž je drje strowy, tola křodži křomje. — Wóndanjo pišachu, zo čcedža Francowzojo w bamžowych krajách wójsto zas pschisporicž.

Badensta. Hdyž so njebamno na tudomnym sejmje (Landtag) peticije podachu, zo bychu wschitke swjate dny na njedželu pschepoložene byle, pschispomni zaposłanc Dahmen jara derje, zo tež swětne swjedženje k čěsczi wschelakich swětnych mužow, póstnich, swjedženje turnarjow, spěwarškich towarštwow a t. d. wjele časa trjebaja, bjez toho zo by ščo zběhnjenjo takich swjedženjow žadať. Na podobne waschnjo hody so tym wotmołwicž, kiž pschecžimo processjonam do dalich stronow rycža.

Katholski Posol.

Cyrkwiniski časopis,

wudawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 7.

Julij.

1863.

Stawizny Róžanta.

V. Postracžowanjo wo dźiwach.

Hdyž smy horjeka dźiw, kiž je so ze swjeczatkom samym stał, sobudžělili a powjeli, kač bu s. Marine swjeczatko wonjecžesczenju njewěrnych wojačow wustorhujene, pschistajimy nětko najpschihodnišcho, sčtož Sartorius po starej podawiznje wot swjeczatka spodžimnoho posćicža. Wón praji mjenujch (str. 725): Te le swjeczatko bu namakane na lipje a do templiczka stajene, w kotrymž so nětk (t. j. wokoło 1695, hdžež pisašce) hišćće namaka. Hdyž je junu klóschtriske knježny dla powjetschenja joho čescžowanja do Marineje Swězdy pschenjesechu, wróczi so wone z dobom k spodžimowanju wschitkich do Róžanta. To pač nic snadž tohodla, zo by wona (swjata Marija) hač knježna nochcła bjez knježnami wostacž, ale dokełž njechasce swoje přenjojne stare sydło na róžencžanskej lipje bjez čescženja wostajicž, ale chcšce sej wjele wjač pod kłódkom tohole swjatoho sčtoma wjač čescžowarjow wudobycž (sčtož, jeližo chcchu ju jenož knježny w klaufurje čescžowacž, možno njebě). W kotrym času bě so to stało, Sartorius njepřaji; njechamy pač tuteje winy dla tule joho podawiznu za bajku dđeržecž, hdyž ze stawiznom druhich hnadnych městow podobne čitamy.*)

Kaž so dwaj nětk sobudžělenaj dźiwaj ze swjeczatkom samym powjedataj, kač njembrachuje tež powjesč wo dźiwach, kiž so na paršchonach stachu, k Marinomu swjeczatkow pschihodžach a tu jeje pomoc pytach. Čžežch khoru dostaču pschež s. Marine zastupjenjo pola Boha tu hižom spodžimnje wustrowjenjo a wschelach nuzu čerpiach hač do džensnišchoho duja tróšcht a wofschewjenjo na čžele a dušchi. Wot tym tež něfotre pschikladh.

*) Powjeda so tola po wschěch legendach wot Loreta, zo su jandželojo chču s. Marinu kžžku. w kotrejž junu w Nazarecže bydlešce, 1291 ze Palästiny do Dalmatskeje pschenjesli, wottudy 1294 do lěša wokoło Anfony w Italskej a skóncžnje do Loreta blizko Macerata pschesadžili, — hdžež je sčto 6 lěstotkow dla dźiwow po chčym katholicim swjecze wuwotana a wopytana. Mžžesce so ze s. Marinej kžžku to stacž dla powjetschenja jeje čescžowanja (pschetož Turkowje w Palästiny ju njerodžachu), čžohodla njemohło so něčto podobne stacž ze s. Marinym swjeczatkow?

Běšče w lěcze 1664 w měsće Dubje w Čěskej šewc žiw z mjenom Christof Anaut. Tutón mějesche žonu, kotraž hižom 18 měsacow dołho pschi rozomje njebě, tať zo husto pschi najwjetschej zhmje chle noch wołobľubžesche. Zeje muž nałożowasche hižom wschelake srědki, ale žadny njemóžesche wbohu mandželstu wot jeje bľudow wumóžić. Duž pschińdže runje w tynle času do městacžka wysokodostojny budyski kanonik Norbert Schimon z Willenberga. Tutón za Róžant jara wulki dobroczer wo tyn sľyschawšči, poda so k mužej tuteje žony a da jomu radu, zo by k swjatej Mariji w Róžencze lubjenje činiť, haj postaji sam pschedmjjet (wěc) lubjenja, lubjesche mjenujch pjecz božich mšchom k čěsczi s. Marije w Róžencze woprowadž, pschi kotrychž dyrbyať mandželsti pschitomy bhyč a po kóždej rózarije pobožnje wuspěwadž. A hlej! pomoc pschińdže. „Tónsamy džen, piša spomnjeny budyski kanonik (w liščze, kotryž Ticin khowasche), hdyž sym přěnju lubjenu božu mšchu wotdžeržať, na kotrejž bě muž khoweje žony k woprawjenju, počina žona doma wotkhorjomadž, tele wotkhorjenje pať tať pschibjerasche, zo bě wona, hačž běch pjatu božu mšchu wotdžeržať, swojoho rozoma čěiscze móć na, tež jutrownu spowjedž wotpołóži a k božomu bľidu pschistupi. Wona je wot tutoho časa sem stajnje strowa a dźakuje so swjatej Mariji za wuproschenu strowotu. Chle městacžko Dub, pschistaji wysokodostojny kujež stěncžnje, móže swědcenje dawadž wo tutym podawku, spodžiwnje činjenym na spomnjeney žonje.“ Tať pišasche k. kanonik 18. januara 1664. Dubjanski farar pať z mjenom Hawšchtyn Rozojedšty pišasche 27. oktobra tohosamoho lěta ze samotnej ruky swědcenje, w kotrymž to runje sobudžělene z duchownskej swěru wobtwjerdži. Ticin je po słowje sobudžěli (pag. 113—114).

Druhi dživ wot Ticina sobudžěleny pschibroczi na so kědžbnošč nic jenož chřtwinškej wyschnosče w Budyschinje, ale tež rakuskeho kěžora Leopolda, tať zo tutón khowaktu nadobnje wobdari. Ticin to takle powjeda. Bě w lěcze 1661 w Dobroschicach žona živa z mjenom Herta Hejdaschcyna. Tasana pschińdže w póstnym času k křescžanskemu fararjej, Měrcžinej Sutorinusej (Schewcej) a stěžesche jomu po spowjedži, zo wona hižom 3 lěta a 13 tydženjom wulke bolosče wot kamjenjom čerpi a zo je hižom wschelake lěkarstwa pschecziwo teje khorosči podarmo trjebať. Duž dasche jej farar radu z dowěrnosčju na maczer božu stajenej a k jeje čěsczi lubjenje činič. Žona posľuchasche na pscheczelniwu radu swojoho fararja a to, kaž so bóržy poľaza, nic podarmo. Bicheťož hdyž wona bóržy po lubjenju wječor z wulkiimi bolosčemi so lehnhyč džěsche, tať zo skoro spacž njemóžesche, džěsche běly kamjen skoro we wulkosči kuryacoho jeja wot njeje, a wona by z tyn wot swojeje čěže a bolosče wumóžena. A dźakownosči khowatasche wustrowjena k křescžanskemu fararjej a poľaza hiščče poľna wjesoloho zastróženja sobupschinjeseny spodžiwnje wotehnaty kamjen. Žona bě potom chle strowa hačž do swojeje smjercze a dźakowasche so husto za swoje wustrowjenje. — Spomnjeny kamjen pať wosta w Róžencze a by na to tónsamy čas, hdyžž bě wjele ludu zhromadženoho processionski džen na kľěch wot budyskeho seniora Bukowiusa (Buka) po serbskim a wot tachanta Christophora

Jana Reinhelta po němskim přebowanju poslucharjam pokazany. Ticin, kiž haſle 30 lět pozdžišcho piſaſche, chychſche ſej wo tutej wěch wjach wěſtoſcze cžinicž a poſla wotpiſmo tutoho ſpodžiwnoho podawſa tehdomniſchomu budyſtomu tachantej Brücknerei z Brückenſteina. Tónſamſy pſchipoſla 29. januara 1690 křoſcžanſkomu ſararjej Francej Zyndže, pod kotrymž Dobroſchich ſtojaču, liſt z poručženjom, zo by chly ſpodžiwny podawſ z nowa pſchephtaſ. Žona paſ, na kotrejž bě dživ ſo ſtaſ, bě hižom wumrjela, runje kaž jeje muž. Tožobla powoſa ſaraſ bratra zemrjeteje žony k ſebi, kiž w Smjecžkech bybleſche, zo by ſwědcženjo wo tym daſ. A tutón po ſwědomju a ze wſchej ſwěru wěc runje taſ powjedaſche, kaž bu horjela ſobudžělena, a pſchiſtaji hiſchcze, zo je kamjen wot joho křoreje ſotry „we ſpanju“ wotehnaty a wot njeje we ložu namaſany byſ. Tachant Reinhelſt z Reichenau daſche kamjen z dobom po ſpomnjenym podawſtu do ſlěbra ſtajičž a w křapačy ſwjateje Marije k wopomnjeću za wěrimy lud wupoiſnyčž. Spodžiwny kamjen paſ njeje tam woſtaſ, pſchetož pſchendiže w Ticinowym cžasu pſchez rakuſſkoho poſlanca barona Bluma we Dreždžanach do ruſow kžěžora Leopolda I., kiž křapačy tamne 4 ſwěcžniſt dari, na kotrež hižom w 4. cžisle ſpomnich. Tónſamſy kžěžor bě wulki cžeſcžowar ſwjateje knježny a ſym ſam někotre liſty wot njoho cžitaſ, w kotrychž wſchelaſim kłóſchtyrſkim abbatiffam w Marinej Swěždže ſwjatocžnje poručža cžeſcženjo ſwj. Marije w Róžencze na wſcho waſchujo rozmnožicž a ſpěchomacž.

Tež wo njenadžitym ſtraſche žiwjenja ſo poſaza, zo w hnadnym měſcze cžinjenty ſlub ſpodžiwnu pomoc ſ. Marije poſticži. Tajſi podawſ powjeda w Ticinu (pag. 138) wo ſebi ſamym budyſſi kanoniſt a japoſchtoſſi notar Měrcžin Norbert Schimon z Willenbergſa taſle: Ja, kotryž to piſam, ſym hižom ſam na ſebi ſ. Marinu ſpodžiwnu pomoc žhoniſ. Pſchetož hdyž běch w Eibenawje, měſtacžku Boleſławſkoho wotrjeſa, 1668 duchowny a njedželu quinquageſima do měſtacžka Duba jědžech, zo bych tam bože ſlužby wotdžeržat, panych na taſ mjenowanej Petrowiſkej horje na nahlym lodowym pucžu taſ nježbožownje z konjom, zo njeby žadyn dživ byſ, hdy by mie padach kon ze ſwojej cžežu rozmjatſ. Poſtocžiwſchi cžahaſche mie, dofelž běch z jenej nohu w tſchemjenju. (Steigbügel) wiſajo woſtaſ, chly horu pſchez lóð a kamjenje dele tſifróčž ze mnu a pſchez mnje padajo a wſcho rozbiyo; ſamón nopiſ ze ſwj. wolijom džěſche do křuchow. Ale Bohu a joho lubej macžeri džaſowano, ja njemějach ani najmjenſchu ſchřodu na ſwojim chlym cžěle, haj tſifróčž padnywſchi wupadžech njeranjenty z tſchemjenja. A nětk pſchiſtaji: ja pſchipiſuju tele ſpodžiwne wobwarnowanjo jenož Bohu a joho najſwjecžiſchej macžeri w Róžencze cžeſcžowanej, pſchetož k njej wzačž z dobom pſchi padže ſwój chly wucžet, dofelž žadyn druhi njebě.

Tele nětk powjedane dživny wopomina nam Ticinus z mnohimi druhyimi w ſwojich knihach a njecham k zalutowanju měſtna wjach wo nich tu ſobudžělicž. Štůž chce je radhy wſchitſe žhonicž, cžitaj paſ joho káčanſke kniži: Epitome hiſtoriae Rosenthalensis, abo tutoho pſchekóženjo do němſkoho pod napiſmom: „Heilſame Roſe, d. i. Maria die Mutter Gottes in dem uralten Gnadenbild zu Rosenthal in Laufniz als eine Roſe blühend und allerlei Krankheit heilend.

Wubate w Prahy 1693." Wot tutoho lěta sem njenamafamy nicžo wažne wjacy wot hnadnoho města cziščjane a mamy, ščož jeho stawizny a džiwy nastupa, skoro za jenicžke žórko něotre stare zawostajene rušopisy kaž: Syllabus sacerdotum Rosenthalii celebrantium t. r. knihi, we kotrychž su mjena wschitkich tych napisaně, kotřiž su na hnadnym měscze božu mschu džerželi abo hinajšce chršwinske služby dofonjeli a lubjace knihi, z kotrychž so njedžele a swjate dni na klětch lubjenja a džačprajenja pschitomnomu ludej přědčžitaja a zjewja. Wotcžiniwšchi přenišce knihi namafamy pod 14. novembra 1727 scžěhowach spobžiwny podawč wot najp rěnišchoho cisterciškoho duchownoho Mikławšcha Pecha napisanh. „Slej džiwo (tač je wón mjenujch sam džiwo wopisač), hačž runje drje swj. Matej w swojim scženju st. 18 praji: Lěpje czi je, z jeny m wotom č žiwjenju nutšicž hačž atd.; je tola za cžłowjeka zrudne došč, tu na rjanej zemijene woło zhubicž a tač bjez druhimi wołoło kłodžicž. Prošmly tohodla wschitich swjatu Mariju, zo by pschěz swoje zastupjenjo njezranjene widženjo naschimaj wocžomaj zdžeržala a wobkhowala. Ale tež na wocžomaj kłori su hižom husto došč spobžiwnu swj. Marinu pomoc zhonili, kaž sym to sam widžal na jenej na wocžomaj kłorej holčych z Worflec z mjenom Šhathrnje Wincarij. Tale holca hranejše njedželske popoždnyo z nožom a začło sebi pschěz tele nječebžbne džěčžace hracžo z nožom do wocžnoho jadriješča tač njezbožownje, zo zdobom frej z njoho wuběžja a č docžafanju bě, zo wboha holčžka swoje wocžko pschisabži. W tymle wulim njezbožu swojoho džěčžatka pschindže tohosamoho macž z mjenom Herta ke mni do Różanta, polna zrudobh a jthšnosče proscho, zo bych jej kłapakfu swj. Marije wotcžinič, a pschistaji, zo chce tam lubjenjo wotpołożicž č wustrowjenju swojeje holčžki. A njetraješce dołho, zo macž tam cžinjenh slub tež dopjelni. Wona mjenujch junu zahe rano z Worflec wot swojeje kłěžki so zebra a cžinješce na kolenomaj klecžo a dale so sumajo chly skoro ¾ hodžiny dołhi pucž wot Worflec hačž do s. Marineje kłapakki w Różencze. Sem pschischedšcha mje proschješce, zo bych božu mschu wotdžeržal na mēnjenjo: Bóh chchł, je-li jeho wola a č spomoženju dusche jeje džowcžicžki, tej samej zaš č přjedawšchomu widženju pomhacž. A macžernh slub nječ podarmo, pschetož džensa (t. j. 14. novembra, hđžež cisterciški duchownh to pišasce) pschindže macž ze swojeje holčžku zaš do Różanta č džačprajenju za tuteje dostate dospołne widženjo. Tač ja to wobswědcžam Mikławšch Pech, kaplan hnadnoho města 14. novembra 1727."

Tež potomnič tutoho z mjenom Bernard Petšič je wjacy podobnych spobžiwnych podawčow ze samotnej ruku do „syllaba" napisač. Tač wón n. psch. tam piša, zo je w lěcze 1749 wěsta Hanna Ottowa z Hengersdorfa pola Lubanja, 70 lět stara, do Różanta pschisčła a jomu psched mnohimi druhimi zjewila: zo je wona w młodosčzi 7 polnych lět chle zekšimjena byla a z pomocu wocžekow (Krücken) zrudnje dale stupacž dyrbžala, zo je pač slub č cžesczi swj. Marije w Różencze cžinila a wo wotomifnjenju so lěpje namakala, haj po něotrych tydženjach chle wustrowjena byla. Hishcže hač 70 lět stara žonka móžesce wona „dla lubjenja" daloki pucž wot Hengersdorfa hačž do Ró-

žanta bjeze wscheje czeže cžinicž a tu swój slub kóžde lěto dopjelnicž. — Džen 1. meje l. 1751, pisa tónsamy duchowny, pschińdže do Róžanta protestant Jafub Fischer z Liebenwerdy. Tón samy bě hižom dołhi čas czežch khoru, tať zo dyrbjesche pschi pschibjeracej khorosczi fije abo podpjeru trjebacz a sej z nimi bale pomhacz. Wón cžinjesche slub, wotrjefny so protestantskeje wěry a možesche chle strowy k swojim so wrócicž, tudy zawostajo swoje wostudne fije.*)

Z tychle nětk sobudželenych pschikadow da so dowidžecž, zo džiwy, kiž buchu pschez s. Marine zastupjenjo na hnadym měscze w Róžencze skutkowane, najbóle swój spoczatk w zachu pschez wotpołożenjo slubow. Khoru sami abo jich najbližšchi pscheczelojo cžinjachu na hnadym měscze k cžesczi swjateje Marije slub, zwjazachu so tón abo tamny dobru skutk dokonjecž (najbóle wěstu wěc Bohu k woporej pschinjesč) a swj. Marija wuprošu jim pomoc. Njemóže-li so tele waschujo we phtanju pomoch a radu hanič abo začisnucž, haj bě wone we wschěch tych naležnosčach, hdžež bě wscha pomoc cžłowjekow zhubjena, jara k hwalobne,**) dha hodži so wusubžecž, tať so tele sluby w běhu časa bóle a bóle rozmnohosčachu, tať zo dyrbjachu hižom pod najprěnišchimi róžencžanskimi administratorami wosebite lubjace knihi zawjedžene byčž. Tutych knihow je nětk hižom khetrie wjele, jene we foliju a wjach w quartu a su taťjec z rukomaj zapschijomne dopokazmo, zo je džens hiščcže spodžiw- na s. Marina pomoc we wschelakich naležnosčach něščto, ščoť so zaprěčž njeda. Pschetoť tele knihi wobdžeržuja wysche zjewjenja cžinjenych slubow tež džakprajenja, kiž wschitch cži z kletki zjawnje wozjewicž badža***), kotrymž je we najwjetschich nuzach, hdžež bě kóžda cžłowjeska pomoc podarmo, „tať pschez džiwy“ pomhane byťo. Wustrowjenjo wot padaceje khoroscze, a we czežkich nuts- łownych khoroscžach, spodžiwne wumóženjo we zjawnym strasche žiwjenja abo po- moc we wěstych potajnych naležnosčach dusche atd. su tež džens hiščcže, tať knihi lubjenjow wupokazuja, njezaprějomne wěch. Sami jednotliwi proteštan- towje, kotsiž swj. Mariju haťo božu macž lěpje wažicž wjedža, pschińdu we wulkich nuzach abo khoroscžach, zo bħchu na swjathm měscze pomoc a wustro- wjenjo namakali. Njekomdžimy so tež tudy zjewicž, zo je hižom mnohim z nich pschez s. Marine zastupjenjo pomhane byťo.

*) W starej křapačch bě, tať spisat křyschesche, wjele křow a wocježkow k widženju, kiž běchu wot wschitkich tych tam stajene, kotrymž bu pschez swj. Marine zastupjenjo we křomosczi abo zekřiwjenosczi pomhane. Bjeze wschoho dwěla najrje- nišchi wopomniť a debjenstwo za kóžde tajke hnadne město, kóždomu wopytarjej žiwe psched woczi stajace wulku móc zastupneje proštwy bóžeje macjerje abo druhich swja- tych pola božoho Syna.

**) Wotpołożenjo slubow je pschecy wopor nascheje swobodnosce; my so zwjazamy pschez sluby k něčomni, ščoť hewať njejimny winojczi, my wopru- jemny z tym k cžesczi božej džěl nascheje swobodnosce, ščoť dyrbi Bohu so jara lubicž.

***) Stawa so to njedžele a swjate dny po předomanju.

3 Ružicy a Sakskeje.

3 Budyšina. Nano 6. julija wotjědu někotři Serbja wot jow do Welehrada w Morawje.

3 Budyšina. Džen 13. junija mějesche wubjerł naschoho towarstwa přenje posebjenje. Wobzantnjene bu, zo ma so powjedańcžo f. S. Ducžmana pod mjenom: „Sněhowka abo stawizna tšjoch tšchczenow“ sferje lěpje do cziszcza dacž. Dale bu morawste knihowne towarstwo „Dědictví ss. Cyrilla a Methodia“ w Byrnje za sobustaw naschoho towarstwa wuzwolene. Naschej lubej Macžicy Serbskej buch u tež wschitke wudajomne spisŕ a nowiny pschislubjene. Po wschelačich wuradženjach poda f. pokladnik schulski direktor Scholta rozprawu wo pokladnich, a f. pschedsyda farar Kucžanł wupraji nadžiju, zo budžemy, dofelž je won wobrazŕ wobstaral, f lětu bibliske stawizny z wobrazami wudacž móc. Skoncžnje bu na namjet f. Ducžmana wuprajene, zo chcemy wosebje serbske katholicke knihi wsche druhich darjenŕch hromadžicž.

3 Róžanta. Tudŕ bu 23. dopoldnja nasch kral Jan jara swjatocžnje powitanŕ. Dofelž smŕ wobschěrnŕ dopis do Serbskich Nowinow dali, zapisujemy tudŕ jenož, zo smŕ joho hafo Serbjo powitali a w chrŕwi Te Deum serbski spěwali.

3 Drežďan. 3 1. julija pschecžehnje f. dwórski kapłan Jan Bellermann hafo farar do Friedrichstadta.

Chřŕwinste nowinki a powjescze.

Čžěska. 3 Praha pojedže w spocžatku augusta wosebith czah po železnich do Hradžischcza za pucžowariow na Welehrad. — Wot 1. — 3. septembra budže w Budžejowicach (Budweis) diöcesalna synoda (zhromadžizna), na kotruž biskop tež 15 kapłanow pscheprosh.

Schlezynska. Něotre katholicke nowiny wobcžějuja so zjawnje, zo su katholicitojo we Brótsławju (hdžež je jich 44,530 pschi 83,316 protestantach) jara pschifrótscheni schtož schule nastupa. Mnohoscž protestantskich schulow a wudawki na nje w žanej měrje njesteja z tym, schtož katholicŕ maja. Jenož wschubžom rune prawo za wschittich, kiž maja jenajke dawki!

Morawska. Wsŕche wjele druhich biskopow je so tež biskop Jirsil z Budžejowic na Welehradže pschipowjedžicž dal, a změje tam 9. pontifikalnu božu mschu. — Něotre železnich su płacžiznu za pucžowariow do Welehrada ponižite; ale ta, kotruž mŕ trjebamŕ, wot Reicherberga do Pardubic hišcže nic. Pucžowarjo na Welehrad ze wschěch słowjanskich stronow pschibjeraja. — Zamoženjo „Dědictví ss. Cyrilla a Methodia“, katholicchoho towarstwa f wudawanju knihow, wucžinja nětfo 75,224 schěšnafow. Wudawkow bě w loni nimale 1000 schěšnafow.

Pólska. Potajne pólske narodne knježerstwo je hrabju Włpcielstchoho w pólskich naležnosczach f bamžej do Roma póskalo. — Archbiskop Jeliński we Warschawje bu wóndanjo na carjowu pschikaznju do Rusowskeje wotwjezenŕ (hačž z policajemi, kaž něotre nowiny pisachu, abo nic, to wěc wjele njepscheměni), a

wocžakuje na křěžorštim hrobje Gacžina dalíše rozlazh. Wón bě mjenujch w měrcu list ze wschelafimi žabanjemi za swój wótcny kraj křěžorej napisał a wul-
kowjerchej Konstantinej k wotpóskanju wotedał. Hdyž tónle to nječasche, pósta
archibiskop po dwěmaj měšacomaj list do francowškich nowinow, z kotrychž jón
nětko w Petersburgu spóznachu. Budže-li archibiskop dlěšči čas w njeswobodze,
wupraji warschawska kapitola, zo ma chła diöcesa žarowacž; zwony njebudža
wjach zwonicž, wołtarje zawodžeja so z čjornymi rubami a budža wschubžom je-
nož čjiche bože msče. — W poslednišich tydženjach bu wjach duchownych a
mnichow, kiž ze swojim pólskim ludom džerža, wotprawjenych, wobwisnjnych abo
zatsčelnych. — We wschitkich krajach hromadžuja nětk pjenjezh, schaty a drasty
za ranjenych Polakow. Nam najbližša hromadžerka je administracia „Narod-
nych Listow“ w Prahy, kiž ma k tomu dowolnosč wot wyschnosče.

Rhorwatska. W Zahřebje a wschitkich městach Rhorwatskeje budže
so 5. julija ss. Cyrilla a Methoda nanajstawnišcho swjecžicž. Kardinal Saulš
sam změje tehdom hłownu božu mschu, a popołdnju budže wulkotny ludowy
swjedžen w archibiskopskich zahrodach, a wječor wulki koncert spēwarštokho to-
warstwa w narodnym džiwadle. — Zajimawiša je hiščeže scžehowaca powjesč.
Kardinal archibiskop Saulš je pschitazał, zo by so k wěčžnomu wopomnjenju
1000 lětnoho jubileja słowjanskich japosčtokow džěn 5. julija we wschitkich chr-
twjach biskopskich wosadow w Rhorwatskej a Slawonskej boža mscha w slo-
wjanskej rycži džeržala, kaž so to w Dalmatskej stawa. Tež bu k. biskopej we
Žünstfirchenu žadosč wotpóskana, zo by so podobnje stalo we słowjanskich wokrje-
sach tamniškeje diöcesy a we Mježymurskej.

Serbiska. W Bělohrodze (Belgrad) swjecžachu 23. meje swjedžen ss.
Cyrilla a Methoda tež w schismatistich chrtwjach jara sławnje. Wucžene towar-
stwo „Društvo srbske slovesnosti“ je knihi wo ss. japosčtokomaj a jeju zasluž-
bach wudało.

Tyrolska. Lětsa je 21. junija 300 lět, zo bu wulka chrtwinska zhro-
madžizna w Triencze, kiž bě k zarjadowanju po lutherskim wotschčžepjenju wo-
sebjje wužitna, sławnje skóncžena. Tohodla bě tam wopomnjeiški swjedžen. Po
bamžowej woli poda so tam z Roma kardinal Reisach z dwěmaj biskopomaj, a
z Rakuskeje a z Němcow pschindžechu tež wjacori.

Italiska. Na wschitkich 19 wysokich schulach, kotrež w tu křwilu pod sar-
dinskim knježerstwom steja, je jara mało schtudentow, najmjenje pať tajkich, kiž
so na duchownstwo pschihotuja. Na 14 wysokich schulach njeje ani jedyn schtu-
dent duchownstwa; Pisa ma 2, Cagliari 3, w Turin 5, Palermo 6, a Sassari
7 tajkich. Duž budže sebi drje sardinske knježerstwo w krótkim duchownych z Roma
prošćž dhrbjecž. Rud budže to wěšče žadacž. — Bamž je processiu na Bože
Čžěko wjedł. W Romje je tehdom kóždy krócž wjele cuznikow. — Po swjatkach
je bamž w měšče Grosinone pobhl, hdyž su jeho wjelele powitali. — Jeho
Swjatošć je 10,000 studiow (chłych tolerjow) ranjenym Polakam póskala. —
Njedawno bu chle pasmo bamžowych zasčojnikow, kiž běchu wjach lět ze sardinskim
knježerstwom džerželi, wschelake pscherady a jebanstwa čžinili, wotsubžene, a to

Gulmanelli, Benanzi a Fausi k 20 lětnomu, Marino a Matriali k 15 lětnomu, a pjeczo družb k 5 lětnomu czežtomu džělu w khostarni.

Francowsta. Napoleon III. je w tu khwilu zasb, kaž so žba, „najwěrnišchi syn cyrkwy.“ Wóndy prajesche generalej Montebello, hdyž joho do Roma sczelesche: „Mohlo so stacz, zo bšchcže družb k nahłomu skutkowanju nuczeny byt, přjedbhacž moje rozkazb dóndu . . . W tajkim pschypadže mějczě stajnje a pschede wschim w pomjatk, zo scže tam dla zašitanja swětnyje moch bamžoweje.

Franciskanojo w Rusowskej. Dofelž rusowske knježerstwo pschez wjele lět ze wschěmi možnymi srěbkami katholicu wěru wosebje we přjedb Bólskej skusachch krajinach zahubjowasche, je džiwa dosč, zo su so dotal nětotre franciskanske klóschtry w Litwjanskej džeržake. Wě zo je so jich licžba jara pomjeńschila. Hišcže 1842 běsche tam 29 klóschtrów observantów a 6 klóschtrów klarriskow, z kotrychž přenich je nětko 12 a poslednišich 4 wostało. Najhórsche je, zo nimaja superiora (pschedsječiczerja), dofelž knježerstwo tajkoho wuzwolicž njebowoli. Tola pschi wschim tym prócuja so franciskanojo katholicu wěru tam a w dalischich krajach Rusowskeje džeržecž. Tak su franciskanojo w Kazani, na brjohach Wolgi w Orku, Tomsku, Krasnojarsku, Nercžinsku w Sibirskej. Tež skutkuj a w połodniškej Ruskej, pschi kaspiskim morju, hdyž su wosady Tatarow, Rožakow, Kalmukow a tež Němcow; toho runja widžimy jich w Kawkazu a Daghestanu.

Amerika. W New-Yorku wotpołoži 8. haprpla w cyrkwi najswjećišchoho Žbóžnika protestantski missionski předar F. W. A. Riedel katholicke wěrwuznacžo. — We Waterloo (stat Ill.) pschestupischtaj dwaj sudnikaj a jedyn lěkar k naschej cyrkwi, a w Hamtranku pola Detroita 9. haprpla dvě wótroscženej džowch bohatoho Šchótcžana. — W cyrkwi so Stanca Kaverstoho w St. Louis'u běsche wot 15. měrca do 2 haprpla mission, wot ff. jesuitow Damena a Smariusa wotdžeržany. W dvěmaj tydženjomaj bě 7000 woprawjaných. Pjecžadwacych wótroscžených bu do katholickeje cyrkwy pschijatých a dwanacžo družb so k tomu hišcže pschihotuja.

Z Jeruzalema. Džen Božoho spěcža swjeći so tudy jara swjedžených. Na swjaty wječor poda so storo cyte katholicke duchownstwo na blizku wolijowu horu, na kotrejž je so Khrystus do njebies pozběhný. W 12 hodž. w nočy počinaja so bože mschě, a je jich za sobu 30—40. Rajta je to krasna nóc, pschebpta z džěla w khařach, w kotrejž stopy nohom Žbóžnikowch dotal pokazuja na město joho dobhecža, a z džěla pod hwězdatym njebjom. D tónle jenicžki džen je bohate zapłacženjo za wschitke njepschecžiwoscže w Jeruzalemje.

Naležnosće towarštw.

Dobrowólne dary darichu: k. farar J. Kucjan w Budyščinje pjecz tolerjow; Madlena Kronsowa w Nowoslicach 5 nsl.; Michal a Mikławsch Scholta w Róžencze 5 nsl.; Jakub Hascha ze Zajdowa cyty přeni lětnik R. Pósta ze zawostajenstwa njeboh bratra Jana.

Cziščczak L. A. Donnerhak w Budyščinje.

Katholski Posol.

Cyrkwiniski časopis,

wudawany mot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 8.

August.

1863.

Stawizny Różanta.

VI. Postracžowanjo wo wschelačich woporač f cześczi f. Marije pschinje- senych a processionach do Różanta wotdżeržanych.

Brascha-li so něchtó: hač so tež nětko hišćcže džiwo na hnadnym měsće stawaju, njeda so tole praschenjo po hižom prajenym z njewěru wotpo-
kazacz. Lubjace knihi, dyrbjało so wotmołwić, za to rycza, nabožny katolski
lud to wě, wosobnje pač wschitch czi, kotřiž su sami na sebi spodžiwnu pomoc f.
Marije hižom zhonili. Samotne zhonjenje a pschepokazanje ma tež tudy wja-
cy dopokazaceje moč hač rhyk mot druhich powjedanych dżiwow. Napraschowanjo
pola tajkich, kotřiž su f. Marinu pomoc sami na sebi hižom zhonili a kotřiž so
sforo w kóždej katolskej wsi wołoko Różanta namałaja, a rozrhcžowanjo z nimi
wo teyle wěch pokaze kóždomu, tak dyrbi rozsudžecz. Tež pohladanje do lubjacych
knihow,* kiž je kóždomu dowolene, pschinjese kóždomu khetrje wulku
wěstosć w rozsudženju.

So so wschitkim lubjacych pschez f. Marine zastupjenje njepomha, tač
zo je po lubjacych knihach jenož tseczi džel dżakprajenjow porno lu-
bjenjam, da so ločko dowidžecz. Ma so ta wěc z lubjenjom runje kaž z mod-
lenjom. Štóź so na prawe waschnjo njemodli abo za wěcy so modli, kiž su
jomu njewužitne, haj duschi škódne, tón njemóže so nadžijecz, zo Bóh jeho mo-
dlitwu wusłyschi. Runje tač je to ze slubežinjenjom. Štóź swój slub njeczni

*) So spisac nastawka njeje sam z tutych knihow z nowoho abo z najnowi-
šchoho časa pschikłady spodžiwnych wustrowjenjom atd. mjenowač, njebudže nikomu
dżiwne, kiž tele knihi same kaž jich cyke zariadowanje spóznaje. Wone njewobdjer-
žuja žane mjeno, powołanje, a wschelač w obstojenja khoroscze a wustro-
wjenja (dokelž lubjacy ludžo to mēc njechadža), ale jenož krotke spomnjenja: spłaha,
khoroscze a dżakprajenja za wustrowjenje mot njeje; štóź je jara mač f drobno-
mu wozjewjenju tutych podawkow. Šakle lěta hu zapisowarjej lubjenjom a
dżakprajenjow (róžencžanskemu wučerjej) poručene, wosobnje spodžiwne wotkhorjenja
a pomocy na kóncu tutych knihow poznamjenicz z napisanym počnym mjenom, powo-
łanjem, městom pschewowanja atd.

na prawe waschnjo abo njeróžomne a njemóžne wěšy (slabi, *) ščtož chce dale spodžiwnu božu pomoc pschez lubjenjo jenož wo tajkich naležnosćach na so czah-
nycž, kiž spomoženjo dusche ani z daloka njenastupaja, haj tutomu so pschecziwja,
tón njech njewoczafuje, zo Bóh joho slub wustyschi abo zo macž Boža jón pola
Božoho Syna podpjera. Ščtož Syn chce, chce wschať tež joho macž, ščtož
wón pať njecha, ščtož so jomu njelubi, to so wěscze tež njelubi joho ma-
czeri a podarmo by potom było, ju z kájmžkuli lubjenjom nabběhowacž a
za zastupjenjo preshecž. To pschiležnostnje za tych, kotřiž so snadž pohorschuja
abo chle lubjenjo zaczišnjeja, jelizo hižom lubjenja czinjachu a njebuchu wusty-
scheni. Raž džačprajenja lubjacych knihow zjawne wopozazmo spodžiwneje s.
Marineje pomocy, tať su to tež woporne dary najbóle pschinjesene wot tych,
kotřiž tufamu žhonichu. Džačownoscž je jena najrjenišchich póccziwoscžow człowje-
ta, kotruž dyrbi wón wosebje žjewicž na pschecžo Bohu, swojomu najwjet-
schomu dobroczerjej. Talc džačownoscž móže so pať stacž pať z hortom pať,
jelizo slub do přědka džešche, ze štajenjom lubjenych wěcow hafo: cyrkwjow
a wołtarjow, z napójsnjenjom wopomnienskich swjeczatkow, taslow atd. Hižom wot
najstarschich časow sem lubowachu kaž Theodoret (w 5. lěstotku) praji, ludžo,
Bohu swoju džačownoscž na poslenišche waschnjo pokazacž. Skoro na wschitkich
hnadnych městach, na kotrychž Bóh pschez zastupjenjo swjateje Marije a druhich
swjatyh hižom hnady wudžěli, njebrachuja tohodla tajke nabožne znamjenja, kiž
buchu džačownoscže abo lubjenja dla Bohu woprowane. Hnadne město
Róžant móže ščtwore woporne dary pokazacž:

1) Dary mjeńšchoho płaczenja hafo: len, butru (woboje k dđerženju wěcz-
noho swětla psched najswjeczišchim sakramentom wołtarja) a swěcžki. Poslenišche
zaswěcžuja so pať na wołtarjach pať blizko wulkocho wołtarja na wosebitymaj k
tomu pschihotowanymaj stejakomaj. Wopruja to tež wschelať figurh stawh
człowjestoho czěta woznamjenjace z wóska kaž: nohi, ruki, wutrobh, wocži atd. a
pschipojsnjeja je wulkomu wołtarjej swj. Marije k wopomnjecžu, zo je jej so lu-
biko, woprowacym na tych abo hinajschich stawach czerpjacym, pschez swoje zastu-
pijenjo pomoc wot Božoho Syna wuproshecž.

2) Podobne figurh z chna. Tele jednotliwe chnowe figurh pokazuja
druhdy parschonu, kotrejž bu pschez slub pomhane, abo chku naležnosć,
w kotrejž bu woprowacomu pschez s. Marine zastupjenjo pomhane a namafaju
so na někotrych tež jednotliwe pišmiki a lěto. Wschě tele chnowe dary su wisa-
ja w cyrkwi na woběmaj scžěnomaj presbyteria w kaschczomaj ze schleńczanymi
durjemi. Wjacy płaczenja maja potom

3) slěborne a złoczane woporne dary, njerědfo wot jara wosob-
nych rukow tudh woprowane. Wone su pať k cyrkwinškim božim službam a wob-
staranjom pschisłuschace wěcy, kaž kheluchi a khandi**), bože martry rjenje wusa-
džane abo z czištoho slěbra, tež lampy, swěcžniki — abo druge sem lubjene a z

*) Wón (Bóh) žanoho spodobanja nima na njemudrym slubjenju (Eccles. 5, 3.)

**) Tež cyrkwinške drasty (kasule) a wjele cyrkwinškich płatowych schatow.

džakownoscje zawostajene wěch kaž: rjeczazki, pierschczenje, wutrobh, kschiziki; tasliczki z napisanym mjenom abo swjeczatkow božej maczerje debjene, pienjez z flēbra a złota, kiž maja po postajenju swjeczatkow swjateje Marije wokolo schije cžinjene bchž atd. Hishcže wažnišče skoncžnje su:

4) barh rozoma, talenta a wědomoscže swjatej Mariji poswiecžene. Hižom profeta Isaias praji (24, 15). „We wědomoscžach cžescžcže to ho Rnjeza“. Wot Boha pschindže wschitka dobra wucženoscz a wědomoscž pschetož wón je dawacžer rozoma a talenta; tohodla sluscha tež jomu za nju wschitka cžescž, wschitkón džal. To su w kždym časuw wschelach wucženi hižom spóznowali a sami k božej cžescži dokonjeli. Tohodla je jich wjele nic jenož Bohu swoju chku duchownu móc a wuschitnoscz pschipisowalo, ale woni so tež wuprócowali mnohosczenjo pomoch božej w thmle nastupanju wuproschž. Wnožh wosobnje schtudirowach duchownstwa su so tohodla tež k božej maczeri wobrocžili a ju proschli, zo by jim chchla mudroschž pola Boha wuproschž pschi dohotrajachym schtudowanju abo wotpołożenju wjele płacžiwych pruhowanjom. Wjele je so jich tohodla tu na hnadne město swjatej Mariji lubiko a k znamjenju swojoho sluba wot wysokich schulow, hžjež swoje poslenje pruhowanjo cžijnjachu, ljubacej swjeczata sem*) póstachu z nacžischcžanymi wucženymi praschenjemi. Tacin mjenuje (231 — 251) bjez thmi, kotsiž swj. Mariju tak pocžescžowachu, scžehowjachch:

a) Jurija Grjechorja Molitora (Mlynka) z Rozaric, 28. juliju 1650 disputowacoho, pozdžischu Kraibicžanski fararja a Budhyskoho kanonika, b) Adama Sawschthna Sawscha z Kulowa, kandidata duchownstwa na juliomontanskej akademiji w Brnje (9. junija 1668 narodž.), c) Jurija Sawschthna Swótlaka z Kulowa, podžischu radworstkoho fararja a Budhyskoho kanonika, d) Guilelma Seemüllera z Komotowa w Čžeskej, cisterciskoho klóschtyrskoho kandidata z Plassa, pozdžischu kapłana Marineje Hwěždhy a propsta; e) Pawola Karbeliusa z klóschtra Plassa atd.

Swjeczatka pak, kiž so hishcže khowaja su najbóle wot cistercciskich kandidatow duchownstwa:

Franca Künznera z Wartenberga w Čžeskej (1751)

Amadea Muhlpecka z klóschtra Heiligenfona (1755)

Placida Ametscha, w serbsk. Bazlicach narodžen., z klóschtra Noweje Gole (1751)

Norberta Kimenesa z Welschbrada (1723)

Andreja Jana Brzezchny de Pürkenwald (1729) z Prahi.

Kajtu zahorjenu mysl wschitech cžile młodži duchowni (kandidatowje duchown-

*) Wot tydle swjeczatkow su hishcže někotre na administraturje widžecž. Wone su wschitke bjez schleich do cžornoho abo cžerwjenocho wobkupa zasabžene, druhdy wulke hacž 5' wysoke, a pokazuja skoro wschitke symboliske wotznamjenja teje wědomnosczje, z kotrejež budhu daricžerjo pruhowani, na kromje pak te praschenja, mjeno disputanta atd.

stwa) napscheczo swjatej Mariji mějachu, njeda so tu drobnišch wuprajicž; Ticin nam jich herliwe słowa a rycze wozjewi, z kotrymiž su sebje a swoju naležnosć do swj. Marinoho zakita stajili a tón, kiž je čžita, budže zawěsće mot jich nabožnosće mócnje pohnuť.

Raž napismo nastawka pokazuje, chcemy tu tež spomnicž na processiony, kiž lětnje do Róžanta pschihadžeja. — Tele processiony maja najskerje nastacž w 14. abo 15. lěstotku. Najstaršche tutych processionow su bjeze wschoho dwěla: křóscžanski, křóschthrski, radworški, njejelcžanski a ralbicžanski. Kulowski procession (jutrownu wutoru a džen naroda swj. Marije) bě hacž do lěta 1680 jara maľ, taľ zo husto ani 100 pucžowarjom njelicžesche (Tic. str. 285). Hagle w tymle lěcže, w kotrymž w Ramjencu mór knježesche, je pod horliwym kulowskim fararjom Janom Serbinom najprěnišchi wjetšchi procession wotdžeržany byl. Pschetož wjach hacž 1000 (pisa Tycinus) jich bě, kiž so k změrowanju božoho hněwa zhromadžichu a dwaj a dwaj k božej maczeri do Róžanta pucžowachu, zo by jim smilnosć pola Boha wuprosyla a jich psched teje zlej křóscžu pschěz swoje zastupjenje wobwarnowala. Zda so, zo je mot tutoho čžasa sem kulowski procession na pobožnych wophtarijach pschiběraľ a sebi mjeno processiona hagle zaslužil. — Budyski procession so datiruje mot lěta 1683. W tymle lěcže hacž do l. 1686 wjedžesche křěžor Leopold wojnu z Turkami. Turkowje woblēhowachu hižom pod swojim najwšchšchim generalom Kara-Mustaphu hłowne město Rakuskeje Wien a hrožachu storo chlej Europje zahubjenje. W teje nužy powola křěžor Leopold na pomoc wjercha Bajerškeje a druhich němskich wjerchow a tež pólskoho krala Jana Sobieskoho a sakskoho wuzwolencia Jana Jurija III. Tutón čžehnjesche z něhdže 12000 wojakami křěžorej na pomoc, zjenocži so z Polakami a porazh z jich kralom wulke tutkowske wotdželenjo wójsta; Wien samy bu wotšadženy a Turkowje hacž do Wuherškeje honjeni, hdžez dhrbjachu po wjacorach njezbožownych wojnach město Ofen zasť rumowacž a stóncžnje zhubichu tež twjerdžiznu Belgrad (1688). K džakprajenju za božu pomoc, zjenocženym křescžanskim wjercham w teje wójnje posćicženu, porucži Budyski tachant Měrcžin Brückner (rodž. z Noweje Wšy) w lěcže 1686, zo dhrbjachu wschitke susodne katholicke wosady na džen domaphtanja swj. Marije w processionach do Róžanta čžahnyč a so tam Bohu za te wschelake dohycža džakowacž. Wón sam džesche jim w tymle nastupanju do přědka, pschetož zhromadži z města Budyschina a jeho wokoľnosće wulku mnohosć nabožnych katholicow a wjedžesche jich pěšchi daloki pucž w chlej biskopskej drascze hacž do Róžanta. Tam pschischowski wotdžerža wón po swjatocžnym nutswjedženju wulke kemsche. Tsi lěta pozdžišcho (2 julija 1689) džeržesche tónsamy serbski tachant druhi procession a to dla wuprosčenja Božej pomoch we wójnje pschecžimo Francowskej (wona bě sej něotre kraje pschi Rajnje wžala a je wobsadžila) w kotrejž wójnje sakski regent Jan Jurij zasť sobuwowowasche. Tež tónkrócž pschewodžesche tachant w chłym ornacze (swjabocžnej drascze) procession a wotdžerža na hnadnym měscze spěwanu Božu mschu laž němske přědowanjo (Serbske džeržesche tehdomnišchi kulowski farar Hadam Hawšch.) Ticin wopisuje tutón procession a jeho zjenoscžjenje z kulowskim a z

drugimi processionalami, kiž biškopskomu napshećjo džechu a měni, zo předy toho njeje žadny procession do Róžanta tak swjatočnje wotđeržany byt, hač tutón na domaphtanju swj. Marije.

Bjez wschoho dwěla so budyšski procession (kaž processiony wschittkich druhich serbskich wosadow) na džen domaphtanja wot toho sem pisa. Procession je z małymi wumžacžemi bjez pschetorhjenja dđeržany byt hač do lěta 1813. W tymle lěće pshesta, najskerje francowskeje wójny dla. Hačle wot l. 1845 je so po přóstwie wosadnych budyšski procession džen domaphtanja swj. Marije zašy zawjedt a zhromadźuje a rozpuschća so w Slonej Borsheći.

Wotrowski procession so najskerje hačle wot toho časa sem pisa, hdžež bu wotrowska fara a chrkej załožena. Dokelž pač so to hačle psched nimale 100 lětami skoro w timsamym času sta, hdžež bu nětcžišča*) ralbicžanska chrkej załožena, dha je tutón procession bjez wschittimi najmlódšchi.

W přjedawšim času so křóscžanski, radworški, njebjelžanski, ralbicžanski a kłóschtrski procession psched Róžantom zjenoscži pschi kamjentnym stótpje „rijanym swjecžatku“ t čžescži swj. Marije, swj. Boscžija a swj. Jurija 12. nov. stajenym, na so čžalajo, doniž njebuchu wot jenoho křóscžanskoho duchownoho (dokelž bu Róžant wot nich zastarany) do křapakki nutswjedženi.

Swjathch dnjom, kotrež nětk runje spomnjene processiony pschikhadžeja, je za lěto schtyri: třecži jutrowny a swjatkowny džen, džen domaphtanja a naroda swj. Marije. Někotre tutych processionow wschitte schtyri dny do Róžanta pucžuja, někotre jenož tsi křóč pschindu, budyške, kiž maja za pucž wob džen najdale, jenož jedyn křóč. Wšche serbskich processionow pschindžetaj do Róžanta tež dwaj němškaj jedyn ze Slanknowa a joho wokołnosč (swjatki), drugi ze Schěrachowa (domaphtanja a naroda swj. Marije); wonaj pschindžetaj hižom džen předy, zo bychu so ludžo pschihodnišcho wuspowjedacž móhli. Zo jich wjele, kiž z processionami pschindu, tu nic jenož swoju pobožnosč t swjatej Mariji dołonjeja, ale tež swj. sakrament pořuth a najswj. sakrament wořtarja dořtanu a potom dospołny wotpusť dobudžeja (kiž móže spomnjene 4 swj. dny dořtht byčž), je znate. Njeznate pač je někotřmžkuli, zo móže tajki wotpusť tež na mnohich druhich dnjach dořtht byčž, a to: 1) wěřth džen křódoho lěta**) 2) swj. džen pořwjecžjenja chrkwje***) 3) swj. džen podjecža, 4) wěrowanja, 5) čžistosčženja, 6) pschizjewjenja, 7) donjebjeswžacža, 8) woprowanja najswjecžišcheje řnježny, 9) tež pschi křóždym wopřtanju řschizownoho pucža.****) Wschitte tele 9

*) W Ralbicach hižom w prastarym času řarska chrkej wobřojesche, a to hač do řrownych husřitskich wójnow, hdžež bu wot tutych řpalena wokoło lěta 1427; móžno, zo je potom tamna řara rōžencžanska chrkej natwarjena byta, zo by brachowanju božich řkžžbow we něčžim wotpomřala.

**) Po wotpusřnym řiscže Řiusa VI. 27. řept. 1785.

***) Pořwjecžjenje chrkwje (benedictio) so řta 4. nov. 1778 t čžescži swj. Marije a swjatoho Řrořopija a joho wopomnjecžo so křžde lěto njedželu předy řwjecži.

****) Po wotpusřnym řiscže řaniža Řiusa VII. 24. aug. 1801.

taž 4 prjedy spomnjene wotpuski móža tež psch wobrocjene bpcž (in modum suffragii) na pschiproščace waschnjo t h u d h m d u s c h a m w c ž i s c z u. Zo su Serbjo w dohpczu tutych wotpuskow jara horliwi, njemože nihto zaprěcž, taž zo so woprawdže t h w a l b a s w j. F r a n c a X a v e r s k o h o tež na nich džens hišcže dopjelnja, fiž 1542 praji (Ticin 336 citiruje list z Goa pschipoštany swj. Ignaciskej Rohola do Roma): „Bjež wschitkimi druhimi ludami, kotrychž sym widžal, ža d h n l u d (taž so mi zda) wotpuski wot romskoho stola wudžělene, taž njepočescži a njewaži hač lud lusitanski; fiž so pschez słoboscž tutych pokadow jenož hišcže wjach t časťomu dostaczu swjateju sakramentow pohnuwa.“ — Njech naschi Serbjo tule rjanu t h w a l b u tež pschichodnje bale wobřhowaja a so tejesamnje wosobnje pschez to jo hódnych cžinja, zo bychu so tež pschecy t dostojnomu dostaczu jednotliwych wotpuskow staroscžiwje a swěr-
nje pschihotowali; pschetož w nastupanju hnadow, fiž my do nascheje busche bjerjemy, njeleži wjele na tym, taž h a s t o m y tu abo tamnu hnadu (n. psch. wotpusk) dostawamy, ale storo wscho na tym, taž a z tajkim pschihotowanjom.

(Pokracžowanjo.)

3 m i s s i o n s t w a.

We balotim afistim kraju Anam (we narańskej Indii) je zo pschez swěrne prócowanjo katholicich misijnarow a pschez bože hnadne žohnowanjo křescžanstwo we nowischich časach taž rozšěriło, zo so tam zańdžene lěto wołoko pjeć stow tysacow kath. křescžanow namala. Ale tajke pschisporjenje je hněw a zawiscž pohanskoho knjejstwa zbudžilo. Z njewuprajnej surowoscžu zahadža tam pohanska krewjelacžnosć z křescžanskej wěru. We krewi dyrbi so tam Žězusowe stadło zatepicž. Zatraščne cžwile dyrbja swěru młodeje wosady wuřabłacž — abo bolostna smjercž Žězusowych swěrných a wobstajnych wuznamarjow zanicžicž. We krótkim času buchu tam morjeni 3 biskopojo, 36 měschnikow a pschez 16000 wě-
riwych křescžanow. Žadyn cžłowjet njewě prajicž, hač so pohanske žloby a psche-
scžěhanja prjedy zlehnu, hač budže křescžanske mjeno we tamnym kraju wuř-
jenjene. Manuel Estevez powjeda we swojim listće (wot 2. augusta 1862) scžě-
howacy rjanu pschitkad křescžanskeje sylnoscže.

Nowy křescžan, z mjenom Rhoa-Kuong, 37 lět stary, bu swojeje wěry dla zajaty a wuznawasche ju ze spodžiwnej t h r o b l o s c z u. Jeho cžělo bu z pru-
tami rozšchwifane, na jeho schiju cžěžki pjenč pójnjeny; z cžěžkimi rjecžazami
zwjazany bu do wuzkoho zasmjerdžanoho kuta t h t n j e n y, h d ž e ž d y r b j e s c h e něotre
měsach bolho pschebhwacž: ale nicžo njezlemi jeho wobstajnosć. Junu chychu
jomu słowa „wopacžna wěra Žězusowa“ ze žehliwym železom na lico palicž.
Wón so ze wschitkimi mocami napschecžo tomu wobarasche, ale podarmo. H d h ž
bu zasť do jastwa dowjedženy, spěwasche swoje modlitwy a wufonjesche swoje po-
božne pocžinki. Tola njemějesche pschi tym prijedawšchi pokoj; taž jara rubžesche
joho wupalene znamjo, kotrež swjatu wěru hanjesche. H d h ž to Mandarin (taž

rečaja činešičy zastojnikojo) zhoni, porucži, zo mataj so jomu wotrězanej słowje znowa wupalicž. Tola tón krócž wobarasche so Rhoa=Quony tať slynje, zo bu jim wupalenjo njemóžne. Mandarin běšče njemdry. Zo by kšescžanskoho wuznawarja pschewinył, dasche joħo z prutami pschezměrnje schwiřacž. Na kóždy raz wotlecža kusť mjas̃a, ale wón stajnje wospjetowasche: „Ja sym kšescžan; kšescžanstwo je wěrnoscž; to njeje wopacžna wěra; toħodla ja nihdy wot njoho njewotpadnu.“ Katojo womucžnychu bježnym a pschestachu joħo schwiřacž; bórzy pať z nowa zas̃y pocžachu, ale zas̃y podarmo. Zo by wěc zdobom skóncžik, rjetny Mandarin jatomu: „Chcesch-li žimy wostacž, daj sebi tutej słowje wupalicž.“ Kšescžan pať wotmołwi: „Radšcho wumru, hačž to dopuschcžu!“ „Dħa dži do smjercže“ wotmołwi zastojnik a Rhoa bu t smjercži wjedženy. Psched nim džěšče wuwokať, kiž ludej wozjewjesche, zo je jaty njeposłuschnik, kotryž sebi słowje „wopacžna wěra“ njecha na lico palicž dacž. To dħa běšče tudy na zemi joħo jenicžka njeprawoscž, we njebjesach běšče jomu tosame najrjeńšče prawo, po kotrymž wužiwanyo wěcžneje zbóžnosče zasłuži. Jomu bu hłowa wotrubana.

Joho pschiklad ma tam mnohich křobkych scžěhowarjow. —

Hdyž to widžach, wzač sebi to t wutrobje a z pschiklada sym nawuřnył (swoje) zadžerženjo. (Přisl. XXIV, 32). D.

С в я т ы В е н н о.

(Skóncženjo.)

Nětko chcu hiřcže někotre džimy pschistajicž, kiž su so pschi žiwjenju f. Benna a po joħo smjercži pschez joħo zastupnu přóstwu stawake.

Najbóle wotznamjenjeja f. Benna w biskopskej drascže, z rybu a klucžemi, a to toħodla: Hdyž wón w lěcže 1076 t chřtwinskej zhromadžiznje do Roma cžehnjesche, zo by so t Hryhorjej VII. podať, za kotroħož pschecžimo kšěžorej Hendrickej IV. wojowasche, a toħodla tež wot kšěžora na cžas do jastwa cžisnjeny bu, poda wón wyschschimaj duchownymaj chřtwine klucže a porucži jimaj, zo dħybitaj, budže-li kšěžor do kłotby (Bann) bath, chřkej zantnyčž a klucže do Łobja cžisnyčž. To so sta. Hdyž so f. Benno zas̃y z Roma domoj wróczi, zandže wón, zo by njeznaty wostať, ěaťo wschědny pucžowať do jeneje křcžiny. Jom da jomu ěoscžencar rybu t jědži pschihotowacž, a hdyž bu rybje brjuch rozprěť, namakachu so w nim te chřtwinske klucže, a wschón lud křwatasche do chřtwje, zo by džiw widžať a swojoho chřtwinskoho pastryja powitať.

Hłowne džěto swjatoħo muža bě, pohanskich. Skłowjanow, tehdom pschi Łobju bħdlachch, do kšescžanskeje wěry dowjesčž a bě toħodla tež wot bamža powoľanjo dóstať. Wón pscheprořy wschitřich, kiž pschińcž chychu, t sebi do Wřschyna. Dofelž pať mnoħota ludu tať pschibjerasche, zo w měscže měřtno a ěospoda njedofahasche, zhromadži Benno lud w rjanej skóncžnej doliny, nimale tħřac křocželow wot města ležacej. Hdyž wón na jenym dnju pschi jara palatym skóncu přědowasche a ludžo lacžnosče dla skoro zacžnychu, da Bóħ na přóstwu f. Benna

žórko ze zemje žórlicž a wšchón lud wolšchewi so z cžerstweje wodu. Wót toho cža-
sa rěka ta dolina „swjata dolina“, a tón fužoł „studnja s. Benno.“

Swjaty Benno chchšče so na jentym dnju wječor pozdže ze swjateje do-
liny dom wrócicž. Wón so bojesče, zo budža, hdyž po zwucženym pucžu dže,
priedy mēšchczanske wrota zantjene, hacž k nim dōndže. Wón scžini tohodla s.
kščiž na Lobjo a džěšče potom ze suchimaj nohomaj pschez nje.

Junu wo žně pschindže s. Benno k šyckam na polo. Woni běchu hor-
coty a džěka dla lačžni a stabi; s. Benno pschemobrocži jich sobumžatu wodu
do wina a zadžiwani šyckojo so wolšchewichu.

Jenoho dnja pscheshodžowasche so wón pschi jentym hacže a hdyž pobožnje
Božu mudrosčž we stwōrbje wobkedžbowasche a so modlesche, molachu joho žaby
ze swojim rjechtanjom. Wón porucži jim mjelcženjo, a hacž do džensnišchoho
dnja wone tam mjelcža.

Zo njeby pschez lubosčž ludu a joho cžescžowanjo do wšfomysknošcže
padnył, poda so druhdy do samotnošcže. Tak cžehnjesche druhdy ze swojim kap-
łanom do wšy Naumburga, kotraž bjež Grimmu a Mūgelnom leži, natwari sej
tam w chrkwi komorku, w kotrejž wonaj w bōjskim rozpominanju dołhi cžas
pschewaschtaj. W nočy pscheshodžowasche so wón z wonka wšy a modlesche so
na jenej roli. Tam hdyž wón swojej nožy staji, roscže hacž do džensnišchoho
dnja žito młōdnischo a polnischo a je priedy zrale hacž druhdže. Hdyž pať wón
chchšče, praja tamnišchi wobtdlerjo, mōžesche božu mšchu w Mischnje wotdžeržecž
a k snēdanju hižom zas pola nich bhečž. W tamniškej chrkwi stojesche joho swje-
cžo hacž do 16. lētstotka z podpismom „s. Benno.“

Hendrich, hrabja Mischna, cžescžowať kžžora Hendricha IV., kiž bě
pschez to, zo bě Hendrich ze swojim pschwisom do kłōthy (in die Acht) dath,
swoje kubla zhubił a pozdžischo zasť doštał, sthowa nic jeno te wot chrkwe sebi
narubjene kubla, pytasche hišcže wjele wjac na so scžahnyčž, a pocžisčczowa-
sche khdych, wudowy a šyroty. S. Benno naswari joho tohodla jara a hrabja
rozžłobi so tak, zo staroho biskopa placny. Tón schēdžimc prajesche na to:
Tónle skutk budže džens za lēto płacženy. Tele słowa njestrožichu hrabju, haj
wón je wjele wjac wusmēchomasche a hdyž za lēto tón džen pschindže, hanjesche
wón jōn hordomyskny. Ale wón hišcže njebe ke kōncej. Nahlē zjewi so swja-
ty Benno, kiž bě bjež tym wumrjel, hrabjej ze suromym woblicžom. Tón so tak
strōži, zo svojich na pomoc wolasche, ale podarmo — wón padže k zemi a —
wumrje. (Emser c. 24. Historia d. h. Bennonis). — Swojich duchownych
zakitowasche wón cžasto psched nježbožom; hdyž pať so derje njezadžeržachu, khosta-
sche jich, hewať pať tež kōždoho nēfotre dny do smjercže kedžbnoho scžini, zo je
joho smjertna hodžina blizko a zo dyrbi so pschihotowacž a posutu cžinicž.

Hawštyn w R.

3 Ružicy a Sakskeje.

3 Marineje Swěždny. Džen 7. junija pschebhwafche tu wěstny f. Ruttner, zo by swoju dźowfu do tudomneho wustawa f. wocžehnjenju dał. Rodženy Zenedzelačan bu wón w swojej młodošći w jendželskej wěrje wocžehnjeny a wobroczi so f. duchownstwu. Pschi swojich schudijach nałożowafche wón prócu na cize rycze, zo móžesche wjacy rycžow a woscbje tež orientalskich rycžecz. Tuteje winy dla njewošta wón dolho swojej chyrkwiniskej wyschnosći njeznaty; wón pschińdže woło 1841, hdyž bu w Jerusalemy nowe jendželske protestantske biskopstwo založene, hačo sekretar tutoho biskopa do Jerusalema. Tudy pschebhwafche wón 6 lět a mějesche wysche swojoho sekretarišeho zastojništwa winowatosć, na pschewobroczenju židow f. jendželskej wěrje dželacz. Po joho samnym wuprajenju njemějesche pať na tutym polu swojeje dželawosće wjele zboža, haj wobfrucžesche, zo we Jerusalemy we 30—40 lětach njejsu ani pjeczo židža f. protestantiskej pschistupili. Najspodžiwnišche pať, schtož nam wón powjedafche, bě to: wón, kiž chchšche židow pschewobrocžicz, bu sam wot jenožo žida pschewobroczeny a f. **naschej** katolskej wěrje pschijedženy. Jedyn jerusalemski žid, z kotrymž wo wěrje rycžesche, cžinjesche jomu w běhu rozrhcžowanja scžehowace porokowanjo: „Wny wobfrucžujecze, zo je wascha (t. j. jendželska protestantska) wěra prawa, to njecha mi prawje do hłowny. — Zeli Chrystus tón wot profetow slubjeny messias, dha dyrba so tež wschitke prjedhprajenja profetow, kotrež so w starym zakonju wot njoho namafaja, na nim dopjelnicž. Hdže pať dopjelni so po waschej wěrje profeczenjo Malachiasowe, kotryž (1, 10. 11) praji: Ja žane spodobanjo nimam nad wami a jědžny wopor wascheju rukow njeje mi spodobny. Ale wot skónca skhadženja hač do joho zakhadženja budže moje mjeno wulke bjez ludami a na kždym měscze budže woprowane a mojomu mjeu cžistny jědžny wopor pschijeneseny? — Žid dale prajesche: Wny žadny wopor nimacze; je potajkim Chrystus pschischot, kaž wny předujece, hdže je dopjelnenjo tohole prjedhprajenja, kiž so na njoho zložuje?“ Tele wumjetowanjo zhorta žida pschewza naschoho jendželschoho předarja tak mócnje, zo wón zdom f. hłubšchomu rozmyšlenju wěch krocžesche a bōržny namafa, zo móže jenož katolska, nic pať jendželska chyrkej prawa bheč. Bjez tym pať, hač wón to spōzna, wrōczi so zas do Europy, najprjedy do Hamburga a potom do Londona, hdyž jomu po wrōczenju pastorat ze 500 puntami schterlingow (woło 3300 toler) poskicžachu. Ale joho za wěrnosću žadach duch, kiž bě hižom we cuzbje wěrnosć katolskeje chyrkwy spōznať, njedafche jomu wjacy žadny nēr. Wón wopuschczi swoje zastojništwo a bohātu službu, wotrjekny so protestantskeje wěry a wotpołōži w Londonje psched kardinalom Wisemanom katolske wěrywuznaczo. Zhubiwšchi swoje bohate zastojništwo mějesche wón tež njezbožo, wot swojich bohatych staršich dla swojoho pschestupa wotherbowany bheč, tak zo ze swojej swōjbu (wón ma 3 abo 5 džecz) jara khude žiwjenjo wjedžesche. W teyle nuzny džesche wón do Irlanda a dzeržesche tam z domolnosću biskopow někotry čas private konferency (zhromadžizny). Wjacy biskopow so nětk za njoho starachu a dachu jomu porucžace pisma, z kotrymiž wón wjetšchi džel Němskeje pschepucžowa a pjenjezh zhromadžowafche — a schto cžinjesche z tymi pjenjezami? 3 nimi je wón w Altonje blizko Hamburga wulku khěžu kupil a chce tam wustaw založicz za wschěch tych, kiž chcedža joho scžehowacz a wot jendželskeje wěry ke katolskej pschestupicz. Tón Anjez, kiž so wschitkim jara spodobafche, slubi nam, dokelž f. dalschomu rozrhcžowanju čas brachowafche, z Altony we wěstym cžasu listne žiwjenja cžinicž wot wschěch jendželskich pschewobroczenjow, kiž w nětcžishim cžasu.

3 Budyschina. Wot 10.—24. augusta budze nasch hnadny kniez biskop Ludwik we němskim bžele Łužich, zo by tam s. sakrament firmowania wubželowal a cyrkwinstu a schulstu wšitacu wotbžerzał.

3 Budyschina. Nascha žadosć je so dopjelniła, Serbjo su 8. a 9. julija na Belehradze pobhli a ss. słowjanskeju japoschtolow Cyrilla a Methoda pschi 1000 lětnym jubileju počesczili. Dokelž je pucž tał daloki a runje čas žnjom, njeje žadny bžiw, zo bėchu z redaktorom R. Pósta jenož schesczo pucžowarjo: H. a joho mandželska z Kulowa, H. z Khróscie, R. ze Swinjarnje a B. ze Smjerdžaceje. Hdžej nas póżnachu a wo nas skhšachu, wjeselachu so, zo su tež we Łužich hšchće katholic Serbja. Běsche to wopradowje wulkotny thbžen žjenocženja katholickeje cyrkwy a słowjanskeje narodnosće. Přeni bžen bě tam na 100,000 ludži bylo, druge bny pschthadžachu po 10,000 a posledni bžen oktawy bě tam zas wołoko 40,000, tał zo je tam z cyła 200,000 pucžowarjom pobhlo a bjez nimi něhdže 1,200 duchownych. Bě to jara pohnuwace widjeć te wulke processiony ze wschelačich krajinow we wosebithch draštach ze swojimi chorowjemi a husto z hudžbu (musiku), a hšchće radožnišcho phtuhć wulku pobožnosć w cyrkwi pschi božich službach, předomanjach atd. Wšitke słowjanjke narody bėchu tam zastupjene; najwjach mězo bě najbližich Morawjanow a Čechow, potom Słowakow, Polakow (njedželu bě tež pólske předomanje) ze Schlezynskeje a někotři z Poznanja a Galichje; tež pschindžechu Křowatojo (dwaj duchownaj, kotrejž šym zeznał), Serbjo, Słowincjo, Bolharjo (bjez nimi jedyn z Konstantinopola) a někotři Rusjo. Wšitke te narody (80 millionow) česczja z małym wumzacjom ss. Cyrilla a Methoda hačo patronow; o zo bychu tež wšitch na jeje zastupnu próstwu Křystusowu měnu cyrkwi spóznałi a jeje wibžomnoho wjercha w naschim swjatym wótcu! Wlasy wšitch katholicjo te pschewědcženjo, kotrejž k. farar Slota, horliwy słowasli narodowc, we swojim wubjeronym a mócnym předomanju 9. julija wukladowasche, zo kšescžanska a najbóle katholicka wěra, dokelž jenicžka dospołna kšescžanska, kždny narod zbožowny čini a tež narodnosć bžerži a wostawja.

3 Budyschina. Wóndanje pobuchu tu tšjo Słowjenjo, kiž so jara na naschim towarštwje zwjeselichu; mjenujch Słowak k. professor M. Chraštel z B. Bštrich (Neusohl), a Polakaj z Wilna k. hrabja E. Tšžkiwicz, kiž do towarštwja zastupi a wschelače serbske knihi kupi, a k. A. Družgalši.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Pólska. Wójna traje bjez pschetorhnjenja dale. Archbiskop je do Rusowskeje zawjezeny a w kraju je cyrkwinška wyschnosć žarowanjo wupisala. — Tši wulke mochy, Francowška, Žendželska a Rakuska su na swoje napominace pisma z Petersburga njespołojace wotmołwjenjo dostali; Rusowška njezwoli do toho, ščož žadachu. W tej wěch je jenož to dobre, zo nětko k žanej konferency njepschindže, z kotrejž by Rusowška zas jenož pólsku naležnosć do kóndženja scžahnyła. Spomnijene tši mochy chcedža hšchće jene pismo do Petersburga pošlacž a potom najskerje swojich pošlancow wotwołaja, zo bychu swoju njespołojnosć pokazali. Ale hač wójnu za Pólsku powjedu, so hšchće prascha, k tomu su wšitke tši mochy a z cyła wšitke knježerstwa jara sebičžne. Bjez tym njebožowni Polach krej za swoju wótcžinu a wěru pscheliwaju.....

Hannoverska. Njedawno tudy zemrjeth hrabja Stollberg-Stollberg je katholickej wosadze w měscze Hannoveru 12,000 tol. k twarjenju drugeje cyrkwy wotkazal. Tam je 5000 katholicow.

Rakuska. Wójtowdowa z Grammont, mandželska francowskeho pošlanca we Wnje je tam katholicke wěrwužnaczo wotpołožila.

Z Bremana. Bjez tudomnymi 76,000 wobhdlerjemi je 2000 katholicich, za kotrychž bu mission wotdžeržany. Zo katholicjo wschitcy to do přebka zhonichu, k tomu dopomhachu wschelaše protestantske nowiny, kiž na mission žalosnje a hlupje swarjachu. Tak ze zloho tež dobre nastanje!

Italija. W Romje je so 1000 lětne jubiläum ss. Cyrilla a Methoda 5. julija tež jara swjedženšcy swjecziło w chrłwi s. Hieronima (San Girolamo dei Schiavoni). Nyschor na pschedwjecžoru mějesche po kaczanskim wobriadu (ritus) lwowski archibiskop Bierzchleiski, rano bě boža mscha we slowjanskej ryczi po grichiskim wobriedže wot rusinskeho biskopa Litwinowicža w pschitomnoscy wjele druhich biskopow, pralatom a duchownych džeržana. Choralne spěwanjo w staroslowjanskej ryczi bě krasne, responsoria spěwachu rusinscy a bołharscy theologojo. Serbske (južnoserbske) předomawjo mějesche t. Bujnowicž z Sercegowiny. Pschi tutej božej služby běchu skoro wschitcy w Romje bydlačy slowjenjo a wjele druhich cizych. Pozdžišcho džeržesche biskop Bizzari hiščcže božu mschu po (naschim) kaczanskim wobriedže. Nyschor mějesche zas jedyn biskop. W času božich službow bu z kanonami tsělane. Wjecžor bě wulka wojerska hudžba bamžowych wojakow. Tak pisaja khorwatske nowiny.

Połnóčna Amerika. W Bostonje kupi t. A. Carney rjanu křěžu a ležomnosč za 13,500 dollarow a dari ju miłosčiwym sotram hačo znamjo pschipoznacža jich staranja za syroty. Setry založuja tam wulki schpital. — Po missionje w Erablu w stacy Illinois wotrijekny so 49 muži a žonow jenoho z protestantskich wotschčěpkow a wotpoložili swjatocžnje katholicke wěřwuznacžo.

Z Jeruzalema. Džen 30. meje wudželi kaczanski patriarch (biskop) schtyrjom arabiskim diakonom měschnistu swjeciznu; to su přeni duchowni z tamnišeho seminara. Dwaj staj z Jeruzalema, jedyn z Nazaretha a jedyn z kupy Chperu.

Pschipošlane.

Po krajnym czišččowym zakonu pod 29. wulkeho rókta 1855 žadam wot redakcije Katholskeho Posoka, zo by na „pschipošlane porjedzenjo“ w swojim 3. czišle (strona 32—34) scžehowace porjedzenjo tamneho pschipoškanocho porjedzenja w najbližšim czišle swojeho časopisa wozjewiła.

Sacž runje naspomnjeny zakon mi jako pschimanomu z najmjeńšcha runje tak wjele městna k wotpokazanju njewěrnoscže pschipoškazuje, dcy tola tudy — cyle njedžiwajo na barbu tamneho stroniskeho rozsudzenja — taj hłownaj poruka wotpokazacž, kotrajž je tam něšto pod pismikemaj P. L. pschecziwo mi pozběhnył. Tutaj porukaj Sawchtlicu a Praha nastupujetaj.

Wón je mi porukował, zo „ja so njeiřym wo zhonjenje wěrnych podawkom prócowat;“ ja pač mam jonu prajicž, zo wón, kiž jako rozsudžer mojoho na Gustav-Adolfskim swjedženju w Borschicach džeržanoho předomawja wustupuje, sebi, kaž so to kóždomu sprawnomu rozsudžerjej zaleži, ani tu mału prócu wzač njeje, tamne 16 stronow mojoho předomawja z ledžbliwoscžu pschecžitacž, hewač, jelizo hiščcže hěrišcha wina na njoho njepada, njebudžišche mohł tajke cyle njeprawaj, njewěrnaj porukaj pozběhnyč. Wón powjeda, kaž bych ja prajil był, zo w Morawskej a Čžěskej ewangeliske wosady sem a tam kaž ze zemje wuroscžuja. Tele joho słowa su pschewobroczenjo mojich słowow, su hotowa njewěrnoscž; pschetož ja podawam na kóncu 11. a w započatku 12. strony mojoho předomawja tu powjescž, zo po wundženju tak mjenowanoho tolerancneho edikta křěžora Josefa II. w lěcže 1778 (dyrbi rěšacž 1781) w Čžěskej a Morawskej tam a sem kaž ze zemje wuroscžechu ewangeliske wosady, wo cžimž Sawchtlicu jako pschiklad podach. Za rycžu potajkim wo tym, tak je so

tam w lécze 1781 měto, njespominam pať na žane waschnjo, ze žanym słowczkom na to, kať je so něhdze w lécze 1862 w Sawchtlich měto. Wón potajfim tu njeprawdu pschecziwo mi wobendze, zo wote mnje trjebanu zańdzenoscź „wurosczachu“ pschemobroczi do pschitomnosće „wurosczuja.“ Ja njejsym prajiť, zo tam ewangelske wosady „wurosczuja,“ nětko w nowišim času wurosczuja, ale zo tam „wurosczachu“, tehdy w časach lěta 1781. Tutón rozdběl časow chcu česćenym čitarjam z blizkim pschikadom rozjasnić. Sdy bych ja pišať: „pschi započatku tutoho lěstotetka běšče w Róžencze sławny česće doštojn P. Tecelin“ a hdy by mi něchtó to chcyť z tym mudawanjom porjedzić, zo by prajiť: „ně, to je njeje wěrnó, tam je P. L.“, dha bych jomu runje tať wotmolwiť; ja njejsym prajiť „je“, ale „běšče:“ to wschať wschitch wěmy, zo tam žadyn Tecelin wjac njeje. Šchoť potajfim kn. P. L. wo Sawchtlich pišče, kať je so tam ze wschēm w lécze 1855 z liczbu wobydlerjom, abo w lécze 1862 z „pschestupjenjom“ jeniczkoho z mjenom Wilhelma Bleiřa měto, to jow njesťuřcha. Historiska wěrnoscź pať je, kotruž sym wo Sawchtlich pišať a kotruž móže kóždy — zo někych halle na daloke swědčjenja pokazat, — z „Fliegendes Blatt des Evangel. Vereins zur Gustav-Adolf-Stiftung Nr. 28.“ póznacź, njenujey: „po wuńdženju tolerancnoho edikta, kiž w lécze 1781 wuńdze, čehnje jene ranje ze wsy Sawchtlich, po puczu k městu Šulneřej, k sydku jich wyschnoscze dołhi czah ludži. Ze to czah podjanskich křižerjom? D ně, to ždym klinczi kaž reformaciřski křerlusch, šchoť czi ludžo spěwaju. Psched wyschnoscź stupinšchi buch u prascheni: šchoť was telko chće? Wsmy smy protestantojo a chcemy so po křerorowym zakonju jako wosada zjenoczić. Šchoť, protestantojo w Sawchtlich, kiž je tola hižom sto a pjecz dzeřacź lět zaso podjanska. To ždym so zda poť wsy bycź? Nic poť wsy, ale cyťa wjes. Haj cyťa Sawchtlica bě mucžahnyťa a da so ewangelski zapisacź.“ To je historiski šutk.

Wón chće mi dale porjedzić, šchoť sym na 12 stronje wobstejnoscjach čžěřke je ewangelsko-lutherskeje wosady w Prahy pišať. Dofelž sym ja ze žianymy słowami wuprajiť, zo tuta na dwanacze stow sylna wosada z wjetřcha z křudych wjesnych ludži wobstawa, kiž tam a sem rozpróřcheni mil daloko wo kóto Prahy bydla, je zaso chle wopať wot njoho zakhadžane, zo mi to napschecziwo dzerži, kať wjele je lutherskich ewangelskich we Prahy. Šchoť sym wo jich Božim domczku prajiť, je dořkownje wěrne. Hižom w lécze 1810 je dwórřki twarřki miřchtyr Zobel žianu hubjenoscź tuteje křube zastójnřcy wobswědčiti. A tuta hubjenoscź je so w křehu lětow, kaž so lohko rozemi, nic pomjenřchita, ale powjetřchita, zo njemóže lědy wjetřcha bycź. Tule wulku nuzu je tež nětcziřski rakuski křeror miřoscziwoje spóznat a je toho dla ze smilnej wutrobu w tutym lécze tutej wosadze rjanu cyřkej w Prahy posćiciti. Zo P. L. žanu potrebnoscź tajkeje smilnosće njepóznawa a žianu hubjenoscź jich dořalneje „mobleřnje“ nochće pschidacź, ale wjele bóle tu křuju hiřchće za wjac hacź dořahacu a samo ze wschēm derje wuhotowanu wopisuje, to wschať žadyn džiwo njeje; něchtó wschať praji, zo je za njeluboho pschecziwnika wscho, tež najhubjenisće dobre dořcź. Kn. P. L. njeje hiřchće nawuřnyť, zo „řala“ na řerbski „křuja“ řěka, hewať njebudžiřche so na słowje „křuja“, wote mnje trjebanym, podarmo tať postorkowať. — Zo su, kaž wón wuzběhuje, protestantřcy wojacy w najnowišim času wosebnu cyřkej w Prahy dořali, je chle zdořne a prawe; pschetož protestantřski wojak ma a dopjelni te same pschisťuschnosće pschecziwo swojomu krajnomu knjezeř, kaž to řatholicřki cžini. — Naposledř mam hiřchće kn. P. L. wotmolwicź: W Prahy njepytam žanřch intolerantnych, tež nic bjez narodnymy řerbami, ani naschimi Němcami; hdy bych pať někomu žancho intolerantnoho (nježnjeřliwoho) pokazacź dyrbjat, bych joho runy pucź pokazat do Ř. na kn. P. L.

H. Imisch,
řarař w Šodžiju.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarstwa S. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Michał Hórník.

Cz. 9.

September.

1863.

Stawizny Róžanta.

VII. Wo božich službach a duchownych tam postajenych. *)

A wotpuskam, kiž buchu hnadnomu městu posćicžene, bħrbi tež jedhny wotpusć pschilicženy bhcz, kiž nětko wjacy njewobsteji. Tutón móžesche kóždŧ pjatŧ póstnoho časa dobħty bhcz, ale jenož w starej chřtwi; duž pschesta, hač bu ta sama wottorhana a na jeje město nětcžischa natwarjena. Spomnjenŧ pjatŧ w posće so tež pscheg to wuznamjenjesche, zo buchu, kaž bolho stara chřtej bě, poŧne bože služby wotbħeržane t. j. spěwana boža mscha a přebowanjo. Spowjednych ludŧi paŧ bě wotpuska dla ŧ spodŧiwanju wjele, druhdy wjacy hač nětk najprěnische dny swj. Marije. Tak bě jich w lěčje 1727 po sħllabu přeni pjatŧ posta nic mjenje hač 505, sħtwórty pjatŧ 335, w lěčje 1731 přeni pjatŧ zašŧ 500 atd. — wulka to mnohosć, hdyž so wopomina, zo běchu to jednore dħekawe dny. Dokelž tele dny kaž swjedjenje swj. Marije wulki spowjedny lud ħromadu pschindħe, dħstachu ħrħscžanschŧ duchowni a pozdħischo rħžencžanschŧ, kiž ħhapalu wobstarachu, wot staroho časa sem wupomħanjo w spowjednym ħtole wot ŧ lħschtra, we kotrymž běchu w najstaršim času ħižom jednotliwi serbschŧ duchowni postajeni. — Zo bě w starym času, hdyž ħisće ralbicžanska chřtej njewobstejesche, tež w druhim času lěta wjele spowjednych ludŧi, móħe sej kóždŧ myslić a dowidħi to z napisaneje summy woprawjanŧch, kiž je Ticius wot 1682 — 1690 napisowaŧ. W lěčje 1682 bě spowjednych 4306; tole lěto paŧ bě powšħtkomny jubilejski wotpusć. W lěčje 1683 bě jich 2903, 1686 paŧ 2807, w lěčje 1688 dla wotpuska na narod swj. Marije wot Ĥnnocenca XI. Rħžantej posćicženoho 3534, w lěčje 1689 bě jich 2213 a 1690 sħoncžnje 2291. Pschirunamy-li thmle licžbam licžby nětcžischiħ komunikantow, kotrychž bě 1861 na 2800 a w l. 1863 na 2787; pħtnjemŧ, zo je w poslednimaj lěħħtotkomaj mnohosć komunikantow so ħisće powjetschħa, dokelž nětk po wobħtačju ralbicžanskeje chřtwje, a po zħubjenju spomnjenoho wotpuska we wschėdny m lěčje 1862 bě jich nimale 500 wjacy hač 1684 abo 1690.

*) Str. 89, hdyž je wot stoŧpa rycž, je lěto 1692 wumostajene.

Štož bože služby nastupa, njebuchu žane stajne bože služby tam motdžeržane dla brachowania tam postajenych duchownych, tak zo Ticinus hišcže w lécže 2692 pisaše (str. 307): „Štož Róžant nastupa, w kotrymž žadny duchowny stajnje postajeny njeje, wužhodža nimale pschež 10 lět k najmjeńšomuh kóždu pjatl farar t. j. křóscžanski farar |: Jurij Franc Zynba:|, jelizo jeho pschihad njeje pschež wjetschi swjaty džej zabžewany. Potajkim kručže postajene bože služby hišcže njeběchu, kaž Ticinus praji, tola pať kóždu pjatl. Njebudžemy pať so molicž, hdyž prajimy, zo běchu tež wěšte njebžele a swjate dny wosobnje s. Marije k motdžerženju božich službow postajene, runje tak w a ž n i š c h e farske wobstaranja a hewaf hišcže wschě dny, na kotrychž je Róžant mot duchownych wopytowan był. Zo dyrbjesche tomu tak byčž, praji nam skoro indirektnje Ticinus sam, sobudželo, kaž wjele božich mschow bu wot 1682—1689 w Róžencže džeržanych: 294 w lécže 1682, 424 w l. 1683, 575 w l. 1689 a 524 w l. 1690; potajkim w poslenišchimaj lětomaj kóždu džej jena a na mnohich dnjach dwě a wjacy. Wosobnje wopytany wot cuznych duchownych bě Róžant dny swjateje Marije tak, zo bu druhdy hačž do 13 božich mschow džeržanych. Bjež tych duchownych, kotsiž s. Mariju najbóle w Róžencže čžescžachu, licži Ticin njeboh Jana Serbina, kotromuž chly § 205 swojich káčžanskich knihow poswjecža. Rodženy z Rhoczineje bě won najpriedy kaplan a potom farar w Kulowje; wot njoho so pisa, zo je wjacy hačž 200 bludnowěriwych do našcheje chrkwe wrócžil, a we wažnej naležnosčzi, kiž křatolsku chrkej nastupa, sam k křěžorej Leopoldej pucžował a wěc zbožownje pola křěžora wuskutkowaf. Tónsamy, wo kotrymž Ticinus spomni, zo mohł wulke knihi pisacz, hdy by jeho chle skutkowanjo a zaslužby za chrkej božu wopominacz dyrbial, pschindže hafo farar skoro kóždu džej přechi wot Kulowa do Róžanta hačž do swojeje smjercže, († 22. febr. 1682), zo by k čžescži božeje macžerje božu mschu motdžeržaf. Tak starasche so Bóh za hnadne město, zo wone, hačž runje tam žadny stajny duchowny w starym času njebě, tola pschež pschihadžachych duchownych, njeje skoro žadny džej bjež wopora božeje mschě wostało. — Najprěnišche wuprócowanja, zo by Róžant stajnoho duchownoho dostał, čžinjescche křěžor Leopold I., pod kotrohož zašitom Łužich we wěcach wěry tehdom stejachu. Won pohnuwasche abbatissu Rathu Benadžic, w Róžencže stajnoho kaplana fundirowacz wokoło 1675. Abbatissa njebě tomu napschecžiwna, džeržescche radu z wšitatorom klóschtra, a phtasche so tuteje naležnosčže dla z budyskim tachantstwom zjenocžicž. Hačž runje pať bě w tej wěcy křétrje wjele džěłane, njebu tola załoženjo tajkoho kaplanstwa dołonjane, byrnje křěžor wjacy křócž na to spominał. Taky naležnosčž je tež hišcže wšajso wostała pod potomnicu Rathu Benadžic, Ottiliju Hentschelec († 27. jan. 1710) hačž skónčnje Rordula Sommerec regirowanjo klóschtra nastupi (1710—1746). Najprěnišchi fundirowany kaplan bě Mikławsch Pjech z Libonja, swětny*) duchowny. Won stejescche chle pod křóscžanskim fararjom a bě wot budyskeho tachantstwa a

*) Po tajkim dyrbi so porjedžicž, štož je str. 80 w Póšle prajene, hdyž dyrbi rěłacz: wot najprěniškeho stajnoho duchownoho, nie cistercijskeho.

klóschtra w Róžencze postajeny. Wón pschindže 9. januara 1727 do Róžanta a wumrje 22. měrca 1739. Wón wobhydlešce kaž jeho dwaj potomnikaj mału třežtu skoro na tym samym měsće, hdžež nětk administratura steji, kotraž „klóschtriska třeža“ rěkašce a duchownym, prjedy hižom z časami na wopytanjo pschilhadžacym, t pschenowanju pschipołazana bě. Pod nim buschtej skoro kóždny džen w Róžencze hižom dvě božej mschi dzeržanej. Po jeho smjerczi bu Róžant z duchownymi z cistercijskeho rjadu wobsadženy, kiž buchu administratorojo mjenowani. Woni běchu najbóle pať z klóschtra Noweje Gale pať klóschtra Dfsegga.

1) Prěni cistercijski administrator w Róžencze bě Bernard Pětschil z Kulowa. Z klóschtra Dfsegga a prjedy třeťre dołho kapłan w Marinej Hwězdze b., wón 25. měrca 1739 wot klóschtriskeho probsta do swojeho zastojnstwa zapołazany a bě administrator hač do 14. sept. 1750, hdžež wumrje. Wón njemějeske hišcže žanoho kapłana runje kaž po jeho smjerczi

2) druhi cistercijski administrator P. Florid Mark z Budworja. Wón bě z klóschtra Noweje Gale. Runje kaž jeho prjedownik prjedy kapłan Marinej Hwězdze, bu wón z administratorom 4. okt. 1750 a skutkowašce hačo tajki hač do swojeje smjercze (3. hapryla 1754). Po jeho smjerczi bu Róžant wot Rbrósczic chle wotdžěleny, tať zo tam žane farske funkciony wjac wufonjane njebuchu, štož wjac trjeba njebě, dokeľž bě klóschtr ralbicžanstwu faru založiť.

3) Třeczi administrator bě zasť jedyn Bernard Pětschil z klóschtra Dfsegga wot 6. meje 1754 — 2. měrca 1765, hdžež wumrje 72 lět starý. Pod nim (1754) je hnadna knjeni Józefa Elgerca nětčischu administraturu twaricž dała. Wón dósta přeni na spocžatku lěta 1756 kooperatora (pomocnika).

4) Štwórtý administrator bě Aliberik Męner rodženy z Kulowa. Wón pschindže z klóschtra Noweje Gale 5. hapryla 1765 a wosta administrator hač do 30. meje 1767, hdžež so do Noweje Gale wróći a pozdžischo tam wumrje.

5) Pjaty administrator bě Prokop Seiffert, rodženy z Kulowa. Z klóschtra Dfsegga do Marineje Hwězdy za kapłana powołany bě tam hač do 1. junija 1767, kotryž džen do Róžanta pschindže a hač do swojeje smjercze tam wosta 1. okt. 1770.

6) Šesty bě Anton Buť ze Swinjarnje rodženy a z klóschtra Noweje Gale. Wón bě 6 lět adjutor w Nowej Gali, pozdžischo kapłan w Marinej Hwězdze a po smjerczi swojeho prjedownika 22½ lět dołho administrator w Róžencze (25. měrca 1793).

7) Sedmý běšce Eugen Hauptmann z Kulowa. Bě administrator wot 3. hapryla 1793 do 1. 1817 a bu w tymle lěće slabosće a staroby dla wot wifitatora Benedikta Venusia z Dfsegga na zasťuženy wotpocžinť stajeny, bě pať hišcže 6 lět w Róžencze žimy, hdžež 23. febr. 1822 po nježbožownym panjenju wumrje. Wón bě 88 lět starý a 58 lět dołho duchowný. P. Eugenius kaž P. Tecelinus dóstaschtaj ze zběhnjenoho klóschtra Noweje Gale lětnu pensiju. Wón běšce nic jenož w swojich duchownskich winowatošcžach jara spróclimy, ale tež we hudžbje, hdžž mějeske zbýtłny čas, tať ze wěšte postajene dny, na kotrychž bě w chrłwi figuralna hudžba, sobu skutkowašce. Tež so powjeda,

zo bě wulki pscheczel zahrobnistwa, a zo je wjele sabowch schtomow, kiž wońoto administratury su, nasabžal.

8) Wosmy administrator bě Tecelin Mietz (Mět) z Rukowa a rjadnik klóschtra Noweje Gae. Bě administrator wot 25. měrca 1817 do 4. meje 1822. Wón wotstupi w tymle lěće, zo by čas ze spisowanjom wužitnych serbskich knihow pschecžinicž mohl, zwonkowne zastaranjo administratury P. Polikarpej Schönej z klóschtra Osseggia a skutkowasche w Róžencze wjele dobroho. Dofelž bě P. Polikarp Němc, dźeržesche Tecelin wschě předomanja a wobstara storo samotnje wschitkón spowjedny lub. Najwjetschi čas pschecžini wón z pisanjom, a mamy 5 wjetskich a 3 mjenšche knihi, kiž wón wuda: Dwaj katechismusaj wot lěta 1809 za wjetsche a mjenšche dźeczi, Stawizny nowoho zakona (600 stronow w oktawje) 1814, Pobožnosć na swjatym šhobže w starej Krupcy 1816, dwě předomani w serbskej a němскеj ryczi 1818, Proczenjo za Khrystusom 1823, Jadro kšescžanskeje katholickeje wučby 1829 a Čžesczenjo Swjatych 1834. Wšche toho leži na administraturje mnohosć njecžiskčžanych rjanych předomanjow, tež njecžiskčžana njedofonjana łacžanska serbska rycznica (Sprachlehre). Čžiskčžzenjo swojich knihow płacžesche pať sam pať žbromadžowasche k tomu pjenježy wot horlinych Serbow. Wšche toho pať bě njebocžicžki wulki dobroczer cirkwie a schule. Wón dasche ze swojimi wužžkami wěžiny časnik (zeget) twaricž, wulki žwón nalcž, čžerwjenu somocžanu kasulu (ryžwo) žesčicž, na kěrchowje srjedž schtyrjoch topołow božu matru stajicž, dwaj kšeluchaj pozłocžicž, cirkwej ponowicž a wobělicž a chlu murju wońoto cirkweje a administratury ze schtyriróžkotnymi łamjenjemi pokłascž. Runje tať wobstara wón jene swjecžatko swjateje Marije do kšapakli, kiž we wšy blizko Glauschec dwora steji (1833), a do cirkweje dwaj nowaj spowjednaj stołaj (1834). Za 9 kšubych dźeczi rőžencžanskeje schule załoži wón fundaciju, runje kaž fundaciju na 9 božich mšchow. Skóncžnje žawostaji po testamencze bibliothech na administraturje wschě swoje knihi a cirkwinskej pokladnicy (kassy) wschě swoje serbske čžiskčžžane pisma. Za wschě tele kšwalobne duchowne skutkowanjo dōsta wot sakskoho krala wjach křócž pschipőznacžo a dwajkřócž kralowske wobmhtowanjo; najrjeniske na džen swojoho duchownoho jubileja 6. meje 1835. Žoho majestoscž kral Anton pschipősta jomu tōnsamž džen pschēž wšysočodošojnoho biskopa Mauermanna žłocžanu tšsku w płacžiznje 200 tolerjow. Jubilejski džen, na kotryž wšche biskopa tež kanonitusaj fantor Mikławsch Smola a scholastikus Michał Haschka, wschitcy klóschtyrscy duchowni, abbatissa a 12 knježnow z klóschtra a wjele swětnych duchownych a pschecželow pschindžechu, bu hacž nanajrjenischo swjecženy. Spominanja hōdne je, zo je njebocžicžki wschitkich, kotřiz běchu pschitomni, pschi tym tež na swōi pohrjeb pscheprosyl, kiž hižom dwaj mēšacaj pozdžischo 21. julija 1835 scžehowasche.

9) Džewjaty administrator bě, kaž hižom prajichmy, P. Polikarp Schön, kaž rukopis wot administratora Thaddäusa praji, pobožny a křuth cistercijski muž. Rodženy z Ranniga we Čžeskej, bě wón administrator wot 1822 — 1835 Pschindže tesame lěto po Tecelinowej smjerczi žasł do klóschtra Osseggia haťo knihownik (bibliothekar) a wumrje tam. (Pschichodnje skóncžzenjo.)

Dotal njecziſchjane fhërluſche.

Podawa M. Górnik.

1. A n ſ l e

Dch my moje myſle! njefombjczje ſo,
Pójcze a pytajczje toho (?) ſwëtkoſcz.
Tón kſchiz je hotowy,
Jow widzicze Jëzuſa ſtacž.

D bratſiko, ty jutrowne jehnjatko!
Raſ ta twoja hórka martra a te czerpjenjo,
Twoja hórka martra a czerpjenjo
Pſchinjeſe nam te wëczne žiwjenjo.

Dch ja dchu nëtkle z Jëzuſom do zahrody hicž,
Chcu ja ſo modlicž*) a zbychowacz a póbla dchu jom' ſtacž,
Chcu jem' trëcži joho ſwjatu krej dele;
To budže za naſche duſche derje.

Dch mój Jëzuſo, ty zhnkujech pſche zrudobu ſo dele,
Dch najlubſchi jandželko, ty ſchterkujech (ſo) zaſ,
Poſylniſch te ſtódke ranowje**),
Ty zbóžna duſcha — — !

Dch mój Jëzuſo, nëtk budžeſch wjedženj,
Dch mój Jëzuſo, nëtk budžeſch dótkanj
Ze ſchpiſami a ze helebartami***) naſchich winow dla;
Dch lubſchi Jëzuſo, daj nam twoje zdebjenjo.

Dch mój Jëzuſo, nëtk budžeſch tamany,
We ſwojej b'džeſch ty wutrobje łamany,
Dch z luboſczu, z luboſczu hrëſchnikow dla,
Dch lubſchi Jëzuſo, daj nam ſwoju ſczërpoſcz!

Dch my ludžo, my tu ſpicže a wachujecze ſo;
Glejczje! my widzicze, ſchto Jëzuſowy wotpocžinſ jo.
Dch njespicže a ſpëwajczje****) a modlicze ſo!
Dch lubſchi Jëzuſo wuſkych naſchu próſtwu!

Dch ja dchu nëtkle z Jëzuſom do rowa hicž,
Dch ja dchu zaſy z Jëzuſom horje ſtanycz.
Ja wozmu joho ſwjaty kſchiz a ja ſczëhuju za nim.
Dch lubſchi Jëzuſo wotwobrocžiz†) naſche zléczinjenja!

*) Někotſi měſto toho ſpëwaja „batowacz.“

**) T. r. ranj.

***) Helebarta (Helmarte, Helmbeil) = hlebija ze ſeferu, ſeferojtej hłowu.
Njeznaſo to ſłowo ſpëwaju: heleportami, z wjele ſortami atd.

****) Družh: batujczjo!

†) T. r. wotwobrocž že=džë, wſchaf.

2. D ž i w n e.

Džiwne, o džiwne, o džiwne!
Dch wy jandzele z njebies dele,
Pójcze, ach pójcze a płaczcze zo mnu,
Dofelž so nam začjemni te jasne swětło.

Ja widžu jom ležo na tej zemi
We zecnjenju a z wobczěžnosćžu
Žězusa, haj Žězusa a tyšto (?) je jandželow krasnosćž.
Pój a płacž, ty hrěščna wutroba!

We krawej tej rěcy so wón kupje,
We zecnjenju so jom' wutroba rozeschtrěje.
Krawa, o krawa, o krawa rěka,
Na kotrejž tón hrěščniš sam to wina je.

- Połne wody, połne sylzow, połne krawoh' potu
Wobtrjepjene je te bójske woblicžo,
Panje tež dele we zecnjenju a we nuzy.
Pój a płacž, ty hrěščna wutroba!

Tón kral njebies a teje zemje
Budžesch šhtórcnje (?) z nohami teptany,
Storkany a pluwany bjez te bójske woblicžo;
Krewjowany sy, jehnjatko! tak sy pschihot'wany*).

Wusměšcheny**) sy, martrowany a zaspěty,
Z czernjowej trónu trónowany,
Schwikany, haj schwikany tak sy jara dołho,
Hacž ta krej khopicnje na tu zemju dele bježescho.

Jom widžišch te jehnjo bože njewinwate.
Dch tak njese swój kščiž tak scžerpnje,
Panje tež dele we zecnjenju a z bolosćžu.
Pój a płacž, ty hrěščna wutroba!

3. S w i a t e r a n y.

Žězuse swjate rany,
Budžcze pschecy czescjowane,
Wy scže za tu moju duschu
Snadow město potajne.

Boła błuznow twojej nohow,
Khrysčcžel dču ja wopomnicž
Twoje strachi, moje hrěchi
Ze sylzami wopłacžicž.

*) Družy: pschirychtwany.

**) Schpotowany.

Mje pať hnuje ničžo druge
A jenej tajkej želnosczi,
Dyžli twoja luboscź sama;
Ta mje wjedze ł zbóžnosczi.

Božo wobaj, jeno wobaj,
Ščoť ja z tymi zmyškami
Tu sym zhrěščiť a sym stucziť
Z mojej dusche mocami.

We tej smjertnej nužy mojej
Moju duschu porucžu
Do tych hnadypolnych ranow;
Wźmi ju horje ł žiwjenju!

Pšchisponnjenjo. Tute křěsluški dach sej wot Mablenu Mykelowej rodź.
Šchoćjic w Kulowcu spěwacź a napisacź je tam w zańdženym měsacu. Prěnje dwaj
staj starschej, posledni pať nowišci; wschitke spěwaja so husto w poscze a wosebje w
martrownym tydženju. Ma-li ščoť w nastupanju tych něšto pšchisponnicź, je wudo-
spotnicź atd., njedź mi to praji abo napische.

Cyrfwinške nowinki a powjescze.

Rěmska. Wóndanjo bu wot rafustoho křězora zhromadźizna wschitkich
němskich wjerchow, za lotruť sym njedźelu 16. augusta tež prosyli, do Frankfurta
powołana, zo bychu do wjetšoho zienocženja stupili. Hacz změje tale zhroma-
dźizna dobre płodny za zbožo němskich krajow a hacź wosebje za katholicu cyr-
kej, to dyrbi my haće móczaćacź. — Ze Schlezynskeje. W tu křwilu
pšchegladuje general mikošcziwch bratrow Alfieri z Roma přeni křócź tudomne
křóschtry, hdzeť je jich 97 ze 2000 rjadnikami (bratrami). Potom pojedze do
Wuheriskeje. — W Barlinje maja mikošcziwe sotry nětko wulku křoromnju,
šyrotnu křěžu a wustaw za starych słabych ludźi.

Morawska. Na Belehrad pšchikhadza hišcze pšhec wjele pucžowariow.

Pólska. Njemysli ničtó, zo je wojowachym Polakam jenoť wo po-
liisklu samostatnosć cźinicź a wulke pólske kralestwo založicź. Skowjanska strona,
to trať chce bratrowstwo bjeť Polakami a Rusami, by škerje skřschana byla,
hdy by knjeźerstwo redlišche a wosebje tež sprawne pšhecziwo katholickej cyrkwi
w Pólskej bylo. Wulka šyła pocziščezowachch zakonjow katholicich Polakow za-
hubja. Po jenym dotal płaczachym zakonju n. pšch. mandźelstwa bjeť schismati-
kami a katholicami ničžo njepłacza, hdyť katholicy dźěl njeslubi, wschitke dźeczi
we schismatiskim nabožnistwje móczahnyć. Wšyche toho dyrbja, hdyť starschej
pšchestupitaj ł ruskej cyrkwi, wschě dźeczi do 21 lět jim scžehowacź. Dokelź knje-
źerstwo wschitke srědky nałožuje, zo bychu so tajke měščane mandźelstwa a pšche-
stupjenja stali, dha zhubi naša cyrkej wjele. Hdzeťuli schismatiska wosada
pšchez 1000 duschi liczi, dostanje hižom nowoho popa a nowa cyrkej so natwari.

Na drugim boku pač zběhnje so katoliška farška mošada, hdnž je pod 500 duschi motebrača a pschidželi so najbližšej schizmatiskej. — Katoliških duchownych je wjele na hočy podhlad (Verdacht) do jastwa motwjedženych; pschepytowanjo husto dolho traje, tač zo je so wónđy duchowna wyschnoscź pola swětneje wobcζεžowača.

Belgiska. W měsce Mechelnje dzeržesche so zhromadźizna katolikow, kotraž 4 dnj trajesche a 22. augusta jara swjatocznje w tamnej katedralnej cyrkwi so skónči. Duchowny Mermill z Genfa dzeržesche rjanu k tomu pschihotowanu rycź, po kotrejž kardinal katedrale zhromadženyn japoschtolške žohnowanjo wudželi. Kardinal Wiseman z Londona pokaz a w swojej ryczi, kač mócnje katoliška cyrkej pschiběra w Šendželskej. W lécze 1831 měsjesche Šendželska 13 millionow katolikow, w lécze 1841 hižom 15 millionow, w lécze 1851 17 millionow, w lécze 1861 pač 20 millionow katoliških wobndlerjow. Dale kardinal žjewi, zo běchu w lécze 1830 jenož 434 katoliških duchownych, nět k pač hižom 1242. Katoliških cyrkwiow měsjesche Šendželska w lécze 1830 jenož 410, nět po lécze 1861 jich hižom 872. Přjedn bě jenož 16 klóštruw, nět je jich 162. — Tež hrabja Montalambert rycžesche w zhromadźiznje a to wot swobodny po swědcinju (Gewissensfreiheit) a mjenowasche bjez druhimi krajemi, w kotrychž katolikowje tule swobodu nimaja, portugalski kraj, hdžež potajne zhromadženstwa swobodnych murjerjow katoliškej cyrkwi wulku škodu činja. R. Almada z Lissabona wobkruczi tele wurajenjo a protestirowasche napscheczo tomule fanatiskomu tyranstwu. Swjaty Wótč je tomule kongressej swoje japoschtolške požohnowanjo póstač. Pschedshdojo na kongressu póstaču hamžej džakownu adresu. „Wy scze kral, rěčasche w tymle lišče, pokni potornoscze, khlamny so psched Waschej měšchniskej a kralowskej dostojnosczu. Wiesele prajmny hišcζεe jedyn trócž z cyrkym katoliškim biskopstwom: Šerbski džěl cyrkwe, kotryž Wascha Swjatoscz z niezhibnjenej wobstajnosczu hišcζεe wobsedži, je wot bóiskeje pschedwidžornoscze za šhdko njemotwisnoscze hamžistwa a za murju swobodnoscze duchowu wuzwoleny.“ Tež bu wobžanknjeny w Brüsselu wulke katoliške nowiny k zastupjenju katoliškeje cyrkwe a wěcy załožicž.

L.

Šendželska. W delnjej sejmowni (Unterhaus) bu njedawno žašy tamny namjet wěsteje strony wotpołazany, po kotrymž chcedža lětnu podpjeru 180,000 tolerjow za katoliški duchownski seminar we Maynoothu w Iriskej wotežahnyčž. Pschi tej pschiležnosczzi spomni jedyn rycžnik, zo katolikojo Iriskeje na kóždu hlomu z krajneje kassy lětnje 7 nowych pienježkow, presbyterianojo 2 šlěbornaj a anglikanojo (šendželska cyrkej) 6 tol. 10 nřl. dóstawaju. Wsych toho je lěte podpjera 200,000 tol. jara mačy pienjež za rubjene katoliške cyrkwinške kubka.

Šendželska. Do staroho klóštra Connigtona, kiž bu psched 700 lět załoženy a wot 200 lět swójbje Clifford skuschesche, su potomnicy teje sameje žas klóštriske knježny z Francowskeje powołali.

Šchwajcarska. Tym, kiž katolišku cyrkej njeznjeslivoscze dla wobštoržuja, poručamny scžehowacy podawč k rozmyslenju. W měsce St. Gallen

bu měšcžanſke (bėrgarſke) prawo jenomu ſchecžanej, hdyž ſu je tam hižom 27 židam dali, jenož tohodla motrjeſnjene, dokež bėſche wón katholicſki! Mėſcžanſtvo w Lauſanne je tónſamý pſchikad njeznjeſliwoſcže podažo, a tamniſche nowiny „La semaine“ ſo wjeſela, zo druhdže tež tajka njeznjeſliwoſcž kčžje kaž w Lauſanne.

Italska. We Benedigu pſchebnwa nětko wožoło 2000 do 3000 Němcow. Žich předomnich začžichu tam w lěcže 1413 woſebite towařtvo z tym wotmyſlenjom, zo by ſo ſtajna fundacia za němſkeho kapłana pſchi cyrkwi ſwjatoho Bartronja zdžeržaka. Nětcžišchi kapłan F. Handl je ſo na nětko tam bydlacny Němcow z próſtww wobrocžik, zo bychu hormadu ſtupili k žažoženju woſebiteje němſkeje cyrkwie.

Australia. Nětko je na tym, zo dyrbitaj ſo zaſy dvě noweje biſkopſtwe žažožicž a to we Gaſburne a Armidale. To by jėdnate a dwanate było wot lėta 1842, w kotrymž ſo biſkopſtvo Sydney na archibiſkopſtvo powyſchi.

Afrika. Jendželſke miſſiony njechadža, kaž je widžecž, prawje pſchibjeracž. Piſaja, zo zo „University miſſion“ w Riverſhiru kraj wopuſcžy, „dokež ſu tam mjaſne jėdže jara žadne.“ To bu zaſy jedny jendželſki miſſion, kiž je tajkeje winy dla zaſchož.

Jeruſalema. Po najnowiſhej rozprawje guardiany P. Bonaventury de Soleno wo ſkutkowanjju franciſkanow w Pałāſtinje wot l. 1860 mējachu woni tam 9 klóſchtow, 18 hoſpicow, 27 cyrkwjow, 22 ſarow, 21 kſapałtow, 44 kčžow za kłudny, 18 hólčich a 9 hólčich ſchulow. Pucžowariow (putnikow) bė wob lėto 6,164, kiž bychu pola nich 28,878 dnow wobſtarani. Mnichow ma jich rjad nětk 254, bjez nimi 126 italiſkich. Wėrimnych je w kraju bližko 30,000.

(Naſchi miſſionarowjo w Chineſiſkej.) Domaſch Blatiſton, jendželſki wyſch, kiž je w Chineſiſkej pucžował, piſa: Wėſte je, zo ſu katholicowjo w Chineſiſkej wjacny čžinili, hač chce ſwět pſchipožnacž. Wny namakachmy w znutſtownym kraju wjele ſchecžanow; w krajiny Szechuan dyrbi jich 100,000 bycz. Woni maju dweje biſkopow; my mējachmy tu radoſcž, zo jenoho z njeju z drcēmaj duchownymaj trjedichmy. Za wobkhowam jich hačo prawnych miſſionarow w pomjatk. Woni wopuſcžichu ſwój wótcny kraj a ſwojich pſchecželow jenicžy z tym wotpohladanjom, zo bychu pohanſkomu ludaj zbóžnoſcž pſchinjeſli; weni pſchimožmu jocho draſcženjo a waſchujo, huſto tač, zo by najnižſchomu w Europje cžežko panyło; wyſche toho ſu ſtajnej ſtraſchwoſcži wuſtajeni a čžwilam, kotrež maja ſtajnje wocžakowacž; woni ſu tež wot wſchitkeho wobkhowdženja z wufrajom, wſchitkeje komódnocže, haj najbóle wſchitkich potrebnocžow zdžekaneje Europy takrjec wotrėznjeni. Tajtim mužam ſkuſcha kłwalba, kotruž wopowjedowacž ja hódny njeſym. Pokažam nětk na rozdžěl bjez tutymy a bjez proteſtantſkimi miſſionarami. Čžile (proteſtantscy) bydla bjez Europeanami a Amerikanami w pſchiſtawnych wulkich mėſtach, we wužiwanju wſchitkich komódnocžow zdžekanocho towařtwa, wobdacž wot ſwojich žonow a dječžy, we wobdlenjach, kotrež njeſu hubjeńſche a čžasto lėpſche, dnyli te, kotrež mējachu w europiſkej domiznje; woni ſu w ſtajnym zjenocženju ze wſchěmi džělemi zdžekanocho ſwěta, a ja myſlu, zo ſo njemolu prajich: žadny proteſtantſki miſſionar njebydli 30

hodžinom (šchtundow) daloko mot europistich zaschdlenjow. Prajili mi su, zo něfotši něm-
scy missionorojo pschikad katholicich scžěhuja a hafo Chinesojo pschegotowami do znuts-
tomnoho zastupicž so prócuja, ale ja njejsym te wjeselo měł jenoho z tajkich natrjedhicž.

3 Łužicy a Sakseje.

3 **Budyšina.** Nasch hnadny f. biskop Ludwił wróczi so 24. au-
gusta z mosadow wokolnosće Dstriža a poda so 29. do Scherachowa, hdžež
nazajtra f. firmowanjo wudželesche a potom połdra dnja vschi schulskich pruh-
wanjach mosta. Pschichodnu wutoru na džen swjateje Marije naroda budže
wón we wulkej cyrkwi tudy firmowacž a schtwórtk w klóštrje Marinej Swěž-
dže, na to 13. t. m. we Kalbicach, w scžěhowacym tydženju we Njebjelčicach
a Wotrowje, a njedželu 20. t. m. w Chróscžicach.

3 **Budyšina.** Snjez kapłan J. Wels pscheschdli so pschod isjomi
njedželemi do Königshaina pola Dstriža.

3 **Kulowa.** Tudomna cyrkej so rjenje ponowja. Hdž budže po-
nowjenjo hotowe, wopischemy snadž je wobschěrnischo.

3 **Budyšina.** Wot časa tak mjenowaneje reformacije mostachu
we Łužicy stare farske mosady, a běchu tež druhoměrmi kóždeje mosady nuczeni mot
mosadnoho duchownoho kschćicž, wěrowacž, hrićbacž dacž, abo tola wotplacćicž,
hdž chychu so na duchownoho swojeje wěry wobrocćicž. Rycherjo we Łužicy
džeržachu hacž do naschoho časa na tónle „Pfarrzwang“, kiž bu nětko skónčnje
zběhnjeny, hacžrunje ta wěc hišćje we wschim zriadowana njeje. Wobhdlerjo,
kiž maja druhu wěru hacž jich dotalny farar, budža susodneje farje swojeje wěry
pschipořazani, a njebudža trjebacž pola dotalnoho wjacny wotplacćecž. Žane
wumzacžo njezměje tónle nowy zakon pola wěrowanjom; ale kschćicž a pohri-
ćbacž móža so ludžo dacž pač w swojej dotalneje mosadze pač mot swojoho du-
chownoho, kotromuž budža nětk pschipořazani.

3 **Wotrowa.** Džen 2. augusta swjeczesche f. farar a kanonikus
Jakub Wornacž 25 lětne farske jubiläum, kiž bu mot mosadnych jara swje-
dženšcy wuhotowane. Tež bu jemu čisćěžany serbski spěw pschepodatny. Dofelž je wob-
schěrne wopisanjo w Serbskich Nowinach, prajimny jenož z lěotka, zo bě nasch hnadny
f. biskop tohodla f. seniora Pjecha do Wotrowa pósłal, kiž mějesche w cyrkwi swjedženšku
ryčž. Snjez jubilar džeržesche krasne hnujace předomwanjo a pschi božich službach buch
kherlusche z posaunami pschemodžane. Bóh zdžerž f. jubilara hišćje dołhe lěta!

Wotewrjeny list, pschipořlany knjezeje předarjeje Smischeje w Hodžiju mot W. R. M. z M.

Luby knježe! Wy scže mi w poslednim čisle naschoho Posola khertrie
wótru lěciju dali, schtož bjeze wschoho dwěla z toho pschindže, zo scže sej schtyri

měsacy k pschemyslenju wzali a nětt haſle na moje pschipoſtane porjedženjo wot miera wotmoſtwili. Wy mjenujecze mje intolerantnoho (njezujeſliwoho); zo wot Was tele mjeno doſtanu, njedžiwam ſo, pschetož leži chle w naturje wěch, zo tón, kotromuž napscheczo ſtupimy a kotrohož njewěrnoscze dla wobſtoržujemy, nas poſwari a hani. To ja wot Was rady ſlyſchu a njedžeržu to za njeczeſcz abo hańbu. Haj ja ſym intolerantny, zo byſchcze to wjedželi, ale jenož pschecziwo tajſim z ruſu pschimliwym njewěrnosczam, kaž ſcze Wy we Waſchim w lońſchim předomowanju do ludži pschinjeſli a pschez čziſchcz rozſchěrili; runje pať tohodla, dokeľž ja intoleranciju na tele waſchnjo nałožuju, dyrbiu Wam tuſamu „Waſchoho porjedženja dla“ hiſchcze druhi krócž phtnycž dacž, byrne ſo ſnadž zaſy na čziſchczowu zakon wot 29. wulſ. rózka 1855 powoľali.

1. Přieby wſchoho ſo Was wopraſcham, ſchtó bě drje wina, zo ſcze mi tón punkt, kiž Gamchtlicu w Waſchim předomowanju nastupa, nětt porjedžicz dyrbieli, ſo zamoľwich, zo ſcze tutón chly ſpodžiwny „hiſtoriski“ ſtutť wot zandženoscze měnili? Bjeze wſchoho dwěla Wy ſam. Wſchať Wy mjenujecze pschiſtup chleje Gamchtlich „hiſtoriski“ ſtutť; njewěſcze pať Wy, ſchto je winowatoſcz předarja, hdyž we čziſchczanym předomowanju hiſtoriske ſtutki wopomina? Tu wěſcze njeje doſcz, zo wón praji: to je po ſtworjenju ſwěta po wundženju edicta Jozeſa II. ſo ſtało, ně, wón dyrbi (z najinjeńſcha w pschiſpomnjenjach pod čzaru) tež wocziſchczecz dacž lěto a džen, na kotrymž je ſo tón ſtutť ſtať a tež žórko, z kotrohož je ſwój ſtutť čžerpať; hewať mohť najprěniſchi wuſtupicz a prajicz: to ſo ſkoro zda kaž lža atd. To pať njeiſcze čžinili, kaž 12. ſtrona Waſchoho předomanja wupoľazuje; tohodla njedyrbicze ſo ſpodžiwacz, zo naſch jedyn to wěricž njechaſche a tohodla pschecziwo Wam ſo wupraji. Hdy byſchcze Wy měſto toho, zo ſcze chchli, kaž Němc praji, „Aufſehen machen“, na wěrnoscž a doľkadoſcz we Waſchim předomowanju hladali, dha njebyſchcze žanoho pschecziwnika namaľali. Wy budžecze drje prajicz: Wſchať ſym we waſchim kaťholiſkim Poſle nětt žórko mojojo hiſtoriskoho ſtutka zjewiť, ſchto chcecze wjach? Na to wotmoľwjam: Naſch Poſol njeje k tomu poſtajeny, zo by to, ſchtož ſcze we Waſchim předomowanju zabyli abo wopaczne prajili, pschidať a dopředowať, a ſym ſo dawno ſpodžiwať, zo je jojo redakcija pschecziwo Wam tať pschiſtojna byľa a Waſche „porjedženjo“ pschijaľa. Wyſche toho pať je žórko we naſchim Poſle wot Was nawjedžene tajke, zo je ſkoro ſměſchne nam kaťholikaſkam je jenož pomjenowacz. Wy mjenujecze pscheſtup chleje Gamchtlich „hiſtoriski“ ſtutť, dokeľž to jene čžiſko (28) „Fliegendes Blatt der Guſtav Adolfs Stiftung“ powjeda! Ruby Ruježe! Schto dha k hiſtoriskoſmu ſtutkeji ſluſcha? Jelizo maja wſchitke hiſtoriske ſtutki tajke ſłabe nobi, kaž Waſch, kotryž ſo na „Fliegendes Blatt“ založuje a žane lěto na čžole nima, potom dyrbiat čžłowjel zawěſcze wuwolać: Schto je wěrnoscž? Wboha hiſtorija! — Wy wobſtoržujecze nje dale, zo ſym njeprawdu pschecziwo Wam wobeschoť, hdyž ſym Waſch „hiſtoriski“ ſtutť na pschitomnoſcz wukładť a jón njeiſhm wot zandženoscze rozemiť, kaž Wy. Schtož mje po prawym pohnuwaſche Waſch „hiſtoriski“ ſtutť wot pschitomnoſcze trjebacz, (Waſche ſłowo „wuroſczichu“ njeiſhm pscheměnicž*) chchľ; to je ſo naiſterje w běhu čziſchcža ſtało), bě ſczěhowace. Ja njewěm, hacž ſcze Wy homiletiku (wucžbu wo předomowanju) ſchtudowali, to pať wěm, zo kóždy wo nej rozwucženy, Waſch hiſtoriski ſtutť runje tať lochcy wot pschitomnoſcze zrozemi kaž P. V. A. z R. Redžbujcze na to, ſchtož Wam nětt praji. Waſch teľſť, kaž ſcze ſtr. 5 prajili, bě: Bjeřcze ſo popotrjebnoſczach tych ſwjaťch horje, a z nim

*) To je pschi korrekture jara lochcy možno, dokeľž rozjudžane předomowanjo w ſwojej bibliothecy njemějach. Redaktor.

chcyszcie Wy i podpieranju ewangeliskolutherskich napominacj. Ja so was pscheczelniwje prascham: A podpieranju tajlich ewangeliskolutherskich chcyszcie dha Wy napominacj—tych, kotsiž su nětk žiwi abo tych, kotsiž pod kžěžorom Józefom II. žiwi bėchu? Bjeze wschoho dwěla i podpieranju tych, kotsiž su nětk žiwi a nic tych, kotsiž pod tamnym kžěžorom žiwi bėchu; mordwi wschał nimaja žane potrebnoscje, kažej Wy tam mēnicje. Hdyž je tomu tať, i cžomu chceje nětk tuton Wasch „historiski“ stutt wot žandženoscje wuklascj, z kotrymž nimamy ničjo wjach cžinicj. Wy scje tohodla wopradowje, hdyž Wasch historiski stutt wot žandženoscje płacžicj dacje, i podpieranju mordwych napominali abo, jelizo to njechacje Wasche přėdowanjo jara hubjenje džělali, dofelž so njeiscje i tełstej džerželi, a chła dołha poetisku wopusch wot husitskeje wucžby, tolerancnoho edikta a **fempšhindženja** ewangelskich w Camchtlich do druhoho džěla Waschoho přėdowanja nanihdy njełuschesche. Zapišcje sebi to do pomjatka, jelizo zašy podobne přėdowanjo wocžiscžecj dacje. — Wscho to pať bėch Wam pschepuschčij, hdy by Wasch „historiski“ stutt jenož kusťko wěrnosčzi wonjať, a to je runje ta wěc z Waschim „historiskim“ stutkom, kotruž njemōžu Wam zabycj. Po Waschim poetiskim wopisanju, kiž scje nam w našim Pōsle haľe z citatom dołkadli, stupi tamny dołhi cžah ludži psched swoju wschnoscj we Fulneku. — Ja šym do Camchtlich pišať a 1. septembra list wot fararja Franca Holletscheta dostať, w kotrymž scžěhowace stoji: Camchtlica předy katholicke, po tsicczilětnej wōinje, we kotreiz wjele swojich wobydleriom žhubi, protestantske, so wokoło 1700, hdyž Amos Romenški wěru morawskich bratrow w mēscje Fulneku a joho wokołnosče rozščěrjowasche, teľe seľcje pschizantny. Byrnje wschnoscj wot tutoho cžasa sem spomnieniu sekty wobrocžicj chchła, dha so to tola njeradži, tať zo 1724—1731 wjach hač 100 tajlich morawskich bratrow i Zinzendorfej do Sakskeje, do Grnōlandskeje atd. cžehnjesche. Hishcje předy wuđženja tolerancnoho edikta Józefall. cžěrjachu najwjetšchi džěl morawskich bratrow w Camchtlich swoju haru. **Enule** pschindze tolerancny edikt runje prawje w hōdž, woni wustupichu nětk a mjenowachu so, dofelž woni pod mjenom morawski bratrow w Rakuskeje wo stacj njemōžachu, protestantajo. Ale tež něšto katholicow tehdom pschestupi, pschetož kžěžorscy žaštojnicy jich naryčachu, zo kžěžor to chce a porucža. Camchtlicžanski katholicke farar so tež mnohim njelubjesche „krutosče bla“ a tať pschindze, zo je skoro chła Camchtlica bjez wschoho wucženja protestantske bħla. Wotpadnieni wozjewichu nětk jenož swoje nowe mjeno psched swojej wschnoscju w Runewaldže (nic we Fulneku)! a Camchtlica bė protestantske. Potajkim bė a je nětk hishcje w Camchtlich šchtož protestantow we nej nastupa, mēschenica dweju wurhwužnacžow katholickeho a morawskich bratrow; mjeno augsburgskeje konfessije pať jenož je prózne mjeno, kiž su morawscy bratsija a tamni wotpadnieni katholiccy na so wžali, zo bħchu po spodobnosčzi swoje wschelaľe mēnjenja we wěrje wužnawacj mōhli. Zo temu tať je, dopokazuje farar H. z tym, zo praji: Camchtlicžanscy protestantajo maja hishcje wjele katholickich ceremonijow a haľo powostant morawskich bratrow ničjo wot Luthera wjedžecj njechadža. „Woni su, praji dołtownje farar, (morawscy) bratsija, kotsiž wot Luthera ničjo wjele wjedžecj nochcedža a kaž do wosow by trjechiť, hdy by jich lutherskich mjenowať; mjeno Luther je bjez nimi žaľazane (verpōnt); ja sam bħch sebi wjele mjerzanja a hidženja na so scžahnyť, hdy bħch mjeno Luther abo lutherski wo nich trjebať.“ Hač je potajkim, I. R., chła Camchtlica podjanska bħla a pschestupika w cžasu Józefa II., hač nětk protestantske je a Waschei cyrkwi pschistu-

šča, hač je w měsce Julnefu pschstupila a na tač zajimawe waschnjo, tač scze wopisali atb.; wscho to możecze jara derje z toho pschipoštanoho lista dohladač. Za čitariow Bosofa pschistajn hišcže, zo we Sawchtlich a wokoło-
lěžacych twarjenjach, kiž t železnich skuscheja, so hižom zasb 480 katolikow na-
makaju (z pschizacjom wsh Klötten 884), tač zo može tamniški farar nětk skoro
prajicž, zo wot lěta 1781 sem katolikojo zasb tač ze zemje w u r o s c ž i c h u.
A wurosczenju p r o t e s t a n t s k i c h wosadow bě, tač farar Hollatscheł praji,
Morawska zemja hišcže jara njeplodna, zo mile daloko wokoło Sawchtlich žana
protestantska wosada njeje.

2. Pschiindžemoj nětk do Prahi. — Štož Prahu nastupa, njemožu Wam,
l. k., pschi najswěrnijšej woli něšto druhe pisacž hač to, štož šym w měrcu
hižom pišal a pschporucžu Wam, zo bšcže to hišcže jedyn krócž čitali. Za
njejšym moje tamniške wuprajenja z njeprawych žorlow čerpač, ale šym naj-
priedy w Prahy napraschowanjo djeržak pola ludži, kiž wobstejenja Wascheje wo-
sady lěpje dychli ja a Wb znaja, tač zo so ja na jich wuprajenja spusčžam.
Ja šym Wam tehdom jenož z krótka prajik a dopořak, zo je Wascha ewangelsta
wosada ta najmjenšča bjez wschitkimi protestantskimi wosadami w Prahy a zo
wona žanu chrtej njetrieba, zo pač ma za to rjanu murjowanu šalu a zo tale
šala tač hubjena njeje, tač scze Wb do swěta wumokali, a pschi tym ja
wostanu džens hišcže. — Wb džeržicze mi dwě wěch napschecžo: a) zo je
dwórski twarški mischtr Zobel zastojnšch hubjenoscž tuteje łubje wobswědcžik
a b) zo je kžžor sam tu potrebnoscž nětk spoznač a tej wosadže atb. Je-li,
prěniške wěrnjo, je-li wěrnjo, zo je dwórski mischtr Zobel hižom 1810 hubjenoscž
tuteje łubje zastojnšch wobswědcžik, dha je tola spodžiwne: a) tač možesche Wa-
scha wosada, je-li w njej 1200 dušchow, pschod nimale 70 lětami łubju kupicž, w
kotrejž može so po Waschim prajenju lědy 300 ludži mēscžicž? Šewal kupi, naj-
bóle kžžda nowa wosada šterje wjetšchu modlernju, došelž so licžba wuznamarjom
z časami šnadž rozmnoži; dychjało to pola Wascheje wosady hinač byčž? Je-li
w modlerni městno za 300 ludži, bě drje pschi jeje kupjenju nanajwjacy 300, a
duž drje mnohosčž njeje nětko na 1200 zrostla. b) Šdyž bě chrtej hižom 1810
t rozpadanju, z cžoho pschiindže, zo je wosada tač šchpatny Boži dom kupika? c)
cžohodla w Prahy Waschej łubej wosadže z dobom na spocžatku tajke hubjene
twarjenjo posčicžichu? d) cžohodla w hšch nosčž, jelizo bě zastojnšch hižom
1810 hubjenoscž špomnjeneje łubje wobswědcžena, njeje nicžo cžinika, ale teile
hubjenoscži a pomałomu rozpadanju hač nětko mērnje pschihadowač? Njemōžesche
dha najprěnišchu njeđelu nježbožo so štač a łubja žhromadženych kemscherjom žarazhčž?
dale e) z tajkim swědomjom možesche tasama wšch nosčž wustupicž a pschēz
policaistwo wěrnym hrozhčž ze zamknjenjom łubje, — njebe to tola kruč
intoleranch??? Ale kžžor, Wb prajicze, je sam tule nužu dohladač atb.
Ma to wotmołwu: Mojedla može kžžor Waschej wosadže hišcže tsi chrkwje
daricž, to za Was hišcže **nicžo** njeđopokazuje; to pokazuje, zo je kžžor
Waschej wosadže z hnadych chrtej posčicžik, nic pač, zo je wosada chrtej triebač.
Nic kžždy posčicženy dar je tež psch ech tomu trēbn y, šotromuž my jōn
posčicžujemy. Šnadž scze Wb sam hižom bruhdy prošacomu cžłowjesej abo
prošcherjeje něšto dali, štož wōn njetriebašche a štož scze jomu jenož
joho proštwow dla wotpusčžili. Tač be po mojim ždacžu wēc tež tudy.
Posčicžena chrtej be bjeze wschoho dwēla žbēhnjena chrtej, kiž prōzna štojesche a
šwojeje štaroby a njenahladnosčže dla wot katolikow wjacy triebana njebešche.
Je-li Wascha cžěškoewangelsta wosada w Prahy kžžora proška a po Waschim
waschnju wēc prawje nužu přēdštajika, cžohodla njeđychjač kžžor tajku nužu
prōštwu dopjelnicž? Abō žamožicze Wb woprawdže, łuby kņeže, dopokazacž, zo

je rakuski křezor „bjeze wscheje próstwy“ spomnjeny chrtej Waschej wosadže wotpuszczit??? — Próstwa a nic potřebnosć tudy pomhasche. Prawje směšne so wupožaje, hdyž Wy k pokazanju tuteje potřebnosće prajicze, zo je hižom 1810 h u b j e n o s ć tuteje łubje zaštojńsch wobswědcžene było atd. Na tele waschnjo je ewangelska wosada tule łubju hižom křetrje hubjenu wot spocžatka sem podatu křydnhła atd. a je jenož k spodžiwanju, zo njeje tale łubja tajki čas bjez porjedženja, džen wote dnja hubjeńscha, dawno hižom hromadu panhła a někotrych ewangelskich zarazhła.

Zo ja njejsym tak njepopschath kaž Wy so str. 86 naschoho Posoka wuprajecze, njemožu Wam wě-žo dopořacz a Wy njebhschcze to tež wěřili, ale runje tak mało možecze Wy mi dopořacz, zo ja njepopschath sym, kaž Wy to tam činicze; abo sym ja w mojim nastawku **wot měra** něšto prajit, zo ja Waschej wosadže křezorski dar spomnjeneje chrkwe njepopscheju? Tehdom hišcze nihto wot křezorskoho dara ničto njewjedžesche, dokež je křezor haće w **juliju** chrtej darit. Kajke spodžiwne a njerozonne zawjercženjo swěru činjene, hdyž Wy tohodla prajicze: Zo P. L. žanu potřebnosć tajkeje smilnosće njespóznaje atd.! Wobzamtnu tutón punkt wot Prahi, Was proscho, zo bhschcze Waschich bratrow tež napominati, posćicženu chrtej prawje pilnje wopytowacz, pilnišch o dychli modlernju w blidarškej hasy, hewak budža křezorskeje hnady njedostojni.

3. Su nětk tež hišcze něotre wuprajenja we Waschim wotmošwjenju, kiž moju paršonu*) nastupuja. Wy scze pschirunanjo činili bjeze mnu a njeboh Tecelinom. K čžomu, to je žiamne; tak hlupi wschať Serbja tola njejsu, zo scze Wy jim wschelaťosć žańdženosće a pschitomnosće haće pschež Wasche pschirunanjo pořacz dyrbjeli; Wasche wotpohladanjo bě drje jenož tele, moju paršonu pschimacz, potajkim scze so, luby knježe, wot porjedženja pschedmjeta žabludžili na porjedženjo mojeje **paršony**. — — — To je pať džecžace pať njepschistojne! Hišcze druhi křocz tak, a čcu za Wami druhe słowčko ryčecž. Zo scze so křwalbnje wo Tecelinu wuprajili, ja radu sthychu, hač runje Wascha křwalba pschi teje pschiležnosći spodžiwne křincži; dam Wam pať tola pschecželniwu radu, čcečželi njebočicžkoho prawje spóznač a čšecžicž, zo bhschcze wschě joho pišma čitali wosobnje joho: „Tžescženo téh Swatéch ha wosebnite tžescženo S. Mare“ a joho předomanja, kiž wo wěřje jednaju, snadž bhschcze potom tež joho tolerancu spóznali! — Wy prajicze dale, zo ja njejsym hišcze nawuťnhł, zo „sala“ na serbski „łubja“ řěka. Tak wučženy wě-žo njejsym a njebudu to tež najšterje wuťnhčž, byrnje Wy mje wučžicž čchli. Ža to pať možu tež na něšto spomnicž, ščtož Wy njejsčze nawuťnhli, hač runje scze hižom dołhe lěta předar. Předar dyrbi jenož tajke słowa trjebacz, kiž maja powščitkomnje jedyn a tónsamy wužnam, pschetož hewak može jomu něšto wopať žrozemicž. Słowo „łubja“ pať haće „sala“ wschudžom tónle jedyn wužnam pola nje wučženoho ludu nima. — Wě-žo so słowo „łubja“ druhdy ža sala trjeba; ale „někajka“ łubja we „starym schěřym twarjenju“, njeje najšterje křždomu Serbej sala, někajka łubja, „kiž je nětk hižom k rozpadanju dodžeržana“ hišcze mjenje, hač nanajmjenje pať, hdyž pschistajicze: zo je policajstwo ewangelskim lutherskim hižom hrozěło, tule łubju žanťnhčž a ž tym jich smjercž straščne kemschenja žadžčwacz.“ Tajku stwu, hdyž smjercž nutschupachch docžatuje, „salu“ mjenowacz, njemože křždomu do myslow pschiucž.

*) To najbóle wobžaruju, dokež ma k. P. L. wulke žaťužby wo Serbow haće duchowny, wudawať a rozšchěřej serbskich knihow, sobudžetať K. Pošta atd. K e d.

4. Skóncznie hišcže něščto. Wšy seže mi porokowali, zo ja hašo rozšubđer Wašchoho předomanja njejšym sebi mašu prócu wzał, Wašche 16 stronow dołhe předomanjō z fedźbliwoscju pschecžitač. Tutón Wašch porok šym nětk dobrh čžiniš, šym sebi mjenujch woprawdže prócu wzał, Wašche 16 stronow dołhe předomanjō pschecžitač, njewěm paš, hačž budžecže spošojom; pschetož šym hišcže taš wšchelake namašak, ščtož so mi njelubi. Wšy prajesche str. 5: „Kaš nuzne tajše žženocženstwo (t. j. Gustavadolfske) je, to móžecže z toho póžnacž, zo ma nětk w lěcže 1862 našcha evang. chrkei na dušchach lědh hišcže džesaty džěl toho, ščtož je w lěcže 1558 měša. Tehdh Venezianski pošlanc domoj swojomu knježerstwu pišasche, zo je jenož hišcže džesaty džěl Němcowstwa podjanski. A nětk??? Wjach hačž pošojca. A ščto je našcha chrkei žhubika w Francowskei a Pólskei, w Walskei a Šchpaniskei, w Litawскеi a Rakuskei! — Tu dhrbju porjedžecž. W nastupanju Němcowstwa, zo je wjach hačž pošojca podjanska, Wam pschihłosuju; w nastupanju Francowskeje, Walskeje, Šchpaniskeje dhrbju porjedžecž. Wašcha chrkei t. j. lutherška evangelska njeje po mojim ždacju tam ničžo žhubika, a wěšcže čžohodla? Došelž tam ženje ničžo njemějesche, a to, ščtož nimasch, njemóžesch žhubicž. W druhich mot Waš spomnjenhch krajach, praju ja, zo je Wašcha chrkei jara wjele žhubika, pschetož evangelskolutherskich je, kaž statistiske tabelle pokazuja, porno katholicam jaramašo, tež w Čžěškei a Morawje. — Zo seže žženocženstwo **tohodla** za nuznepóžnali, je směšchne a šostoro taš žda, hašo bšhcže Wšy nam katholicam to zašh motewzacž chchli, ščtož je mot čžasa reformacije sem š našchei katholickei wěrje so wrócžiko; *) jeli tomu taš, dha lutujcže Wašche moch, došelž to budže podarmo! — — Rudžo njejšu wjach taš hlupi kaž psched 300 lěšstotkami. — Wšy na wšcho wašchnjo pschistojnišcho byšo mot Waš, zo bšhcže psched durje Wašcheje chrkwje hladali a š pschemobrocženju napominali, hačž to na katholicow žaměricž. — Wšy sam prajicže (str. 8), zo maja reformirtšcy tónsamh žałožš we wěrje kaž Wašcha chrkei; je-li to wěrno, hlejčže žbožowne džělo: žženoscžcže jich tola z Wašchei chrkwju! Potom namašacže protestantskich bratrow w Bramborskei, Žendželskei, Šchweidskei atd. a wšchitch čžile protestantōjo hišcže Wašche wěrhwuznacžo nimaja abo rozdžěluja so we mnohich wěcach mot Wašchoho wěrhwuznacža a chrkwištoho wustajenja! Tu — hlejčže missionskoho džěla došč, pschinjesčže tu wěc š žženocženstwu wšchitskich Wašchich protestantskich motšchcžěpłow abo šektow, tworčže jenu protestantsku chrkei a potom pschindžcže a wopraschejčže so po žhubjenhch katholicach. Njechacže-li paš Wašchu prócu na tšch Wam bližšo štojachch spšhtowacž, ščtož so šstoro taš žda, dha džicže a napominajcže š pschemobrocženju po hano, ščtož dhrbja luthersch kaž katholicch za něščto trěbne špóžnacž. —

Str. 10. seže Wšy na „wbohu“ Čžěšku pschischli, kaš mjenujch tale

*) Missionski Pošok na to tež špomina w 8. čž. 1863 str. 118 prajo, zo šu dla tež towarštwa za rozpschěšczeranjō evangelskeje wěrh we podjanskich krajach. — Dubh Pošok najšterje njewě, zo je ščkoda pjenjež, kiž so tohodla wudawaja; š najmjenschomu žandženh měsac „Pilger f. Stadt und Land“ to taš pišasche, a to je Pilger tež pschistajik, zo tele wuprócowanja za „rošpschěšczeranje“ evangelskeje wěrh mot žendželskeje chrkwje wuindže, wosobnje we Štalskei. Kaš móže wón to, ščtož str. 118 praji, za žaškušby „lutherskeje evang. chrkwje“ wudawacž, njewěm. Wón móže paš wšchudžom derje licžicž (rachnowacž) a wšcho na swoju rachnunku pschinjesč; taš praji tež str. 124: W Romje šu 48000 kardinalow, duchownhch a „škušownikow duchownhch“. — Žałosnje — huhu — chch tola hišcže jedhni krócž do šchule bicž a tam nawuknjež, zo šo jenož „gleichbenannte Zahlen zu gleichbenannten“ addiruja.

woboha Čžesta junu w Husowym času w krásnym swětle wěrného ewangelija swě-
česche, taktu zbožownoscž je Jan Hus z rozšwki božoho słowa rozšwac atd., zo
pał bu bohužel tele wulke zbožo bóržy zahubjene. E. A. Tu čcu krotki bycz,
bžeržče Wy tał na Waschoho Husa, wot kotrohož wudawacze, zo je joho wěry-
wuznaczo wot joho potomnikow w samym Wittenbergu podate za dobre luther-
ske pschipoznate bylo. Niemožu hinał, hacž Wam jenu radu dacž: Spytajcže
wschał, jenož poł lěta z rozšwki zbožownoho Husowoho božoho słowa rozšwacž,
wucžcže n. psch. jenož kaž Hus to wucžesche: „Zo je duchowny, sudnik, a wpsch-
noscz (chrtwinstka kaž swětna), — liž cžežto hrěshi, bjez moch, bjez płacžiwoscz
wschě jich skutki, zo je dowolene pschecžiwu nim so zběhnycž a jich wotřadžicž“,
wucžcže tule a podobne bludne Husowe wucžby w Sakskej jenož poł lěta a ja
Wam zawěscženjo dam, zo scže najblěshi čas přebar byli w Hodžisu! — — —
Wy wschitcy katholiccy kaž lutherscy mōžemy so wjeselicž, zo su (jeli to
wěrn o) podjanscy swětni mōcni wot hroznych jesuitow
naschczuwan i (st. 11.) husitkej zbožownoscži kōnc cžinili. Tola
Was na njezbožo dopomnicž, liž je Hussitstwo wulkomu bželej Europy pschihoto-
wało, by podarmowstka přoca byla. Wy jenož zbožownu Husowu
wucžbu widžicže (ze znatych pschicžinow) a njewidžicže horjo
a trawne pschescžěhanja, liž su sebi husitajo „dla
tuteje zbožowneje wucžby“ dowolili; haj tał zasle-
pieny Wy scže, zo Wy wscho te njewuprajomne njez-
božo a horjo na račnunku katholicow pisacže a wu-
wołacže: „Kaž w Meronstich časach bu z mjecžom a jastwom
pschecžiwu nim (t. j. pschecžiwu husitskim bratram) zahadžane“ (str. 11). Něschto
tajte prajicž a cžisčecž dacž, pscheradža zawěrn o wulku njewědomoscž, wulku
křobkoscž a niesprawnoscz bjez kōnca. Šchto su tola, ja so Was prašcham, n.
psch. jow katholicowje nascheje wokołnoscz cžinili, šchto zawinili, zo su husitowje
kaž rubježnicy a mordarjo w tamnym času pschicžahnyli, jich wsh a chrtwoje pa-
lili, wscho rubili, a kōncowali??? Str. 13. prajicže: zo su (katholicowje, kaž so
rozemi) jenožo biskopa na wschě 18 lět hluboko pod zemju bžerželi w cžimowym,
wložnym stuchym jastwje! Zasy „historiski“ skutk za nas katholicow jara interes-
santny. Ja so Was prašcham? Kajki biskop to bě? Kał rěkasche? Šdže bě
žitwy? Šdže mějesche swoju diocesu? Šchto bě zawinyl ??? Z wotkel je tale
bajka? Žorlo. Na str. 12 stōncžnje prajicže, zo je we wsh Spalowach nētł we
najnowišchim času wulka šyla podjanskich do lutherskeje chrtwoje stupila a wjele
bruhich je hižom swōj pschistup wozjewilo. Spodžiwna wěc z Waschimi psche-
stupami; jow nihto njepschestupi, ale kōžde lěto jenož w dalokoscži. Ja čcu tam
pisacž a we pschichodnym cžisle naschoho Bosola zjewicž, kał wulka tale šyla pschistu-
pienych je a kotsi su so hacž nētł k pschistupei wozjewili. — A bjez tym bože mje!

Pschispomnjenjo redaktora. W tu křwilu njeměscham so hišcže do
rozrěčowanja znateju knjezow pschecžiwnikow a zamołwjam so jenož, zo tale wěc tał
wjele městna w Bosle žada. Hacž runje snadž naschich cžitariow mjenje zajima pra-
schenjo wo dalokim městacžku Samchtlicy a wo matej protestantskej wosadže w Brazy,
dyrbjach tola nastawł k. P. L. pschijecž, dokelž bě wōn z nowa pschimany, wosebje
šchtož joho parschonu nastupa. Nadžijam so, zo knjez pschecžiwnik njebudže tał wgh-
schěrnje wotmolwjecž; hewał dyrbj u potom wobej cžescženej knjezow na pucž brošcirow
pschecželnje pokazacž.

Katholski Posol.

Cyrkwiniski časopis,

wydawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czv. 10.

Oktober.

1863.

Stawizny Róžanta.

(Stónčzenjo.)

10) Džesaty administrator bě P. Tadej rodženy z Miletina we Čžěskej, rjadnik z klóštra Ossegga. Wón bě 22½ lět kaplan we Janeggu a w klóštrze Marinej Swěždze a bu 10. augusta 1835 administrator. Jako rodženomu Čžechaj bě jemu lechko bóržy serbsku rycž nawuknuć, hdyž bě w klóštrze, tak zo bóržy po swojim pschadženju do Róžanta jenož serbski předomasće a spowjedž styschě. Wón napisa tež němšći a serbski słownik a rycžnicu, wobě knižy njecžischcanej. Wón wumrje 12. haprěla 1838 runje zeleny schwórtk, wot božej rucžki zajaty w thapali, hdyž čcysće runje ceremonije toho dnja dokonjeć.

11) Žědnaty administrator bě Alberik Schrybar (Schreiber) rodženy w Rukowje a z klóštra Ossegga. Wón bě předy kaplan we Wtelnje a Marinej Swěždze, a pschińdže 19. haprěla 1838 do Róžanta, wumrje pak hižom po 4 lětach na hlownicu (Nervenfieber). W tutej thorosći wón bjez wobkedžbowanja z kóža čekny na delne hona rožencžanskich polow a wudychny tam tež swojoho ducha w rukomaj tehdomnišchoho wučerja Handrija Bräuera.

12) Dwanaty a nětcžišći administrator je wysokodostojny knjez P. Michał Benno Kral, rodženy w Čžemiericach pola Budyschina (1797). Pschińdže z klóštra Ossegga za kaplana do Janegga (blizko Ossegga), 1828 do Marineho Doka, 1835 do Róžanta za kaplana, 1838 do Marineje Swěždze, hdyž wošta hacž i swojomu powołanju do Róžanta 1. oktobra 1842.

Rooperatorojo běchu wot lěta 1756 hacž nětk pjatnaczo, mjenšcha položca wot nich běchu Serbja*) a druzi Němcojo a Čžechojo, kotřiž najbóle po trótkim času zasu do Čžěskej wotěndžechu. Su to: Chrysoštom Běr (1756—58), Placid Semjecž (1758—64), Anton But (—1770), Eugen Hauptmann (—1293), Tecelin Mieth (—1817 jako posledni nowocalški profess.), (potom bě z nim emeritus Eugen), Benno Kral (1835—38), Theodor Peters (—1870), Valentin Angerle

*) W tu thwilu nima cistercijski rjad žanoho Serba ani w theologii, ani w noviciacze ani aspiranta na thomotawskim gymnasiu!

(—1841), Robert Pokorný (—1842), Józef Dreßler (—1843) Sigmund Biener (—1845) Jldesons Nietsch (—1849), Arnold Werner (—1856), Eugen Scherzel (—1859) a Ludwif Angermann.

W lécze 1858, dasche klóschtr pod abatissu Benediktu Goehlerem na wosobne pohnuwanjo f. propsta Benedikta Krona chrkwinfsku wěž twaricž. Delni twar teje sameje bu hižom z chrkwinju sobu dokonjany (1778); nowe wutwarjenje, kaž to nětk widžimy, so sta w 1848 pschez murjerfskoho mischtra G. Schichta z Hirschfelde. Wułożki wutwarjenja wucžinjachu nimale 2300 toler. Džěl tutych pienjez (750 toler) je pschinoschf Michala Žezorki, prijedawšchoho zwónka pschi serbskej chrkwi S. Marije w Budyschinje, kiž tule summu dari ze zawostajenych pienjez swojoho syna Handrija Žezorki, kiž bě kancelist a rendant w klóschtrje a na spocžatku l. 1848 wumrije. Nowe zwony, a to tsi došta wěž haſle 4. oktobra 1852. Wone płacžachu hromadže 643 toler 14 nsl; bušchtaj pač tež dwaj starej zwonaj f zapłacženju spomnjenych pienjez pschuwzataj, tač zo dyrbjesche po prawym jenož 351 toler a 6 nsl. wupłacžene bhyč, kotrež pienjez buchu f dželej z chrkwinfskeje pokladnich posćicžene, f dželej wot f. administratora zhromadžene.

Klóschtrej so Róžant a joho wokołnosć tež swoju schulu džakuje. Schula bu natwarjena pod abatissu Klaru Trautmannec w. lécze 1777. Dokelž dotalna schula (w klamarjec kěži, w nětcžiskej Glawšhec pschi schuli) so f džerženju schule prawje njehodžesche a klóschtr po natwarjenju rianeje chrkwe hišcže wjele kamjenjow mějesche a něšto pienjez wot Michala Wiroza f założenju noweje schule zapołożene (fundirowane) bě, da klóschtr tutón trěbny a wužitny twar wuwjesč. Klóschtr mějesche natwarjenu schulu hač do lěta 1836, hdyž tufamu hustych reparaturow dla rōžencžanskej schulskej wosadže wotstupi. Stara podawizna powjeda, zo je najprěniša schula srjedž wšy w Raschporec kěžych itala. Zo bu wopytowanjo schule w starym času, doniž njebě schulski zakon wudaty (1835), jara zakomdžene, hdyž so mysljeć. A tomu njeběchu tež na schulach pruhowani wucžerjo kaž džensa; duž wotwisowasche schula jenož wot swědomitych duchownych, kotsiž nic jeno f pilnomu wopytowanju schule wubudžachu, ale husto došč tež we swětnych schulskich, pschedmjetach rozwučenjo džēczi wobstarachu, kaž wosebje njeboh Tecelin. Wucžerjow, kotsiž wot natwarjenja nětcžiskeje schule hač dotal w Rōžencže skutkowachu, je z nětcžiskim sydom. Džēczi, schulu wopytowachy bě lětsa 118, kiž tšjom wosodam pschiškuscheja; wone su ze Smjedžaceje, Łazla, Sernjan, Grańch, Dobroschic a Rosłowa.

Jena skoro wschitkim hnadnym městam pschiškuschaca wěc su studnje a žórka, kiž so we nich abo pōdla-nich namaſaja; nabožny lud pschipisuje jim skoro wschubžom wuhojacu abo poshlujacu mōc, kiž je Bōh sam do jich wody položil. Tosamo lud tež wěri wot f. Marineje studnje, kiž so w Rōžencže namaſa a tohodla čeu tež tudy na nju spomnicž. Studnja je na połnocnym boku administratury a wuznamjenja so pschez wulku mnohosć wuběžaceje wody a tež pschez tuteje wosobnu dobrotu, čerstwošč a połnosć wuhliłoweje kisalin. Klóschtr dasche wšche studnje 1766 rjane twarjenčžo natwaricž a tosame 1835 z rjanej

zelenej tšěchu pschitrycz. Wobla tuteje studuje so hišcze jena namaka sfero runje tať wodynbohata, kotrejež woda so do dwora administratury wjedze.

Nimale 400 krocjel wot administratury leži na puczu do Běstec skoncžnje hišcze twarjeničto, k hapačka najswjećišcheje Trojicy. W kotrym času je natwarjena, njeda so postajicž; po tym, šhtož so na njej a we njej widži, dosaha jeje nastacžo do 18., jeližo nic do 17. lěstotka. Podawizna powjeda, zo bě nastork t natwarjenju tejele khapacki cyrkwinške rubjenstwo, kiž su złoštnich z bjezbóžnej ruky wuwjedli. Hdyž běchu czisami mjenujich wjeney noch do stareje rōžencžanskeje cyrkwyje so pschekamali, wozachu tam najdrožšche wěch z woltarja a wokołnosče woltarja. Hdyž pak na to město pschindžechu, hdyž nětk khapacka stoji, phtnychu, zo so we jehym kheluchu hišcze swj. woblatka namakachu. Z njewěrjacej, Božoho Syna hanjacej myslu wusypnychu je z khelucha na zemju a khywatachu wscho druge njetriebawšche zawostajiwšchi dale. Wobšedžerli ležomnosče (tehdom hišcze lěs) tsi sotry na Bětsec kuble, to nazajtra rano pschez jenoho wotrocžka zhoniwšchi, starachu so, zo bu beže czěko wot duchowneho bōrzh na czescžowne waschnjo zběhujene a do cyrkwyje donjesene, dachu pak trětko po tymle podawku na měšcze, hdyž běchu swj. Hestije ležale, khapacku twaricž, zo tam njeby dale teptane bylo.*) Wšyche swjecžatka najswjećišcheje Trojicy su štolpiki swjateju Pětra a Pawoła, swj. Werberny a Khatyryn.

Druhe wot hnadneho města Mōžanta, šhtož so hišcze prajicž da a spomnjenja hōdne je, zjewi spisar pschi drugej pschiležnoczi jeližo wosebje wobšchěrnišche powicšcže ze staroho časa wupyta, t čōmuž so pschibetuje.

Z Łuzicy a Sakskeje.

Z Kulowa. W spocžatku tutoho mēšaca dostachmy zasy druhoho kapłana je to k. Robert Krause, rodženy z Naumburga nad Awisu. Nasch wysokodostojny biskop we Wrōtšlawje njemōže nam pschecy hišcze žanoho Serba haťo tšecžoho duchownoho sem pošlacž, dokeľž žanoho nima. Z jenicžkeje katholickeje serbskeje wosady w Pruskej študuje maľo Serbow; w theologii je w tu khywilu jedyn, k. Wowczerk ze Gulschec, kiž budže da-li Bōh za dwě lěcže wuswjecženy.

Z Budyschina. W spocžatku toho mēšaca su so naschi študowacy młōdžencojo zasy do Prahi podali. W theologii su w serbskim seminaru nětko sjo Serbja: k. Łuscžanski z Wotrowa, Czěsla a Žur z Budyschina, a šchtyrjo Němcy.

Z Njebjelčic. Knjez wucžer Mowak swjecžesche 10. t. m. 25 lětne wucžerske jubileum. Brosymy wo dopis wot jenoho abo druhoho tych knjezow, kiž su tam tehdom byli.

Z Budyschina. Džen 8. septembra wudžěli nasch hnadny knjez biskop Łudwik w tachantskej cyrkwi 172 wěrnyym swjaty sakrament firmowanja. Dwaj dnaj pozdžišcho sta so to w kłōschtyrskiej cyrkwi Marineje Hwězdny.

*) Po druhich mēnjenju je kłōschtyr tu khapacku twarik, dokeľž na administraturje budhu a su klucže t njej khowane.

Z Malbic. Tudy bu njedzeli 13. septembra 554 wosobow, bjez nimi 384 z kulowskeje wosady firmowanych. Raž wschudžom tak wotdžerža so na drugi džen tež tudy schulske pruhowanjo.

Z Róžanta. Wutoru 15. septembra rano pschijedže našch hnadny f. biskop z Malbic k nam a běšče pruhowanju w schuli pschitomny. Tež bě so wysokodostojny knjez probst Dr. Eifelt sem podat a wón zwjeseli hnadnoho f. biskopa z pschepodadžom wulkeho pjenježneho dara k twarjenju cyrkwe w měsće Žitawje. W Žitawje su mjenujcy wot lěta 1846 sem katolske bože služby kóždy mjesac junu w schpitalskej cyrkwi. Tute bože služby buchu hacž do najnowišchoho časa wot budyskich duchownych sobu wobstarane; nětko pak jězdži tam f. kapłan ze Strahwaldy kóždu druhu njedzeli. Ale to je wscho hišćje mało, dokelž w Žitawje a we wokolnosći je snadž 700 katolikow. Duž by k pschecžu bylo, hdy by so nowa katolska cyrkej twaricž mohła a hdy by so tam stajny duchowny (wuczer tam hižom je) postajil.

Z Njebjelczic. Džen 16. septembra běšče tudy schulske pruhowanjo w pschitomnosći hnadnoho f. biskopa, a popoldnju w schuli „pod schpitalom“ w Ramjencu. Nazajtra bu 85 wosobow firmowanych.

S Wotrwa. Tež pola nas bu hnadny knjez biskop swjatocžnje kaž wschudžom powitan; tola zasluži wosebiteho spomnjenja, zo tu ze schulskej mladosću tež wosom holeczkow hako družki zhotowanych jomu napschecžo džěchu. Firmowanjskich bě tudy 54. Schulske pruhowanjo bě 18. septembra.

Z Rhrósczic. Njedzeli 20. zaidženoho mjesaca wudželi hnadny f. biskop w tudomnej cyrkwi 270 wosobam f. firmowanjo. Raž w druhich serbskich wosadach bě tež jow najpriedy serbske předomowanjo, potom mjeske f. biskop božu mschu a němke předomowanjo pschi woltarju. Džen priedy bě schulske pruhowanjo we Wotklecach.

Z Radworja. Džen 22. a 23. běšče tudy cyrkwinsta a schulska visitacia. Wjacy wo njej pschichodnje.

Ze Bžerje. Džen 23. septembra popoldnju w 3. hodž. pschijedže našch wysokodostojny knjez biskop z knjezom scholastikom Bukom, kiz je toho samoho na wschitkich lětuschich visitaciach pschewodžak, z radworškim f. fararjom Dlowakom a f. kapłanom Duczmanom sem na schulske pruhowanjo. Po skónczenju toho samoho podachu so wschitcy do hrodu, zo bychu z krotka priedy rjenje ponowjenju wěžu (tórnu) z nowym časnikom (zegerjom) wobhladali. Časnik je mischtyr Rislinsk w Rhrósczicach džělak, kiz je swojeje wustojnosće dla daloko schěroko znaty. Zo nasche hnadne knjeistwo pschi porjedženju a ponowjenju wěže njeje pjenježy lutowało, dopokazuje tež ta rjana pozłoczana kula z khorhowju a hwězdu, kiz so pschi skóncžnym wjedrje hižom we dalokosći blisćeži. Wosebje je cykej wšy postajenje časnika jara lubo. Tež wobhlada knjez biskop křapalu w hrodze, w kotrejž kemske wot kónšchoho oktobra f. kapłan Duczman (priedy buchu wot budyskich duchownych wobstarane) wotdžeržuje, a to za mjesac junu. Tón samy wuczi tež w tudomnej schuli. Z visitaciju w naschej schuli je hnadny f. biskop swoje lětuske visitacie skóncžil.

Wobaranjo.

W Serbskich Nowinach, kiž so hewak nještronisčy djerža, je sej wóubanjó f. diakon Mróz domolit pschi zakitowanju staroho njedospołnoho prawopisa w lutherskej serbskej bibliji składnostnje tež našču cyrkej popschimacž. Wón powjeda, zo by so (pod wěštnym datym wuměnjnjom) lud.... wot samnoho wobhonjenja a pytanja w pišnje wotdžeržował, kaž so to we podjanskej cyrkwi štanje (wón chce prajicž: stawa) atd.

Dokelž wón f. Serbam a wo serbskim ludu rěči, dyrbinh jomu najprjedy prajicž zo my katholiccy Serbja, cyłoho swjatoho pišma w serbskim pschekožku nimamy (jenož rukopis Smótlifa); duž w Serbach podjanska cyrkej lud wot samnoho wobhonjenja a pytanja w (swjathm) pišnje ani wotdžeržowacž njemóže, a f. Mróz je pobarmo wojował. Hake w najnowištim času je f. progymnasialny direktor J. Buč w Dreždžanach přeni zeschitwł nowoho zakonja wudał, a my sej wutrobnje pschjemh, zo by wšofodostojny knjež we wudawanju potročował.

Zelizo pak chce f. Mróz prajicž, zo podjanska cyrkej pscheczchnje tež tajke ludy, kiž móžachu ze swojimi pjenjzami cyłe biblije wudacž, wot wobhonjenja a pytanja w (swjathm) pišnje wotdžeržuje, dha dyrbinh jomu njewědomnosć w tej wěcy abo něšto druge (hdyž na jeho rěče w někotrych serbskich „sčtundach“ na gymnasium spomnimy) porokowacž. Ehcemy jenož z krótka jeho wumjetowanjo wotwobaracž. Našča cyrkej, kiž je swjate pišmo njezranjene hač na našče čas pschenjeska a šajnje čjesčita, njewotdžeržuje nitoho wot wobhonjenja a pytanja w nim. We wšchelakich rěčach su wšchelake wudawki biblijom a wosebje nowych zakonjom tež bjez katholicim ludom. Ze pak kóždy kšeseczan wučeny došč, zo by we pišnje pytał? Derje je zawěčno, zo našča cyrkej postaja 1. zo dyrbi čitař pschekožka f. pišma, f. tomu trěbne wudomnosće mēcž: a 2. zo dyrbi pschekožt samón wot cyrkwinškeje wšchnosće approbirowany byčž. Tak so skerje „čžišta wučba“ wobšhowa!

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. We Frankfurcze nad Majnom bě wot 20. — 24. septembra 15. hłowna zhromadžizna katholicich towarštwow Němskeje. Wjele wučenyh a wosobnych ludži bě so tam zeschło.

We Wittenbergu, hdjež buch psched pjecz lětami po 300 lětnej pschestawcy w jenym salu tabernakel postajeny a katholicke bože služby džeržane, bě 5. septembra biskop z Paderborna na wšitaci pschijět. Wón bu wšchudžom ze wškej čjesčju witanh. Sakrament firmowanja wudželi tam 26 wěrimym, bjez kotrymiž bě jedyn 70 a druhi 71 lět starh. — W Hamburgu běšče 2. septembra přenja zhromadžizna (18) katholicich duchownych tak mjenowanых „nordiskich (połnócných) missionow“ z delnjeje Němskeje a Danskeje pod wjedzenjom biskopa Pawola z Osnabrücka. — Džen 8. septembra bu w Bergenje na kupje Rügen rjana katholicka kšapakka swjecžena a we krótkim pschindže tam zash přeni šajny katholicke duchowny.

W Barlinje, hdyž so nětko katholicstwo zjawniščo pokazuje, wozjewja so pscheco wjach katholickich. Pšched 10 lětami běšče so jenož 15,000 katholicow hafo tajkich zapisalo; nětko je jich po zaštojnskich zapisach 25,000 civilistow a k tomu hišcže 5000 katholickich wojakow. Katholicke žiwjenje je tam jara derje zriadowane; maja tam wschelake towarstwa a wustawy, w nowišchim cžasu tež katholicke progymnasium. Nětko so šylnje na to džeła, zo bychu katholicy za Brandenburgstu w Barlinje dospołne katholicke gymnasium (wulku schulu) dostali, dofelž 300 katholickich gymnasiaštow by so wěšcže na tajkim wustawje zeschło.

Holstein. Pšched někotrymi dnami je Osnabrütski biskop Dr. Pawol Melchers, japoschtotski wifar za połnócne katholicke wosady, sem pschischoł. Hdyž běšče we wjacorych holsteinskich městach visitaciju dđeržal a firmował, cžinjėsche tosame tež w Altonje, Wandsbecku a Hamburgu. Wón zložuje na schule a chrkwe najwjetschu ledžbuoscž. Jeho wopytanjo je za tamniškich katholicow wažny podawł. Tajke wopytanjo njije Altona ženje prjedy mēla a njemōžėsche je tež prjedy mēcz, dofelž je hafo pschod někotrymi tydženjemi tōn wot holsteinskoho sejma (Landtag) pschijaty zafoł, kiž swobodu katholicow a jich kulta postaia, do žiwjenja stupił.

Pólska. Rusowsch wojach a policajowje tam hišcže złě zařhadžeja. „Džennik poznański“ mjenuje 57 duchownych z jenicžkeje diöcesy Wilno, kotřiž buchu pał wotprawjeni, pał do Sibirskeje wotwjezeni, pał hišcže w hroznych jastwach žalosčja. Z chłoho pólskoho kraja je wjele stow ludži k frutomu džełtu w sibirskich podkopykach a twjerdžiznach, k službje w orenburgskim regimencže atd. wotsudženych. — We Warschawje je stajnje wjele stow najsnadniškich wobskoržowanjow a njesprawnoho podhlada (Verdacht) dla w pschepyhtowanju, wosebje su cžile w tał mjenowanym kastellu a we wschelakich kłoschtrach, kiž su do jastwow pschewobrocžene. Kastell (twjerdžizna) ma jara wjele twarjenjow, kasernow a dworow. W kasemattach t. j. w cžinowych stuchlych murjowaných kłódbach (Gang) je wscho połno jatyč, kiž maja so tam jara złě. Nlano w schthryoch wrjėska ja na wschěch dworach bubony; pišł a jednory spěw kozakow je styschecž. Na tele znamjo wustupi cžrjōba wotsudženych z kasemattow, kiž je na rjad pschisčła do Sibirskeje. Pohlad na tych wbohich politiskich pschestupnikow je grubny. Sforo wschitch maja wlošy pschitsihane po wojersku, su we wojerskich suknyach, ruch maja na khibjet zwjazane. Wschitch su blēdzi kaž cžēla. Tajki transport ma najbōle 300 wosobow kōždeje staroby, kōždoho splaha, wschelakich pomolanjow, haj tež žony, dječzi a starcow. Na wēšte znamjo zawru so wrota, mjena tych nježbožownych so wuwolaja; je to posledni krocž, zo su z tyme mjenom mjenowani, pschetož wot nětka zhubja svoje mjeno a styscha jenož cyfru, kotraž je jich pschipadnje trjēcika. Hdyž je wusudženjo pschecžitane, wrjėska ja bubony z nowa a wbožy cžerja so wot wjele kozakow wobdaczi k železnich. Najskerje mysla, zo so do wōtenoho kraja wjach njewrōcža. Na drohach, hdyž cžahnu, steja cžrōdžicžki cžłowjekow; su to pschecželojo, starschi, bratsja a sotry, njewjesty, dječzi tych nježbožownych; woni potkōcžuja svoje šlyžy, dofelž jich plakanjo mohło so za kłōscž wukładowacž a hafo strasčne za krajnu wyschnoscž!

Schwajcarska. Putnikojo z Einsiedelna pschifhadžach powjedaja wo džiwnym wustyščenju modlitwy, kotrež je so tam stało. Wěsta maci z wokołosće Straßburga pschinjeje po sczinjenym slubje holcžku do Einsiedelna, kotraž možesche jenož na kjomaj czežch khodžicž, a modlesche so tam za jeje wustrowjenjo z tajkej nutrnoscju, zo dobrocžiwu Bóh jeje modlitwu na zastupnu próstwu swjateje Marije wustyšcha. Pschi pozběhanju Božoho Syna wotpołoży te holcžatko, njedalofo khapakki sedžace, swojej podpjerje a woteńdže za maczerju do khapakki. Słzžy radosće, kotrež maci a jeje džěcžo ronjeschtej, kaž tež zradowanjo ludu njeda so wopisacž. Pozdžišcho pschińdžechu někotři duchowni, kotřiž tónle podawf w chrkwi w pschitomnosći ludu pschepytowachu; na cžož maczeri porucžichu, zo by wot domu lěkarške wobswědčženjo wo prijedawškej khromosći swojoho džěscža do Einsiedelna póstaka. Bóh je mócnu!

Francowska. Někotři biskopojo su po woli s. wótea zjawne modlitwy za nježbožownu Pólsku w chrkwjach swojich diöcesow porucžili.

Zendželska. Wěsty katholiccki zemjan dari bošy farmelitam we Stoku w hrabinstwoje Essex město k twarjenju kłosčtra z ležomnosćemi a 5000 frankow lětnych dohodow. Wótc Herman, sławny wobrocženc, chce tam noviciat spomnjenoho rjadu založicž. — Wótc Jandel, general předarštoho rjada, dokončiwšchi swoje pschehladowanja w jendželskej a iriskej provincy, položy zakladny kamjen k nowej chrkwi a dominikanskomu kłosčtrej w Londonje. Tajkej swjatocžnosći běchu pschitomni kardinal Wiseman, nowomjenowany archbiskop Trinidadski (w Americy) a 19 dominikanow, bjez kotrymiž tež provincialej z Belgiskeje a Zendželskeje. Wot 300 lět njebě na dobo tak wjele dominikanow w Zendželskej wiđžanych. Wótc Manning mějesche pschi tej pschiležnosći rycž wo nawrócženju dominikanow do Londona. — Catholiccki zemjan Gyston da na swoje pjenježy chrkej w East Hendredu twaricž. Zemjan Widdolf Philipps založuje kłosčthyr miłosćiwych sotrow w Herefordshiru.

Roma. Procession z wulkim Chrystusowym swjecžatkow (acherothyp pomjenowanym) bu 6. džen septembra wotdžeržany, a wjele pucžowariow z Francowskeje a Belgiskeje sem pschicžahny. Swjecžatko, kiž je po powjesći wot swjatoho Łukascha molowane, je 7 romskich palmow wysoke a 3 schěroke, z dwolim židžanym schlewjerjom pschifryte (wot cžasa Alexandra III.) a wysche toho z wuwzacžom woblicža a brody ze slěbornej bohacže z drohimi kamuschkami wobsadženej plotu (wot Innocenca III.). Swjecžatko je, kaž tradicija praji, swjata Marija w Nazarecže měta; w lěcže 728 pschipósta je konstantinopolski patriarcha Germanus bamžej Hryhorjej II. a wone bu wot tutoho bamža hacž do Piusa V. kóžde lěto na sw. džen donjebjespěcža Chrystusowoho we swjatocžnym processionje wot chrkwy sancta sanctorum do chrkwy s. Maria Maggiore pschinjesene. Wot Piusa V. sem sta so to jenož pschi jara wažnych podońženjach, posledni krócž pod Leonom XII. Pschi nětcžiskej pschiležnosći wosta swjecžo w tamnej chrkwi wosym dnjom wustajene k počesćowanju. Bamž sam je so na processionje wobdžěl, a sam tón samy postajil, k wuprosčenju měra za wobohu Pólsku, kiž so hewak pschi frónowanju swojich kralow bamžowej modlitwy porucžecž dasche. —

Niebatno bu druhi procession za Bólsku wotdžeržany. Rusowški póstane so w mjenje swojoho kniežerstwa wobčežowasche, praje, zo móže so chrtej modlicž za wschitke ludy jenož nic za Polakow; ale wón bu ze swojim wobčežowanjem z prawom wotpořazany.

Pschidawě f wotewrjenomu lištej w czišle 9.

Na kóncu toho samoho bě slubjene, zo so hišdycze na pschestupjenja katholicow f lutherskej wěrje w Čechach spomni. Wo tym je wobšyěrnny list duchownoho z tamnišich stronow dóschoť, kotryž so w redakcii šdtyri njedžele f wobhladanju wostaji. Z tutoho lista podany jenož najnužnišche. We wšy Spalowje je „wulka syta“ pschestupjench po zastojnišich pschepytaniach 35, nic 65, kaž je f. pastor Molnár do swěta wuwokať, a cžile njejsu z pschepřezanija pschestupili, ale jenož zwadjenja a spjecžiwosće dla. Woni mjenujcy nochcychu pschinoschť f twarjenju noweje šhule dacž a f. pastor šchcžuwasche jich z lubym slubjenjem, zo Spalowčanam f noweje, ale protestantskej šhuli a modlerni darmo (drje z pomocu gustawadolského zjenocženstwa) dopomha! To je tehdom w sebičnosći a hněwje cžahnyť! Ale wot toho čžasa sem su so hižom někotsi najhóřšči pschestupjeni zwadnich na khorym a smjertnym kožu želnosćiwje zasy do katholickeje cyrkwy wrócžili; cži druzy pať najšerje, hdyž semilski f. tachant (farar), z kotrymž su spomnjenu zwadu měli, wotendže abo wumrje, tež zastupjenjo do naškeje cyrkwy požadaja! „Wjele druhich je swój pschistup f lutherskej wěrje hižom wzjewiť.“ Tale šada wopšhija tež njewěrnosć; dofelž wot spomnjenoho pschestupa w Spalowje z kónc lěta 1860 abo w spocžatku 1861 njeje we wokołnosći 5 hodžinow tam ničžo wot pschestupjenjow štyšhecž byťo z wuwzacžom scžěhowacoho. Přiched něhdže 2½ lětami pschestupiškeje jenož dvě škušownej džowcy, kotrejž ze Spalowa do Křižlic f pastorej Molnáreje na škušbu cžehnjeschkeje a w Křižlicach protestantskeju namoženjow dštaschkeje. Tež f. Molnár je w lišče hinať wopřany džyli w znatym předomanju. Tola to wschitko f. Šmish wjedzecž njemóžesche; wón je so jenož pschegara na swoje žórka spuschežat. To njemóžemy po tajim za žčo měčž, ale dyrhimy jenož wobžarowacž.

Naležnosće towarštw a.

Swój pschinoschť (15 nřl.) su dale zapřacžili řl.: kubler Jakub Kummer z Třasawec, Jana Wobžyna z Libonja, H. Věbrach z Lejna, kubler M. Šcholta z Kóžanta, Jakub Šojbil z Kladworja, Mikławš Mit z Brjemjenja, hrabja Gustachij Tyszkiewicz z Wilna, kapťan Ignac Žitný w Starej Věteje w Morawje, kubler M. Miklicž z Přestec, kubler M. Nowať z Konjec, kublerřski syn Mikławš Čžornat z Kallbic, gymnasiast Pěťr Pěťranc w Prahy, Jan Čžorlich ze Ždžerje, kubler Mřóz z Kamjeneje, gymnasiast Měrcžin Krecžmar w Prahy, kubler Jakub Šcholta z Křróscžic, zahrodniť Mikławš Přetajch z Horh, gymnasiast Michal Kóla w Prahy.

Dobrowólne dary: K. W. z radworskeje wosady 10 nřl., f. Ludwik Angermann z Kóžanta pschi pschiležnosći wocžišchcžjenja joho wotewrjenoho lista 1 toľer.

W Budyščinje, 4. oktobra 1863.

P. Šcholta,

řhulřski direktor, pořkadniť towarštw a.

 Z pschichodnym cžislom řl. Pěřta wuda so sobustawam towarštw a řjane powjedancžko „Šněhowka“ wot H. Ducžmana.

Přchedschstwo.

Katholski Posol.

Cyrkwiński časopis,

wydawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 11.

November.

1863.

Nawuczenjo w někotrych praschenjach nascheje wěry.

Ma nicžo njedžerža ludžo naschoho časa tał mało hač na swoju wěru. Wěra někotrym ani tał wjele njepłaczi kaž pjenjez abo drahta. Wukhadžeja mjenujch wot zawjerczancje zasady naschoho časa: „Zo wěra nutškomu čłowjekej žadny zakon njenapožoji, zo móže kóždy wěricz, šhtož chce (po němskim: „Gedanken sind zollfrei“), jeližo jedyn jenož swoje zwonkowne kusť po wěrje wupyschuje a po swojim zdaczu dobre žiwjenjo wjedže, nikomu ł po-
horszkej.“ To je pał zmyłk a wulki zmyłk, pschetož čži, kotřiž tał mudruja, přēja z tym wuprajenjom nic jenož, zo je Bóh pschepntař naschich wutrobom a sud-
nił wschěch naschich myslow, woni tež zjawnje zawjedžeja ł tajenstwu. Pschetož nutška bjeze wscheje wěry a zwonka dobrh kšesćan z dobrhmi počinkami, kał to dže a kał je bjez tajenja to móžne? Kał móže jedyn dobre žiwjenjo wjesć, kiž nutškomnje w sebi jadro a kórjenje ł tajkomu žiwjenju (pramu wěru) njeskhowa? Póccžimje nabožne žiwjenjo wschał žałožuje so runje na pramu nutškomnu wěru kał płód na kćenjo a zornjatko. Ł póccžimowu žiwjenju dale skuscha, zo kóždomu dasch, šhtož jomu pschisťuscha, zo sy sprawny. Kaž so rozemi, dyrbinh pał předy wschoho sprawni bycz napšhecžo Bohu, naschomu stworiczerjej a zdžeržiczerjej. Ehcemh-li pał to bycz a Bohu dacž, šhtož smh jomu hało stworenja winojcži, dha je a wostawa to jena naschich najprěnišchich winowatosćow, zo jomu na słowo wscho wěrimh a po tym čžinimh, šhtož je wóu w kóždym čžasu ł nam ryczak. Šhtóžkuli to njecžini, tón rani najwjetšhu fa-
znju nabožnistwa a njemóže so nadžijecž, zo Bóh joho junu žbóžneho scžini. Tał wjele praji nam nasch rozom a tež swjate pišmo. „Šhtóž njewěri (Mark. 16, 16), tón budže zatamanh.“ „Bjez wěry, praji so na druhim měscze, njeje móžno Bohu so spodobacž.“ (Hebr. 11. 6) Tón pał, kiž so Bohu wěry dla njespodoba, tón njepschindže, z wěstoscju to prajimh, ł njomu. — Je-li tomu tał, dha pschindžemh, njech ehcemh abo nochcemh, ł słowu swjatoho Pawoła: „Spntajcže so sami, hač scže we wěrje, pruhujcže so sami“ (2. Kor. 13, 5). Ehce kšesćan ł tomule pruhowanju pschisťupicž, dha dyrbi tež wjedžecž, šhto wěra je, šhto wěricz rěka, zo njebh wopacžnej wěrje pschisťijomał abo pramu

wěru z pschitwěru měščať. Dofelž ma našch Boſoť na swojim programje, zo chce tež praſchenja wo wěrje pschinjeſcž a na nje wotmoſkwjecž, chcemy z tymle naſtawkom wo tym ſpocžatſ ſcžinicž.

Jara rjenje praji nam, ſchto wěra je a ſchto wěricž rěła, katechiſmus, kiž džecži w ſchuli trěbaju. Kſchescžanſch katholicſch wěricž rěła wſcho a to kručje za wěru džeržecž, ſchtož kuli je Bóh nam zjewiť a chrkej ſ wěrjenju přědſtaja, njech je to piſane abo njepiſane. Talc jenicžka ſada poſlicža nam, hdyž je rozěſtajana, pohlad do wſchoho, ſchtožkuli katholicſki kſchescžan wěricž dyrbi. Wona praji nam:

- 1) zo dyrbimž wſcho za wěru džeržecž, ſchtožkuli je Bóh atd.
- 2) zo dyrbimž wſcho to kručje za wěru džeržecž.
- 3) zo mamž, ſchtož wěru naſtupa, jenož to wěricž, ſchtož je Bóh zjewiť a
- 4) katholicſka chrkej ſ wěrjenju přědſtaja,
- 5) njech je to piſane (t. j. we ſwjatym piſmje)
- 6) abo njepiſane (t. j. w podawiznach).

Wot tutych punktow chcemy drobniſcho jedyn abo druhi krócž w naſchim Boſoťu jednacž, woſobnuje ſchtož wěru do naſcheje chrkwje naſtupa, ſwjate piſmo a podawizny. Wěricž rěła kaž 1) punkt praji: wſcho za wěru džeržecž, ſchtožkuli je Bóh zjewiť a chrkej ſ wěrjenju přědſtaja. Njeje dha to jara wjele žadane, tať budže něfotryžkuli prajicž, ja bych myſliť, zo hižom je doſcž, hdyž to wěrimež, ſchtož je te najwažniſche ſ žbóžnoſcž i, kaž wucžba, zo je jedyn Bóh we tſjoch parſchonach, zo je Žězuſ za naſ wumrjet a naſ wumožić atd.; a to ſkoro kóžda kſchescžanſka wěra wucži; njetrjebawſche ma licžtoſcžje wěricž, kaž to druhdy katholicſka chrkej přědſpiſa, njeje trěbne a pschilazane." Tať rycži indifferentny, kiž wſchě wěry za prawe džerži, dofelž kóžda po joho ždacžu najtrěbniſche wucži. Tomu my njepſchiktoſujemy a prajimž hinať. Wot toho pschinižje, praſchamž ſo tajkoho, to ſchtož dyrbimž wěricž? Zawěſcže pať wot Bóha pať wot chrkwje. Šchtož je nam Bóh zjewiť, je nam pschěz profetow a ſwojoho ſamſnoho Syna zjewiť; to pať, ſchtož chrkej ſ wěrjenju přědſtaja, njeje tež ničžo hinajsche hacž bože ſkomo a wozjewjenje; pschetož chrkej nježada, ſchtož wěru naſtupa, ničžo hinajsche hacž to, ſchtož žiamnje hižom wot Bóžoho wozjewjenja w ſwjatym piſmje ſtoji abo ſchtož je wona (kaž budžemy poždžiſcho prajicž) wot ſwjatych japoſchtoťow ſem hať bože ſkomo podate doſtať*), tať zo je potajkim cžke wo-pschijecžo naſcheje ſwjateje wěry wot Bóha. Hdyž je tomu tať a je naſcha cžka wěra wot Bóha, budže drje prawje a domolene, wſchelatoſcž bjež božimi wucžbami cžinicž, něfotre za trěbne wudamacž a něfotre za njetrěbne, kiž ſo wěricž njetrjebaja? Njedyrbi kóždy ſwědomity kſchescžan prajicž: wſcho je Bóh z naſcheje wěry zjewiť, wſcho je wón wucžić, tohodla je tež wſcho wěru a tohodla dyrbimž tež wſcho wěricž, ſchtožkuli je wón zjewiť, njech to

*) Wothladamž wot toho, zo je Syn Boží japoſchtoťam ſwj. Duchu poſlať zo tutón Duch ſwjaty we jich zaſtupniſkach chrkej džens hiſchcže regiruje, zo Khrpſtuſ ſam pola njeje je a zo ſo wona tohodla mylicž njemóže.

wëricz a wšcho dzeržecz, šhtož zastupnich swj. japoschtołom t.j. mucžaca cyrkej jich muczi, pschetož to pschistaji Žezus we horjeła namjedženych słowach. Dale wón praji: „Slejcze, ja sym pola was wšhitke dnj ha cž do kónca swěta.“ — Wěšte tohodla je a mucžinjene, zo dyrbi katolski kšesczan wšcho wëricz, šhtožkuli je Bóh žjewiř a mucžaca cyrkej jomu k mërjenju předsťaja.

(Skónčzenjo.)

Swjata Rhatyrna, knežna a martrařka.

„Njemudata žónřta a knežna myřlě
na to, šhtož je toho Kneža: zo by
swjata była na cžěle a duřhi.“

1. Kor. 7, 34.

Na kóncu třecžoho stotřtka běřche we egiptowskim měřcže Aleksandrii wobfobna knežna z kralowskeho splaha žiwa, z mjenom Rhatyrna. Wot spocžatka swojeje mladoscže sem přocowasche so za wšsokej wědomnoscžu a mudrosčžu a žienocžesche z tym wulku lubosčž k swojomu bóřřskomu namoženjeji Žezuseji. Za joho swjatu wěru běřche wulch zahorjena. We křótkim cžasu dospě tajku dospołnosčž we swjatosčži a mucženosčži, zo 18 lět řtara jara mucženoho muža we rozřycžowanju wo wěře pschedobu.

We tutym cžasu běřche pohanski křěžor Maksimin pschikaznju wobnowiř zo dyrbjaj wšhitch joho poddani pschiboham woprowacž. Šhtož tomu njeposlušasche, bu po wulkich cžwilach morjenh. Někotřžkuli naboja so tajkich bolosčžow a zapřě swojoho Boha a swoju wěru.

Šdžž knežna Rhatyrna widžesche, kař wjele cžłowjekow pschez zapřecžo Žezusoweje wěry do wěcžneho hubjenřtwa křwata — a kař Maksimin druhich dla wuznawanja Žezusoweje wěry na cžwilowadle (Felter) wřchelako křjudowacž a k řmjercži wjesčž dawa: křwatasche wona bjež kómbženja sama ke křěžoreji a porokowasche jomu bježbóžnu řurewosčž a pokazaj z najmudřiřchini řlowami, zo je Křřřřtusowa wěra k žbóžnosčži nuřna.

Wona prajesche: „Ty mohř sam řpóznacž, kař jara so jebasch, šdžž wobrazam (řwjecžatam) hiniřch cžłowjekow woprujesch hařo řwójim bohám. Ty mohř tule pohansku bludnosčž wopuřchčžicž. Šdžž pař twój rozom njespóznawajasnu wěrnosčž, — dyrbjaj tola mucženym mužám twójoho luda wëricž, křřřž žiawnje wucžaj, zo řu řmjertni cžłowjekojojeno pschez blud bohójoj scžinjeni. Žim dyrbjaj ty wëricž a řo bojecž, telko duřchow do najwjetřchoho njeřbožajřtorkacž, zaj cžož žmějesch něhdy wěcžne křřřřtanjoj cžerpjecž. Daj řebi řhčžecž a řpóznaj jeničřkoho prawoho Boha, křřřž je tebi křaleřtowo a žiwjenjodař. Tónle wěcnžh njěřmjertnh Bóh je zaj nas wocžłowjecžřř a řmjercž na řřchžžu wuzwolřř, zo by naschu žbóžnosčž dokónjaj. A tež žabludženym ždžeržuje wón žiwjenjoj a bjerje želnosčžiwch hñadnje a řmiluje k řebi!“

Křěžor woprašaj so zaj jeje řplahom a řwójbu; a wona wotmořwi: „Zaj

šym kralowſka dſowſka a mjenuju ſo Rhatyrna. Šym we mudrowſtwje, rycžniwoſcži a druhich wědomoſcžach rozwucžena. Doſež paſ te za ničžo njeđercžu, ſym ſo bójſkomu nawoženjej ſlubila.“

Ze ſpodžiwanjom hladaje Maſſimin na nju. Wona paſ dale rycžeſche: „Možeſch hladacž, kaž chceſch. Ja ſym tola proch a pjerſchcž, ale z božim zna-
mjenjou mocžeſcžena. Ty dyrbjaſ ſtworiczerjowu mudroſcž wobdžiwacž, kotryž z taſ hubjeneje wěch rjanoſcž ſcžinicž može. Tvoji bohajo njeſſu ničžo. D zo by tola tež ty wěcžnoho njeſmjertnoho Boha ſpóznaſ, kotrohož mjeno abo znamjo ſchžiža twojich bohow zacžerja.“

Rhěžor ſo nad jeje mudroſcžu džiwaſche a njemožeſche rožomnej knježnje wotmoſtwicž. Duž porucži ju jatu džeržecž a powoſa ze wſchitkich ſtronow 50 najmudriſchich mužow a ſlubi wulke myto tym, koſiž bychu Rhatyrnu z rycžemi pſchewinbli a wot Rhrystuſoweje wěry ſ pſchibójskeje ſlužbje pſchijedli. Ale cyſe napſchecžne ſo ſta. Rozrhcžowanjo ſo zapocža a wona jim prawdu ſchecžanſtwa taſ mócnje a jaſnje dopoſaza, zo bychu wſchitcy z tajkeje luboſcžu ſ Žezuſej Rhrystuſej zahorjeni, zo chychu za njoho wumrjecž.

Roznjembrjeny Maſſimin daſche ſchcžepowc natwaricž a pſchilaža wſchitkich 50 mudrych do woħnja cžiſnycž. Rhatyrna rycžeſche jim z njebyſkeje wjeſoſcžu: „Žbóžni ſcže wy, zo ſcže cžmu wopuſchcžili a ſwětko wěrnocžje ſcžěhowali a ſo nje-
byeſtomu a njeſmjertnomu Kralej pſchibližili. Woħeń, z kotrymž wam bjezbožniſ hrožy, budže wam ſchcženca a ſthód do njebyeſ a powjedže was kaž jaſne hwězdy ſ njebyeſtomu Kralej.“ Potom woznamjeni jich ze ſwjatym ſchžižom na pucž do ſmjertnoho woħnja. Woħeń njezrani jich cžěſa, ale jich duſche pozběħnycchu ſo do njebyeſ.

Rhěžor wobrocži ſo zaſy ſe knježnje a chychſche ju z leſcžu a ze ſlubjenjemi wot jeje myſlow wotwjeſcž: „Wěr mi, rjana knježna, ja chcu twoje žbožo. Woprui naſchim boham a ja chcu ſwoje kraleſtvo z tobu džělicž.“

Rhatyrna džeſche: „Nierhcž mi wjach; ſym hižon prajiſa, zo ſym ſche-
ſcžanka a Rhrystuſowa njeuweſta. Wón je mój nawoženja, mój radžiczer a pycha mojoħo knježniſtwa. Martrarſka draſta je mi pſychniſcha, dhyžli kralowſki purpur (t. r. czerwjeny kralowſki płaſchcž).“

A zaſy rjekny Rhěžor: „Njemocuj mje, zo bych tebi tule drajtu wzaſ!“

Rhatyrna prajeſche: „Cžin, ſchtož chceſch; pſchcž to daſch mi prawu a njeſmjertnu kraſnoſcž a někotryžkuli tež z twojoħo ħrodu budže pſcheze mnje do Rhrystuſa wěricž a mje do joħo kwaſnoħo domu pſchewodžecž.“

Hyž Maſſimin ſpózna, zo podarmo ſpytuje, daſche ju ſchwifacž a z woſoj-
thymi ſchudami rozbičž a potom jědnacž dnjow bjez jědže a picža w jaſtwje jatu džeržecž.

Hyž Rhěžorowa to žħoni, wopyta knježnu we jaſtwje. Tež wójniſki wjed-
niſ Porſhrius tam pſchindže z wjele wojaſkami. Hyž Rhěžorowa knježnu a jeje wjeſoſe, poħojne woblicžo wohlada, poſlaſny ſo ſ jeje noħomaj a rjekny: „Nětko ſym woprawdže žbožowna, a chcu tež twojomu Bohu ſlužicž.“

Na to Rhatyrna: „Tež ty, Rhěžorowa, ſy žbóžna; pſchetož ja widžu, kaſ tebi jandželojo křonu pſchihotuja, kotraž budže za tſi dny na twoju ħřowu ſtajena. Potom budžeſch z Rhrystuſom do wěcžnoſcže knježicž.“

Rhěžorowa so postróži a pocža so pschichobnych čžwilow bojecz, ale Rhathrna ju poshlnejše: „Njebój so, čžwila je krótka, krasnosť je wěczna. Čžerpjenjo zniesčz nijeje čžěžto, hdyž Rhrystus we čžerpjenju pomha.“

Hdyž Porfyrus to wuslyšča, bu we wutrobje hnuth a woprašča so: „Ščo da mi Rhrystus, hdyž do jeho služby stupju!“ Rhathrna jomu wotmołwi: „Njessy nicžo wo wulkej nadžiji ščesčžanow ščyščať?“ Na to Porfyrus: „Kať mohť to wjedžecz, hdyž šym pod brónjemi a ze swojimi wójnskimi towaršchemi žiwy!“ Rhathrna powuczi jeho: „Nichtó njemóže domupowjedacz, ščtož je knjez swojim služownikam slubil a ščtož tež ty wužimacz budžesč, hdyž tomule knjezej swěrný wostanjesč!“ Porfyrus a jeho wojach nětko tež wěrjachu a wopusčžichu jastwo.

Rhathrna bu z jastwa pschěb Rhěžorowý sudný stoť wjedžena. Bjez bojosčžje stupi pschěb Rhěžora. Tón ju wobžarowasče, prajich: „Woprui boham a budžesč zo mnu knježicž. Njedaj swoju rjanosčž pschěz čžwile zanicžicž.“ Knježna wotmołwi: „Njewož to wšsofo, ščtož šhorosčž, staroba a čžas ščóncuja. Rjanosčž so zhubi, wěrnosčž wostanje.“

Tu stupi žly radžicžer k Rhěžorej a prajesče: „Ja čžcu knježnu do twojeje služby pschiwjesčž. Dai toľo wudžělacž, kiž je z nožemi wobthřane a so ločch wjerczi. Žow budže wona posłuchacz abo budže roztorhana.“

Toľo bu z wjele wótrymi nožemi wobthřane, zo by knježnine čžěľo na najsurowiščo rozdrěľo. Rhathrna bu toľej pschiwjazana. Ale wona prosčesče Boha a z blyškom bu toľo rozražene. Na tónle dživ pschiwzachu mnozhy Rhrystusowu wěru a wuznachu: „Ščesčžanow Bóh je wulki.“ Ženo Rhěžor žwosta zasakly a čžchšče knježnu z nowa čžwilowacz.

Tu pschistupi Rhěžorowa a prosčesče swojoho muža, zo njebý pschěčžiwto Bohu wojowať, kotřžž swojich služownikow tať spodžiwnje žalita. — Na nju rozžłobi so nětko Rhěžor a da jej po surowych čžwilach hłowu wotčžecž.

Žeje smjercž dawasče Porfyriej šhrobłosčž a wón stupi z wojakami pschěb Rhěžora a rjekny: „Tež ja šym ščesčžan, a čži, kotřžž pschi mni stoja, su bože wójsto.“ Rhěžor zasubžzi wščitkich k smjercži.

Z hroženjom a lubjenjom spytowasče Rhěžor Rhathrnu z nowa, ale po-darmo. Arucžišchi we swojej bjezbožnosčži a surowosčži poruczi, Rhathrnje z mjecžom hłowu wotrubnyčž. Z wjesołosčžu modlesče so wona a poda swoju hłowu smjertnomu mjecžej. Žeje dusča šhwatasče k dwojomu mhytej knježnistwa a mar-trarštwu k njebju. To šta so 25. novembra we lěčže 307 po Rhrystusowym narožžje. Žejne čžěľo bu wot Žandželow na spodžiwne wasčnjio wotnjefene a na horje Sinai pohřjebane a tam we 8. lěťstotku wot wěrnych namaľane. —

O tať rjany je póccžiwý splah we swojej čžistosčži; pschetož jeho wopom-njecžo je njesmjertne, doľelž je Bohu a čžłowjetam znaty. Hdyž je pschitomny, ščěžhujaja jón, hdyž je so zbalil, žadaja za nim. Na wěczne grabuje so křónowany a nosy myto za bědžjenja njewoblaťowaneje čžistosčžje. (Mudr 4, 1. 2.)

Swjeczjo polazuje swjatu Rhatrnu we kniežniszej drascje; ma trónu na hłowje a džerži we ruch mjecz a palmowu hałžu na znamjo dobyčja; podla njeje je rozlamane koło.

A częsczi swjateje Rhatrny je ralsbicžanśka cyrkej swieczjena. D.

3 Łužicy a Sakskeje.

3 Budyschina. Pschitwar nascheje serbskeje cyrkwie je we zwon-
townym zbožownje dokonjany. Nětko w znutštownym częslojo džekaja a nadžijamy
so, zo budže nowy chor w krótšim dotwarjeny. Bohužel so nětko w zymje
nowe pišcizele tam stajicž njemóža.

Ze Šěrachowa. Tudomny kapłan f. R. Kluge (rodž. z Dreždžan)
bu za kapłana do Seitendorfa pschesadženy.

Wjes Reichenau pola Seitendorfa, w kotrejž je wjele katholicow a
wot wjele lět hižom katholicka škula, dostanje nětko tež cyrkej. Džen 17. sep-
tembra bu zakładny kamjen f. tej samej wot f. propsta Konrada Preiße z
klóštra Marinoho Doła, kiž ju twaricž da, swieczeny a pschi bohatym wob-
dželenju tamnišich wobydlerjow zapołożeny.

3 Ramjenich (Chemnik). A nam pschindže zańdženy měšac młody
duchowny z kölnskeje diöcesy, f. Sabels, za kapłana. Staž je znate, saksy
duchowni w Sakskej njedosaaja.

3 Radworja. Wutoru 22. septembra rano wocžakowachmy pschifhad
naschoho duschow pastyrja, wšofodobstojneho hnadnoho knjeza Rudwika Formerka.

A swjatocžnomu powitanju džěsche so ze 6 khorhowjemi a 4 wóltarnymi
služownikami napschecžo hacž f. swjatomu kščižej na spocžatku wšy pschi kšelnjan-
skim pucžu. Tudy cžakachu f. farar a f. kapłan, wobaj we cyrkwinśkej drascje,
f. škulskej wuczerjej a wobaj kšejbětarijej. Škulske džěczi stejachu we dołhim
rjedže za khorhowjemi a ze wšchitkich stronow pschifhadžachu doroscžene sobustawy
nascheje wosady f. powitanju; tež běsche so wulki džěl firmowanśkeje młodosče
tudy žhromadžił. Šhwalbu zasluži wosebje tež to, zo běchu z wjetscha wšchitke
holcy běke płachčicžki wozžete, kajež běchu rano f. swjatomu woprawienju byke.
Tši šchtwórty na 8 pocžachu ze wšchitkimi zwonami powitanjo zwonicž a bóržy
wohladachmy wóz, letyž hnadnoho knjeza biskopa a scholastikusa knj. Michała
Buka wježěsche.

Šdyž běsche hnadny knj. biskop z woza stupił, powita joho knj. farar we
mjenje chleje wosady a poda jomu swj. kščižik wofoschicž. Knj. wuczer H. Bräuer
wuspěwa powitanśke łacžonske hróncžko: „Sacerdos et Pontifex atd., šchtož je
pschekložene takle: „Měschniko a biskopje, skutkowarjo pócžiwosčow, dobrý pa-
styrjo we ludu, tak šy so Bohu spodobal.“ Nětko džěsche dołhi swjatocžny cžab
do farskeje cyrkwie, knj. biskop požohnowasche duch ze swieczenej wobu a lud spē-
wasche kšerlusčy 414: „Wšy kšchescžijenjo pschistupče.“ We cyrkwinch durjach

bu knj. biskop z wóručom powitanj a t rjenje wudebjenomu hłownomu wołtar-
jej wjedženj, hdžež so klecžo modlesche, mjez tym zo knj. farar pschiporučene
hrónczka a modlitwu wuspěwa. Nětko stanj knj. biskop a da spěwajo biskopske
požohnowanjo, na cžož požohnowanjo z Božim Čžěłom scžěhowasche, pschi cžimž
lud „Swjath, swjath, swjath“ spěwasche. — We cžornym nyschpornym płaschcžu
(pluvialu) spěwasche knj. biskop z duchownymi psalm 129. „De profundis, z
hłubiny wołam so“, hrónczka a próstwu za wotemrjetych biskopow. Po tym
džěsche wobłhad za wotemrjetych z farskeje chrkwe na pohřebniščcžo pschi chrk-
wicžch „t swjatomu kschizej.“ Duch spěwasche so litanija wo wschitkich swjathch.
Srjedž pohřebniščcža so zasta a spěwasche knj. wučer Braüer „Libera me Do-
mine (wumož mje, o knježe)“ a knješ biskop spěwasche modlitwy za wotemrjetych
měschnikow, dobročerjow a wosadnych, kaž tež za wschitkich we Khrystusu wote-
mrjetych. Na to wróczi so wobłhad zast do chrkwe a spěwasche so duch cžisłto
65: „O zradujče so t Bohu.“ Po psalmje 50 „misere mei — smil so nade
mnu, o Božo“ bu z modlitwu za khude dusche chrkwinška swjatocžnosč wobzami-
knjena a knj. biskop z khorhowjemi na faru pschewodžanj.

We 9 hodž. zapocža so schulske pruhowanjo, t cžomuž běchu schulske džěczi
wobě stwě rjenje z wěncami a pletwami wupyschile. Dopolnija pruhowasche so
so we pschitomnosčzi knj. biskopa, knj. scholastikusa Buša, tudomneju duchowneju
a wučerjow kaž tež někotrych schulskich předsčejerjow a druhich wosadnych přenja
(18 hólcow a 23 hólcow) a druga (27 hólcow a 24 hólcow) rjadownja hacž
blizko do 1. hodžiny. Popołdnju wot 2 hacž bliže t 6 bu pruhowane we tšeczej
(26 hólcow a 32 hólcow) a schtwórtej (29 hólcow a 15 hólcow) rjadowni.

Srjedu 23. sept. běsche džěń swjatoho firmowanja. Rano we 8 bu knj.
biskop swjatocžnje z farj do chrkwe wjedženj a duch cžisłto 409 „Knježe lubuju“
spěwane. Po mjelcžacej božej mschi džeržesche knj. biskop t zhromadženej mło-
dosčzi rozwucžnu a napominacu ržež a wudžělesche potom 123 (46 mužskim a
77 žonskim) sakrament swjatoho firmowanja.

Pschi firmowanju spěwasche so cžisłto 371 „Ta hnada Duča swjatoho a
cžst. 370 Pschindž swjath Ducho stworicžel. Po firmowanju spěwasche knj. biskop
blěschu modlitwu za firmowaných, na cžož cžile japoschtołske wěrhwužnacže,
Wotcže nasch a strowa sy Marija wótse spěwachu.

Nětko bu Bože Čžěłto wustajene a khwalbnj khěrlusch „Te Deum lauda-
mus“ wuspěwanj, požohnowanjo bate a džajna modlitwa prajena. Skónčnje
pschehlada knj. biskop, kaž to chrkwinški rjad žada, skhow Božoho Čžěła, wołtarje
a dupu. Něschto do 10. hodž.běsche chła chrkwinška sklužba dokonjana a knj.
biskop zast swjatocžnje na faru pschewodžanj, pschi cžimž so khěrlusch cžst: 378.
„O swjata boža Trojica“ spěwasche. Stachu so hischče na farje rozrhcženja wo
wschelafich naležnosčach. Popołdnju schtwórt hodžiny po 2 wotjědže hnadnj knješ
biskop na schulske pruhowanjo do Ždžerje. Daloko pschewodžachu joho lubožne

zynki naschich zwonow a prajachu jomu „božemje“ radworsteje wosady. Bóh zdjerž nam naschoho japoschtolſkoho paſtryja hiſchcže doſhe lěta we wobſtajnej ſtro-
woſczi, zo mohł z njepoſtabjenej mocu Žezusowe ſtabło na zemi paſcž a něhdy
haſo dobry paſtyr ze ſwojim kſcheſczanſkim ſtađlom myto wěcžneje zbožnoſcže we
njbjeſach dóſtač. D.

3 Njebjelcžic. Džen 10. oktobra bě za njebjelczanſku woſadu
džen radoſcže, pſchetož na nim mějeſche jeje derje zaſlužbny wučer f. Woſcžij
Nowač 25lětne jubileum ſwojoho wučerſkoho zaſtojniſtwa. Na tym ſamym dnju
rano bu f. jubilar wot wyſokodoſtojnoho konſistoria w Budyſchinje poſtrowjeny
a jomu čjeſčowony pienježny dar podaty. Woſoko woſmich běchu ſo tſinacžo
wučerjo, bjez nimi Serbja a Němcy, podjany a luthery, ſakſcy a pruscy,
na ſarje zhromadžili a podachu ſo $\frac{1}{2}$ 9 we zryadowanym čahu na wučerju,
w přědku f. wučer Pjedž ze Šchpitala njeso te wot ff. wučerjom za f. jubilara
zhromadnje wobſtarane dary. We domje f. jubilara poſtrowi joſo we mjenje
joſo lubowacych kollegow f. wučer Hauſſa z Róžanta a pſchejeſche jomu we
luboſcže połnej rycži, wo kotrejž tež woſebnje wuznam darom jubilaraj přěd-
ſtaji, zbožo a bože žohnowanjo. Po ſkónčanju buchu jubilaraj te dary, haſo
ſlěborna tyſka, pórclinowa trjepjencžka, piſanſki naporjad, ſlěborny wěnc ha
tobaſowa bleſcha z tobaſom na rjanyh blachowym kſoſejniſchcžu (deńcžku) podate.
Jubilar jara hnuty džaſowasche ſo z krótkimi ſłowami. Nětk wzaſchtaſo joſo f.
wučer Rochta z Worflec a f. wučer Hida z Rałbic za ruſu a wjedzeſchtaſo
joſo do wučerſkeje iſtwy, hdžež běchu ſo wſchě ſchulſke džěcži zhromadžike. Přěni
hólcžk poda jomu pinafinlampu a přěnja hólcžka dwaj ſwěcžnikaj, a pſchejeſchtaſo
jomu we mjenje wſchitkich džěcži wutrobne zbožo. Tale kědžbnoſcž ſwojich lu-
bowanych džěcži hnuiſche f. jubilara tač, zo ſo jim z pſacžkom džaſowasche.
Nětk wołachu zwony ke mſchi, f. jubilar bu zaſ wot mjenowaneju knjezow do
chrtwy a hač f. wuſkomu wołtaraj wjedženy a wot druhich ff. wučerjom a
džěcži pſchewodžany. Přěd wołtarjom ſo wſchitcy čichu modlitwu pomodlichu.
Na to dzeržeſche f. kaplan Nowač ſpěwane kemsche a f. jubilar hrajeſche ſam
piſchcžele, kotrejž bě f. mandželſka f. wučerja Rochty z rjanyhmi pletwami wude-
bika. Po kemschach dóſta jubilar hiſchcže wjele čjeſtnych darow a wutrobne
pſchecža z Njebjelcžic a z druhich wſow, ſchtož je krasne znamjo luboſcže a
pſchipožnacža.

Swjedžeńſki wobjed zhromadži mjenowanyh ff. wučerjom kaž tež wja-
coryh póznatych f. jubilara, a zańdžechu někotre wjeſoke hódžinki, přědny hač ſo
dohladačmny. Přěni wobjede bu wjach króč ſława wunjeſena a ma ſo wo-
ſebne ſpomnicž ta, kiž f. wučer Rochta naſchonu lubomu kralej, ta, kiž f. wučer
Hauſſa f. jubilaraj, ta, kiž f. wučer Melba z Wuſkoho Dažina wyſoko do-
ſtojnymaj knjezomaj duchownymaj we Njebjelcžicach wunjeſe kaž cykej njebjel-
czanſkej woſadže, a na wobſtačžo ſchpitalskeje wučernje, w kotrejž přěd 25 lětami
f. jubilar haſo přěni wučer ſwoje zaſtojniſtwa započža. R. jubilar pſchinjeſe
džaſownu ſławu wyſokodoſtojnomu konſistorije w Budyſchinje, ſwojimaj du-

choronymaj a wšitkim pschitomnym a njepschitomnym pscheczalam, kiž bčhu jomu joho jubilejski swjedžen tač radostny scjinili.

Bóh daj lubowanomu jubilaraj tež skote jubileum docžalacž a tač radostnje swjecicz; to je wutrobne pscheczjo dopisowarja. **G a m s c h t n.**

Ze Z d ž e r j e. Džen 28. oktobra bčše 25 lět, zo bu našč čžescžowny wučer knjež Jan Žur do swojoho zaštojnstwa zapožazany. Wón je so cžł čas hač swěrny a staroscžlwy wo rozmucžowanjo kač tež wo namjedowanjo do- wěrjeneje mčodžiny i kšescžanskomu žiwjenju wopožazowač a sebi pschecz to lu- bosčž swojich pobatych a społojnosčž swojich přědštejerjom zaščužik. Na pomje- nowanym dnju sta so jomu njemoczajowane a tohodla čžim bóle zwjeselace pschispoznacž joho swěrnoho wučerštw. Popoždnju wočoko 3 hodžinom pschijědže wysokodostojny knjes kanon. kantor J. Hoffmann, pschemodžany wot dostojnoho knježa schulskoho direktora Pětra Scholty, z Budyschyna do zdžerjan- sčaje schule, a pschejesčhe l. wučerjej z wutrobnymi skowami zbožo i dokonjanej 25 lětnej wučerškej sčužbje a pschepoda jomu we mjenje wysokodostojnoho kon- sistoria pienježny dar a wupraji jomu społojnosčž tuteje wyschnoscž z joho dotalnym skutkowanjom. Bóh pač popšchej jomu dočhe žiwjenjo a wobstajnu strowoscž na žemi a křonu zbožnosčž we wěržnosčži. **D.**

Cyrkwinske nowinki a powjesčje.

(Pětromy pienježl.) Tež w naščich wosadach bč hačle wočoko s. Michala hromadženjo tutoho pienježta. Kač wjele je so nahromadžiko, to nje- wěmny, to pač wěmny, zo móhli so někotři katholicowje pschi zhromadženju w jacy wobdželicž, hač to dotal čžinjachu. Ščtóbž je zamožitny a wopšchijecž toho ma, sčto hamž we naščej cyrkwi je a kač wón darjene pienježy načožuje, tón dyrbi so skoro hrěcha bojecž, hčnyž čhe lutowacž w čžasu, hčžež je Šchrystu- sowy zaštojnič na žemi hišcžje w nužy. Sładajmy na Stalsku, kiž je pola naščich pscheczownikow dla swojoho „njekatholskoho“ zadžerženja wumokana, a wufimny wot jeje wobhčlerjom, kotřiž su sami potrební, woprowacu luboscž i romskomu stočej a i naščej cyrkwi. Turinske nowiny „Armonia“ su pschec křótkim zasny 80000 frankow a kasčcz drohotnych wěcow do Roma poškač. Teke nowiny su, kač z ich wupožazow wufhadža, z čžł hižom 1,162,000 lirow (nórtow) jenož z Stalsčaje zhromadžike a tač wjele drohich darow a wěcow, zo móžachu hižom dwaj a tsi kasčcže z jenym dobom do Roma wot- poščacž. Tasama „Armonia“ je pschec křótkim tež 20,000 frankow za s. Ma- rinu cyrkej zhromadžika, kiž so w Spolecžje twari. Teke zjawne dopožazma katholicoho myšlenja nam wěscžje spōžnacž dadža, kajti lud italski w nastupanju swojeje wěrny je, a sčto tač někotromužfuli wot nas w tymle nastupanju hišcžje brachuje. — Z čžł je na Pětromy pienježl hižom 32,657,800 frankow hromadu pschisčłko — po ždacžu wulka summa pienjež, ale pschecy hišcžje mačlo, hčnyž pschirunamy, sčto staj romski stoč a cyrkej pschecz džiwju mōc žhubikoj a sčto je i regirowanju naščaje wulkeje cyrkwej trěbne.

Z Kölna nad Rajnom. Dne 15. oktobra bu dotwarjenje wulkeho doma (cyrkwe), kaž je znate najwjetschoho w gothskim waschnju, jara swjato-
czně swjeczene. Běšče tam wjele biskopow, duchownych a ludu ze wschěch
róžkow Němskeje. Čah do cyrkwe, 7000 muži slyn, trajesče cyku hodžinu
(šchtundu). Kardinal archbiskop mějesče wulku božu mschu; potom bě Te
Deum a liscžina (Urkunde) bu podpísana, kotraž so do poslednjoho kamjenja w
srjedźnym wjelbje zapołoży. W tutej liscžinje je bjez druhim wopísane, zo bu
kölnski dom 14. augusta 1248 založen; w lěće 1322 bu chor (t. r. předny
džěl cyrkwe pschi wołtarju) swjeczen, potom so 200 lět nicžo na nim dale
njetwarjesče. W lěće 1824 bu pod kralom Bjedrichom III. dotwarjenje zas
započate; tola hačle 17 lět pozdžišcho nasta nowa horliwosc pschěz dombau-
verein k pofracžowanju. W lěće 1842 bu zakladny kamjen počodnišchoho
portala zapołożen a 1848 bu dołha kóbj (srjedźny fruch twarby) swjeczena. Drohe mo-
lowane wofna dari něhdujchi bayerski kral Ludwig. Wot toho časa bu nimalecny dom w
fšchiznej formje po přenim rozpołożku dokonan; 500 stopow dołhi a 200 stopow šče-
roki je wón mot wjach hač 100 kamjentnych stópkow njesen; pobračujetej hišče
dwě wěži (tórny), kiž mataj 500 stopow wysokej w swojim času skoro wschitke
twarby w Europje na wysočosći pschetrjichic. Popoždny bě swjedžensta
hoscžina, pschi kotrejž mějesče kardinal dlěšcu rycž, na njeboh krala a na nět-
čišchoho krala a kralownu spominacu. Tež minister Dr. v. Mühler a druzi
wysocy knjezojo mějachu wažne pschipitki. Wječor bě woswětlenjo doma a
najwjetschich hasow. Nazajtra bě Requiem za zemrjetych dobročerjom doma
a hłowna zhromadžizna „dombauvereina“, kiž so 1. februara 1842 založi a
po cytych Němcach swojich sobustawow, dobročerjom a pschecželow ma.

Nassauska. Knježnjace zjenocženstwo „služownich Chrystusowe“ (Dienst-
mägde Christi) we Dernbachu pscheco pschibjera; wone ma po 16 lětach swjoho
wobštacija hižom 165 sotrow z professiu (z wotpołożenymi slubami), 82 novicom
(w pruhowanškim lěće) a 30 postulantkow (kiž žadaja zastupicž). Založerka
tohole zjenocženstwa je Rhatna Rasperec z Dernbacha. Za sama, čicha wjesna
holcžka, wobczahny 1847 z někotrymi druhimi knježnami křěžu, zo bychu zhro-
madne žiwjenje wjedli a khorych po wsach wothladowali. Na do-njebjes-
wzacža swjateje Marije 1851 wotpołoża 4 sotry ze založerku macžerju (tak rěka
wšchšcha w žónskich zjenocženstwach a rjadach) Mariju do ruki biskopa z Limburga
swoje sluby. Na to pschibjerašče zjenocženstwo křžde lěto, tak zo služownich
Chrystusowe hafo wothladarki khorych a wučerki holcžkow hižom na 56 městach
skutkuj, wosebje w diocesy Köln, we Westfaliskej a Schlezyskej. Najwjach knjež-
now je z nassauskich wsow, druge z Pruskeje, Hannoverskeje, Württembergскеje,
Hessenskeje a Hollanda. W macžerskim domje w Dernbachu je w tu křwilu 38
sotrow. „Služownich Chrystusowe“ čcedža wosebje khorych w jich samsnych
domach wopytowacž a wothladowacž, nic jenož w khorych křěžach, a pschi tym
druhimi we swójbje, kiž su pschěz khoroscž jenocho do nuzy pschischli, k pomocy
byčž; tola pač přecuja so tež z druhimi skutkami milosče ludžom wužitne byčž.
Wch milosče jich džeto žohnuje.

3 Belgiskeje. K tomu, štož je hižom w čisle 9. Pósta mot katholickeho zjězda (kongressa) w Mechelnje, durbimy hišće wšelake pschistajicž. Město bě, taž dołho kongreß trajesche, pschěz měru wjele z ludom napjelnjene. Taž bu jenož 17. augusta (džen pschod motewrjenjom kongressa) na Brüsselskej železnicy 2000 ludži pschiwjezenych. Sobustawom bě po 4000—6000 najbóle z Belgiskeje, z Francoskeje, Hollandскеje, Němskeje, Schwajcarskeje, Šendželskeje a Portugalskeje. Spomnjenja najhódnišče mjena su: Wjšče Mechelniskeho archibiskopa bamžowy nuncius na belgiskim dworje, kardinalej Sterks a Wiseman, biskopowje z Turanya, Navała a Genfa, armeniski biskop, katholicke archibiskop z Jeruzalema, biskop mot Abdelaidy a wjacori družny chrkwinscy přalato-
wje, hrabja Stolberg, Dr. Reichensperger, hrabja Scherer, Dr. Lingens (generalsekretar wschitkich katholickich zjenoczenstwom), znaty R. Kolping, hrabja Montalembert, a zastupjerjo katholickich nominow a časopišow z Němskeje, Šendželskeje, Francoskeje a Italskeje. Stawny kongressa wotdžělichu swoje džěla do 5 sekcijow, mot kotrychž přěnja jednasche wo nabožnych skutkach kaž křesćanskim pohrěbjě křudnych, swjatosćzenju njedzele atd., druha wo skutkach křesćanskeje miłosće a darniwošće, třeća wo křesćanskim wocěhnenju a rozwučenju, štwórta wo křesćanskim wumjostwje (Kunst) a chrkwinskej hudźbjě, pjata stónčnje wo swobodze nabožništwa, wo čerćenjach a dohycach chrkwy a křesćanskim nowinarštwje. Přjedawšči turkowski minister w Brüsselu Berchhove rycšesche wosobnje mot měra, kardinal Wiseman mot politiskeho wobštejenja katholicow w Šendželskej, Mermill mot Genfa a mot zjenoczenja křesćanskich chrkwow, L. Nardi (dopisowar Armonije) mot čerćenjow italskich biskopow a bamža. Najwažnišchu rycž džerčesche hrabja Montalembert, kotruž su nowiny tež we wucžahu pschinjeske; wón rycšesche wo swobodnej chrkwi we swobodnym statu. K česczi kralu bě město Mecheln tež hacž na najrjenšcho wudebjene a woswětlene. Archibiskop mějesche čescž, krala za hosća pschi sebi mēcž a bu tež tutón krócž mot krala pschěz najwutrobnišče rozrěčowanja wuznamjenjeny.

L.

Šendželska. Katholiccy biskopjo w Triskej dcedža wšofe škule w Dublinje wudospołnicž a powjetschicž, k čomuž 100,000 puntow sterlingow (jedyn je 6 tol. 20 nsl.) trjebaja. Pschinosčki so nadžija ze wschěch krajow, hdžez so šendželscy rycži. W Šendželskej, jeje kolonijach (wufrajnych wobsedzenstwach) a w zjenoczenych statach Ameriki je pschěz 130 biskopow a japoschtolskich wikarow.

Naležnosće towarštw.

Swój pschinosčki na l. 1863 su dale zapłacžili: kublerški syn Jan Duczman z Bozanec, kubler Šilant z Rožanta, mlynč M. Kummer z Pazka, Mikławš Bělt z Pěštec, kublerka Błažijowa z Kalbic, Jakub Lehmann z Dobroschic, kubler M. Čžornak z Nowoslic a Michał Brobel ze Smjecžtec.

W Budyschinje, 10. novembra 1863.

Pětr Šokta, pokladnik.

Čžisćčak L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posol.

Cyrkwiniski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Czo. 12.

December.

1863.

Mozwuczenjo w někotrych praschenjach nascheje wěry.

(Skonczenjo.)

Možno, zo na tele rozestajenjo někotrychžkuli zdobom praschenjo staji: Je-li tomu tak, dyrbi katholicke fšesćan wscho wěricž sčtožkuli atd., tak to zo mnu budže, hdyž ja hišće wjele njewěm wot božoho wozjewjenja, tak móžu dha wscho wěricž, sčtožkuli atd.; njejsym dha stajnje we strašce, zo je moja wěra njedospołna a k zbóžnosći njedosahaca. — Njeboj so, dyrbi so tajkomu prajicž, wjedženjo wschitkich wěrnoscjom nascheje wěry njeje tež žadane; to, sčtož je žadane a sčtož nascha winowatosć bycz móže a dyrbi, je: wschě wěrnoscje wěricž. Hdy by wěriwych fšesćan chle bože wozjewjenje a wschitke wěrnoscje wěry wjedžecž dyrbjak, tak mało prawowěriwych fšesćanow by tež bjez sčtudowanymi bylo? Ně, tak njemilosćiwych založer nascheje wěry z nami njewobšhadža; wón je poklad chćeje wěry podak naschej swjatej cyrkwi a jej poručik, tufamu wěriwych wučicž. Z tuteje wot cyrkwie podateje bójskeje wučby dyrbi katholicke fšesćan pod nawjedženjom cyrkwie tak wjele cžerpacž, hacž jeho naturške a wudobhte darh dowoluja a wschelafe wobstojenja jeho powołanja to žadaja (z krotka tak wjele, hacž je jonu móžno, pschetož njemóžne Bóh wot nitoho nježada). To pak, sčtož wón wot božeje wěry do pomjatka wzacz njemóže, njetrjeba drje wjedžecž, dyrbi je pak tola wěricž, dofelž je wěsty, zo cyrkej wot Žezusa Khrystusa založena a wot swj. Ducha regirowana mylicž njemóže; wón pak to wěri, hdyž wschitkim thmle jonu hišće njeznatym bójskim wučbam z wjesolej zwólniweje wolu a wutrobu pschihosuje a husto, kaž swj. Hawšchtyn pisa, praji: „Ja wscho wěrju, sčtožkuli moja, mi wot Boha pschipokazana macž a wučerka, cyrkej, wěri a k wěrjenju předsťaja.“ Ja jej wscho na słowo wěrju, hacžrunje njezamóžu, chću jeje wučbu wulkeho wopschijecža dla do pomjatka wzacz, dofelž sym wěsty, zo je Žezus Khrystus ju založik, zo je wón jej swoju swj. wučbu k wučženju podak a zo wona we wučženju wěry mylicž njemóže a dofelž wěm, zo je wón sam njewidžownje pola njeje hacž do kónca swěta (Matej. 28, 20.) (1. Tim. 3, 15.), zo swjaty Duch jeje předsťojerjom regiruje (Jan 14, 16; 16, 13) hacž do kónca swěta

a zo by bšub cyrkwie byrbjał nuźnje na Jezusa bójšłoho załožerja wróćo padnyć, štož njeje móžne. Taž zamože katolski kšesczan pschi wschej wufłosczi wopšchijecza božoho wozjewjenja pschezchłnu wěru wobłhować, a nihto nemóže zaprěć, zo je tajka wěra wěsczišča a bóle za słužbna, hač wěra cžłowjeka, kiž po swojej samšnej woli a lubosczi z božoho wozjewjenja a z wěry sebi wubjera, štožkuli chce a to z njeje wuczišnje, štož so jomu njecha. — Njejsmy podarmo horjeka prajili, zo byrbi kšesczan sebi z božoho wozjewjenja taž wjele cžerpacž, kaž zamože t. j. hač joho barž a bruhe wobstejenja, to dowola; pschetož cžim wjach barow, cžim wjach pschiležnosće atb., cžim wjach byrbi wón wot wopšchijecza wěry do pomjatka a we wutrobje załhować. Tu rěka: „Komuž je wjele date, wot toho budže tež wjele žadane.“ Njech sej to tohobla kóždy k wutrobje wozmje! Někotryžkuli kšesczan ma wjele talenta, cžasa a pschiležnosće, swoju wědomoscž we wěry wobohacžicž; bėda jomu, hdyž wón to njerobnje załombži, a taž broži cžas na prózne, haj bruhdy hrěšchniwe waschńjo pschecžini; tajki njemóže prajicž, zo wón wscho wěri, pschetož tajkomu to hišcže brachuje, štož móhł wón z wěry lochło nawuflnyć, swojeje lěnjoscže a njerobnosće dla pať je nawuflnyć załombžik; joho lěnjoscž we najwažnišchej wěch, budže junu k joho zahubjenju. — K prawej wěry słušča, nic jenož wscho wěricž, štožkuli je Bóh žjewit a cyrkej k wěrjenju pschědstaja, ale tež k rutošcž, taž zo wěrny kšesczan:

2) Wscho to tež k rucže wěricž a za wěrnó džeržecž byrbi, štož je Bóh žjewit a katolska cyrkej přědstaja. Čžohobla byrbi wón to k rucže wěricž, to so lochcy dowidži. Wschať je tón samy, kiž nam wěru žjewi, Bóh wěcžneje wěrnoscže, kiž žetħacž a žjebacž njemóže, cyrkej pať, kiž nam wěru posćicža, je załožena k rutošcž wěrnoscže (1. Tim. 3, 15). Słěcže, tu je winy doicž, zo bychmy naschej wěry hač na najk rucžišcho pschimisowali a k nej k rucže džerželi. Twa wofo a wucho móžetej tebe bruhdy žjebacž, taž zo ty we wuhladnjenju jeneje wěch abo pschi jeje žasłħschenju so samoho wojebašch, twója wěra pať njemóže tebe ženje jebacž, pschetož Bóh pschecy wěrnoscžiny ju tebi žjewi a cyrkej, wot njoho załožena a k wucženju postajena, tebi ju podawa; tohobla móžesč so na swoju wěru sferje spušcžecž, hač na jwoje samšne pschěswědcženjo pschěz swojej woczi a wuflchi. K ruto wěra byrbi so pať tež hafo tajka pokazacž, a to pschěz to:

- a) zo wona žane cwošle njedopuschcža,
- b) zo kšesczan ju wšchudžom wuznaje a
- c) zo wona w cžasu pruhowanja wutraje,
- d) zo wona, dofelž k rucže załožena, tež plody pschinjese.

a) Nabožny a sobu derje rozwucženy kšesczan je swobodny wot wšchitłich dwělow wěry; dwěle we wěry najbóle jenož nastanu pola njewědomnych, kotsiž we wěry njejsu sami rozwucženi abo jenož pola lochłomyšłnych a žłch kšesczanow, kotsiž su wi na na tutych dwělach. Wuhladnjemy sebi dwělowarjow, taž byrbimy skoro wšchitłich do posleńšcheje klasły pschinjesč a licžicž. „Tón njemudry praji w swojej wutrobje, zo njeje Bóh“, pať piša hižom nabožny kral David. Što je pať tutón njemudry, chcemy-li joho słowa wufłascž? Nihto drugi hač lochfo-

myślny, zły, bjezbożny křesćan, kiž božabycziwa žiwjenje wjebje; tón praji we wutrobje, zo njeje žadny Bóh, a dwěluje. Z rozomom wón mjenujch derje so dohlada, zo dyrbi Bóh byč, ale jeho wutroba je zła, bjezbožna, hořduje hrěcham, tohobla jeho zła wutroba narbyči, zo žadny Bóh njeje, potaj-
lim tež žana štrafa a zo je dječace, štrafy hrěchow bla so bojecz. Zomu tohobla dwěle słuža k žměrowanju jeho złocho swědomja a k tomu, zo mohł bjeze wscheje bojoscze dale hrěšiciz. Na spocžatku njeje brje tež pola lochkomyslnoho křětrje dołhi čas žadny dwěl, kaž dołho mjenujch rozom a jeho wutroba so hrěschenja wobara, cžim dlěje pač je wón lochkomyslnje žiw, cžim mócnishe budže te zło we wutrobje, wutroba sama budže skoncžnje tač wot zlych nakhil-
nosczow wobknežena, zo wona tež rozom natkne a jón narbyči, zo so cžłowječ nicžoho bojecz njetrjeba. Tač murostuje potajlim najwjach dwělow z lochkomys-
slnjeje wutrobje a dwěle same budža tač wulke, zo so wone pschewobroczeja do „njewěrny“. — Chřej, praji potom tajki křesćan, nima žanu duchownu móc, něšto pschifazacz abo zafazacz, a tohobla ja njetrjebam jej poskusny byč, njeje žana hela a ja móžu tohobla žiw byč kaž chcu atd. — Dobry křesćan tajke dwjele njeznaje, dočelž pola njoho su wsche moch, rozom, wutroba a swie-
domjo tajke, kaž wone pola křesćana byč dyrbja, wěrnosczi wotewrjeny rozom, wutroba nabožna a zwólniwa k dobromu, swědomjo pač dočliwe a cžište.

Tač někotryžkuli křesćan je pač sam tež wina; zo jomu dwěle w na-
stupanju wěry pschińdu. Wón wopřtuje towarstwa, we kotrychž so wo wěrye jara zwjerschnje mudruje, wón wobkhažža z njewěrnyhmi a pschitowarschi so wu-
wołanym njepscheczelam wěry, wón cžita pisma a knihi njewěrnych, kiž su počne kžow a hanjenja pschecziwo chřwi a wschomu swjatomu. Tu njemóže hinač pschińcz, hacž zo so tež na nim dopjelni słowo swjatocho pisma (Efl. 3, 27): „Štóz so radny do štracha poda, tón ma we nim zahubjenje.“ Křesćan skaby we wěrye zdaluj so spomnjenych winow, phtaj lěpsche towarstwa a pisma, a dwěle so zhubja. — Njejsu pač jenož dwěle, na kotrychž je křesćan husto dočz wina, su tež tajke, kiž cžłowječa druhdy bjeze wscheje winy domaphtaja, hčžež wón woprawdže pschi najlěpschej woli njewě, ščo dyrbi we wěstym padu za wěrnoscž džeržecz a wěricz. K zdalowanju tajkich dwělow njepomha nicžo hacž roz-
wucženjo a nutne modlenjo. Dži k swojomu spowjednikej a žiew jomu swój dwěl, daj so rozwucžicz a bowěr so wucžacej chřwi; wubudž dale husto počžint wěry a wuprosch sebi k pscheminjenju svojich dwělow pomoc wot Boha; pschetož dwěl nabožnych duschow pschińdže wot djabola, kiž jich we wěrye mylicz spytuje, zo by jich do bojoscze zawjedł a do zadwělowanja na spomoženju jich duschow. Kruta wěra dyrbi pač nic jenož swobodna byč wot wschitlich dwělow, ale, kaž prajachmy:

b) tajka byč, „zo ju katolski křesćan wschubžom wuznawa. Tele wuzna-
wanjo wěry je jara trěbne, dočelž Jězus Chřystus (pola Mateja 10, 32) praji: „Štóz mje spóznaje pschew cžłowječami, toho chcu ja tež spóznacz pschew mojim Wótcom, kiž we njebyesach je a štóz mje zaprěje pschew cžłowječami, toho chcu ja tež zaprěcz pschew mojim Wótcom, kiž w njebyesach je“, a swjaty Pawoł to-

same žada prajich (Romsf. 10, 10) „Z wutrobu wěri so i sprawnosći, z hortom pał so stanje wuznawanjo i zbóžnosći.“ Z toho hodži so derje domidžec, zo njeje došč, wěru we wutrobje mjeć, ale zo bħrbimħ tule wěru tež wschudžom pschew cžłowjefami wuznawacž. Tele wuznawanjo žada pał wot kóždohu katholicu dwě wěch, mjenujch: „wěru ženje njezapřecž“ a, jelizo trěbne, so tež z hortom za katholicu wuznacž. Swoju wěru zapřejesch, hdyž pschi druhich (wosobnje cuzowěrimħch) pschewħwajo něščto prajisch abo cžinišč, z cžohož woni zjawnje so dohladacž móža, zo so ty swojeje wěry hanibujesch a ju zapřewasch. Pschew tajkimi n. psch. praji cž: Za njejšym žadħn katholic, ja njewěrju do spowjedže, cžescženja swjathch atd. abo jim i lubosći něščto pschecžimo swojej wěrije cžini cž hafo: na božich službach cuzowěrimħch džěl bracz, so po nich w nastupanju posćenja abo zwonfownohu nabožnohu zabđerženja zložowacž, to a wschelafe podobne cžinjenje je zjawnje zapřecžo swojeje katholickeje wěry a zasluži tamnu schtrasu wot Āhrħstusa wuprajenu: Štózžuli mje pał zapřej pschew cžłowjefami, toho chcu atd. Zo je katholicka cyrkej zapřecžo wěry, kaježžuli je, pschew tam a z najkrucžishimi schtrasami kħo štala, pokazuja nam cyrkwinške stawizny kóždohu lěstotka, wosobnje na spoczatk załoženja cyrkwe. Su mjenujch w tymle času, hacž krawne pschescžehanja kschescžanow žadħn kōnc wzacž njechachu, někotři bhli, kotřiž so wot draczowskich rukow pschew to wumóžicž chychu, zo sebi wot nižšich pohanskich ĩudnikow pismowske swědcženja kupichu, hafo bhchu w potajnym wěru zapřeli a pohanskim pschiboham woprowali. Bħrnje to pał wopravdže njecžinili a so pschew tule lešč chchli jenož wot najsurowisheje smjercže wumóžicž, cyrkej tola wschitkich tych, kotřiž to cžinjachu, ze swojohu křina wustorka a jim najcžežsche pokutniwe skutki za schtrasu napoloži, hacž do jich smjercže. Tomu napschecžimo je cyrkej wot časa swojohu załoženja hacž do naschohu časa wschitkich tych jara wħsofo wažila, haj jich mjena do mjenow swjathch božich pschestajila, kotřiž so na žane waschnjo pohnumacž njedachu ani pschew slubjenja ani pschew hroženjo najsurowisheje smjercže swoju wěru zapřecž. Wubjerny pschikřad tamnohu 90 lětnohu schědžimca ze starohu zakonja (2. Makkab. 6, 18.) je so w naschej cyrkwi tač ĩusto wospjetował, kač ĩusto swj. martrar abo wuznawač za swoju katholicu wěru cžerpjesche a wumrije. — Wěrnħ katholic njeje, řiž tele rjane pschikřady kschescžanskeje zmužitoscže widži, a jich nierodži, haj we wěrije křablacž spoczina, jelizo joho wěry dla křust hanbħ woczafuje abo najmjensche pschescžehanjo. — Hdyž je zakazane wěru zapřecž; dħa je wot druhohu bofa zasħ pschikřazane, swoju wěru runje ze hortom wuznawacž, wosobnje tehdom, hdyž to žada Bohu winowata cžescž abo wužitř bližšchohu. Přenišche so stawa, hdyž nas n. psch. kač něħħ Āhrħstusowħch wucžownikow (japosch. stawiz. 4.) swětna wħschnosč so prascha, poslednišche pał, hdyž nasche wuznacžo, zo smħ katholicowe a do katholickeje wěry wěrimħ, někajři duchowny wužitř ma za naschohu bližšchohu a joho, je-li liwki wohañbuje, posħlnuje, pschemobrecži a wěrije zasħ pschikřilenohu cžini. Tomu napschecžimo zasħ njeje pschikřazane, naschu wěru kóždohu druhohu cžłowjefej, řiž nas snadz jenož wczipnosče dla a z toho wotpohladanja so prascha, zo bh nas potom wěry dla wħsmjał abo pschescžehał,

wuznacž (t. j. prajicž, zo smy katholicowje) wosebje potom nic, hdyž so słabych cžujemy swoju wěru derje zastupicž a pschod wonjecžscženjom wobarnowacž. Wotmoŭnjenjo: „To je moja wěc, abo to waš nicžo njestara“, a wotendženjo wot tajlich wczipnych prascherjow je najlěpsche, šchtož móžemy cžinicž. Tak my wěru njezapřějemy, ale pokazujemy pschez našche wotendženjo zjawnje dojcž, zo my njejsmy jich wěry, ale katholickeje. Měšta a towarštwja pač, na kotrychž je našcha wěra stajnje spytowana, nje dyrbymy nastupicž, dofelž móže tež we wěry najšpłnišchi swojej wěry wotfšileny bycž, liwki, błudej pomatu pschuwucženy, hdyž tajke města wopytuje, wothladane wot pohorsčka, kiž wón swojim wěrybratram dawa. Płacži pač tudy słowo japoschtola: „Šhecarskojo cžłowjeka zdaluj so, pschetož ty wěšch, zo je tajki wot Boha wotwobrocženy a hrěšchi a so samoho k zatamanju wotfšubži.“ Šdže tajke strašniwe města za kždoho su, to dyrbi kždych ze samotnoho zhonjenja a we wobfhadženju z druhimi z wěstošcžu wjedzecž, zo wón njeby wšchudžom pschecžiwnikow a nje-pschecželow swojeje dušche widžal a wot wobfhadženja z druhimi chle wottrašcheny był a wotdžeržany, kždohu lubošcž wopokazacž tež cuzowěrimowu.

Pschispomnjenjo redaktora. Wo tutej wažnej wěcy poda našch cžescženy sobudžetar w nowym lětniku z cžasami potrəcəowanjo.

Šdy masch fšchižif?

Nabožny nan spocžina mrēcž. Šdyž bě swojomu synej, staromu Tobiajej runje najwuzžitnišche napominanja dał, wucžehnje maču zazhglowanu tyšfu a praji: „Tule fšhowaj, a jenož w najwjetschej nuzhy ju wotcžini a namafsch pomoc. Šacž šyna wopradowže po někotrych lětach wulka nuza trjehi, wotcžini wón z wulkim docžafanjom tyšfu a šchto namafa? W tyšch běšchtej dwaj fruschaj drjewa; jedyn mějesche napismo: „To je boža wola“, drugi: to je twoja wola.“ Šodla ležesche liscžif; na nim bě z ruky njeboh nana scžehowace pisane: „Jelizo ty swoju wolu božej woli naprěfi položišch, potom masch fšchižif; jelizo twoja wola po božej woli runje běži, nimasch žadyn fšchižif. — A tak to tež je. Čžłowjek je we mnohich wěcach kowar swojoho samotnoho zboža, kaž němške pschisłowo praji, ale runje tak wěšte je: „zo je cžłowjek swojoho samotnoho fšchiža cžěšla“, pschetož najwjach fšchižifow a najwjetsche fšchižifi sej cžłowjek sam cžini, pač pschez napschecžostajenjo swojeje wole pschecžiwu mudrej woli božej (pschez cžěžki hrěch a znjoho wufhadžace schtrašy a njezbožo) pač pschez napschecžostajenjo swojeje wole pschecžiwu božej woli w cžasu božoho pruhowanja a domaphtanja; dofelž bjez napschecžostajenja swojeje wole w přěnim padže njcisu žane schtrašy, w druhim padže žane fšchižifi; — fšchižifi pschešanu fšchižifi bycž, jelizo cžłowjek so do božej wole poda a to, šchtož pscheměnicž njemóže, radhy na so wozmje a scžerpliwje po pschikladže wumožnika znjese. To, šchtož radhy a z lubošcže božej pschenjesesch, zhubi swoju horkošcž a wobcžěžnosč, haj budže škódke brjemjo, k kotrohož njesenju Bóh lubhy Šnjež móc da a swoju hnadu. —

Wofhërluscf wo S. Rhatyrnje. *)

„Rhatružinka, chceš sej ty krala wzacž
A chceš so ty Rhrystusa wotrjeŋycž,
Abo zwoliš ty t wumrjecju?

„,,Krala sej ja nihdy njewozmu,
Rhrystusa so nihdy njewotrjeŋu,
Kadšchi zwolu ja t wumrjecju.““

Seje nan, tón tyrán thranski,
Dať je ju druhi krócž pschëd so pschiŋcž,
Tu swjatu Rhatyrnu.

„Rhatružinka, chceš sej ty krala wzacž
A chceš so ty Rhrystusa wotrjeŋycž,
Abo zwoliš ty t wumrjecju?

„,,Krala sej ja nihdy njewozmu,
Rhrystusa so nihdy njewotrjeŋu,
Kadšchi zwolu ja t wumrjecju.““

Seje nan, tón tyrán thranski,
Dať je jej džëtacž kolešo
Wot noži a britewi.

Tehdom pať bëšche jara rjanu džen,
Njebë nihdže žana mrócžalka;
Tola pschiškło je njewjedro.

Pschiškło je bože njewjedro,
Kozrazkło je to kolešo
Tej swjatej Rhatyrnje.

Seje nan, tón tyrán thranski,
Dať je jej hłomu wotrubacž,
Tej swjatej Rhatyrnje.

Šdžëž je ta hłowa zlecžata,
Tam je boži jandžel zaspëwať
A cžescži swjatej Rhatyrnje.

Tam na tej horje Sinai,
Tam je jeje cžëto hrjebane,
Teje swjatej Rhatyrny.

Tam bëži woliť a woda won,
Je tež ludžom t šrowoscži,
A cžescži swjatej Rhatyrnje.

*) Dowołam sej jón z Časopisa towarstwa Maćicy Serbskeje wuwzacž a z wëcžišcžënjom w tutym časopisu zaš našchomu ludëj w pomjatklu wobnowicž.

3 Ružicy a Salskeje.

3 Budyschina. Wónbanjo je so knjež wifar Herrmann, njebjelski přebar w tachantskej cyrkwi do Scherachowa podał, zo by tam na někotry čas w duchownskim zastójnstwoje wupomhał, dokež žanoho kapłana nimaja. Potom pschindže na te město zash młody duchowny z Rölna, kiž je t najmjenšchomu pschilubjeny. Duž so nuza wo duchownych pola nas pschecy bóle pokazuje!

3 Drežďan. Přenju njeoželu adventa mějesche knjež farař Rucžan z Budyschina serbske předomawo w dwórskiej cyrkwi, kiž bě jara wopytane. Spowjednych Serbow bě tež tójschto. Bohužel nohce ta stara móda cžahanja za Drežďany t. r. wosebje na wšy motebjeracž; něotre tolerjo ždy, kotrež snadž cželabž tam wjac doštanje, so z pucžowanjom tam a jow a pschuwucženjom wšchela toho pschecžinjenja husto rozbroja. Tych, kiž tam wjele nahromadža, je mało a tych, kiž sej něschto njecžesne zaslužja abo njepěknoscžam pschuwu, zawěrnio wjac. Stare prajenje, zo dyrbi so za Drežďanami němšy wufnycž, je nětko njelepe, dokež so w schulach němšy rycž wucži a w bližšich službach tež bowufnje. Toho runja njeje to žane njezbožo a njeschłodži zbožnosčži, byrnje kóžde słowo němski prawje njewuprajał (schtož ani kóždy za Drežďanami služach nienawufnje!) a tam, hdžež so wo swětno zbožo jedna kaž pschew wšchnosčžu, móžesč sej bjez bojoscže w Salskej a Pruskej serbske pschekóženjo a wukóženjo žadacž. W poslednišchim nastupanju su naschi Serbjo, wosebje hdyž so jim protokolle cžitaja, husto njerozomnje bojazni! Nicžo zajzlo, zo pschi pschiležnosčži na taite wěch spominam, ale radžu z druhimi duchownymi staršchim a zastaracžerjam, zo bychu sej derje rozmyslili, přjedy hacž syna abo džowfu scžeku na ludžace wili abo pschew wšchelačich najimarjom po tej — starej módze!

3 Lipska. Džen 24. novembra buchu w katolskim cžitarškim towarštwje rozprawy dawane wo wšchěch katolskich zjednocženjach w Lipsku. Po tych samych mějesche žonske towarštwo za lěto 212 tol. dołhodow a 228 tol. wudawkow; z poslednišich nałoži so 49 tol. na zdraščenje khudych, kiž přeni krocž t Božomu blidu džechu, 11 tol. 15 nsl. na jebž za 4 schulerki, 15 tol. na zastaranje khoreje holcžki, 37 tol. za wšchelač schaty, 104 tol. t Božomu džescžn za holcžki. Towarštwo S. Vincenca je bjez druhim t Božomu džescžu za holcžatow 110 tol. nahromadžiło. Towarštwo (rjemjesniskich) towarischow bě w tym lěcže wjele wšchelačich rozwučženjom a tež wjac swjedženjom džžli druge lěta. Šilžbjecžine towarštwo za khude, nałhwilnje bjezslužbne holcy bě tež wjele dobroho skutkowało. Ze wšchoho je widžecž, zo w Lipsku za katolske žiwjenje zhromadnje džekaja.

Cyrcwinske nowiny a powjescže.

3 Italska. We Veronje wumrje 14. oktobra rycžer Perego, redaktor nowinow. Jeho nowiny běchu w poslednich mējacach žalosnje njepschecželske pschecžimo wšchitkomu katolskomu; wosebje hanjesche wón katolskich biskopow, duchownych a muichow. Wschitto, schtož je nam katolikam swjate a cžescžemne,

womaza wón z hrubymi słowami. Dofelž wón w tym njepščešta a žane wošebite napominanjo njepošlučasche, běšče tamnišči biskop, monsignor Canossa, nužowan, w augustu jeho nowiny w paštrštim lišče začijnecž a wot jich čžitanja wotradžecž. Perego so roznjemdri a pišasche wjach wótrch nastawkow tež pschecžiwu někotrym druhim biskopam. Bjez tym wozjewichu wšchitch biskopja Italiskeje rafuskeje džělby zhremadne zařazanjo tšojich nowinow: Giornale di Verona, Messagiere di Roveredo, Rivista Friulana. Tuta zařaznja bu we Benedigu 4. oktobra wozjewjena a to dhrbjesche so na scžěhowacej njedželi (11. oktobra) tež we Veronje stacž we wšchitkich chrkwjach. Prjedy hacž njedžela pschindže, běšče Perego wo tym žhonil; duž wuda dwaj dołhaj wótraj napschecžiwnej artiklej a mējesche tu šhrobłoscž, Boža zapšchisahacž, zo by tola tutón jeho protest pschecžiwu njesprawnej biskopskeje zařazni k wědomoscži wzał. Na spomnjenej njedželi sta so we wšchěch farskich chrkwjach to wozjewjenje. Nazajtra wuidže w Bergowch nowinach přeni truch nastawka pod napismom „Le Situazione“, w kotrymž z hanjachmi słowami pschecžiwu biskopskeje zařazni rhčžesche; potracžowanjo jeho nastawka pať njewuidže. Redaktor runje we wudawarni na nim džělascche, hdyž jeho Boža rucžka tať mōcnje zaja, zo wón bōrzh njedalofu smjercž čžujesche. Dofelž bě jeho bhdlo balofu wot redakcije, bu bōrzh tudy łožo pschihotowane, kotrež wjach žimh njewopuschcži. Šnhdom džěchu po lěfarija a wjach druhich pschiběža, ale podarmo. Tež šhwatachu po duchownoho, po wěštoho mnicha P. Franca Jōzefa z Brixena rodženoho; k tomu běšče Perego něotre dny prjedy rjeť, zo sei jeho, ale jenož jeho pomoc žada, hdy by na smjercž šthoril. Duchowny pschindže a njewopuschcži lěhwo mrējacocho wjach. Žalosne běchu čžwile Peregowe a štraschne žaloscženjo bě šhšchecž; miłoscžimh Bōh pať da jomu hišchče dosahacu šhwilu a jasne wošomifnjenja, zo mohť so z jara wot njoho hanjenej chrkwju, swojimi pschedstajenymi a z Bohom wujednacž. Wón pschindže k sebi a přenje, šchtož čžinjeschē bě, zo sam ze swojoho rozmyšlenja spemnjenocho duchownoho žadasche, kotromuž swjatocžnje wobkrucži, zo chce hafo katholic a wujednanh z chrkwju wumrjecž. Wón prošeschē veronskoho biskopa wo woadčžo, žadasche jeho pschi swojim łožu widjecž a čžinjeschē w pschitomnosčži swědkow wotprošchenjo a wotwołanjo za dawanh pohorscht, wobnowi tele wotmyšlenja wjach frōcž w swojej krōtkeje šhoroscži a wumrje sriedu 14. oktobra w rukomaj swojoho spowjedenika w starobje 32 lět. — Veronski biskop je pschi pschiležnosčži želnosčžimeje smjercže rhčžerja Perega paštrški list wudať. Na ranjo toho dnja, na kotrymž Perega Boža rucžka zaja, čžujesche so biskop, kiž něotre hodžinh wot Verony pschebhwascche, pschez nutšfownh hłōš napominanh, zo by za swojich njepšchecželow, wošebje za redaktora Perego so modliť. Wón wobrocži so w tajkich myšlach k s. Mariji, k wucžekē hrěšchnikow. Šdyž bě so do mēšta wrōcžil, šhšcheschē wo šhoroscži Perega. Jeho modlitwa bě wušhšchana. Redaktor da biskopa wjach frōcž wo woadčža prošecž a wumrje — kaž biskop w lišče praji — z Bohom dospōlnje wujednanh.

Pelplin. Kaž w lěcže w Bōznjanskej tať budže nētko tež w chełmskej (Aulm in Westpreußen) diōcesh, wot Polakow a Němcow (po tajkim

měščanej laž pola nas!) wobhydłenej, 1000 lětne jubileum wobroczenja nawjecžornych słowjanskich ludow pschez swjateju biskopow Cyrilla a Metoda swjećene. Wpřisłodobnostny kněz biskop w Bělsplinje je wot bamža za swoju diöcesu wotpušć wuprosył a pisa wo jubileju w swojim pastyrskim lišće takle: „Swjećimy to k bžatej za dostate wulke dobroty; pschetož tamnaj swjataj mužej běščaj za nasche krajiny wótraj swjateje wěry, dofelž běščaj takřec duchownaj nanaj swjatoho Albalberta, kotrohož hišćje hašo patrona s. wěry čěscžimy, a tak tež w naschej diöcesy žonopowe žornješćo zaspschaj, pod kotrohož křódkom mamy pschistup k žohnowanjam chrkwe. „Jubilej spoczina z přenjej njedželu adventa a kóncži so ze swjedženjom swjatoho Ščěpšana. Džen psched spoczatkom ma so w cyřym biskopstwje ze wschěmi žwonami poť hodžiny žwonicz. Psched wulkej božej mschy 1. adventsku njedželu wustaji so Bože Čžělo, požohnowanjo so wubželi a Veni Creator so zaspěwa. Na wschěch njedželskich a swjathch dnjach swjatoho čžasa wustaja so najswjećišchi sakrament pschi Božej mschi. Tutón jubilejski čžas kóncži so ze swjatocžnej processij po nyschporje a ze spěwanjom křwalbnoho křer-luscha (Te Deum) a swjatocžnym požohnowanjom. Potajkim su lětsa ss. słowjanskeju japoschtołow Cyrilla a Metoda nic jenož we Morawskej a Čžěskej, nic jeno bjez južnymi Słowjanami (Serbami a Rhorwatami), ale tež w nježbožownej (na tón čžas) Pólskej pruskoho bžela z bžakom wopominali a čžescžili. Polakam pod kruthym rusowskim knježerstwom njebě móžno, lětsa tajke wopom-njecžo swjećicz.

Bajerska. Přjedawšchi kral Ludwik je Ludwikowomu missionskomu to-warštwu, kiž wosebje katholicke missionstwo w poľnóčnej Americy podpjera, kapital 100,000 ščěsnałow pschepodať, zo by daň po jeho wotemřecžu wot towarštwowoho wubjerka za němcke missiony rozdžělena byla. Tež je wřsoki dobrocžer ně-kotrým němckim wosadam w Americy a wjacorym miłosćiwym wustawom w Bajerskej wjach tysacow (Tausend) ščěsnałow darit; k wutwarjenju wěžow (tór-mow) krasneje kłowneje chrkwe w Regensburgu je lětny pschincschť 20,000 ščěsnałow pschilubiť.

Frankfurt nad Majnom. W tutym měscze, hdžež bě lětsa tak wjele němckich žhromadžiznow, bě 24. a 25. oktobra tež žhromadžizna cyřwinškich „reformvereinow“ (t. r. čžrjoda njewěrimych, němckich tak mjenowaných katholic-łow a nowych židow) pod pschedřystwom bankrotnoho Rongi. Bě to wulka hara, ale mały kwas; žadlawych a hanjachch rycži bu dosč rycžaných, ale za swoju wěc tamni rycžnich nišo dohly njejsu, kohož hižom njemějachu.

Ž Dsnabrůka. Džen psched Wschitkami Swjathmi wotpoľoži w semi-narskej křapali tudy dotalny protestantski předar Hansen z Šjelstrupa w poľnóč-nym Šleswigu katholicke wěrywuznacžo a dosta nazajtra tam swjate wopra-wjenjo a firmowanjo. Danste nowiny a tež hamburgska „Börsenhalle“ so wo tym pschemobroczenju hižom pišake a wobroczenomu wschitku čžescž dake. Pschi wschelakej njestajnosčži protestantskeje wucžby a jeje pschecy pschibjeracej njewěstosčži křabľach pschiňdže wón po starosčžiwym pschepřutowanju a schudowanju k spóžna-cžu katholickeje hašo praweje wěry a wobzamkny pschi wschitkich čžezkich čžasnych

woporach, kotrež tale kročel žabasche, t naschej chrtwi so wróćicž. Na jeho próstwu puschczi jeho danske knježerstwo bórž we hnabže ze služb. Wot swojich předstajenych, svojich zastojniških bratrow a wosadnych, hdbjež bě dotal hafo předar stutkował, jenaf čžesczeny wopuschczi wón Bjelstrup, swoje wunoschne město potomnifej zawostajo. W frótkim poba so hafo katholik zasb do wótcžiny.

Hannoverska. W měsčje Hannoveru triebaja katholikojo druhu chrtej a schulu. A twarjenju tutych jara trěbnych twarjenjom maja hižom wulki kapital nahromadžen, ale měsčžanska rada, kiž je wobsedžerka městnišchczow za spomnjene twarjenja, žaba sej jara wulke summy za wotstupjenje tych samych, tak zo by so spomnjeny kapital na to wudał. Katholikojo w měsčje dawachu dotal z protestantami jenajše dawki a njejsu hišchže ženje pienježne pschinoschki dostali, faj- tež tola protestantajo pschi twarjenju schulow a chrtwjow dostawaja z poškabnich, da kotrejež tola katholikojo tež sobu płacža. Něhdže druhdže je něschto chle podobne. Ženož rune prawo wschitkim!

Francowska. Wjacori francowsch biskopojo su pastyrške listy wudali, w kotrychž lub žbudžuja t modlitwam za dohycžo pólskeje wěch, za zašitanjo njesprawne wot rusowskeho knježerstwa martrowanoho a za woswobodženjo nježbožownje potkocženoho naroda. Wosebje razny je list biskopa w Autunu. Wón wopomina, schto je Pólska za kschescžanstwo była a je a fajki džať potajkim wot katholikom zaslužuje; křwali dale z horliwymi słowami pólsku lubosč t wótcžiny pokazujo na tamnoho pólskeho zemjana, kiž je njeschecželam rjeť: „Móžecže mi žiwjenje wzacz, ale njeje nihdže tak bohatty tyrán, kotryž by mje kupicž zamohl, ani žadny tak mócný, zo by mje mohl zatraschicž“, kaž tež na druhoho, kiž praji: „Ja swobodu lubuju wpsche wschitkich lubkow tohole swěta, ale katholiku wěru hišchže bóle lubuju dhyli swobodu.“ Dale pisa biskop: „Kajta je to hišchže wěra žima w duschi tohole (pólskeho) naroda! A tajta wot stow lět sem wójna z mócnym njeschecželom, fajtiž je ruske schisma! Kajta je to straschna a leščizma wójna! Kajta je to pasmo tych surowosczow a wohidnosczow t tomu kóncej dokonjanych, zo by wuforjenjena była Pólska a katholiska chrtej. (Pschispomnjenje redaktora. Runje čžitamy, zo je poručene, wopuschcžene džeczi katholiskich wuhnancom a wotsudženych w rusowskej wěrje rozwucžecž a woczahncž dacž!) Toho dla smy nětko swědkojo straschnoho džiwadła, hdyž so prócuja chř narod wuforjenicž. Rusowska njemóžo jón ze sobu zjenocžicž chchšche jón zanicžicž. — Wodarmowske to sony! Njeje to smjercž naroda, schtož so bliži, je to z mornych stawanjo! A duž modlmy so, najlubšchi bratsja! za dohycžo wěch, kotruž zašitua martrario a kotrychž žohnuje Pius IX. Modlmy so za wuswobodženjo a wobnowjenje khatholiskeje zdžěłanosče pólskeho kralestwa. Ale lubili so Bohu čas pruhowanjom hišchže poblěschicž, proschmy za čžerpjachych bratrow, zo bychu stajnje zařhowali, pschezjenošč we wěrje, kotruž žane spytowanjo nježłama a žana pschemoc njepodczisnje.“

Holsteinska. Katholiska wosada w Kielu je wot francowskeje křěžowony 2000 frankow dostala.

Schwarzburger. Něžža bludnowěriwoho Albina we Genfje, dotal hafo

wosobnośc wot cuznikow wopytowana, je wot njedatna wobsedženstwo katolskich miłosćiwych sotrow.

Z Roma. Tudy je w tu khwilu hišćeje dobry měr, Francowzojo bjerža dobry porjad. W druhich kóncach Italskeje pať so šplnje wari a w nalěčzu chcedža wojnu započecž.

Z Roma. Bamž je na pscheproschenjo francowskeho kžezora i zhromadžnje wschěch europiskich wjerchow, kiž dyrbi wschelať zwadne naležnosće europiskich narodow we měrje wujednacž, nětko wotmošwiť, zo chce so tež wón zastupicž dacž. Glowna wěc, kotrejež so někotři druzi wjerchojo boja, zo dyrbja so mjenujch wucžinjenja z lěta 1815 we Winje zběhnycž, njeschlobži bamžej ničžo. Tehdomniški winški měr jo ho njeje wobohacžić, ale pschifrotšić; pschetož wjacore wobsedženstwa na lěwym brjohu rěči Po je bamžowch kraj tehdom zhubiť, pschecžimo cžomuž běšče kardinal Consalvi protestirowať.

Z Loretto. Rať maťo je so italski lud pschěz namocowanja sardinskoho knježerstwa a pschěz prócowanja protestantskeje propagandy wot swojeje katolskeje wěry wotwobrocžić dať, dopořazuje bjez druhim wopytowanjo hnadnoho města Loretto. Raž so do „Correspondence de Rome“ pisče, pschińdže tam w jenicžkim měsacu septembru pschěz 50,000 pucžowarjom ze wschěch kóncom Italskeje; dzejewjećadwachcžo spowjednihojo mějachu wot ranja do noch džělacž. A swjatomu woprawjenju pobu 40,000 duschi.

Bołharska. Tudy so katolske missionstwo wosebje z Roma a Francowskeje podpjera. Njedatno wotjědžechu, kaž pólski „Tygodnik katolicki“ pisče, z Roma zasť tjo missionarjo do Cariohroda a Bołharskeje: Domasch Brzeska ze Schlezhskeje, Anton Amatori, prjedy missionar w Americh, a bratr Franc Karhntczyl, kotryž je jenicžki žiwý z pscheposlednjoho wotposłanja do Chartuma w Africh. Čžile tjo wžachu tež wschelať powucžne bołharske knihi, kharť, zběrki njeroštom (mineraliom), rostlinow a žwěrjatom sobu za katolske schule bjez bołharskimi Slowjanami.

Amerika. Wot wschitkich w zjenocženych statach (krajach) poľnócneje Ameriki bhdlachch Indianow je něhdže džesatý džěl katolski t. r. 46 — 54,000. Z toho pschińdže na biskopstwo Montereh w Kaliforniskej 20,000, na biskopstwo Santa Fé w New-Mexiku na 9000, na Nesqualy 6000, na Wschšchi Michigan atd. 4000. Zbhtłni bhdla w diöcesach Kansas, Nebraska, Minnesota, Milwaukee, Detroit, Portland a Oregon-City. Pjecž abo schěscž missionow bjez Indianami wostaraja jesuitojo, jedyn oblatojo S. Marije z Marseille; tež někotři franciskanjo w Montereh skutkuja wosebje bjez Indianami, wschitcy druzi missionarjo bjez Indianami su w tu khwilu swětschy duchowni najbóle z Němcow a ze wschelaticch rakuskich (kžezorskich) kraľow.

Z Alexandrije pisaja, zo tam haťo sobustaw missionstwa w srjedžnej Africh tyrolski duchowný J. Sonnweber pschebhwa; njemóže dale pucžowacž dla lětuschoho pschemulkeho powodženjo rěči Nila; železnica bjez Alexandriu a Bahirom je chła pod wodu. Biskop egiptowski sej pscheje, zo by spomnjenomu mis-

